REVISTA MUZEELOR 1 1972

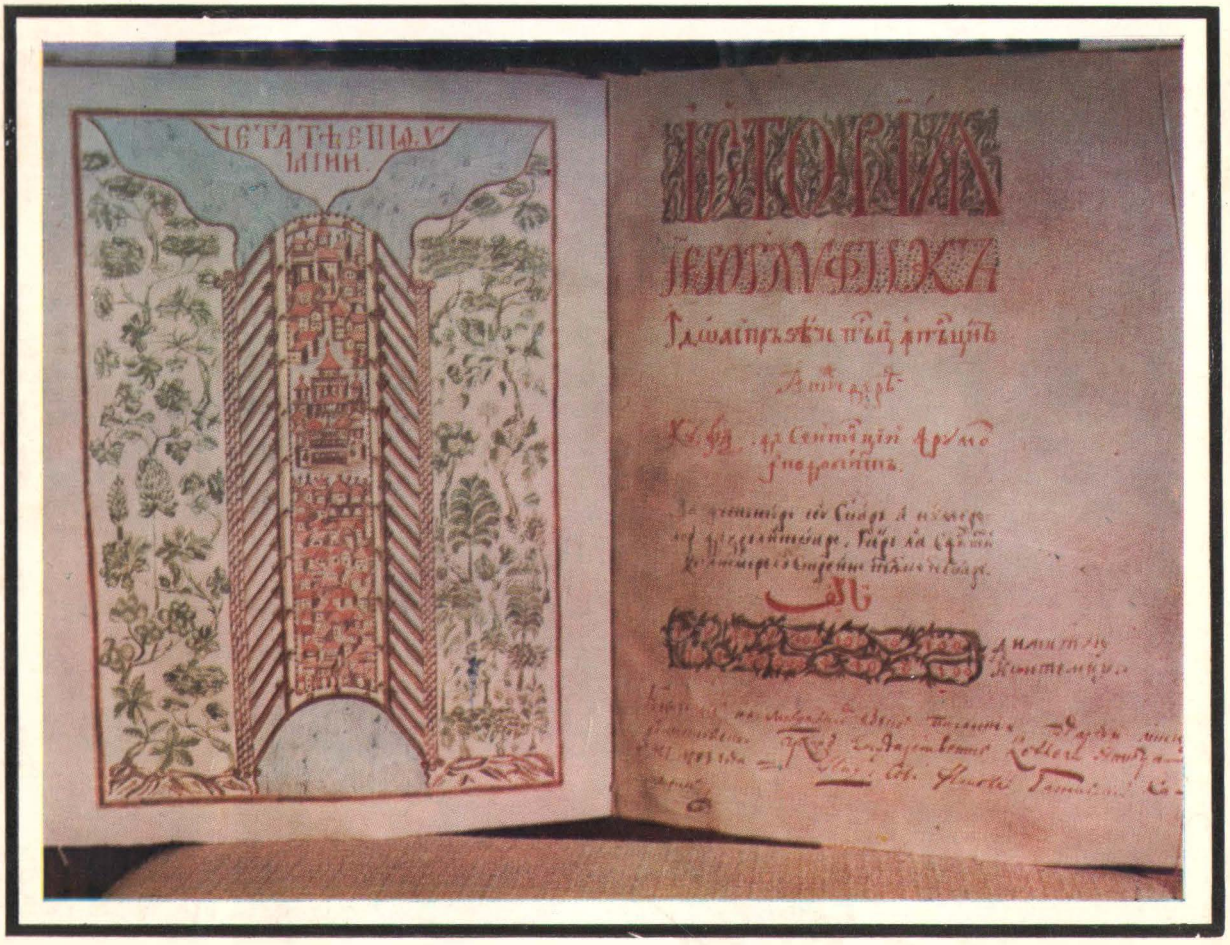

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

REVISTA MUZEELOR

CONSILIUL CULTURII ŞI EDUCAŢIEI SOCIALISTE

REDACTOR ŞEF: LUCIAN ROŞU

https://biblioteca-digitala.ro

COLEGIUL DE REDACȚIE: Iulian ANTONESCU, Mihai BĂCESCU, Tancred BĂNĂȚEANU, Gheorghe BODOR, Valeriu BUTURĂ, Emil CONDURACHI, Hadrian DAICOVICIU, Irma FÉRENCZ, Radu FLORESCU, Florian GEORGESCU, Herbert HOFFMANN, Anatol MÎNDRESCU, Carol NAGLER, Mircea POPESCU, Marcel STANCIU, Zoltan SZEKELY

COPERTA I

„Istoria ieroglifică" a lui Dimitrie Cantemir (1705), reconstituire a manuscrisului original realizată după microfilmul lui Grigorie Tocilescu (proiect și documentare — Muzeul literaturii române).

COPERTA IV

Muzeul de artă din Ploiești.

Redacția: Calea Victoriei 120, sectorul I, București, 13.98.17
Administrația: str. Brezoianu nr.23-25, telefon 14.67.99

https://biblioteca-digitala.ro

Pornind de la conceptul că *„activitatea politico-educativă constituie o parte componentă inseparabilă a operei de edificare a noii orînduiri sociale . . .”**, încă de la Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român a fost fundamentată teza conform căreia făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate pune în faţa partidului problema ridicării activităţii politice şi cultural-educative la nivelul întregii dezvoltări a societăţii noastre.

În expunerea secretarului general al partidului nostru, tov. Nicolae Ceauşescu, făcută la Plenara din 3—5 noiembrie 1971 cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătăţirea activităţii ideologice, ridicarea nivelului general al cunoaşterii şi educaţiei socialiste a maselor, pentru aşezarea relaţiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii şi echităţii socialiste şi comuniste — document de bază al partidului — se subliniază faptul că activitatea ideologică-politică şi cultural-educativă constituie una din sarcinile centrale ale întregului nostru partid.

Făcîndu-se o analiză profundă a întregii dezvoltări a activităţii culturale şi artistice, a apărut ca o necesitate pentru etapa actuală crearea Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, ca organ de partid şi de stat, în *„scopul asigurării înfăptuirii politicii partidului şi statului nostru în domeniul culturii şi educaţiei socialiste, de a conduce şi îndruma întreaga activitate cultural-educativă ce se desfăşoară în Republica Socialistă România. Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste are menirea de a acţiona pentru asigurarea unei înalte civilizaţii spirituale a poporului român, unul din ţelurile majore ale operei de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste militează pentru îmbogăţirea continuă a vieţii ideologice şi culturale a societăţii noastre, pentru lărgirea orizontului de cultură al oamenilor muncii de la oraşe şi sate, pentru însuşirea de către cei ce muncesc a marilor valori ale cunoaşterii universale, a tot ceea ce a realizat mai de preţ omenirea în domeniul ştiinţei, culturii şi artei”***.

La această operă de edificare a societăţii socialiste, pe linia educării poporului nostru în spiritul dragostei faţă de patrie, faţă de tot ce a dat puterea de creaţie şi ingeniozitatea poporului, sarcini de mare răspundere revin celor ce se ocupă zi de zi cu pasiune şi discernămînt de păstrarea şi valorificarea moştenirii culturale şi artistice, de transformarea acestor bunuri de cultură şi artă în instrumente de educaţie.

Creşterea considerabilă a reţelei de muzee (83 în 1938, 293 în 1970), acoperind în mod echitabil atît teritoriul cît şi o problematică diversă — ştiinţele naturii, arheologie, istorie, etnografie şi artă populară, artă, tehnică, istoria culturii şi altele —, constituirea unui patrimoniu cultural-artistic de o valoare inestimabilă sînt numai cîteva din progresele înregistrate de mişcarea muzeistică românească în ultimii 20 de ani. De altfel, cercetarea trecutului istoric material şi spiritual se bucură în ţara noastră de o veche tradiţie. Dacă secolul XIX reprezintă începutul organizării ştiinţifice a activităţii muzeografice româneşti, ultimii 20 de ani constituie momentul de afirmare, cu autoritate, a muzeografiei noastre pe plan naţional şi internaţional.

Putem vorbi astăzi de definirea cu claritate a direcţiilor principale spre care îşi îndreaptă eforturile lucrătorii din domeniul muzeografiei.

Principalele sarcini ale instituţiilor muzeale, în prezent, sînt acelea de continuare a investigării, a cercetării ştiinţifice, cercetare dirijată nu numai spre cunoaşterea aprofundată a istoriei naturii şi societăţii dintr-o zonă dată, ci şi de dezvoltare a patrimoniului muzeal după criteriul valoric, asigurarea permanenţei acestui patrimoniu şi transformarea lui într-o sursă concretă, convingătoare, de educare patriotică, ştiinţifică şi estetică a maselor. De altfel, aceasta este marea forţă de atracţie a publicului către muzeu. Muzeul nu mai rămîne astăzi ca un simplu depozitar, conservator de bunuri de cultură şi artă, ci s-a transformat într-o instituţie cu caracter dinamic, de o mare forţă educativă. A devenit o obişnuinţă a omului de astăzi să-şi petreacă o parte din timpul liber în muzee sau expoziţii. Este explicabilă această sete de cunoaştere dacă ne gîndim că epoca pe care o trăim este o epocă de transformări radicale, de realizări considerabile în domeniul cercetării ştiinţifice.

---

* Nicolae Ceauşescu, *Raport la cel de-al X lea Congres al Partidului Comunist Român, 1969.*

**Decretul nr. 301/1971 al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste.

https://biblioteca-digitala.ro

Răspîndirea în mase, cu promptitudine și competență, a rezultatelor acestor cuceriri științifice, prin formele specifice de activitate ale muzeelor, este ceea ce conferă acestor instituții caracterul dinamic. De aici — necesitatea unui permanent dialog muzeu — public, a unor cercetări psiho-pedagogice utile pentru perfecționarea continuă a modalităților de exprimare ale muzeului în ceea ce îi este specific.

Exponatul de muzeu, indiferent de natura sa — istorie, arheologie, artă, etnografie —, s-a transformat în epoca pe care o trăim dintr-un obiect de curiozitate într-un document grăitor, într-o dovadă concretă a progreselor tehnice și cultural-artistice ale dezvoltării istorice.

Asistăm astăzi la o tot mai mare sete de cunoaștere, de informare a oamenilor, față de trecutul istoric, de cuceririle științei moderne, de ingeniozitatea și creația poporului nostru. Toate acestea au dus la o creștere a exigenței publicului vizitator. Corespunzător acestor exigențe, muzeul, în accepțiunea modernă, trebuie să-și perfecționeze modalitățile de exprimare, de promovare a experienței înaintate din mișcarea muzeografică, în așa fel încît relația, dialogul muzeu-public, să devină nu numai o permanență, dar și o coordonată a activității sale de zi cu zi.

Aceasta implică și o diversificare a mijloacelor prin care muzeul *trebuie să vină* în întîmpinarea publicului, în sensul ieșirii din formulele tradiționale (oarecum devenite șabloane), care se rezumau la acțiunea de atragere spre muzeu a vizitatorilor.

Poate că organizarea unor expoziții temporare, pe anumite teme care suscită interesul publicului, în afara sediului muzeului — la cluburile muncitorești, în casele de cultură, la căminele culturale — însoțite de scurte expuneri, de întîlniri cu oamenii muncii, sau organizarea de către muzeu a unor dezbateri cu participarea vizitatorilor de diverse categorii, în scopul cunoașterii opiniilor despre ce trebuie să fie muzeul și cum trebuie să vină el în întîmpinarea doleanțelor vizitatorului ar fi preocupări care ar trebui să stea în atenția instituțiilor noastre. Aceste dezbateri, ca și cele completate cu sondaje-anchetă — așa cum s-a procedat la Muzeul de artă al R. S. România — ar oferi muzeelor posibilitatea stabilirii unor parametri în elaborarea planurilor de activitate cu publicul.

Orientarea din ultima vreme a activiștilor din muzee de a folosi cu mai multă eficiență pasiunea pentru cunoaștere a tineretului — la cercetările arheologice, în laboratoarele muzeelor de științele naturii, pentru îngrijirea monumentelor istorice — este una dintre formele care se cere generalizată, avînd o mare forță educativă. Este cazul să amintim, de asemenea, inițiativele lăudabile ale oamenilor muncii de a aduna la un loc în colecții și muzee valorile de creație artistică populară, contribuind prin aceasta la acțiunea cu adînci semnificații patriotice de salvare a patrimoniului cultural al țării noastre și totodată la dezvoltarea gustului pentru frumos.

Muzeele sătești organizate în ultima vreme — dintre care merită a fi citate muzeele din județele Sibiu, Brașov sau Argeș — sînt o dovadă în acest sens.

Fără a înțelege că prin aceste sumare exemplificări am epuizat gama posibilităților de fundamentare a activității muzeelor în perioada actuală, considerăm că este necesară și o prospectare a necesităților materiale de transpunere în practică a acestor deziderate.

Înțelegînd că muzeul este pus în situația de a face față unei anumite comenzi în funcție de dinamica social-culturală, el trebuie să-și stabilească temeiurile și criteriile sistematice științifice, nu numai pentru cercetarea de muzeu și pentru activitatea cu publicul, ci și pentru organizarea structurilor acestor activități: dezvoltarea rețelei în funcție de necesitățile de acoperire echitabilă a teritoriului, profilarea ei în raport cu specificul local. În acest caz, muzeul trebuie să-și axeze activitatea pe colaborarea cu celelalte instituții care contribuie la realizarea politicii culturale a partidului nostru. Se pune deci problema ridicării activității muzeului pe o treaptă superioară, astfel încît el să devină o instituție cu sarcini complexe, axate fundamental pe colaborarea interdisciplinară.

Folosirea rezultatelor cercetării din domeniul matematicii, fizicii, chimiei, sociologiei și psihologiei este o cerință tocmai a acestei colaborări complexe.

Evident că transpunerea în practică a acestor cerințe impune o acțiune de formare și perfecționare a cadrelor de specialitate și tehnice din muzee, în sensul asigurării muzeografilor cu un minimum de cunoștințe necesare pentru crearea unei baze de colaborare cu specialiștii din aceste domenii.

Includerea unor forme de predare a acestor discipline auxiliare în programa facultăților și secțiilor de profil (istorie, arheologie, etnografie, științele naturii, istoria artei), cît și organizarea unor cursuri postuniversitare pentru specialiștii deja încadrați în muzee, apare ca o necesitate.

O altă problemă ar fi aceea referitoare la modul în care vor trebui concepute planurile de cercetare științifică. Acestea trebuie să fie axate nu numai pe cunoașterea teritoriului și pe dezvoltarea patrimoniului, ci și pe probleme de conservare, de muzeologie generală și specială, de cercetare psihologică și sociologică.

Recentele documente de partid atrag atenția asupra necesității de ridicare calitativă a activității instituțiilor de cultură — în cadrul cărora un rol important îl ocupă muzeele — în sensul afirmării lor ca instituții dinamice, cu o puternică eficiență pe planul desăvîrșirii omului nou, educării sale în spiritul patriotismului socialist.

Muzeele, care prin însăși structura lor au o mare forță de influențare a conștiintei omului, sînt chemate ca prin întreaga lor activitate să se integreze în frontul comun al mișcării culturale și științifice, să contribuie astfel la dezvoltarea civilizației spirituale socialiste.

https://biblioteca-digitala.ro

ÎN LOC DE CRONICĂ
LA REDESCHIDEREA MUZEULUI LITERATURII ROMÂNE

„Înainte de a deveni acel institut de cercetări științifice, pe care viitorul îl ascunde încă în scutecele lui, Muzeul literaturii române cată să fie altarul pe care flacăra verbului românesc, întrupat în cele mai frumoase opere ale scriitorilor, să continue să ardă, să lumineze și să încălzească!"

PERPESSICIUS

Cu porțile încă închise pentru public, Muzeul literaturii române a fost, în ultimii doi ani, una dintre cele mai prezente instituții de cultură, întreținînd interesul viu și simpatia unui mare număr de oameni de litere și de iubitori ai literaturii. Repartizîndu-și forțele — și este uimitor cît de multe și durabile realizări a înscris colectivul puțin numeros al acestui muzeu! — pe direcțiile de creștere continuă a prețiosului său patrimoniu, de valorificare a acestuia prin revista „Manuscriptum", — publicație pe care — după numai 5 numere apărute — te sfiești să o numești banal, „tînără", într-atît impun nivelul și personalitatea sa, — de organizări expoziționale (în anul 1970 Muzeul literaturii române a organizat expozițiile itinerante „Mihai Eminescu", deschisă la Praga și la Martin (Cehoslovacia), și „Panait Istrati" la Menton (Franța) și apoi în Tunisia — atît de activ s-a afirmat acest muzeu în viața noastră culturală încît redeschiderea lui a devenit o problemă a noastră, a tuturor.

S-a redeschis Muzeul literaturii române la 1 octombrie 1971, zi în care academicianul Perpessicius, fondatorul instituției, ar fi împlinit 80 de ani.

Perpessicius a îndrumat, de la începuturi, pașii viitorului muzeu, a pus bazele fondurilor sale de aur, l-a conceput ca pe un *„institut de cercetare științifică"* și ca pe un *„altar al verbului românesc"*; a creat o școală de muzeologie literară, lăsînd în urma sa nu numai un muzeu, dar și colaboratori și discipoli de temeinică pregătire științifică și de mare dăruire și pasiune.

Expoziția permanentă s-a bucurat de semnalări și de cronici în presa noastră *. Acestea s-au referit, cu precădere, la modul în care se ilustrează istoria literaturii române, de la începuturi pînă în zilele noastre. La rîndul nostru, oferim cititorilor „Revistei muzeelor" o dezbatere muzeologică și muzeografică, privind modul de realizare a expunerii muzeale, principiile care i-au călăuzit pe organizatori, încercînd, prin această discuție, să parcurgem împreună drumul de la concepție la realizare, de la expoziție așa cum au *văzut-o* înainte de a fi — la cea care *există* în forma actuală.

Am dori să facem întîi cîteva precizări: spațiul consacrat expoziției de bază a impus crearea unui anumit tip de expunere, în cadrul căreia s-a renunțat, cel puțin deocamdată, la expunerea unor obiecte care au aparținut scriitorilor noștri, realizîndu-se deci o expoziție de manuscrise, de carte rară și fotografii. Spațiul propriu-zis a fost adaptat tipului de expoziție "construindu-se" înăuntrul clădirii — după expresia arh. A. Mureșanu — „un modul spațial", în care ai senzația de univers închis, de izolare a ta, vizitator și a filei de manuscris, a ta și a unei scrisori a lui Eminescu sau a unei fotografii necunoscute a lui Caragiale, sau a insistentelor bilete trimise editorilor de către Tudor Arghezi, obsedat de teama unor erori tipografice în scrierile sale. Dacă vizionarea acestei expoziții de documente literare, foarte densă, elegantă și sobră, oferă vizitatorului o serie întreagă de informații sintetizate, inedite și o gamă de emoții, ea solicită la rîndul ei participarea activă a vizitatorului propunîndu-i nu o contemplare pasivă, destinsă, ci un continuu dialog. Și aici, vizitatorul inițiat va sesiza — înlăuntrul acestui univers literar care ar fi putut fi uniform și monoton și nu este — o mișcare subtilă, creată prin alternări de cărți cu file manuscrise de format și culori diverse, de fotografii cu alte genuri de mărturii literare, nuanțe fine care, desfășurate de-a lungul sălilor, împrumută expoziției calități de piatră scumpă, măiestrit tăiată, cu neașteptate și irepetabile sclipiri.

* Vezi Mircea Zaciu, *Prefață la Muzeul literaturii române*, în „Tribuna", an XV, nr. 41 (773) George Muntean, *Muzeul literaturii române*, în „România literară" anul IV, nr. 45 (161); Paul Anghel, *Un muzeu al literaturii*, în „Contemporanul" nr. 48 (1307) etc.

https://biblioteca-digitala.ro

... Cum a fost, aşadar, concepută expoziţia şi cum s-a realizat? Ce oferă ea categoriilor diverse de vizitatori? Am invitat la această discuţie pe tovarăşii: Corin Grosu, Constandina Brezu, Flaviu Sabău, arh. A. Mureşanu (Decorativa), şi Berta Benkő, grafician (Decorativa).

EXPOZIŢIA ÎN DISCUŢIA ORGANIZATORILOR

Deşi ne aflăm în faţa unei opere finite — actuala expoziţie permanentă — am ţinut să formulăm mai întîi o întrebare, să pornim un schimb de păreri asupra specificului unui muzeu de literatură, întrebare pe care o adresăm şi prof. univ. Mircea Zaciu, membru al consiliului ştiinţific al Muzeului literaturii române, şi specialiştilor muzeografi realizatori ai expoziţiei.

Cum se împacă literatura cu muzeul? Care aspecte ale literaturii pot deveni, după opinia dv., obiect al expunerii muzeale?

MIRCEA ZACIU

Nu ştiu să existe un aşa zis impact între „literatură" şi „muzeu". Poate doar că eşti tentat să consideri istoria literară drept adevăratul muzeu al unei literaturi. A realiza însă un Muzeu al literaturii române, concret, însumînd diverse colecţii, documente, fotografii, relicve, mi se pare un lucru pasionant şi instructiv. La întemeierea sa, acum o jumătate de secol, şi institutul de lingvistică din Cluj s-a numit — a fost ideea lui Sextil Puşcariu — „Muzeul limbei române"! E păcat că s-a renunţat la acest titlu, pentru o formulă stereotipă şi fără ecou. E drept că „muzeiştii" de ieri erau vestiţi filologi, un Puşcariu, un Drăganu, un Bogrea, un Grimm, un Petrovici, pe cînd institutul conţine numai funcţionari. Am mai spus-o şi în altă parte: Muzeul literaturii române trebuie să fie nu numai o „expoziţie", ci şi o serioasă bază de cercetare, aşa cum şi Perpessicius a visat-o în perspectivă. Atunci, în sălile rezervate publicului se vor putea alege aspectele cele mai caracteristice ale dezvoltării literaturii noastre, în săli speciale se vor putea vedea colecţii rare, ce interesează numai specialistul, iar alături se va putea studia şi prelucrara imensul material ce-şi aşteaptă comentatorii.

CONSTANDINA BREZU

În problema literaturii şi a muzeului, la prima vedere există două noţiuni ce implică o înţelegere mai profundă a lucrurilor, literatura fiind prin finalitatea ei destinată lecturii. Totuşi, vizitînd muzee ale literaturii şi lucrînd în muzeografia literară, ne putem da seama că există o latură foarte bogată sau enorm de multe compartimente ale literaturii care sînt destinate aproape exclusiv — am zice — vizionării lor. Aceasta presupune un contact direct al vizitatorului cu acest tip de piese muzeale de specie literată — manuscris, ediţii rare, documente, scrisori, obiecte personale şi alte lucruri, care nu pot fi niciodată rezolvate pe calea scrisului şi receptate ca atare. Nu mai vorbesc de partea literaturii vechi, de obiectele de epocă, de cărţile rare, documente, hrisoave, peceţi etc., de aspectele nescrise ale literaturii vechi, arta grafică, tehnica miniaturilor, care nu pot reintra azi în circulaţia literară la modul în care se prezentau cîndva, la epoca respectivă. Dar şi mai aproape, ori cît de bine s-ar tipări un text manuscris al unui scriitor, ori cît de bine s-ar fotocopia, nu se pot reproduce, nu se pot încredinţa tiparului autenticitatea şi vibraţia hîrtiei pe care se presupune că ar fi atins-o scriitorul, nu se poate recepta atît de bine dialogul acesta strict cu o scrisoare, un manuscris, o fotografie originală, o bibliotecă a unui scriitor — lucruri care trebuie să fie expuse şi difuzate. Deci, Muzeul literaturii este de fapt un sanctuar unde lucrurile sînt predestinate să fie expuse, să fie vizionate într-un context tematic, în filiaţia unor epoci literare, în filiaţia unor anumite grupări literare ş.a.m.d.

CORIN GROSU

Să spunem de la început, spre a nu bagateliza discuţia, că răspunsul la o întrebare ca aceasta — cum se împacă literatura cu muzeul — ar necesita, el singur, un timp şi un spaţiu de desfăşurare incomparabil mai mare decît cel ce va fi fost rezervat simplei confruntări de opinii de astăzi. Aici, acum — nu putem decît să atingem tangenţial problema. După normele elementare ale metodologiei ar trebui să începem prin definirea obiectului, raportat la genul proxim şi la diferenţa specifică, si apoi să trecem în revistă o seamă de probleme de metodologie a muzeologiei literare, care, vrînd-nevrînd, mai mult sau mai puţin clar înţeleasă, este totuşi implicată în toată lucrarea noastră.

Să ne mulţumim cu simpla deosebire între muzeul literar şi muzeul de artă plastică, de pildă. Operele literare, cartea, manuscrisul, scrisoarea, pagina de revistă sînt destinate *lecturii* şi nu contemplării vizuale, cum sînt operele de artă plastică. În Muzeul de artă, vizitatorul primeşte direct şi, ca să spunem aşa, dintr-o dată tot ceea ce comportă exponatul ca încărcătură emoţională. Cine are în faţă un tablou de Luchian, să spunem, află prin simplă contemplare vizuală tot ceea ce a vrut să comunice artistul creator. Cînd însă acelaşi vizitator are în faţa sa, într-o vitrină a Muzeului literaturii, — să zicem volumul de *Poezii* din 1883, al lui Eminescu, el rămîne încă departe de emoţia pe care i-ar procura-o sau i-a procurat-o lectura poemelor cuprinse în acest volum. Şi tot aşa cu manuscrisul

https://biblioteca-digitala.ro

Baltagului lui M. Sadoveanu, cu o pagină din „Convorbiri literare" pe care se poate citi titlul *Moș Nichifor coțcariul* și cîteva aliniate din nuvela lui Creangă etc., etc. Natura exponatului și impactul acestuia asupra vizitatorului este aici altul decît în muzeul de artă. În muzeul literar, arta literară, literatura, în general, este prezentată *din afară, văzută* — prin testimonii extrinsece rostului ei fundamental, care este de a fi citită. Acest muzeu nu comunică *direct* arta, ci vorbește despre ea. Desigur, vizitatorul poate chiar citi, pe ici, pe colo, cîte o pagină de literatură — o poezie, un fragment de proză etc. Dar oricît l-am concepe de cuprinzător, un asemenea muzeu nu poate înlocui o antologie a literaturii (de altfel, și aceasta aproape de neconceput cînd este vorba de o întreagă literatură, pe toată întinderea ei istorică) — iar cerințele contemplării vizuale, care vor ca obiectul să fie supus dintr-odată, plenar, privirii, înlătură ca neavenită înșiruirea de pagini după pagini, în vederea lecturii. De aceea și sînt lipsite de sens, într-un muzeu, textele, citatele și inscripțiile ample, specifice exhibițiilor demonstrative de mostre și acceptabile, pînă la un punct, în micile expoziții temporare cu subiect limitat. Asemenea „texte explicative" consumă grabnic potențialul de atenție al vizitatorului.

Ca și o istorie a literaturii — și împăcîndu-se cu literatura cam în aceeași măsură în care și istoria literară se împacă cu ea —, dar oferind exponate spre a fi văzute, și în ansambluri — de care va trebui să mai vorbim —, muzeul literar, în cazul nostru Muzeul literaturii române, oferă o reconstituire cît mai fidelă și mai circumstanțială a literaturii române în toată devenirea ei istorică realizată prin mărturii materiale vizibile ale existenței și avatarurilor ei. Oprindu-ne deocamdată aici, cred că putem trage concluzia că, în limitele arătate, literatura *se poate împăca* cu muzeul. Nu însă înainte de a face cîteva precizări. Mai întîi am pomenit de *ansambluri*. Vreau să spun prin aceasta că exponatele, aici, deși de valoare diferită și avînd fiecare aportul său, lucrează mai ales laolaltă, potențîndu-se reciproc și evocînd un moment al existenței sau al creației unui scriitor sau al devenirii literare etc. etc., care altfel, la lectură, ar fi cerut un timp și un efort propriu de sinteză, incomparabil mai mari. Într-o singură vitrină, vizitatorul poate lua cunoștință de ciclul de la „Familia" al poeziei eminesciene de debut. Aici pot fi văzute, dintr-o ochire ca să spun așa, și portretul tînărului Iosif Vulcan, directorul revistei „Familia" și numărul din revistă în care a debutat Eminescu, și pagina cu poezia de debut *De-aș avea*, și manuscrisul acestei poezii, și o casetă cu *Poșta redacției*, în care redactorul se adresează tînărului său colaborator, și cîteva pagini cu unele din poeziile constituind ciclul respectiv etc., etc. Posibilitatea de a oferi asemenea ansambluri văzute este specifică muzeului; ea constituie o „cale împărătească" de a acționa informativ, didactic, evocativ și educativ asupra vizitatorului.

Defilînd prin fața a patru-cinci vitrine, acesta face cunoștință cu activitatea creatoare a lui Vasile Alecsandri, de ex., cu contribuțiile lui civice, cu prieteniile lui, își poate da seama de amploarea și durata acțiunii lui în epocă etc., etc.

Tot aici, în legătură cu caracterul evocativ al muzeului în raport cu literatura și cu lumea literară, ar trebui să abordăm și problema exponatelor tridimensionale, cu alte cuvinte a obiectelor rămase de la scriitori mai ales. Trebuie arătat că asemenea obiecte sînt nebănuit de puține; n-a existat în trecut o preocupare fie și cît de modică în această privință și ce s-a mai păstrat pînă în vremea noastră își datorește existența mai mult întîmplării. Din lumea apropiată lui Eminescu — căci de la poet nu au mai rămas decît manuscrisele, — se mai păstrează pînă astăzi o linguriță de argint cu monograma Ralucăi Eminovici, expusă în Muzeul memorial de la Ipotești. Cîteva obiecte personale ale lui Caragiale — ochelarii, o tabacheră etc — se află la Muzeul memorial din Ploiești, iar un birou-secretar al scriitorului la Muzeul Teatrului Național. La alte cîteva muzee memoriale din țară se mai găsesc unele obiecte, nu totdeauna semnificative, ce au aparținut unor creatori literari din trecut. Fiind adunate în aceste muzee, obiectele respective nu pot fi în același timp și în Muzeul literaturii române, a cărui existență abia atinge, acum, 15 ani. De la înființarea lui, muzeul nostru și-a îndreptat activitatea și în această direcție, — bineînțeles în limitele mijloacelor restrînse ce i-au stat la dispoziție — și a adunat un oarecare număr de relicve. Nu însă suficiente numeric, pentru a determina un alt tip de organizare muzeală, mai apropiat de tipul memorial și care rămîne încă o problemă a viitorului. Atunci, desigur, se va pune din primul moment și problema spațiului mult mai larg, necesar unei prezentări mai variate, care să cuprindă și expunerea mulțumitoare a unor obiecte, ca, de exemplu, pupitrul la care scria G. Coșbuc, uneltele de pescuit și de vînat ale lui M. Sadoveanu (într-un fel definitorii pentru acest scriitor) etc sau chiar și a unor piese mai mici. În expozițiile cu tematică limitată, organizate în trecut, noi am oferit vizitatorilor și obiecte. Cine a văzut expoziția comemorativă Delavrancea, din 1958, păstrează desigur amintirea mesei de scris și a micii biblioteci turnante, încărcate cu cărți, care stătuse cîndva la îndemînă a scriitorului, sau a unor obiecte personale ale acestuia. În același mod complex au fost organizate și expozițiile G. Coșbuc, Șt. O. Iosif etc. În funcție de posibilitățile materiale ce i se vor oferi (fonduri, condiții de depozitare), va trebui ca muzeul, care n-a avut cum să adune relicve din trecutul definitiv consumat, să continue să colecteze, sistematic și cu discernămînt, de acum înainte. Este una din îndatoririle lui fundamentale.

Se remarcă — în cadrul unui material care, formal, nu poate fi foarte divers, prin însuși specificul său — intenția dv., a organizatorilor de a crea mișcare, de a pune accente care conferă expoziției un anumit ritm, poate insesizabil pentru vizitator, dar vizibil pentru muzeograf. Se datorește acest lucru, cred, criteriilor de selecție a materialului. Care au fost acestea?

https://biblioteca-digitala.ro

CORIN GROSU

Selectarea documentului este determinată, cred, de concepția generală ce stă la temelia organizării muzeului. Fiind vorba de întreaga literatură română, de la începuturi pînă în zilele noastre, ilustrată prin prezentarea mai ales a celor mai însemnați scriitori, ne-am îndreptat spre exponatele cele mai semnificative în raport cu aceste personalități, cu creațiile lor majore, cu viața și atitudinile lor etc. Evocarea acestora nu poate lipsi. Muzeul nostru posedă un însemnat lot din scrisorile lui Caragiale și, nimic — afară de numerele din „Convorbiri Literare" în care au fost publicate — din lucrările dramatice care determină locul istoric al scriitorului în literatura română. Evocarea acestor lucrări putea ea lipsi din muzeu? Sau: din scrisorile anului 1907 au fost alese acele piese care ilustrează atitudinea marelui scriitor față cu răscoalele țărănești și represiunea lor. Selectare, înseamnă alegere. Și pentru a alege am cîntărit, de cîte ori am fost în măsură s-o facem (adică de cîte ori am dispus de un număr mai mare de documente), valoarea lor relativă — ținînd, desigur, seama și de comunicativitatea mai mare sau mai mică a diferitelor piese. Cînd același fenomen poate fi ilustrat fie cu o imagine (un grup de scriitori, un edificiu, un peisaj), fie cu o pagină tipărită, am preferat imaginea, care este mai vie și mai grăitoare. Trebuie spus, însă, că adesea *selectarea a* fost înlocuită cu *colectarea*, cu căutarea febrilă a documentelor apte să ilustreze un aspect primordial. Se poate înțelege și de aici complexitatea problemelor puse de organizarea muzeului și cît de activă a trebuit să fie atitudinea muzeografilor în raport cu rezolvarea lor.

CONSTANDINA BREZU

După părerea mea, problema selecției se pune, oricum, foarte diferențiat. Așa cum s-a spus, epoca veche și perioada care se apropie de 1848 pune problema unei acute documentări și, în cele din urmă, chiar dacă, să zicem, cărțile fundamentale pentru epoca culturii noastre vechi se află în alte instituții de cultură, existența lor în Muzeul literaturii este obligatorie și atunci s-a recurs la machetarea și facsimilarea unora dintre ele, pentru că expunerea lor era indispensabilă. Problema selecției se pune mai spinos pe măsură ce ne apropiem de literatura modernă, de literatura dintre cele două războaie și s-ar pune, mai cu seamă, dacă am face o expoziție pe tema literaturii actuale. Problema selecției se mai pune și dintr-un alt punct de vedere: ea trebuie să acopere tematic prezentarea expozițională de bază. Mai sînt însă și alte unghiuri: să zicem că avem la un moment dat diverse documente referitoare la un moment: aici se pune problema opțiunii în funcție de importanța documentului dar și de aspectul lui grafic — punem o scrisoare sau punem un manuscris, punem un bilet sau punem un plic de scrisoare, se pune o poezie sau se preferă un manuscris adnotat. Fără să fi trădat conținutul tematic, aici există posibilitatea de a opta și, în acest caz, se pune accentul pe colaborarea cu graficianul care are și el un cuvînt de spus. În sensul acesta am putut avea revelația, să zicem, a prezentării grafice a tematicii pentru epocile mai recente; pentru că au existat dublete de publicații, am putut să expunem un articol dar să punem și coperta publicației în care a apărut, pentru format și aspect grafic. Prin aceste elemente trăiește într-un muzeu autenticitatea unei epoci literare. Faptul că vizitatorul se poate întîlni în muzeu cu o seamă de publicații care i-au fascinat tinerețea, cu lecturi pe care le-a făcut cîndva, faptul că întîlnește într-un muzeu ceea ce se cheamă climatul spiritual propriu unei epoci literare este, am spune, o particularitate absolut specifică a muzeografiei literare. Acest lucru ajută să se diversifice o epocă de alta, să se diferențieze prin însăși reprezentarea unor aspecte ale artei grafice și tipografice, ale tehnicii editoriale etc. Un muzeu de literatură ridică problema unor dificultăți de receptare, el poate fi — pentru unii — un muzeu arid. Vizitatorul vine să-l vadă prima oară din curiozitate dar poate a doua oară și a treia oară să-i sporească interesul față de asemenea gen de documente și să-i cultive răbdarea, făcîndu-l să parcurgă cu interes o sală fără să-i strice dispoziția printr-o expunere foarte aridă și monotonă. De aceea se apelează și la elementele de iconografie care să îmbogățească atmosfera: fotografiile scriitorilor, ale unor grupuri de scriitori, ale unor redacții, societăți literare. Manuscrisele trădează întotdeauna un fel de a fi particular, al scriitorului, unele păstrează jocuri spirituale ale creatorului, care, într-un moment de răgaz sau de impas de creație, a schițat un desen pe marginea filei de hîrtie. Asemenea lucruri sînt uneori — hai să zicem — speculate de muzograf ca să facă totuși cît mai agreabilă vizitarea expoziției și poate și să trădeze ceea ce înseamnă de fapt aspectul mai intim al muncii de creație.

Aș dori să vă întreb cum v-ați adaptat spațiului dat, în ce măsură v-a satisfăcut spațiul actual? Dacă sînteți de acord, să-i dăm întîi cuvîntul tov. arh. Mureșanu.

Arh. AURELIAN MUREȘANU

Din punct de vedere al arhitecturii și al colaborării noastre cu muzeul, lucrurile s-au petrecut în felul următor: muzeografii au întocmit o tematică, care ne-a fost înaintată nouă, proiectanților, indicîndu-ni-se și spațiul. Clădirea în care s-a făcut acest muzeu este monument istoric, de anumită structură, cu anumite spații, în care trebuia să ne încadrăm. În funcție de tematica foarte amplă a muzeului s-a convenit la o anumită repartiție pe sălile respective. Clădirea este alcătuită din parter și etaj și, în urma discuțiilor avute cu tov. C. Grosu și cu ceilalți muzeografi, am stabilit ca fluxul

https://biblioteca-digitala.ro

să înceapă la etaj și să continue la parter. Din fericire pentru mine, ca proiectant, la stabilirea soluției m-a ajutat compartimentarea încăperilor; arhitectul care a restaurat această clădire acum 20—25 de ani a avut o idee care ne-a avantajat acum foarte mult: a desființat ușile între camere și a dat drumul pereților, în locurile de comunicare între încăperi, pînă la plafon. Acest lucru a permis, adică într-un fel a dictat soluția. Ținînd seama că muzeul este mai mult de carte și manuscris și că acestea necesită un anumit fel de expunere, noi, proiectanții, am adoptat soluția unui *spațiu total*, adică a unui *modul spațial*. La această idee au condus și necesitățile legate de iluminarea documentelor; pentru ca ele să fie puse în valoare, lumina trebuia uniform repartizată, lucru care a dus la un plafon luminat total. Automat, s-a trecut apoi la panotarea perimetrului camerelor, fiindcă clădirea are anumite goluri care nu avantajau expunerea, avea niște sobe mari care deranjau și pe care am căutat să le mascăm cît mai bine. Pentru expunere s-au folosit mai mult spațiile centrale ale camerelor deci, vitrinele centrale. Am ținut să evităm, pe cît posibil, expunerea pe perimetru a documentelor, deoarece materialul era foarte mult și asta ar fi însemnat să umplem toți pereții camerelor cu documente, ceea ce ar fi dus la monotonie, și atunci am căutat să găsim niște accente, de-a lungul pereților, niște vitrine adosate la panouri. Chiar în mijlocul încăperilor am compus grupuri de vitrine cu posibilități de vizionare pe două părți, pe trei părți, dirijînd în acest fel și un flux judicios, cum este și normal, deoarece vizionarea se face cel mai bine de la stînga la dreapta. Așa trebuie parcurs în mod corect un exponat. După aceasta, s-a trecut, împreună cu muzeografii, la repartizarea în spațiul respectiv, pe săli, pe epoci., pe scriitori ș.a.m.d. Am ajuns, la un moment dat, la un impas, deoarece materialele erau foarte multe iar spațiul afectat expunerii era mult prea mic. Și atunci muzeografii . . .

. . . *au mai sacrificat din exponate.*

Nu au sacrificat, ci au făcut o mai mare selecție a documentelor; s-a făcut prima selecție, a doua selecție și a treia selecție, în funcție de spațiu. La etaj, este prezentată literatura, de la începuturile ei pînă la primul război mondial. La parter, literatura dintre cele două războaie mondiale. Din punct de evdere arhitectural am folosit două soluții diferite — la etaj și la parter. Parterul are o înălțime mult mai mică; am adoptat și aici aceeași idee de expunere, de panotare și de vitrine ca la etaj, dar am schimbat materialul, am adoptat o soluție coloristică sobră, încercînd să creez o ambianță plăcută. De ce am folosit această soluție? Pentru că am considerat că materialele expuse sînt prețioase dar, într-un anumit fel, monotone — acesta este, cel puțin, punctul meu de vedere. Cu mici variații, este vorba numai de manuscris, deci, un vizitator care vine pentru prima dată în muzeu se poate simți curînd obosit. Am încercat, deci, să creăm un mediu neutru, să-l determinăm să admire nu arhitectura, ci să fie atras numai spre document. Am socotit apoi că este necesar să instalăm lumină generală egală, care nu pune un manuscris în evidență mai mult decît altul, deoarece ele sînt puse în evidență prin colorit, prin format, prin rezolvări grafice.

Culorile folosite în expoziție sînt albul și albastrul: albastrul este o culoare liniștitoare, care te predispune la meditații. Vizitatorul care vine aici de pe stradă, trebuie să se simtă, dintr-odată, deconectat, să intre în altă lume, să fie atras de document.

Sala Dimitrie Cantemir (literatura română în perioada feudală)

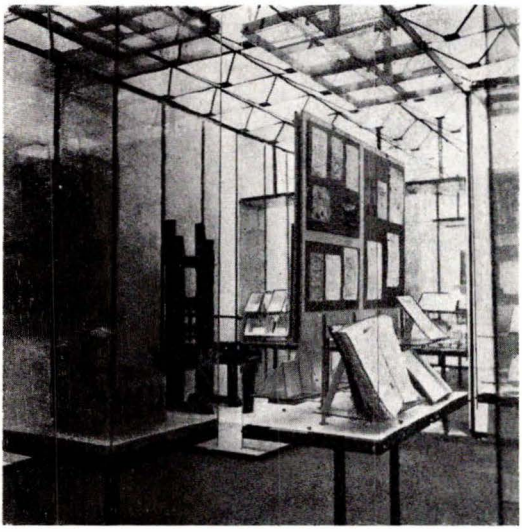

Sala „Școlii ardelene" și a literaturii premoderne

https://biblioteca-digitala.ro

Și cuvîntul graficianului . . .

BERTA BENKÖ

Grafica acestui muzeu a comportat și ea dificultățile sale, pentru că ea s-a aflat între tematica muzeului și soluția de arhitectură, încercînd să le apropie, să le îmbine. Am încercat să găsesc o soluție unitară pentru întreaga expoziție, la etaj și la parter, care puneau probleme diferite : etajul este, coloristic, mai deschis, mai mult pe alb, pe cînd parterul e pe gri, gri-albastru. Și atunci, pentru a evita monotonia, la etaj am folosit aplice colorate și, la parter, mai mult aplice albe.

Vitrinele au suscitat alte probleme de grafică. Ele sînt împărțite în trei grupe : vitrine direct pe perete, vitrine adosate pereților și vitrine de centru. Ca linie grafică, pentru fiecare dintre acestea am găsit o altă soluție. În permanență am avut în vedere și unitatea și diversitatea expoziției, ținînd, evident, seama și de tematică și de caracterul exponatelor. De exemplu, în sala afectată literaturii vechi, am folosit o pînză aurie care merge foarte bine cu aceste documente ornamentate, de o sobră eleganță. Mai departe, în sala B, de pildă, am avut documente pe pergament care trebuiau să devină vizibile și să arate frumos ; aici am folosit o culoare gălbuie care le evidențiază foarte bine. Probleme similare a ridicat fiecare dintre săli.

În altă ordine de idei : vitrinele înseși sînt împărțite în două, trebuind totuși să constituie o unitate. În vitrine există panouri și există polițe. De la început am discutat cu muzeografii și am propus ca toate documentele-file să apară pe panouri, ele sînt ușoare iar grafic pot fi aranjate frumos ; cărțile, volumele de publicație, care și ca aspect dau o greutate, le-am pus la bază, pe polițe. În cadrul acestui gen de vitrine aceasta era soluția normală.

În spațiul restrîns destinat expoziției, unitatea acesteia însemna și repartizarea oarecum egală a exponatelor. Au fost săli și vitrine mult prea încărcate cu exponate ; s-au făcut cinci-șase selecții, s-au eliminat multe dintre ele pentru că într-o expoziție nu înseamnă că dacă pui totul și vezi totul. Trebuie creată în expoziție o anumită *liniște*, un anumit *spațiu*, pentru a permite receptarea, însușirea celor văzute. În general ne-am înțeles cu muzeografii în această privință, deși mai sînt și acum unele săli și vitrine cam încărcate, după părerea mea.

Aș mai spune cîteva cuvinte despre materialele folosite : am adoptat soluția unor materiale, aș zice, nobile : pentru aplice am folosit un atlas cu un luciu și un aspect foarte frumos, material care nu s-a mai folosit pînă acum și care va constitui o noutate.

FLAVIU SABĂU

Noi am năzuit către un muzeu complet. El este zugrăvit în tematica alcătuită inițial ; pe parcursul transpunerii în cadrul muzeal a trebuit să ajungem la o formă mai „pămînteană", mai „reală" (realistă, altfel spus !) pe care am realizat-o în condițiile care se cunosc.

Limitele cele mai drastice ni le-a impus spațiul. („spațiul și timpul" — iarăși !). Părerea mea este că așa cum se prezintă astăzi muzeul, el este un muzeu riguros constituit, în urma numeroaselor selecții efectuate și a compunerii sutelor de piese etalate, ce ilustrează evoluția literaturii românești. Această realizare unică la noi (și între puținele din Europa, de acest fel) în cadrul muzeografiei de specific literar, oferă un bun teren cercetării și experimentării viitoare, într-o largă desfășurare, așa cum de fapt vedea în perspectivă MUZEUL mentorul nostru, maestrul Perpessicius.

Sala Vasile Alecsandri cu vedere spre sala Eminescu

Sala Eminescu (macheta așezării de la Ipotești)

https://biblioteca-digitala.ro

În cadrul dat, socotesc că este un merit al colaboratorilor noştri de la „Decorativa" închiderea aceasta într-un univers propriu şi într-o adecvată şi armonioasă cromatică pe ideea iniţială frumoasă a desprinderii vizitatorului de elementele auxiliare şi a introduceruii sale în laboratorul acesta de creaţie. Socotesc însă că la capitolul etalării, va trebui să mai intervenim în viitor şi anume în sensul ca piesele să obţină maxima satisfacţie a reprezentării lor.

Aş dori însă să nu stîrnesc nedumeriri, afirmînd că nici un om de muzeu nu poate fi total mulţumit de o realizare, chiar dacă realizarea este un bun cîştigat. Nemulţumirea aceasta a noastră e o chestiune de structură, şi, probabil, nu numai a noastră, a muzeografilor.

Cred că nici timpul, nici mulţimea remanierilor nu ne-au permis să găsim un sistem de etalare pe măsura celui despre care vorbeam mai sus. Mă refer însă la unele lucruri concrete cum ar fi la etalarea pe poliţe. De pildă, Muzeul Ţării Crişurilor din Oradea — dau un exemplu de muzeu actual, din suita muzeelor făcute în ultima vreme — a beneficiat mai mult de posibilităţile muzeotehnice noi; m-a impresionat şi prin găsirea unor formule, a unor sisteme de etalare ale principalelor categorii de exponate, lucru care la noi nu s-a putut realiza. Astfel, un album cu autografe sau cu fotografii a trebuit aşezat în acelaşi gen de suport şi pe aceeaşi poliţă cu o carte sau un alt exponat. Sistemul acesta fiind unic, vitrină de vitrină, nu ne-a prea avantajat. Aceasta, pentru că nu am avut larga posibilitate de a detaşa unele documente decît limitat în spaţiu, spre a le da perspectivă sau orice altă dispunere dorită. Un al treilea plan de expunere, alături de poliţă şi vitrină, ne-ar fi avantajat (sau mobilitatea în cazul acestora două).

Se vede lesne că sistemul uniform al poliţelor nu este cel mai avantajos. Adesea în locul acestor suporturi plane, care ne obligă să aşezăm exponatele pe un nivel, avînd numai jumătate din ea, nu mai este posibilă detaşarea unor elemente într-un spaţiu de mai sus neutilizat, scoaterea din cadrul dat, încadrarea într-un aplic special..., cu alte cuvinte realizarea distincţiei, evidenţierii este redusă. Sala „Eminescu", de exemplu, (ca sinteză a materialului avem aici o ingenioasă selecţie bazată pe cercetarea perpessiciană a creaţiei genialului poet), este, întreagă, un laborator. De fapt acesta e punctul central al muzeului. Dar etalarea nu dă satisfacţia dorită. Ca să detaşăm unele documente, caiete, manuscrise, scrieri, fotografii unice etc. din bogăţia materialului am avea nevoie de modalităţi diverse de evidenţiere a unor piese. (Un anumit tip de montanţi, casete speciale, planuri înclinate mobile, suporţi — aceasta raportat la arhitectura actuală a întregii expoziţii de bază, toate gîndite cu respectivele unicate în faţă!) Aş mai adăuga aici situaţia unor alte categorii de piese precum ar fi „scrisorile" sau fotografiile tip „cabinet" (unele cu extrem de valoroase însemnări pe reversul lor), sau cărţile de vizită, autografele şi alte exponate miniaturale. (E cazul reprezentării lui Maiorescu, a lui Caragiale, a lui Şt. O. Iosif, D. Anghel, N. D. Cocea, P. Zarifopol, Vinea, Sadoveanu şi alţii — exemple din însemnate fonduri deţinute de muzeu. Sînt între acestea piese care aş spune că dictează de la sine soluţia muzeografică şi în nebănuit de fericite soluţii. Dacă mai amintesc de valoroasa *Istorie a literaturii române* a lui G. Călinescu — în şpalt, exemplarul corectat de autor, ce conţine nenumărate indicaţii de tipărire şi intervenţii de ultimă oră, şi în sfîrşit, *„bunul de tipar"* de pe pagina de titlu, — o asemenea piesă merită un arsenal de soluţii de punere în valoare muzeografică, alături de alte elemente pe care le deţinem, întru reprezentarea muzeală a ilustrului cărturar şi istoric literar care a fost G. Călinescu.

Sala I.L. Caragiale (în prim plan vitrinele Ion Creangă)

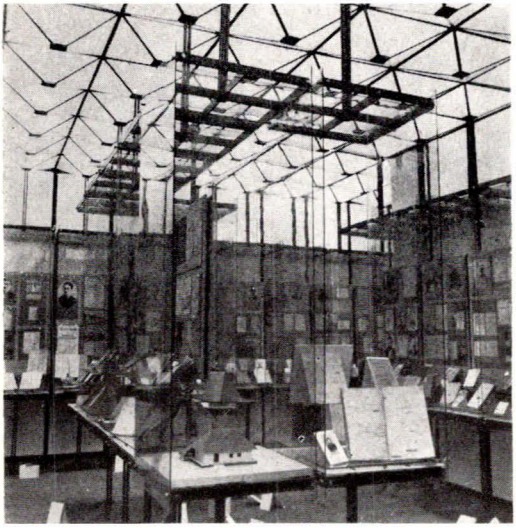

Sala Grupări literare de la începutul secolului XX (1900–1918)

https://biblioteca-digitala.ro

Mai întîi, comparativ cu posibilităţile de expunere de care am dispus în trecut, este evident că stăm acum mai bine. Ne aflăm însă încă departe, nu numai de acel punct ideal spre care omul năzuieşte continuu, fără a-l atinge vreodată (dar care asigură mersul neîncetat înainte), ci şi de acele posibilităţi (vorbesc de spaţiu) care să ne pună la acelaşi nivel cu realizările similare din alte ţări. În mod ideal spaţiul muzeal trebuie determinat în raport cu necesităţile muzeului şi nu invers; sînt necesare săli pentru expoziţia permanentă, săli pentru expoziţiile temporare, depozite pentru documente, mobilier şi obiecte, bibliotecă, săli de lectură şi de conferinţe, laboratoare şi ateliere, săli de lucru etc. Mărginindu-ne la expoziţia permanentă, care în viziune profană se numeşte „muzeu" (înglobînd, astfel, în mod naiv toată noţiunea complexă de muzeu) — în mod ideal, expoziţia permanentă ar trebui organizată şi ea pornindu-se de la necesităţile de prezentare optimă a documentelor exponate. O dată, deci, stabilit materialul de expus şi cum trebuie aşezate exponatele, unele în raport cu altele, şi odată stabilit şi aparatajul auxiliar de care materialul original are nevoie, este conturat, determinat, în mod implicit, şi spaţiul muzeal. Acesta trebuie să se muleze, ca să spun aşa, pe documente, să se organizeze *în jurul lor* — aşa cum presupun că se procedează şi cînd se proiectează un complex industrial. Spaţiul trebuie să fie determinat de funcţionalitatea dispozitivelor cuprinse în el. În mod practic, însă, în toate muzeele de care am avut să mă ocup personal — şi în prima ediţie, din şoseaua Kiselef, a „Muzeului literaturii române" din 1957—1958, şi în atitea muzee memoriale din ţară, a fost necesară adaptarea, adică restrîngerea conţinutului muzeal la un spaţiu redus, totdeauna mult sub nivelul necesităţilor. La fel şi în cazul de faţă. Pentru a respecta o anumită periodizare generală a literaturii române, fără de care s-ar fi pierdut chiar firul conducător al expoziţiei permanente, am dat fiecărei săli un anumit conţinut concentric: literatura zisă veche, şcoala ardeleană şi literatura premodernă, renaşterea naţională şi începuturile literaturii moderne, generaţiile paşoptistă şi postpaşoptistă, Mihai Eminescu etc. Iar în cadrul fiecărei săli am fost nevoiţi să ne extindem sau, cel mai adesea, restrîngem, după spaţiul dat. De aici şi numeroase derogări, nu numai de la firul cronologic al tematicii, dar chiar de la unele din ideile ei directoare, — comprimări şi eliminări de aspecte. Oricît am fi vrut să dăm o idee despre dezvoltarea în timp a literaturii zise populare (cărţile populare), să arătăm trecerea de la literatura bisericească la literatura laică etc., etc. — toate aceste aspecte degajate şi urmărite cu grijă în tematică nu şi-au mai găsit locul şi, din lipsă de spaţiu, au fost comasate sau chiar suprimate. Pentru ca creaţia eminesciană să poată fi prezentată într-un mod cît mai adecvat — Mihai Eminescu reprezentînd şi cheia de boltă a literaturii române şi fiind şi patronul muzeului, —, i-am consacrat sala centrală de la etaj, de aici decurgînd obligaţia de a ordona explicit, în cele trei săli dinainte, toată literatura de la Dimitrie Cantemir pînă la Eminescu etc., etc.

Al doilea aspect în legătură cu spaţiul este acela al rezolvărilor constructive şi muzeografice în interiorul spaţiului dat. Aici, pot să spun aşa, din experienţa adunată, a fost momentul cel mai bun în îndelungata colaborare cu Decorativa, care, în ce mă priveşte, depăşeşte 20 de ani. Bineînţeles însă că şi aici sînt de spus o mulţime de lucruri. Şi aici, în mod ideal, ar fi trebuit să pornim altfel — nu de la o tematică abstractă şi cu totul negrăitoare pentru proiectant, ci de la tematica concretizată în exponate. Probabil că dacă ar exista mai mult timp pentru o atare fază a operaţiunilor pregătitoare,

Perioada dintre cele două războaie mondiale. Sala Sadoveanu

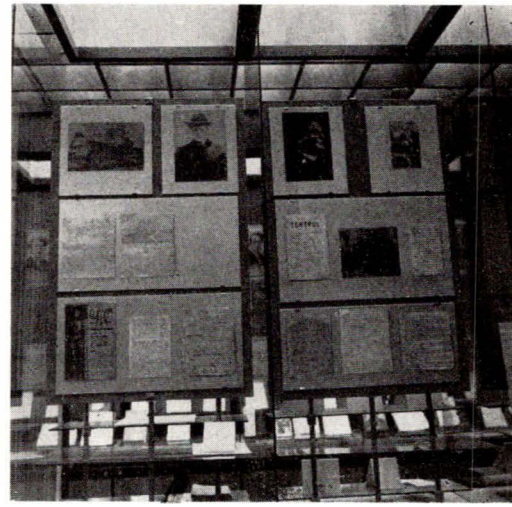

https://biblioteca-digitala.ro

s-ar realiza și mai mult și mai bine; în genere, însă, nu dispunem de timpul necesar. Ce se întîmplă? Trebuie să existe posibilitatea de a se face încercări. Nu se poate ști de la început dacă totul va căpăta aspectul imaginat, pentru că intervin prea multe elemente quasi-imprevizibile. Dar cînd timpul dă ghes, muzeograful se mulțumește cu o soluție provizoriu-acceptabilă. În fond cred că asta este problema cheie a adaptării materialului documentar la panouri și vitrine constituite dinainte. Și însfîrșit, există și acest aspect, că atunci cînd expoziția e prea rigidă, se pretează greu unor îmbunătățiri pe parcurs. Noi, ca să îmbunătățim expoziția — de pe acum începem să ne dăm seama de îmbunătățirile posibile, — va trebui să refacem totul, să reordonăm totul în alt fel. Nu avem posibilitatea de a înlocui, de a elimina sau adăuga și de a modifica nu numai din punctul de vedere al manevrării în sine, dar și din punctul de vedere al situării corelative a pieselor expuse. Pentru că, pentru a schimba ceva pe un panou care are o anumită grafică trebuie schimbată toată așezarea documentelor, care apar cu anumite dimensiuni etc. Desigur că s-ar putea și altfel dar și aici tot spațiul prea mărginit este acela care condiționează în primul rînd. Dacă expoziția ar fi mai aerată, documentele ar fi expuse mai liber, muzeograful s-ar putea mișca mai ușor. Nu dispunem de spațiu suficient și lucrul acesta se vede cel mai bine la exponatele de pe polițe, care, în genere, sînt cam înghesuite.

CONSTANDINA BREZU

Din punct de vedere arhitectonic, vitrina este bine construită și bine făcută. Fiecare are o anumită diversitate și poate să acopere o serie de goluri pe care pînă în ultimul moment nu am reușit să le acoperim din motive obiective — un format incomod sau un volum greu etc. Pe de altă parte însă se ivesc uneori dificultăți de ordin tehnic privind intenția noastră de a face ca expoziția să fie mobilă, pe măsură ce se achiziționează o serie de documente noi, pe măsură ce vrem să împrospătăm, pentru că expoziția permanentă trebuie să suporte intervenții, să facem să nu se simtă că asupra ei trece indiferent timpul. Și atunci trebuie să recurgem iarăși la ajutorul Decorativei pentru rezolvarea oricăror intervenții. Există dificultăți în ceea ce privește rezolvarea tehnică, dificultăți de manevrare...

. . . . . .

Reporterul își ia permisiunea să pună aici puncte de suspensie. La capitolul acesta, al mobilierului, al posibilităților diverse de etalare, colaborarea pașnică, fructuoasă, muzeograf-Decorativa amenință să se transforme în duel. S-a mai subliniat încă o dată că muzeografii sînt un soi de oameni nemulțumiți, (cinste lor) — și că o discuție despre tipurile posibile de mobilier, între muzeografi și proiectanții de la Decorativa ar fi foarte utilă. Tov. arh. Mureșanu a făgăduit că Decorativa poate oferi nenumărate tipuri de mobilier muzeografic. Reținem ideea unei dezbateri pe această temă cu promisiunea de a o materializa într-un alt număr al revistei și continuăm discuția noastră, abătînd-o pe un alt făgaș.

Ce părere aveți despre folosirea facsimilelor și a fotocopiilor într-o expoziție literară?

CONSTANDINA BREZU

Apare, uneori nevoia de acoperire a unor lipsuri, sau alteori, de conservare a unor originale care sînt extrem de valoroase și care n-au dreptul la expuneri îndelungate. Procedeul se folosește pe scară foarte largă și există într-adevăr o tendință în muzeografia actuală de a conserva originalele și de a expune facsimilul, pentru că starea de conservare în depozit nu este aceeași cu starea de conservare într-o expoziție. Dacă sînt totuși specialiști avizați care știu că există cutare document

Perioada dintre cele două războaie mondiale. Sala Arghezi

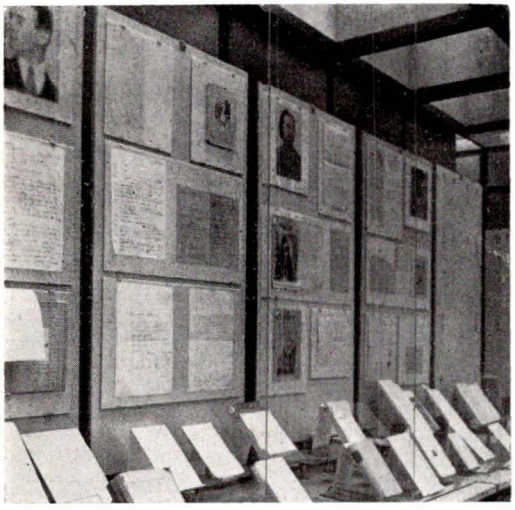

Scriitori contemporani

https://biblioteca-digitala.ro

în arhiva noastră sau în arhiva Academiei, ei trebuie să fie puşi la curent. Existenţa unei cărti rare, a unui manuscris sau document într-o anume colecţie este în fond o chestiune de cultură. Se poate la rigoare recurge la cea mai comodă soluţie, să se fotocopieze, dar iese urît de tot. Deşi nici fotocopia nu este la îndemîna oricui, un muzeu veritabil trebuie să evite acest tip de reproducere de ultimă instanţă. În orice caz soluţia facsimilului este o soluţie de lux fiind destul de costisitoare dar a-i da vizitatorului iluzia autenticului este o obligaţie a muzeografiei şi efectul este întotdeauna mai putenic. De pildă la Muzeul Universităţii, portretele marilor cărturari, întemeietori de şcoli s-au copiat. De ce? În muzeografie se folosesc asemenea procedee, aşa cum în teatru, în cinematografie, se folosesc reconstituirea sau trucajele — totul este să se simuleze cît mai bine autenticul.

CORIN GROSU

Să facem şi aici o precizare prealabilă. Una este chestiunea facsimilării, alta a tipului de facsimil folosit. Cum s-a spus, facsimilarea a căpătat astăzi drept de cetăţenie pretutindeni, ea constituie chiar un imperativ al muzeografiei moderne, ştiinţifice. Variaţiile de temperatură şi de umiditate concură, împreună cu lumina vie a sălii de expoziţie, la alterarea rapidă şi ireversibilă a manuscriselor, fotografiilor, chiar şi a paginilor tipărite. Expunem în momentul de faţă un însemnat număr de manuscrise originale, dar ar fi un act necugetat din parte-ne să le lăsăm la infinit în această situaţie de anticonservare. Muzeele au obligaţia de prim ordin de a fi depozite ştiinţific organizate, de a păstra documentele în cele mai bune condiţii oferite de tehnica modernă a conservării. Şi în trecuta primă ediţie a expoziţiei permanente originalele erau substituite prin facsimile — aşa vom proceda şi de data aceasta, înlocuind treptat toate piesele originale.

În ceea ce priveşte natura facsimilelor... La urma-urmei, facsimil este şi fotocopia, dar, în măsura posibilităţilor, am optat sistematic pentru acel tip care reproduce cît mai de aproape originalul, cu toate atributele lui, uneori foarte complexe, cum este cazul cu unele pagini eminesciene, de pildă, cu grafiile şi cernelurile lor diferite, trădînd stratificări succesive, adică tot atîtea etape ale procesului de creaţie, sau cu manuscrisele sau cărţile vechi etc. Fotocopia nu redă fidel aceste aspecte, le uniformizează, este rece şi necomunicativă. Cînd împrejurările ne-au silit să recurgem totuşi la ea, am încercat să atenuăm acest neajuns, înlocuind alb-negrul prin tonalităţi diferite, mai calde. Această inovaţie ne aparţine — de altfel am şi aplicat-o anterior la Muzeul memorial M. Sadoveanu, de la Neamţ. Dar fotocopia rămîne fotocopie şi ne-am străduit să avem cît mai multe facsimile, grafice sau tipografice, ale unor manuscrise sau file de manuscris. Am fi preferat, desigur, să prezentăm în tot locul, nu simple file, ci reconstituiri ale originalelor în integralitatea lor tridimensională, pe care ochiul nu numai o vede, dar parcă o şi palpează. Ni s-a şi reproşat că nu am procedat totdeauna în acest fel, dar cred că învinuirea nu este întemeiată: se punea din nou, şi în acest caz, problema unor spaţii de prezentare mai largi — nu mai revin asupra acestui aspect. Să nu nesocotim, apoi, nici costul ridicat al unor exponate de acest fel. Cu aceste rezerve, trebuie subliniat totuşi că muzeul oferă vizitatorului un număr notabil de facsimile ale unor piese, pe care abia dacă specialistul are ocazia să le vadă. Cîte persoane, chiar din lumea literelor, ba chiar şi a istoriografiei literare, au avut prilejul să contemple „pe viu" manuscrisele *Ţiganiadei* lui Budai-Deleanu, facsimilate de noi şi puse sub ochiul vizitatorului? Cîţi au văzut faimoasele caiete eminesciene aşa cum arătau ele pe cînd se aflau pe masa de brad a poetului? Putem afirma că prea puţini, căci chiar şi unii dintre cei ce şi-au propus să editeze aceste „caiete" nu par să fi înţeles ce sînt ele în materialitatea lor şi le confundă cu miscellaneele de la Academie, care, se ştie, sînt opera unor simpli legători de carte, neavizaţi. Muzeul literaturii române oferă vizitatorilor destule asemenea inovaţii muzeografice, care au darul să potenţeze, informativ şi afectiv, expoziţia şi pentru a căror realizare s-a consumat — de ce n-am spune-o aici, între muzeografi? —, şi experienţă, şi timp, şi cunoaştere, şi ingeniozitate. Reconstituirea după minuscule şi negrăitoare microfilme a unor manuscrise pline de palpitul vieţii, ale lui Dimitrie Cantemir — ca *Istoria ieroglifică* sau *Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor* — pune pe vizitator în faţa unor piese cu valoare de unicat. Aşa cum se prezintă în vitrinele Muzeului literaturii române ele nu mai pot fi văzute nicăieri în ţara noastră. Dacă asemenea contribuţii muzeografice originale au putut scăpa persoanelor mai străine de practica disciplinei noastre (ca, de ex. unora dintre cronicarii ce s-au ocupat, de altfel în genere laudativ, de expoziţia permanentă), avem convingerea că ele vor fi sesizate şi apreciate de colegii noştri din muzee, care vor urma, cînd va fi cazul, drumul deschis de noi, aşa cum au făcut şi cu alte iniţiative pornite din sînul Muzeului literaturii române. Şi pentru că veni vorba de inovaţii: pentru îmbogăţirea expoziţiei noastre, am preconizat instalarea, în fiecare sală, a cîte unui ecran, în cadrul căruia să apară succesiv, printr-o retro-proiectare comandată automat, electro-mecanic, imaginile unora dintre piesele la care am renunţat din lipsă de spaţiu, precum şi diferite tabele bio-bibliografice, cronologice, sinoptice etc. Am renunţat — să sperăm, numai deocamdată — la aceste dispozitive, a căror realizare a depăşit posibilităţile I. S. Decorativa, organizatorul tehnic al muzeului.

Revenind la facsimile. Este oare just ca un muzeu să prezinte printre exponate şi facsimilele unor originale făcînd parte din patrimoniul altor instituţii? Nu cumva scădem, în felul acesta valoarea muzeului respectiv? Se ştie că valoarea unui muzeu de artă este apreciată în raport cu colecţiile de originale pe care le posedă. Dar mă întorc la distincţia făcută la început, între muzeul de acest tip şi muzeul literar. Cel din urmă răspunde unor cerinţe de alt ordin. De altfel, personal n-aş fi decît

https://biblioteca-digitala.ro

foarte mulțumit dacă Muzeul de artă, de ex., mi-ar da posibilitatea să contemplu din cînd în cînd copia perfectă a *Lecției de anatomie* a lui Rembrand, care se află la Haga sau a portretului lui *Ippolito Riminaldi*, de Tițian, aflător la Florența. Și cu atît mai mult copiile impecabile ale unor capodopere ale picturii noastre naționale, pe care nu le putem avea sub ochii noștri, pentru că sînt poate la British Museum sau în nu știu ce muzeu parizian. Aceasta este însă o simplă paranteză. Nu dispunem de toate datele unei probleme care, în ceea ce privește opera de artă, se pun, poate, în alt mod. Mă gîndesc numai că și în materie de muzeografie ideile au evoluat și că, în orice caz, noi trebuie să privim aceste probleme, cu ochii unor specialiști dintr-o țară socialistă, în care informarea și educarea unui public cît mai larg constituie un imperativ național.

Cum va fi realizat ghidajul în expoziție? Ce este ghidajul într-o expoziție de literatură: un dialog — cu întrebări și răspunsuri — o expunere pe baza documentelor existente, sau ieșind din cadrul materialului expus?

CONSTANDINA BREZU

Dintr-o experiență mai veche știu că Muzeul literaturii trezește un fel de emoție aparte vizitatorului, el are la prima impresie sentimentul că nu se descurcă. Dacă intră într-un muzeu de pictură, privește și i se pare că nu mai are nevoie de explicații, deși poate acolo ar trebui să i se explice niște probleme mai speciale. Aici însă chiar și vizitatorii individuali au solicitat îndrumarea. Este poate noutatea instituției, *Muzeul literaturii*, poate acest paradox care v-a suscitat și dv. întrebarea „cum se împacă literatura cu muzeul". Nu-i cred, nu-i bănuiesc pe vizitatori de comoditate, și poate că ar fi mai ușor să le ținem prelegeri despre cele expuse, dar nu trebuie să-i lipsim de farmecul acestui dialog tacit, afectiv la care-l invită relicvele. Ghidajul este în orice caz necesar; așa cum se prezintă ele, piesele muzeale, au niște explicații la obiect. Aceste explicații la obiect nu prezintă însă și conexiunile dintre ele și spre aceste aspecte cred eu că trebuie să se orienteze ghidajul, adică, îndrumătorii noștri să nu piardă din vedere obiectivul tematic al întregii expoziții, momentele fiecărei școli, simultaneitatea unor momente, conexiunile dintre acestea, pentru că sînt momente foarte compacte și la literatura veche și la literatura mai nouă și nu mai vorbesc de literatura mai aproape de zilele noastre. Toate aceste lucruri se fac nuanțat, de la vizitator la vizitator. Îndrumarea trebuie să fie deci orientativă. Dacă vin școli cu elevi de o vîrstă mai mică, nu știu în ce măsură elevii sînt avertizați ce înseamnă istorie literară, grupare literară, publicație literară. Apoi se ivesc pe parcurs și îndrumări care sînt de nuanță, adică vizitatorul se întîlnește cu un limbaj, cu o apariție editorială, cu o punere în scenă a unei piese; toate aceste lucruri care au avut o viață a lor în contextul altui climat literar trebuie explicate. Această explicație o realizează ghidajul, nu textul explicativ telegrafic. În sfîrșit, mai există, cum spuneam, și o latură afectivă a lucrurilor. Trebuie puțin suflet, puțină emotivitate care trebuie susținută de îndrumător. Dacă o dată l-am cucerit pe vizitatorul venit în grup și a avut răbdare să parcurgă întreaga expoziție s-ar putea ca ea să resuscite în el interesul, să mai vină, să se orienteze singur revenind în muzeu. Trebuie să creăm, adică, ceea ce înseamnă un public de muzeu.

CORIN GROSU

Nu există un singur fel de ghidaj ci sînt mai multe tipuri. Ghidajul este condiționat de nivelul vizitatorilor, de ceea ce îi interesează pe ei. Vizitatorii îi determină particularitățile. Pentru unii dintre ei muzeul dă mai mult decît așteaptă, pentru alții suficient sau poate chiar insuficient. Acei pentru care muzeul nu furnizează îndeajuns informațiile și elementele evocative așteptate pun întrebări și trebuie să fie lămuriți. Altora li se va părea că nu pot să cuprindă nici ceea ce prezintă expoziția și nu mai întreabă nimic. Asta înseamnă că îndrumătorul de muzeu trebuie să aibă o pregătire cu totul specială, și acea suplețe care să-i permită a se adapta la împrejurări. În condițiile actuale, cu personalul cu totul limitat de care dispunem, ghidajul, pentru a fi satisfăcător, ar trebui mărginit la îndrumarea numai a colectivelor și numai la anumite zile, în care vizitatorul să știe că găsește și ghidaj.

EXPOZIȚIA ÎN DISCUȚIA MEMBRILOR CONSILIULUI ȘTIINȚIFIC

Au avut amabilitatea de a răspunde la invitația noastră de participare la discuții și cîțiva tovarăși din consiliul științific al Muzeului literaturii române, prof. univ. dr. doc. Dimitrie Păcurariu, prof. univ. dr. doc. Al. Piru, prof. univ. Mircea Zaciu.

PROF. UNIV. D. PĂCURARIU

— Tovarășe profesor D. Păcurariu, ce rol credeți că-i revine Muzeului literaturii între alte instituții de cultură de azi din țara noastră?

— Muzeul, prin colecțiile sale, prin activitatea de cercetare pe care o va desfășura, prin excelenta revistă „Manuscriptum", scoasă sub auspiciile sale, prin expoziția permanentă redeschisă, prin alte inițiative inimoase pe care a și început să le ia într-un context mai larg, va avea un rol important

https://biblioteca-digitala.ro

stimulator în cadrul cercetării literare pe plan național, va contribui la o mai bună cunoaștere și prețuire, în rîndul publicului larg, a valorilor culturale și artistice a poporului nostru, a luptei acestuia de-a lungul veacurilor, pentru dezvoltarea limbii și a literaturii sale, pentru libertate socială și națională, pentru progres.

— *Muzeul impune publicului, prin intermediul mărturiilor directe, latura cea mai de valoare a literaturii române, patrimoniul său cel mai de preț?*

— Muzeul are două sectoare — unul, cuprinzînd fondul de documente și manuscrise, care se îmbogățește continuu și e destinat înainte de toate cercetătorilor specialiști și altul, constituit din expoziția permanentă, menită a se adresa marelui public. Expoziția, mult îmbogățită și organizată cu pricepere, oferă vizitatorului o imagine panoramică bogată și impresionantă a evoluției literaturii noastre, de la primele texte scrise în limba română, pînă la marile izbînzi ale geniului creator românesc din a doua jumătate a veacului trecut și din veacul nostru.

— *Odată vizitat muzeul, v-ar tenta să mai reveniți — și asupra cărui moment, scriitor sau aspect v-ați opri?*

— Am vizitat muzeul pe îndelete, poposind cîteva ore în fața vitrinelor cu exponate — mi-a plăcut și firește, voi mai veni să-l vizitez. Ce scriitor mă va reține mai mult? E greu să spun acum. Expoziția muzeului mi se pare în întregime interesantă.

PROF. UNIV. AL. PIRU

— *Tovarășe profesor Al. Piru, ce puteți spune despre eficiența muzeului în cunoașterea literaturii, despre modalitățile expunerii, și deci de receptare a unor aspecte ale literaturii de către public?*

— Valoarea unui muzeu stă în piesele sale rare, autentice (manuscrise, ediții princeps, tablouri, fotografii, obiecte care au aparținut scriitorilor etc). Modul în care acestea pot fi expuse e în funcție de concepția specialistului.

În ceea ce privește rolul instructiv-educativ al unui muzeu, spre a fi îndeplinit, acesta presupune criterii mai largi, acoperirea tuturor epocilor și scriitorilor, cu imitații, reproduceri, facsimile.

— *Cum vi se pare prezentarea epocilor literare în actuala expoziție de bază a Muzeului literaturii române? Dar principalele personalități?*

— Muzeul de literatură a făcut mult, mai ales în privința reprezentării epocilor și personalităților. Aproape nimic nu-i lipsește, nici o figură proeminentă, nici o operă importantă, niciun manuscris. Apar în chip pitoresc și scriitorii de a doua și a treia talie cu scrierile lor.

Prezența cea mai vie o au marii clasici din perioada *Junimii*, epoca de aur a literaturii române și scriitorii de întîia mărime din cea de a doua epocă strălucită, dintre cele două războaie.

PROF. UNIV. MIRCEA ZACIU

— *Tovarășe profesor Mircea Zaciu, actuala formulă de organizare a Muzeului literaturii răspunde, credeți, tematicii propuse, de a prezenta în aspectele ei fundamentale literatura română de la origini pînă în prezent?*

— Da, e o formulă bună de organizare, pentru început măcar. Vedeți dv., e o primă experiență, noi nu am avut încă un asemenea muzeu și totuși, cu rîvnă, entuziasm și pricepere, Al. Oprea și colaboratorii săi au scos un lucru bine gîndit, bine organizat, închegat, demn să stea alături de muzee europene similare, cu veche tradiție. Spuneam mai înainte că lucrurile apar în actuala formulă suficient „închegate" — fiindcă mă gîndeam la condiția, una din ele cel puțin, pusă de Iorga pentru un muzeu cu caracter istoric : aceea ca el să dea *„impresia unei vieți"*, *„ca lucrurile să fie legate între dînsele"*. Or, aici e vorba de viața unei literaturi crescută pe parcursul cîtorva secole. Pășind din sală în sală, eu am impresia că asist la o geneză, la o creștere, la o înflorire. Este multă emoție aici și multă învățătură. Mă întorc la Iorga, care pretindea muzeului să fie *„o școală de gust și o școală de istorie a gustului"*. El vorbea prin 1938 de nevoia socială și morală, educativă, de a avea și noi *„un muzeu viu"*, nu colecții moarte, lucruri desprinse din epocă și puse la întîmplare, într-un soi de „bric-à-brac" adăugind la zădărniciile noastre încă una. Pentru a da mai multă forță de impresionare, pentru a insufla și mai multă realitate imaginilor și manuscriselor, trebuie să amplificăm și la Muzeul literaturii române mijloacele educative : o sală de conferințe și proiecții, unde să se încheie orice vizită, prin prezentarea unor filme documentare ori a unor diafilme cu materiale ce nu pot fi expuse, din lipsa spațiului, ori din nevoia de a le proteja, a le feri de deteriorare. Dar mai ales, cred că nu trebuie să lipsească o fonotecă unde să putem asculta vocile trecutului, a lui Sadoveanu citind din Creangă și din Eminescu, a lui Tudor Arghezi, Blaga, Bacovia, George Călinescu, Iorga și a altora încă.

— *Care momente din istoria literaturii v-au reținut atenția, prin valoarea pieselor — fie raritatea cărților, ori ineditul documentelor?*

— Epoca de la 1900 încoace. Îmi pare mai vie, poate și pentru că m-am obișnuit s-o parcurg în toate sensurile. Muzeul are aici mult material de o excepțională valoare. Sigur, sînt lucruri admirabile și în epocile mai vechi, multe fotografii, documente interesante, dar oricît, acolo nu se poate rivaliza cu depozitele Academiei și a altor colecții mai vechi.

https://biblioteca-digitala.ro

— *Cum vi se pare sala Eminescu?*

— Ideea unei săli Eminescu e întru totul justificată. Aș degaja-o putin ca să primească o mai mare solemnitate. Să se vadă mai bine masca mortuară a poetului, așa de impresionantă. Într-o astfel de încăpere nu vii ca să te instruiești pur și simplu, deci nu mulțimea exponatelor trebuie să conteze. Intri aici ca să te reculegi. Sînt convins că vizitatorii, oricît de numeroși, vor păstra aici o liniște gravă, înfiorată. Dar, pentru a înlătura orice impresie mortuară, aș vrea să se audă de undeva, în surdină, o muzică pe potriva melancoliei eminesciene, un acompaniament pentru meditația noastră.

În încheierea discuției noastre, îl invităm pe tov. Al. Oprea, director al Muzeului literaturii române, să ne vorbească despre formele de activitate cu publicul pe care le preconizează, pentru viitor, colectivul muzeului.

AL. OPREA

— Aș dori să precizez, cum am făcut și cu alte prilejuri, că ne interesează să atragem în jurul muzeului un *public constant*, un public care să ne urmărească cu „fidelitate" activitatea pe care înțelegem s-o desfășurăm de acum înainte, pe varii planuri. Să mă refer însă numai la aspectul acesta al vizitării expoziției sau mai precis a expozițiilor, (expoziția permanentă și expoziția temporară). Bineînțeles vom căuta ca prin îndrumătorii noștri să asigurăm o instructivă prezentare a documentelor de mare preț pe care ni le înfățișează vitrinele. Dar noi privim problema legăturilor cu publicul în chip diferențiat. Avem astfel înscrise întîlniri cu profesorii de literatură română. De asemenea ne gîndim la unele lecții demonstrative, fie, de pildă, cu elevii din ultimele clase de liceu, fie cu studenții de la facultatea de filologie. Să mai menționez că, dorim să organizăm cicluri de lecții pentru cei care se vor prezenta la examenul de bacalaureat ca și pentru cei care vor să dea examen de admitere la facultățile de filologie. Însfîrșit, o problemă pe care o tratăm în chip special este aceea a modului în care vor fi puse documentele noastre la îndemîna specialiștilor. La ora actuală expoziția cuprinde și documente originale; acestea vor fi facsimilate. Nu putem face altfel. Nu putem face altfel din mai multe motive — unul fiind și acela al securității materialelor din punctul de vedere al conservării lor; apoi documentele trebuie să se afle la dispoziția specialiștilor care urmează să le cerceteze, să le integreze în patrimoniul istoriei literaturii, în circuitul viu al valorilor literaturii noastre. Din păcate, la ora actuală nu putem să spunem că am fi în măsură să le oferim tuturor cercetătorilor din afară posibilitatea de a studia toate documentele pe care le deținem. În primul rînd, dintr-un motiv simplu, acela că nu avem săli destinate special acestui scop. De aceea nici nu concepem actuala fază din activitatea muzeului decît ca una de început, ca prima fază din existența muzeului ce-l proiectăm. O aripă a clădirii va fi prelungită și supraetajată. Acolo vom amenaja depozitele construite după toate rigorile științei muzeologice, și, însfîrșit, sălile de studiu care vor fi la rîndul lor diferențiate. Dar pînă atunci dorim ca relațiile noastre cu ceilalți cercetători în domeniul istoriei literare să fie niște relații de conlucrare colegială. De aceea, chiar și în această perioadă de o atît de acută lipsă de spațiu, din momentul în care vom reuși să punem ordine sau, mai bine spus, cînd vom pune capăt unei anumite dezordini ce există în depozitele noastre, datorită eforturilor depuse ca să realizăm expozițiile actuale — din acel moment noi vom căuta să ajutăm pe acei specialiști, care sînt pe cale de a realiza ediții definitive, ediții critice sau alte inițiative de ordin editorial cu caracter științific. Vom face acest lucru bineînțeles în limitele menționate și numai în cazuri de anumită importanță. Totul în așteptarea reconstituirii aripii de care am vorbit și care sperăm că, cu ajutorul Direcției muzeelor și Direcției monumentelor istorice, nu va întîrzia să se realizeze. Peste un an, cum este proiectat, sperăm să putem discuta în condiții mult mai bune și în ceea ce privește spațiul destinat cercetării.

În concepția noastră și conform legatului testamentar lăsat de regretatul nostru director și mentor Perpessicius, Muzeul literaturii române cată să îmbrățișeze foarte multe aspecte, nu numai cel expozițional, nu numai cel editorial — și am în vedere revista — dar și unele manifestări cu caracter literar artistic, totul menit să facă din muzeu un factor cultural dinamic. Bunăoară, ne gîndim că, în sala destinată expozițiilor temporare, să găzduim expoziții de ilustrații la operele literare ale autorilor contemporani, realizate de graficieni contemporani. De asemenea, în fiecare lună vom avea cîte — ca să folosim expresia lui Alecsandri — o „soarea" literară. (Prima a și avut loc la 16 nov. trecut, a fost oaspete înzestratul actor Tudor Gheorghe care a interpretat cîntece pe muzică proprie după versuri clasice, moderne și contemporane). Avem din acest punct de vedere un plan foarte bogat. Se va juca, mai încolo, una dintre piesele inedite, — Gib Mihăescu — al cărei manuscris se află în colecțiile noastre: alteori vom face un festival pur literar cu lecturi din versuri de asemenea inedite. În sfîrșit, să nu uităm ieșirile noastre în diverse regiuni ale țării care vor avea un caracter complex, respectiv vom alege cîte un oraș sau un orășel — nu avem prejudecăți — și îl vom *„asedia"*. Vom inaugura cîte o expoziție itinerantă — anul acesta o astfel de expoziție este consacrată lui Duiliu Zamfirescu. Vom aranja întîlniri ale revistei „Manuscriptum" cu cititorii, și, în sfîrșit, vom prezenta festivaluri literare muzicale.

Iată numai cîteva dintre formele „dialogului" nostru cu publicul, pornind de la dorința ca Muzeul literaturii române să devină o instituție vie, dinamică, de mare eficiență în educarea socialistă.

Consemnat de M. ȘIPOȘ

https://biblioteca-digitala.ro

ORIENTĂRI PRIVIND ORGANIZAREA ŞI FUNCŢIONAREA MUZEELOR ŞI COLECŢIILOR SĂTEŞTI

N. UNGUREANU

În urma unor iniţiative, pasiuni şi eforturi izolate, ca şi a unor sugestii şi insistenţe din partea unor factori cu atribuţii pe linia îndrumării procesului de cultură şi educaţie, s-a declanşat, în ţară, o adevărată mişcare, care capătă amploare cu fiecare an, pentru înfiinţarea de muzee şi colecţii săteşti.

Asemenea orientare răspunde, în principiu, unor reale cerinţe pentru promovarea şi dezvoltarea educaţiei socialiste, după cum, tot aşa de justificat, datorită faptului că sînt salvate şi acumulate numeroase valori, ea confirmă o atitudine general-pozitivă a societăţii contemporane de a gîndi şi actiona, generos şi cu clarviziune, asupra prezentului şi în perspectiva viitorului.

Spiritul dinamicii sociale cu care fiecare om al muncii este identificat, în calitatea sa de militant pentru transformări structurale, cuprinde, la proporţii impresionante, şi domeniul educaţional. De altfel efortul generalizat îşi alege tot mai deliberat direcţiile esenţiale de manifestare. în deplină concordanţă cu politica partidului şi statului nostru. politică puternic legată de realităţile complexe ale societăţii actuale şi interesată în prospectarea ştiinţifică a căilor de progres social, cu asigurarea tuturor condiţiilor şi mijloacelor de intervenţie. Unui asemenea cadru economic şi social-politic se circumscrie şi programul de acţiune cultural-educativă, prin care se urmăreşte promovarea tuturor valorilor spirituale, creaţii istorice ale poporului, pe baza principiilor fundamentale ale marxism-leninismului, în scopul desăvîrşirii profilului ideologic şi etic al omului societăţii noastre socialiste.

Suflului cultural din viaţa satelor. mai precis mişcării pentru constituirea de muzee şi colecţii săteşti, se constată că i-a lipsit, în ciuda atîtor rezolvări, orientarea de ansamblu, sprijinul sistematic, metodologic cu care erau datoare organele de îndrumare de stat, centrale şi judeţene, pentru a imprima acestei mişcări un curs normal, ştiinţific, selectiv şi ascendent. O îmbrăţişare integrală, calificată, a tendinţei pentru constituirea muzeelor săteşti, la vremea cuvenită, ar fi eliminat foarte multe dintre dificultăţile începutului şi mai cu seamă excesele cu caracter de întrecere şi de improvizaţie de a fi înfiinţate asemenea muzee oriunde şi oricum[1], de unde, procentul mare de efemeritate; nesocotirea criteriului valorii în constituirea patrimoniului şi în desfăşurarea activităţilor specifice; neglijarea cerinţelor pentru asigurarea unor condiţii, mijloace şi a unui regim corespunzător de funcţionare. Altfel spus, iniţiativele cu titlu de mîndrie locală ar trebui să constea nu atît în raportarea unui număr cît mai mare de unităţi, inexistente în fond, ci în crearea, cu maximă exigenţă, a unor unităţi viabile, care să se afirme prin virtuţi incontestabile pe linia nivelului ştiinţific şi al prezenţei lor social-educative.

Avînd în vedere aspectele respective — pe de o parte necesitatea şi tendinţa, subordonate procesului de educare socialistă a maselor, de a fi salvate, prin muzeul sătesc, valori reale, sporind în felul acesta patrimoniul naţional, iar pe de altă parte prevenirea excesîor şi corectarea urmărilor acestora, promovarea unei politici de reţea, echilibrat şi ştiinţific constituită pe ţară. Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste a iniţiat o primă convocare[2], la Sibiu, a reprezentanţilor unor Comitete judeţene pentru cultură şi educaţie socialistă (Argeş, Braşov, Brăila, Cluj, Covasna, Galaţi, Harghita, Maramureş, Prahova, Suceava, Timiş şi Vrancea)[3], pentru o mai amplă consultare, ale cărei concluzii să devină de cunoaştere generală. în interesul unei orientări corespunzătoare a mişcării pentru muzee şi colecţii săteşti, în viitor[4].

---

[1] Judeţele Galaţi, Prahova, Gorj etc. Asemenea excese s-au petrecut şi în privinţa constituirii unor colecţii şcolare (jud.Sălaj), după cum ele se fac simţite şi în cadrul mişcării „Căutătorii de comori", datorită în genere aceloraşi cauze şi slabei colaborări şi cu instituţiile competente — muzeele centrale şi judeţene - care sînt chemate şi au posibilităţi să acorde sprijin calificat oricărei acţiuni în tangenţă cu valorile cultural-artistice a ţării. Colaborarea la care ne-am referit, odată înţeleasă şi promovată, este de natură pe de o parte să imprime un spirit disciplinat, ştiinţific, tuturor acestor activităţi, care antrenează un mare număr de tineri, şi în ultimă instanţă întreaga obşte, pe de altă parte să preintîmpine eludarea unor prevederi legale prin pretinse cercetări şi prin întîmplătoare colectări de obiecte, adeseori cu valoare nebănuită, ceea ce impietează asupra integrităţii şi cerinţelor protejării şi exploatării lor ştiinţifice-educative.

[2] Problemele muzeului sătesc au mai fost abordate în repetate rînduri, fie în cadrul unor întîlniri cu diverşi factori interesaţi (martie a.c.la Muzeul de istorie din Braşov, întîlnire organizată de redacţia „Revistei muzeelor" în colaborare cu Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă şi Muzeul judeţean cu participarea muzeografilor din judeţ, inclusiv a organizatorilor muzeelor săteşti din judeţele Braşov, Sibiu), *fie* de către unii specialişti, în materiale tipărite (articole în „Revista muzeelor", în „Îndrumătorul cultural", cu participarea muzeografilor şi inspectorilor cu problemele de muzee de la Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă, un ciclu de emisiuni la radio, organizat de „Revista muzeelor" în colaborare cu redacţia emisiunilor cuturale ş.a.), însă niciodată cu caracter de program.

Convocarea de la Sibiu, iniţiată de Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, se înscrie pe linia atîtor altor iniţiative şi activităţi pe care acest Consiliu şi le-a propus în scopul de a orienta cu principialitate şi consecvenţă, viaţa culturală-educativă din R. S. România conform sarcinilor încredinţate de partidul şi statul nostru.

[3] Patru dintre comitetele judeţene invitate (Galaţi, Harghita, Maramureş şi Vrancea) nu şi-au desemnat reprezentanţii direcţi ci au preferat să transfere răspunderea unor muzeografi ale căror atribuţii şi posibilităţi de îndrumare pe cuprinsul judeţelor respective sînt totuşi limitate.

[4] Alte asemenea convocări sînt programate la Piteşti şi Suceava, unde vor fi prezenţi şi reprezentanţii celorlalte comitete judeţene, inclusiv cei din judeţele nominalizate la nota 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Cadrul de analiză și dezbateri de la Sibiu s-a amplificat apreciabil datorită și condițiilor cu totul favorabile existente aici[5] :

— În județul Sibiu există 9 muzee și colecții sătești[6], majoritatea cu un bogat patrimoniu de valori și cu o prezentare a acestuia la un nivel tehnico-expozițional încurajator[7] ;

— cinci dintre aceste puncte muzeale au fost vizitate în grup[8], ceea ce a permis analize la fața locului și comparații cu realități din județele ai căror reprezentanți au fost prezenți la convocarea menționată ;

— la dezbaterea finală, pe data de 13 septembrie 1971, la sediul Comitetului pentru cultură și educație socialistă al județului Sibiu, au participat și alți invitați (responsabilii unor muzee și colecții vizitate — Rășinari, Gura Rîului, Avrig —, învățători și profesori, directori de cămine culturale, creatori populari, președintele Consiliului popular al Comunei Gura Rîului, reprezentantul Inspectoratului județean școlar, reprezentantul organizației județene a pionierilor, reprezentanții secțiilor Muzeului Brukenthal — Sibiu —, participanți direcți la acțiunea de organizare a muzeelor și colecțiilor sătești din județ — , reprezentantul ziarului local și al „Revistei muzeelor" ;

— invitaților le-a fost înmînat, înaintea vizitelor la muzee și a discuțiilor finale, un plan tematic, orientativ, privind organizarea muzeelor și colecțiilor sătești.

Cu toate că discuțiile au cuprins fenomenul în toată complexitatea și implicațiile sale, consemnăm, în rîndurile care urmează, doar cîteva dintre problemele care au antrenat contribuția substanțială a participanților. Insistențe deosebite, bazate pe exemplificări din diferite județe s-au înregistrat în legătură cu caracterul științific și rosturile educative ale instituțiilor muzeale de acest gen.

Accepțiunea de muzeu sătesc a fost o primă problemă care a generat ample comentarii caracterizate de o viziune unitară :

— s-a subliniat repetat ideea că *muzeul sătesc trebuie să fie o instituție care-și are clar precizate, de la început, obiectul cercetării și prezentării, o problematică majoră, strîns legată de specificul și istoria teritoriului ales pentru a fi reflectat* ;

— s-a considerat apoi că *oricare muzeu sătesc trebuie să devină deținătorul unui patrimoniu propriu constituit numai din valori*, patrimoniu bogat și închegat, realizat pe bază de plan, în concordanță cu obiectul cercetării, cu problematica și teritoriul asumate sau atribuite spre reprezentare ;

— toți vorbitorii au pledat pentru ideea că *orice muzeu sătesc să fie conceput ca o instituție dinamică, reprezentativă, cu sarcini permanente, științifice și cultural-educative* ;

— în seria manifestărilor cu dublu caracter — științific și educativ — o importanță cu totul aparte revine expoziției de bază. Prin prisma acestui imperativ, *muzeul sătesc este de neconceput fără expoziție de bază, aflată permanent la dispoziția publicului, expoziție întemeiată exclusiv pe selecție de valori din propriul patrimoniu*[9] *și pe o tematică științifică*, expoziție care este menită să reflecte problematica și realitățile semnificative ale istoriei trecute și actuale, creația tehnică și artistică populară, bogățiile naturale ale teritoriului, cu accentele care decurg din specificul acestui teritoriu ;

— trecîndu-se la analiza altor condiții implicate de actul de înființare și integrate accepțiunii de muzeu, vorbitorii au relevat că un muzeu sătesc nu poate și nu trebuie să funcționeze în orice local. *Muzeul sătesc are nevoie de spațiu adecvat sănătos, în concordanță cu necesitățile activităților sale specifice* — adăpostirea patrimoniului de valori, asigurarea conservării și securității acestui patrimoniu, exploatarea lui diversificată din punct de vedere științific și cultural-educativ, în primul rînd prin expoziție ;

— deși în principal realizarea muzeului sătesc se întemeiază pe contribuția obștei, atrasă și antrenată la acțiune de către intelectualitatea satului, *un muzeu sătesc trebuie să fie prevăzut, de la caz la caz, cu personal de specialitate și cu personal de întreținere și supraveghere, să beneficieze*, ca oricare muzeu de stat, *de fonduri*, realist stabilite de la un an la altul, *să-și folosească veniturile extrabugetare, realizate de pe urma manifestărilor proprii, în interesul susținerii și perfecționării activităților specifice* (achiziții, organizarea și modernizarea de expoziții, dotarea și organizarea depozitelor, întreținerea și conservarea patrimoniului, întreținerea și amenajarea imobilelor, publicații de popularizare etc.) ;

— *muzeul sătesc trebuie să funcționeze în baza unui program anunțat și riguros respectat, în interesul educației publicului*, ca și al desfășurării tuturor activităților interne.

Întrucît un muzeu pe care ne-am obișnuit să-l denumim muzeu sătesc, sau colecție sătească, dispune de un patrimoniu al său, și-a asumat sau i-a fost atribuită o arie de reprezentare (sat, comună, microzonă), îndeplinește atîtea funcții, la care ne-am referit mai sus, s-a considerat că denumirea de muzeu sătesc sau colecție sătească este limitativă, nereflectînd conținutul concret al acestor instituții.

---

[5] Întîlnirea pe problemele muzeului sătesc s-a desfășurat concomitent cu ultima perioadă a manifestărilor Festivalului „Cibinium 71".

[6] Rășinari, Cristian, Cisnădioara, Gura Riului, Galeș, Poiana Sibiului, Boița, Avrig, Cîrțișoara.

[7] Excepție fac Muzeul din Rășinari, deși el este muzeul cel mai vechi și cel mai vizitat din județ (dat fiind interesul pe care-l suscită colecția și comuna Rășinari însăși, ca și apropierea acesteia de orașul Sibiu) și Muzeul din Poiana Sibiului.

[8] Gura Riului, Galeș, Cisnădioara, Rășinari, Avrig.

[9] Practica înființării de muzee sătești, prin transferarea unor colecții din patrimoniul muzeelor județene este cu totul inadmisibilă întrucît, pe de o parte dispersează valori din patrimoniul acestor muzee, sărăcindu-le și dezechilibrîndu-le, pe de altă parte, privează mișcarea muzeistică de aportul unor forțe ale satului (intelectualitatea și o mare parte din populație) la sporirea patrimoniului general, cultivă atitudinea pasivă a acestor forțe, promovează formalismul și banalul în muzeologia românească, ceea ce dăunează însuși procesului de educație.

https://biblioteca-digitala.ro

Aspect de la consfătuirea din Sibiu

Majoritatea participanților au propus modificarea titulaturii în sensul de a se folosi diferențiat noțiunile de *muzeu* și *colecție*, cu indicarea localității unde funcționează unitatea (ex. Muzeul din Rășinari), respectiv și a numelui colecționarului (ex. Colecția „Toader Hrib" din comuna Arbore), iar în cazul unităților strict profilate, cu indicarea și a domeniului (ex. Muzeul etnografic din Galeș). În toate cazurile, pentru o mai precisă localizare este menționat și județul (ex. Muzeul etnografic din Galeș, județul Sibiu, sau Colecția „Toader Hrib" din comuna Arbore, județul Suceava).

O altă problemă importantă asupra căreia s-a îndreptat atenția participanților este aceea privind *rețeaua, profilul și conținutul unităților muzeale sătești*.

S-a afirmat ideea că *muzeul sătesc poate fi înființat numai acolo unde există condiții pentru dezvoltarea sa și se justifică prin prezență științifică și educativă*. Niciodată și nicăieri, un muzeu nu se înființează la întîmplare, fără a-i fi asigurate condiții de funcționare și fără a avea dinainte stabilite atribuțiile. Cu alte cuvinte, un muzeu întemeiat făcîndu-se abstracție de asemenea cerințe rămîne rupt de necesitățile sociale și se înscrie în categoria acelor manifestări formale, de modă, care, în cele din urmă, prin lipsa de consistență, compromit ideea de instituție și dăunează educației[10].

De exemplu, un muzeu sătesc apare într-o ambianță culturală a satului sau tinde să contribuie la crearea unei adevărate ambianțe culturale a satului, prin manifestări exigente, cu caracter de permanență. Din acest punct de vedere muzeul sătesc se înscrie în coordonatele generale ale ființării oricărui alt gen de muzeu de stat, cu particularitatea că el polarizează la un înalt grad forțele intelectuale, obștești ale satului, care-i înțeleg rațiunile și sînt capabile să i se subordoneze, prin efort și pricepere, servind la dezvoltarea lui corespunzătoare și beneficiind nemijlocit de rezultatele propriilor eforturi.

Muzeul sătesc apare și în funcție de situarea centrului în care funcționează, în zone sau alături de zone de interes turistic, cu estimarea capacității de a răspunde calitativ și multilateral confruntării cu publicul local sau din afară. El însuși trebuie să tindă să devină un obiectiv turistic, nu atît prin înscriere în itinerarii turistice, cît prin calitatea și originalitatea activităților sale.

[10] Este cazul acelor muzee apărute peste noapte, la dispoziția unor persoane care și-au închipuit o rețea a muzeelor corespunzînd rețelei așezărilor dintr-o arie dată, „muzee" care, fie au dispărut tot așa de repede cum s-au înființat, fie s-au prăfuit și au încremenit la stadiul începutului (vezi și nota 1).

https://biblioteca-digitala.ro

Aspect de la consfătuirea din Sibiu

Privită din aceste unghiuri de interes, rețeaua de muzee sătești ar deveni o realitate, constituită echilibrat și diferențiată valoric, obiectiv și nu impusă din afară. Muzeul nu poate deveni o instituție numai printr-un impuls de moment. Odată pus la cale, el devine o datorie asumată și de factorii inițiatori și de colectivitate.

Ce trebuie avut în vedere (nu numai în scopul de a porni o acțiune și a o declara de îndată fapt împlinit, cum se obișnuiește pe alocuri, ci și pentru a o desăvîrși), la stabilirea profilului și conținutului unui muzeu sătesc?

Muzeul sătesc reprezintă, în general, după cum am mai afirmat, o acumulare selectivă de valori, de mărturii care reflectă sintetic, în ansamblu sau numai în parte, istoria unui teritoriu, creația tehnică și artistică a populației acestui teritoriu, bogățiile și frumusețile lui naturale, aspecte din viața și opera unor personalități aparținînd așezării, prin naștere sau prin filiație.

Pentru cele mai multe muzee sătești, inițiatorii se prevalează, atunci cînd se decide actul de înființare, de considerarea, mai mult sentimentală și instinctivă, a tradițiilor așezării sau chiar ale unei microzone, orientîndu-se cu predilecție spre domeniul culturii populare, fără a ajunge la înțelegerea realităților istorico-sociale, a rațiunilor funcționale și condițiilor teritoriale, în contextul cărora civilizația și cultura populară au apărut și s-au dezvoltat.

Este un adevăr că întreg teritoriul țării oferă posibilități largi pentru construirea unor colecții etnografice și de artă populară, după cum tot așa de adevărat este că prin mărturiile autentice aparținînd acestui domeniu servim la demonstrarea bogată a specificului nostru etnic, ca și a unor probleme majore privind ființa poporului român (origină, continuitate, unitate etc.). Toate aceste coordonate necesită însă studiu atent, și în etapa premergătoare înființării muzeului și, cu atît mai mult, în etapele constituirii și definitivării acestuia.

Orientarea noastră, în stabilirea profilului și conținutului muzeului sătesc, nu trebuie să rămînă exclusiv la acest domeniu. Sînt și alte categorii de valori, trecute și actuale, generale sau cu specific pregnant local — obiecte, personalități, evenimente — care au marcat, prin amploare și semnificații, înscrierea așezării pe traiectoria progresului social.

Abordarea cu greutate specifică a laturilor care au dat personalitate așezării sau microzonei, înseamnă deopotrivă și studierea personalității muzeului (a se înțelege că personalitatea muzeului este asigurată nu numai prin ceea ce a acumulat, beneficiind de bogatele tradiții, de datele și împrejurările istoriei,

https://biblioteca-digitala.ro

de resursele așezării, întrucît personalitatea muzeului se apreciază în primul rînd în raport de gradul de valorificare a zestrei proprii, de prezența sa pe plan științific și cultural-educativ).

Caracterul științific de constituire, de conservare și de valorificare a patrimoniului muzeului sătesc a fost o altă problemă de bază a consfătuirii, care a generat reflecții și analize în legătură cu tot ceea ce s-a întreprins în diferite județe și mai cu seamă asupra modului în care se impune să procedăm în continuare. Important este faptul că s-a înțeles sau s-a subliniat de către fiecare participant la această dezbatere că viabilitatea unui muzeu constă în atenția care se acordă acestei cerințe. Activitățile pentru constituirea și funcționarea unui muzeu trebuie privite în totalitatea lor, chiar dacă în prea puține locuri s-a procedat într-un asemenea spirit pînă în prezent, drept activități integral-științifice.

În sensul de mai sus insistăm asupra următoarelor necesități :

— cercetarea, atît pentru cunoașterea teritoriului și pentru constituirea patrimoniului, cît și pentru organizarea expoziției și promovarea activităților multiple de ordin cultural-educativ să se desfășoare în baza unui plan tematic complex ;

— selecția datelor, aspectelor, obiectelor care vor alcătui patrimoniul muzeului se întemeiază în principal pe criteriul valorii lor documentare și artistice, al virtuților pentru reflectarea specificului teritorial, temporal, funcțional. Există imperativul ca muzeul constituit astăzi, după o experiență muzeografică națională apreciabilă, fie el și muzeu sătesc, să nu devină un depozitar de „vechituri", de obiecte culese la întîmplare, ci un tezaur de valori — valori salvate și acumulate prin cercetare nemijlocită, conform tematicii dinainte stabilite ;

— criteriul științific al muncii trebuie extins și riguros respectat și în privința elaborării evidenței patrimoniului (evidență obligatorie pretutindeni, cu respectarea uzanțelor generale, ca și în privința depozitării și conservării acestui patrimoniu) ;

— organizarea expoziției de bază (care nu se confundă nici cu muzeul ca instituție, nici cu potrimoniul acestuia), presupune alegerea și prezentarea celor mai valoroase și semnificative obiecte și documente din întregul patrimoniu de valori, după o tematică științifică, cu grijă pentru relevarea particularităților istoriei, creației tehnice și artistice, bogățiilor, frumuseților naturale ale așezării sau microzonei controlate de muzeu, în scopul realizării educației științifice și patriotice a maselor, al popularizării valorilor, pe plan local și față de vizitatorii din afară.

O sumară analiză a situației muzeelor sătești din țară ne conduce la concluzia că în acest domeniu ne aflăm abia în etapa începuturilor.

Car de nuntă la Muzeul sătesc din Galeș

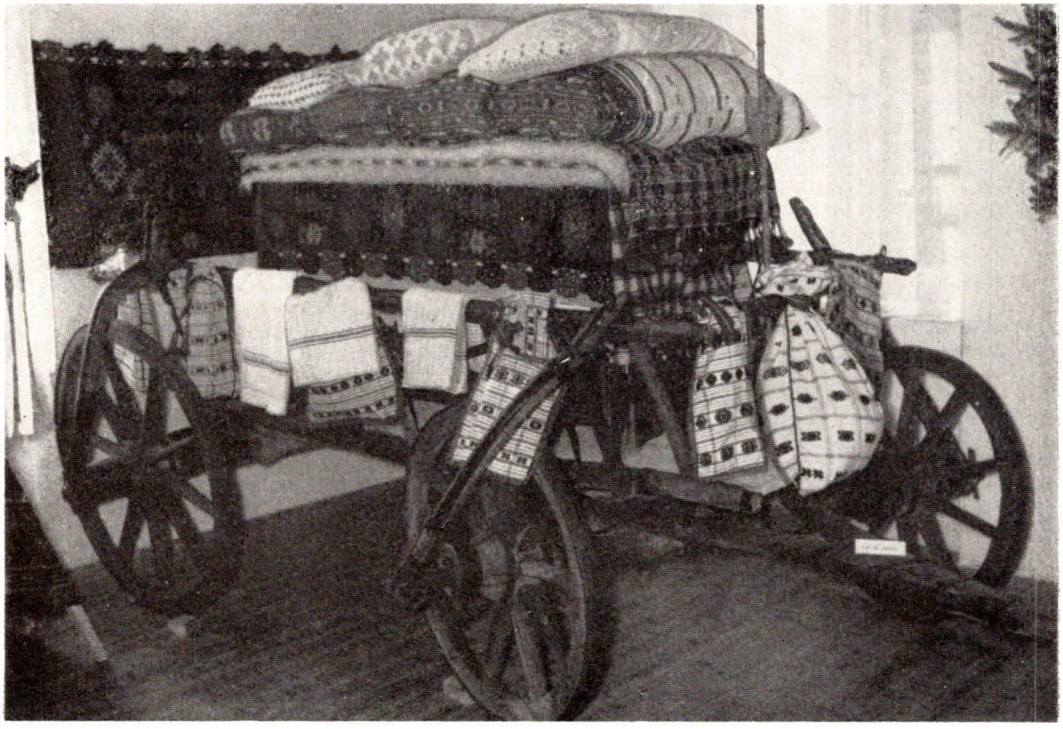

https://biblioteca-digitala.ro

Privind lucrurile prin prisma unor condiții asigurate și a cerințelor exprimate mai sus, sîntem în măsură să constatăm o situație pozitivă (cu cîteva excepții și în țară) doar pentru muzeele din județul Sibiu și în parte Brașov. Unele dintre acestea se apropie, după părerea noastră, cel mai mult de ceea ce se așteaptă să fie muzeul sătesc. Ne rezumăm să exemplificăm cu trei muzee din județul Sibiu, care au devenit, deja, într-o anumită măsură prezențe sociale: Muzeul din Galeș-Sălișteș, Muzeul din Gura Riului și Muzeul din Avrig.

Muzeul din Galeș-Sălișteș, muzeu etnografic, cu un bogat patrimoniu de valori, documentare și artistice, pornește, în confruntarea cu publicul, cu atu-urile unei expoziții moderne, organizate după o tematică științifică, iar pe lîngă această expoziție de pavilion, în care-și valorifică patrimoniul, nemijlocit realizat, într-un local corespunzător (9 camere), cuprinde și o casă specifică satului cu tot inventarul de unelte și obiecte de uz și decorative, proprii interiorului, precum și o stînă. Acest muzeu poate fi comparat, prin patrimoniu, expunere, evidență și alte activități, fără vreo rezervă, cu multe muzee județene de profil, pe care le considerăm relativ împlinite.

Muzeul de la Gura Riului — muzeu tot de profil etnografic, dispune de un patrimoniu de valori de peste 1 200 obiecte, în special țesături și piese de port, cu uneltele folosite în practicarea industriei casnice textile, pictură pe sticlă etc. patrimoniu realizat exclusiv din donații. Este o unitate care, sub raportul dinamicii și al interesului general pe care i-l poartă populația și administrația satului, reprezintă un model. Din păcate, colecțiile și expoziția sînt adăpostite într-un local impropriu, deși spațios, însă există preocupări, de asemenea generale, pentru rezolvarea urgentă și a acestei cerințe. Muzeul din Gura Riului include, pe lîngă colecția amintită, și un mare complex de industrie textilă țărănească, conservat „in situ", iar consiliul comunal în frunte cu președintele său, după cum și o mare parte a populației comunei, sînt animați de ideea unei exploatări originale, turistice, a „odăilor" autentice, aflate acum nefolosite și dispersate în poiene, pentru care intenționează să provoace largi consultări cu factori competenți, în special muzeografi, pentru a se trece la elaborarea proiectului.

La rîndul său, *Muzeul din Avrig*, inaugurat în cadrul manifestărilor „Cibinium 71", cuprinde o foarte frumoasă colecție de artă populară, cu deosebire textile și port, și obiecte de uz prezentate tematic și funcțional, în 4 încăperi (administrația și un mare număr de cetățeni ai comunei gîndesc să treacă urgent la lucrări de extindere a acestui spațiu, prin contribuție obștească), iar într-o altă sală a fost realizată o prezentare documentară a vieții și operei lui Gheorghe Lazăr. În chiar pivnița casei care adăpostește muzeul, se află organizate standuri, cu vînzare, de țesături populare, lucrate în

Interior reconstituit la Muzeul din Gura Riului

https://biblioteca-digitala.ro

spiritul tradiției de creatoarea Maria Spiridon și de elevele sale în meșteșugul țesutului și cusutului (față de inițiativa de a se vinde aici și produse curente de sticlă au fost exprimate rezerve, punct de vedere cu care organizatorii muzeului, inclusiv administrația comunei s-au declarat de acord). Interesant este și faptul că realizatorii acestui muzeu, comuna, consideră munca neîncheiată încă și gîndesc la îmbogățirea colecțiilor, la perfecționarea prezentării vieții și operei lui Gheorghe Lazăr, la extinderea spațiului, ceea ce înseamnă că această unitate și-a cîștigat de pe acum un loc însemnat în viața satului.

Considerînd laolaltă toate acele laturi pozitive ale procesului de constituire și existență fiecăruia dintre muzeele pe care le-am prezentat, socotim că au fost sugerate condițiile și direcțiile principale în care viitorul muzeu sătesc urmează să ia ființă și să funcționeze, desigur cuprinzînd și acele aspecte particularizatoare, care decurg din istoria și realitățile teritoriale și sociale locale.

Este de reținut faptul că toate aceste muzee sînt rodul pasiunii, dăruirii întregii obști a satelor, în frunte cu primarii comunelor respective (excepție făcînd primarul comunei Sălișteă, care nu numai că n-a înțeles rosturile Muzeului din Galeș-Sălișteă, dar a căutat chiar să nu-i fie de ajutor), muzee în interesul cărora, intelectualitatea, cadrele didactice și culturale, au desfășurat și desfășoară o activitate permanentă.

Animați de ideea asigurării unui caracter științific întregii activități a muzeelor, forțele din comunele județului Sibiu, angajate în organizarea de muzee cu caracter sătesc, au acționat ca atare, solicitînd și primind îndrumări și sprijin nemijlocit din partea Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă și din partea Muzeului Brukenthal-Sibiu, rezultatele fiind astfel cele așteptate. Cu aceasta abordăm *o latură aparte a activității de constituire și funcționare a muzeelor sătești* și anume aceea a *îndrumării permanente de către comitetele județene pentru cultură și educație socialistă și a colaborării eficiente cu muzeele județene de profil*, care dispun de cadre de specialitate și de mijloace pentru a imprima un caracter științific muncii, pentru a orienta tematic și metodologic direcțiile principale de activitate a muzeului sătesc (cercetarea și achizițiile, evidente, depozitarea și conservarea patrimoniului realizat, organizarea expozițiilor de bază, inclusiv elaborarea documentației pentru expoziții, organizarea și a altor activități cu puternic efect cultural-educativ).

Numai printr-o permanentă prezență în cîmpul cercetării și în relațiile cu publicul, muzeul sătesc se dezvoltă, își perfecționează metodele de lucru, se afirmă pe planul comunei, județului și în contextul general al mișcării muzeistice, îndeplinește un rol social.

Este cazul să stăruim și asupra unui alt aspect al vieții unui muzeu sătesc. Muzeul sătesc nu se constituie și nu funcționează făcînd abstracție de necesitatea unor *legături consistente cu școala*. Este necesar ca la nivelul comitetelor județene de cultură și educație socialistă, la nivelul inspectoratelor județene școlare și al organizațiilor județene de pionieri să se inițieze unele acțiuni, dezbateri comune, care să servească la clarificarea căilor de dezvoltare, de diversificare a colaborării între muzeu și școală, la crearea acelei ambianțe favorabile relațiilor de interes reciproc.

În acest sens trebuie insistat sistematic pentru a se asigura :

— Introducerea cadrelor didactice în probleme muzeografice, pentru eficiența lecțiilor, orelor de dirigenție și altor activități în expozițiile și depozitele muzeelor ;

— Pregătirea muzeografilor (chiar și a celor amatori, voluntari), pentru cunoașterea programei analitice școlare, a cerințelor și particularităților educației elevului, așa încît să reușească a da răspuns solicitărilor din partea școlii.

Asemenea măsuri sînt de natură să promoveze o viziune corespunzătoare și programe unitare de acționare, pe coordonatele școli — cămin cultural — muzeu.

Considerăm că în viitor procesul de înființare de muzee sătești trebuie să devină, așa cum au sugerat numeroși participanți la convocarea de la Sibiu, *un proces al discernerii inițiativelor, conducîndu-ne după imperativele muncii general-științifice, realizării unui bogat și original patrimoniu la fiecare unitate, după necesitatea de a promova numai acțiuni cu perspectivă și finalitate socială.*

O asemenea orientare a mișcării angajează răspunderea la cel mai înalt grad a multor factori, în principal a comitetelor județene de cultură și educație socialistă, care pot acționa prin comisii anume constituite, din care socotim că trebuie să facă parte neapărat reprezentanții acestor comitete, ai inspectoratelor școlare județene, ai organizațiilor județene U.T.C. și de pionieri, muzeografi specialiști de la muzeul județean, după caz și de la unele mari muzee de profil. Aceste comisii vor elabora concluziile de ansamblu asupra rețelei muzeelor sătești din județul respectiv, conducîndu-se după criteriile enunțate mai sus cu privire la organizarea și funcționarea acestor muzee, în principal la oportunitatea și perspectivele înființării lor.

În virtutea posibilităților oferite de teritoriul țării, de teritoriul fiecărui județ, a interesului pe care intelectualitatea și obștea atîtor sate, sprijinite de consiliile populare, îl manifestă pentru acțiuni cu caracter muzeografic, în virtutea capacității muzeelor de a se afirma pe multiple planuri în viața satelor, se așteaptă ca problema muzeelor sătești să depășească stadiul simplelor inițiative, sens în care comitetelor județene de cultură și educație socialistă le revin obligații directe de analiză, de orientare și impulsionare corespunzătoare.

Muzeul sătesc trebuie să tindă să devină, prin nivelul științific al muncii, prin patrimoniul propriu de valori și prin condițiile funcționării, prin rosturile lui sociale, o adevărată instituție, luînd drept etalon al exigențelor cele mai izbutite muzee județene.

https://biblioteca-digitala.ro

DOCUMENTE DESPRE ÎNFIINȚAREA MUZEULUI DIN RĂDĂUȚI

Mircea DUMITRESCU

Așezat în mijlocul unei zone etnografice de o bogăție care și astăzi impresionează, Muzeul de etnografie din Rădăuți, a cărui vechime a depășit o jumătate de secol, este rodul inițiativei unui grup de intelectuali care știau să prețuiască arta populară și trecutul unui vechi centru istoric, atestat documentar încă din secolul XIV.

În arhiva muzeului se păstrează un bogat material care ne permite să ne formăm o imagine limpede despre felul în care se concepea, acum peste 50 de ani, organizarea unei instituții muzeale, despre rolul și locul care îi era atribuit în viața culturală a orașului.

Primul document pe care îl publicăm este un apel către intelectualii județului, chemați să sprijine această idee.

„Muzeul de etnografie și antichități din Rădăuți.
Apel

Prin unirea Bucovinei cu Țara, Putna, locul de odihnă al viteazului voevod Ștefan cel Mare, a devenit un centru de pelerinaj... Și cum drumul spre Putna duce prin orașul Rădăuți este dovedit din experiența de până acum că vizitatorii marelui erou se vor opri și în capitala județului ca să vadă biserica lui Bogdan cel Bătrîn, care-i cea mai veche biserică din întreaga Moldovă, precum și alte locuri și monumente de artă din orașul și județul Rădăuți.

De aceea, intelectualii din Rădăuți au înființat la 23 februarie 1920 un muzeu de antichități și etnografie în Rădăuți...

Pentru acest muzeu se vor colecta următoarele obiecte:

I. Pentru secția de antichități: ciocane, cuțite, ace și topoare de peatră și cremene; diferite obiecte de aramă, bronz, fer, pietre sau fragmente de pietre cu inscripție; diferite arme, uniforme și costume, vechiu figuri în marmoră, bronz, fer, tuci, teracota etc., tarnițe, șele, hamuri, monete diferite, documente vechi sau hrisoave, fotografii, picturi, sculpturi, crestături. Juvaeruri antice ca: figurine, fibule, nasturi, ghiulele bombe de piatră, fier, etc. pietre de bazalt de vulcan pentru rîșnițe, obiecte casnice diferite de porțelan, sticlă, teracotă, ceramică smălțuită și nesmălțuită. Fragmente sau piese întregi de construcții, cruci de peatră, de lemn, de argint, pomelnice, cărți vechi, scrisori vechi, mărci și timbre vechi, medalii de tot felul, rămășițe din morminte descoperite, inele, vase petrificate, coarne și dinți petrificați, lemn petrificat lăcrimare, oale foarte vechi, străchini, unelte agricole vechi și alte asemenea piese, tablouri, bibelouri, steaguri, piese de îmbrăcăminte, vederi în aquaforte, litografii, vechi chromografii, icoane, statui sau frag-

https://biblioteca-digitala.ro

mente de statui apoi obiecte diferite din inventariu vechi al bisericilor, scoase din uz, haine preoțești, cărți bisericești, evanghelii vechi, manuscrise și tipărite, prapuri, vase bisericești . . . .

II. Pentru secția de Etnografie : cusături cu lînă, cu arniciu, cu fir sau mătase pe cămăși, femeiești sau bărbătești, oltițe vechi, fie chiar rupte și izolate, testemeluri, marame, ștergare, țesături din lînă, cînepă, in, borangic, ori bumbac, precum velințe, scoarțe, lăicere, pături, țoluri, desagi, traiste, brîuri, bete, chingi, catrințe, oprege, vîlnice, fote, șorțuri (pestelce), valtrapuri (pături de sub tarniță) etc. Lucruri cioplite și crestate în lemn, ca : furci de tors, ulcele, căței etc. Vase de pămînt smălțuite și nesmălțuite, ca : ulcioare, strachini, blide, oale, ouă încondeiate, cu numirile lor.

Minerale, putrefacții (?) și ori ce alte obiecte cu caracter particular. Plante uscate, coji și substanțe de boit, precum și fire sau țesături făcute cu ele.

Apelăm la toată suflarea din județul Rădăuți ca să ne deie sprijinul benevol pentru întemeierea acestei instituții atît de însemnate pentru manifestarea vieții românești din colțul acesta de țară . . .

Direcțiunea muzeului va face și jertfe de bani, răscumperînd și cu bani de la posesori astfel de obiecte de artă cari reprezintă oarecare valoare artistică.

Ziarele sînt rugate să reproducă acest apel".

Al doilea document pe care îl aducem la cunoștința celor interesați conține știri care ne dau o imagine concretă a modului de organizare a muzeului, a secțiilor sale, a metodelor ce se preconizau pentru atragerea publicului larg.

„Statute pentru organizarea Muzeului Regional de antichități și etnografie

Capitolul I. Înființarea, sediul și durata muzeului.

Articolul 1) se înființează pe ziua de 24 februarie stil nou, 1920, Muzeul de antichități și etnografie cu sediul în orașul Rădăuți . . .

Capitolul IV. Comitetul.

Articolul 28) comitetul se compune din 20 membri activi care trebuie neapărat să ia parte la ședințe de orice fel, și 10 membri de specialitate, cari compun comisiunea tehnică.

Secțiunile muzeului :

Secția 1 : Monumente istorice

Secția 2 : Epoca preistorică și ceramica

Secția 3 : Epigrafia paleoslavă, latină, grecă

Secția 4 : Documente și monede

Secția 5 : Arme albe și de foc, fortificații și hărți

Secția 6 : Retrospectivă românească cuprinzînd cultul bisericesc, artele la Români, armata etc.

Secția 7 : Etnografia

a) *cusături naționale românești, țesături, crestături, încondeieri*

b) *plante colorante și tehnica lor*

c) *casa țărănească, industria casnică lemnoasă, unelte*

d) *obiceiuri, muzica, cîntul și dansul*

Secția 8 : Petreceri cîmpenești, excursiuni și conferințe educative în spiritul artistic, toate în interesul măririi fondului și colecțiilor Muzeului și educației poporului

e) *va purta evidența tuturor locurilor preistorice sau istorice în județ*

f) *se va face o bibliografie cu privire la tot ce s-a scris despre Bucovina, respectiv Rădăuțiul oraș și județ, din punct de vedere arheologic și istoric*

g) *se va întocmi o bibliotecă pentru consultații științifice"*

Chiar dacă, după cum ușor se observă din analiza acestor documente, unele probleme privind selecționarea obiectelor muzeale, ca și împărțirea lor pe secții, sînt de mult depășite, trebuie să avem în vedere faptul că inițiativa organizării Muzeului din Rădăuți a aparținut unor amatori care își iubeau locurile natale și le prețuiau trecutul istoric și artistic.

Pentru aceasta credem că își merită cu prisosință un loc într-o viitoare istorie a muzeografiei românești.

https://biblioteca-digitala.ro

COLECȚIONARUL ANDREAS BRECKNER

Ion DRĂGOESCU și Erhard ANDRÉE

Printre temerarii deschizători de drumuri către Japonia, imediat după ce în unele porturi nipone devine liber accesul pentru europeni, transilvăneanul A. Breckner ocupă un loc de pionierat. Evident, călătoria sa trebuie privită din mai multe puncte de vedere. Noi ne mărginim însă la a arăta ce au însemnat călătoriile sale pentru muzeologia noastră.

Mai întîi trebuie să precizăm cine a fost A. Breckner. El a fost fiul unui meseriaș tăbăcar și s-a născut la Agnita în anul 1844. La absolvirea facultății de medicină din Viena, în anul 1870, A. Breckner se angajează ca medic pe coverta Marinei de război austriece „Fasana", cu care un an mai tîrziu, în primăvara anului 1871, va pleca spre Orientul îndepărtat, respectiv spre Japonia, China, India, Indonezia, Ceylon etc.

Tînărul medic transilvănean a devenit astfel primul dintre compatrioții săi care au călcat pe pămîntul Japoniei, care abia cu două decenii în urmă deschisese unele dintre porturile sale pentru străini. Doctorul Breckner, un entuziast naturalist și etnolog amator, începe să colecționeze diferite obiecte pe care, ajuns în patrie, le donează „Societății de Științe Naturale" din Sibiu, pentru a constitui baza unei colecții care să servească pe viitor ca material documentar ilustrativ. Din ce se compune colecția donată de către medicul de marină? Consultînd materialele colecționate, se poate constata multilateralitatea intereselor lui Breckner, căci printre obiectele strînse cu multă trudă și aduse în patrie se află nu numai materiale etnologice, ci și obiecte de faună și floră. Colecționarul etnolog a predat societății sus amintite, următoarele:

I. *Din China* 1. Garnitură tacîm (cuțit, furculiță și scobitoare); 2. Nouă desene colorate pe hîrtie din orez și din alte fibre vegetale; 3. Un domino; 4. Un joc de cărți; 5. Una cutie coleoptere.

II. *Din Japonia:* 1. 4 cutii cu coleoptere și lepidoptere; 2. 1 suport cu un ac din os de balenă și 11 săgeți; 3. Un pumnal „harakiri" folosit la proceduri rituale; 4. Un model de lance; 5. O armură completă din Jokohama; 6. O umbrelă de soare și ploaie; 7. Un evantai; 8. O lulea cu punga de tutun; 9. 5 perii de dinți, din lemn; 10. 2 pensule pentru scris; 11. 1 mașină pentru socotit; 12. 1 manuscris; 13. O hartă a globului; 14. 2 lampioane de hîrtie; 15. O statuetă reprezentînd pe Buda, din lut ars; 16. Diferite sorturi de hîrtie.

III. *Din Manila*: 1. Un coral (Emplectilla aspargillum); 2. 2 bucăți rășină gumoasă; 3. Mai multe fibre de la o plantă de banane, folosite la țesutul de pînză pentru navigatori; 4. Zece scoici „kauri", folosite de către indigeni în loc de bani;

IV. *Din Singapore*: 1. 2 buc. coral; 2. 1 borcan melci mici; 3. 52 cochilii; 4. 1 evantai.

V. *Din Jawa* 1. 2 bumeranguri (unul din bambus și celălalt din stejar); 2. 1 arc cu 5 săgeți lungi, cu vîrful din os sau din fier; 3. 1 pumnal denumit „Kris"; 4. 1 scut îmbrăcat cu piele; 5. 1 cordon.

VI. *Din Siam*: 1. Un manuscris religios împreună cu instrumentul de scris; 2. 22 foi de rugăciuni, scrise în limba pali, pe pergament; 3. 3 statuete reprezentînd diferiți zei; 4. 3 borcane cu diferite reptile.

VII. *Din Ceylon*: 1. Modelul unei bărci singhaleze; 2. 2 nuci de cocos; 3. Plante de scorțișoară, foi și flori de scorțișoară.

VIII. *Din India*: 1. 3 cuiburi ale lui „Wbervogel".

IX. *Din zona Mării Roșii*: 1. Una scoică de mărgăritar.

Acestea sînt obiectele colecționate de el și care în prezent se păstrează la Muzeul Brukenthal din Sibiu, la secția de etnografie și artă populară și la cea de istorie naturală, fiind deci împărțite după specificul secțiilor respective. Obiectele de etnologie, împreună cu cele provenite din alte fonduri au fost valorificate printr-o expoziție, în anul 1964, expoziție care a fost deschisă timp de aproape 2 ani, bucurîndu-se de aprecierea publicului vizitator. În prezent colecția de etnologie a Muzeului Brukenthal este cercetată tot mai mult de către oamenii de știință din țară și peste hotare. Pornind de la ideea că toate colecțiile și fondurile etnologice din țară ar trebui concentrate într-un singur muzeu, Dr. Cornel Irimie a sugerat, în cîteva rînduri, ideea de a se organiza un muzeu etnologic unitar. Desigur că prin realizarea acestei idei, muzeologia etnologică românească ar face noi pași în afirmarea sa. Oricare ar fi situația viitoare a fondului Breckner, precizăm că acesta poate fi substanțial mărit.

La unii particulari, în special la rude și prieteni apropiați ai peregrinului, se păstrează încă multe obiecte care considerăm că ar trebui depistate și achiziționate. Se impune, de asemenea, depistarea și achiziționarea însemnărilor sale de călătorie spre a fi valorificate de către cercetătorii noștri.

Apreciem că obiectele colecționate de A. Breckner, în decurs de numai 3 ani, îl situează pe acesta printre fruntașii muzeologiei etnologice românești și el trebuie să ocupe locul ce i se cuvine în analele științei române.

https://biblioteca-digitala.ro

„OLTUL" — ÎNFLĂCĂRAT ORGAN DE PRESĂ UNIONIST

Anghel PAVEL

Începutul anului 1857 reprezintă trecerea la o nouă etapă în lupta maselor populare din cele două principate — Moldova și Valahia — pentru realizarea unirii acestora într-un stat național, unitar și autonom[1].

Deschiderea campaniei pentru alegerile în Adunările ad-hoc, prin glasul cărora românii erau chemați să se exprime asupra dorinței de unire sau separațiune, ca și vizitele pe care înalții comisari ai puterilor garante încep să le facă în Principate, au avut darul de a intensifica lupta grupărilor unioniste din ambele țări. Primul rezultat al acestei efervescențe este crearea la București a Comitetului Central Unionist, iar la Iași a Comitetului Electoral al Unirii, grupînd în jurul lor pe cei mai activi și înfocați unioniști din cele două capitale. Aproape simultan cu acestea, în numeroase așezări urbane iau ființă comitete unioniste. În Țara Românească, dintre comitetele ce s-au evidențiat, în ordine imediată după Partida națională din București[2], se situează Comitetul din Craiova care a obținut bune rezultate în lupta pentru trimiterea în Adunările ad-hoc a unor deputați unioniști.

Puternicul Comitet craiovean era condus de C. Haralamb, G. Lăceanu, A. Otetelișanu, G. Măcescu și alții. După exemplul Comitetului din București care avea organ de presă — gazeta „Concordia" — Comitetul de la Craiova a editat un jurnal intitulat „Vocea Oltului", redactor responsabil fiind G. Chițu.

Mai puțin cercetată și amintită în studii de specialitate, gazeta unioniștilor olteni este importantă prin aceea că ea permite cunoașterea în amănunt a ideilor și a bogatei activități desfășurate de unioniștii de pe plaiurile Olteniei, întregindu-ne astfel imaginea asupra acelui frămîntat an 1857. „Vocea Oltului", care după cîteva numere se va numi simplu „Oltul", își inaugurează seria apariților la 22 aprilie/4 mai 1857, avînd două numere săptămînal.

Primul număr al noului oficios unionist este un număr program în care se arată scopul său — acela de a milita cu arma scrisului pentru cauza unirii : „*Vocea Oltului, rupînd astăzi tăcerea ce i-o impunea deosebite împrejurări, Redacția face cunoscut că începe a sa lucrare, plină de speranță în patriotismul publicului românesc ... Principiile ei politice sînt cele ale Națiunii. Aceste principe sînt deja cunoscute de toată lumea, nu numai de români ci și de străini. Ele sînt bazate pe dreptate și adevăr*".

Prin materialele și articolele apărute în paginile sale, „Oltul" se adresează în primul rînd burgheziei orășenești și sătești, fără a pierde din vedere clerul, boierimea și chiar masele țărănești. De subliniat că maniera în care oficiosul unionist craiovean se adresa diverselor clase și pături sociale diferă în funcție de atitudinea acestora față de unire. Astfel, boierimea era chemată, pe un ton aspru, să nu se opună luptei ce se ducea pentru unire. Iată ce se spunea, în acest sens, în articolul intitulat „*Asupra dorințelor națiunii*" : „*Nu vă depărtați dar, nu fugiți voi care ați avut totdeauna monopolul rangurilor, privilegiilor și al*

[1] Academia R.P.R., „Istoria României", vol. IV, București, 1964, p. 268.
[2] Comitetul Central Unionist din București mai purta denumirea de Partida Națională.

https://biblioteca-digitala.ro

posturilor, nu vă lepădați zicem de maestosul nume de român, tocmai în această zi solemnă, căci cînd națiunea română va triumfa, soarele libertății și-al fericirii sale se va sfii a-și arunca razele asupră-vă" [3]. Pentru atragerea clerului au fost tipărite de mai multe ori „*Chemările prea sființiei sale, părintele episcop al Rîmnicului*", fervent susținător al unirii și cuvîntul preotului unionist Mihai Amzulescu de la Biserica Maicii Domnului din Craiova. În numărul trei din 7/19 mai al jurnalului craiovean, se publica articolul „*Vocea unui țăran de pe malul Oltului*" care se adresa țărănimii, îndemnînd-o să aleagă deputați „*oameni curați și curajoși care au dovedit prin purtarea lor că nici interesul nici frica nu-i va face a se abate din calea cea dreaptă*". Era, de fapt, un apel adresat sătenilor de a alege ca deputați pe aceia dintre ei care au tăria de a nu se lăsa intimidați de silniciile și presiunile exercitate de boierimea reacționară-separatistă. Dar „Oltul", ca de altfel toate gazetele unioniste ce apăreau în acea vreme, nu s-a ridicat la nivelul înțelegerii de a aborda problema alegătorilor țărani în conexiune cu necesitatea împroprietăririi lor.

În timpul susținutei campanii electorale de desemnare a deputaților pentru Adunările ad-hoc, care durează pînă în iulie 1857, în oficiosul oltean a fost tipărit „*Programul în 4 puncte al Partidei Unioniste*", însoțit de chemarea adresată tuturor cititorilor de a susține și subscrie acest program ... „*veniți, dar să alegem deputați, oameni liberi, neatîrnați și curați, veniți însă cu inima curată, dovediți-ne că voiți a face parte din națiune subscriind programul ei*" [4]. Tot pe linia apărării ideii de unire, redactorul principal — G. Chițu — semnează, în nr. 3 din 7/19 mai, un înflăcărat articol intitulat „*Unire — progres*", în care demonstrează vechimea ideii de unitate la toți românii, arătînd totodată că orice încercare de opunere în realizarea acesteia este sortită eșecului : „*Citiți istoria românilor. Citiți orice pagină dintrînsa veți voi, fie aceea scrisă în caractere de sînge sau cu litere de aur, în marmură sau pe pergament, în tăria murilor sau în sînul undelor, voi veți citi acolo o vorbă care vă va împle inima de iubire, de credință și de speranță ; veți citi unire, unire și iar unire ... Să nu-și imagineze cineva că dacă ideea unirii, născută în sufletul Românieĭ de atîtea secoli nu s-a putut realiza pînă acum, apoi nu se va realiza nici de acum înnainte* !! *O nu* !!"

În vederea convocării unor adunări ce au desemnat candidații unioniști ca și popularizarea lor în vederea majorității voturilor în detrimentul acelora care reprezentau curentul separatist, Comitetul Unionist din Craiova a folosit paginile „Oltului". De asemenea, în cuprinsul jurnalului se interpretau diferitele dispoziții și legi date de caimacamul țării, se publicau listele cu deputații aleși în Moldova și Țara Românească, precum și stenogramele discuțiilor purtate de deputați în cele două Adunări ad-hoc. Redacția „Oltului" urmărește cu atenție toate frămîntările din ținut, informînd cititorii, prin intermediul rubricii „*Știri din'năuntru*", asupra activității desfășurate de unioniștii olteni, combate cu tărie încercările elementelor separatiste de a influența alegerile, analizează în mod realist raportul de forțe existent între cei care doreau unirea și cei care luptau contra ei, demascînd și înfierînd cu deosebită tărie manevrele acestora din urmă. Sugestiv în acest sens ni se pare articolul „*Reacțiunea în umbră*" publicat în numărul șase al jurnalului. Citățm un fragment : „*Cutare fost ... în București strigă în gura mare pe tribună că este patriot mare iar în județe nu lasă nici o ședință fără a-și trimite culpabilelei gînduri, producte ale neștiinței celei mai groase și mai rușinoase, spre a răspîndi desbinarea ... Mai sînt iar alții, tot atît de fățarnici, tot atît de lași, tot așa de înrăiți, niște speriați de sine cari nici ei nu știu ce sînt și care au uitat prea curînd ce fuseseră ieri ... Așa dar frică, neîncredere, ură între cetățeni. Iată ținta la care vizează acești lupi îmbrăcați în piele de miel ...*"

Evenimentele din Moldova sînt permanent în atenția oficiosului oltean. Pe lîngă informațiile curente privitoare la activitatea unioniștilor moldoveni și la primirile făcute înalților comisari în principatul frate, în jurnal se protestează față de încercările caimacamului Vogoride, șeful reacțiunii moldovene, de a împiedica pe unioniști să-și desfășoare activitățile, ca și scoaterea lor de pe listele electorale. Spre exemplificarea modului în care gazeta craioveană înțelegea să ia atitudine împotriva măsurilor luate de Vogoride, citățm dintr-un articol apărut în nr. 8 (26 mai-8 iunie) : ... „*în Moldova, caimacamul nu suferă formarea opiniei naționale ; presa este moartă ... Pentru ce dorințele legale sînt calomniate cu feluri de denumiri urîcioase ? Pentru ce persoanele se amenință și se arestează pentru manifestarea dorințelor lor ?. Pentru ce ordinile guvernului desființează și acuză adunările electorale ? Pentru ce programul dorințelor naționale îl oprește de a circula, iar petițiunea în contra unirii și a națiunii a lăsat-o să circule și să se acopere cu subsemnături ?*"
Explicarea cauzei care îl determină pe caimacamul din Moldova la o atitudine antiunionistă, ca și situarea pe o poziție asemănătoare a unor mari boieri din Țara Românească, este făcută cu un deosebit curaj de către C. Crețu în articolul de fond al numărului 12 din 11/13 iunie, unde se arată că numai dorința nemărturisită dar îndelung nutrită de fiecare în parte de a ajunge domn îi împinge în a fi contra voinței maselor. „*Ce lăcomie, ce ambiții, ce vanitate pot persista la ispita unui post care aduce numai leafa legală 50.000 galbeni ? Președintul Statelor Unite din America, unul din cele mai puternice state din lume, cu o populație*

[3] Vocea Oltului nr. 1, 22 aprilie, 4 mai 1857.
[4] Idem, nr. 2, 4/16 mai 1857.

https://biblioteca-digitala.ro

de 24 milioane locuitori, nu primește de cît 12.000 galbeni pe an". Referitor la alte avantaje pe care le oferă domnia și condamnînd totodată vechile orînduieli, articolul arată că domnia este... „*un post care a dat celui ce la ocupat puterea nețărmurită de a lega și deslega, într-o țară unde legile au fost o literă moartă; un post care îi dă mijlocul de a-și chivernisi rudele și slugile și de a le face, în scurt timp, stări colosale*". Ținem să atragem atenția asupra faptului că astfel de idei avansate, cum sînt cele ce se desprind din citatul de mai sus, nu întîlnim la nici una din gazetele unioniste care apăreau în Țara Românească la epoca respectivă.

Paralel cu articolele în care se combate reacțiunea separatistă și elementele oscilante, paginile „Oltului" conțin numeroase materiale prin care se încearcă ridicarea sentimentului dragostei de patrie din inimile cititorilor pe o treaptă superioară, înflăcărarea lor. Sînt articole din care se degajă un puternic patriotism, o caldă și permanentă grijă față de viitorul patriei, față de prosperitatea ei; idei frumoase care își mențin pînă astăzi valoarea nealterată de scurgerea timpului, mesaj al unor nobile și adînci sentimente. Citățm spre exemplificare un mic fragment din articolul „*Credința în patrie*": ... „*Patria în înțelesul ei cel mai înalt este simbolul întreit al trecutului, al prezentului și al viitorului unei națiuni. Cercetați cu seriozitate și fără prejudecăți trecutul României, cuprindeți cu inimă curată geniul ei natural, studiați și înțelegeți aspirațiunile și silințele ei în istoria gloriosului ei trecut, suferiți împreună cu dînsa, bărbătește și fără a vă mlădia, martiriul unui secol de fier și de foc, reînviați și palpitați împreună cu dînsa în epocile ei de reîntinerire și de eroism și va fi peste putință a nu vă întări credința în patria voastră, a nu vă hotărî să fiți ceea ce trebuie să fiți — Români — plini de speranță și de credință în viitorul României*" [5].

Jurnalul unioniștilor olteni are o atitudine polemică ascuțită. Atunci cînd presa neunionistă sau reacționară din Țara Românească publică știri denaturate despre activitatea comitetelor unioniste, „Oltul" răspunde cu promptitudine și vehemență. Este cazul replicii date jurnalului „Secolul" care a publicat o corespondență din Craiova ce lansa informația că în urma neînțelegerii ivite în sînul său, comitetul unionist de aici s-a divizat în două, alcătuind programe diferite. Citățm spre edificare începutul răspunsului apărut în „Oltul": ... „*Dacă d-lui redactor i-ar fi trăznit în cap ași alege mai bine corespondenții săi, ne-ar fi scutit de penibila sarcină de ai răspunde asupra observațiilor ce face acelui program în articolul dînsului*" [6]. Iar la un articol semnat de Ilarie Busuioceanu, publicat tot în „Secolul", jurnalul craiovean răspunde în următorul fel: „*Dece, cînd toată lumea strigă unire, frăție, numai dumneata vii buciumînd ură și desbinare? Știi dumneata, scriitorași de ieri, mai mult decît acei bărbați ce pentru viața lor în studiu și astăzi vin să aducă pe altarul patriei ofranda fructului vegherii lor? Pretinzi dumneata erou al saloanelor a te măsura cu acești oameni*"? [7] Credem că orice comentariu asupra rîndurilor de mai sus este de prisos.

Votul unionist din cele două Adunări ad-hoc -7/19 octombrie Iași și 9/21 octombrie București — adevărata exprimare a voinței și dorinței naționale, prilejuiește „Oltului" o explozie de entuziasm. Articolul „Triumful nostru" [8] concentrează toată bucuria unioniștilor prilejuită de izbînda ideii pentru care militaseră. „*În fine, națiunea română a vorbit! Ea a pronunțat deja vorba cea mare, secretul care stă pe buzele fiecărui român. Dorul care încingea inima fiecărui cetățean s-a declarat, enigma viitorului s-a dezlegat. România a triumfat... Triumful moral al națiunii române să inspire fiecărui cetățean român o adevărată mîndrie națională și un mare curaj cetățenesc înnaintea tuturor bîrfelilor rău voitoare*". De asemenea, cu lux de amănunte se descrie veselia ce a cuprins masele orășenești din Craiova, Caracal etc., la aflarea rezultatului, cît și sărbătorile populare organizate cu acest prilej.

Pe lîngă partea de informare politică-socială, internă și externă, gazeta ce se tipărea la Craiova avea și ea o parte cu profil cultural-artistic. Interesant ni se pare materialul „*Despre antichitățile, monumentele, obiceiurile și costumele românilor*", semnat de A. Ubinici și apărut în 10 numere ale „Oltului", care merită a fi menționat pentru interesul pe care autorul îl manifestă față de monumentele istorice existente pe teritoriul patriei noastre și față de creația populară.

În ce privește colaboratorii „Oltului", se pot spune puține lucruri, în sensul că sînt nume aproape necunoscute. În afara redactorului principal Gh. Chițu, trebuie notate numele lui C. Crețu, G. G. Măcescu, C. Haralamb și N. Nicoleanu, tînăr poet. În paginile gazetei oltene nu se întîlnesc numele nici unui unionist moldovean și nici ale unor iluștri poeți și prozatori români, așa cum este cazul „Concordiei" sau al „Românului".

★

Mai slabă din punct de vedere al conținutului literar și al colaboratorilor, mai puțin sistematică din punct de vedere al rubricilor și cu o promptitudine relativă în difuzarea știrilor, gazeta „Oltul" se ridică însă deasupra celorlalte cotidiene unioniste, ce apăreau în anul 1857 în capitala țării, prin ideile patriotice ardente pe care le conține, prin combativitatea sa, ca și prin unele accente de critică socială mai ascuțite. Ea a slujit din plin și cu succes lupta elementelor unioniste de dincolo de Olt.

---

[5] „Oltul", nr. 11, 7/19 iunie 1857.
[6] Idem, nr. 3, 7/19 mai 1857.
[7] Idem, nr. 11, 7/19 iunie 1857.
[8] Idem, nr. 39, 15/27 octombrie 1857.

https://biblioteca-digitala.ro

„NU-MI ASCUND VÎRSTA"

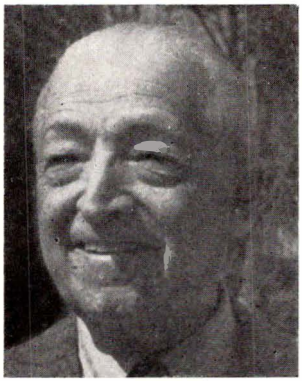

Figură pitorească, purtîndu-şi vîrsta elegant, înţelept dar nu bătrîneşte, vorbind în dulce grai moldovenesc, Romeo Drăghici, directorul Muzeului „George Enescu" din Bucureşti este cunoscut unui public larg de şcolari din capitală şi din multe alte oraşe ale ţării, de muncitori, de ostaşi, de lucrători ai Miliţiei, de funcţionari din diferite instituţii, de atîţia şi atîţia oameni de toate vîrstele, care l-au ascultat, în repetate rînduri, vorbind despre marele George Enescu, despre viaţa şi creaţia sa, invitîndu-i apoi să-i asculte muzica. A organizat audiţii muzicale la muzeu, a purtat cu sine magnetofonul sau pik-up-ul peste tot pe unde a fost solicitat, fericit că este solicitat, fericit să vadă un auditoriu încremenit în frumuseţea muzicii enesciene.

— *Cinc sînteţi dumneavoastră, Romeo Drăghici?*

Tot ce povesteşte despre sine nu este povestire despre sine, ci amintiri despre marele Enescu.

— *Cea mai memorabilă zi din viaţa dumneavoastră?*

19 martie, 1912, zi în care, înfiorat, pierdut de emoţie, l-a cunoscut în casa profesorului Caudella, la Iaşi, pe George Enescu.

Alte zile memorabile — legate toate de întîlnirile cu genialul muzician, de strălucitele succese muzicale ale lui George Enescu în turneele sale, de ceasurile petrecute la Paris, — marele Enescu îl invita pe admiratorul său la concertele sale — retraşi în tulburătoare convorbiri despre Moldova — *„între noi, moldovenii"* — spunea Enescu, cel ovaţionat de publicul tuturor marilor oraşe ale lumii.

Şi, toată viaţa, Romeo Drăghici a strîns cu devoţiune afişe, programe, fotografii, tot ceea ce era legat de viaţa şi de activitatea muzicală a lui George Enescu, şi-i era accesibil, bileţele şi scrisori de la marele Enescu . . .

— *George Enescu ştia că adunaţi tot ce se referă la dînsul?*

— Ştia şi, de la un timp, îmi trimitea, prieteneşte, programe din oraşele unde concerta, afişe, fotografii. În 1956, cînd s-a deschis Muzeul „George Enescu" am fost fericit să pot dona statului materialul bogat care este acum expus.

În anul 1967, Romeo Drăghici a fost decorat cu Ordinul Meritul Cultural *„pentru merite deosebite în organizarea Muzeului George Enescu şi pentru contribuţia adusă la popularizarea vieţii şi activităţii marelui muzician"*.

Se înscrie şi această recunoaştere, de către statul nostru, a muncii sale modeste, dezinteresate, printre evenimentele memorabile ale unei vieţi care numără 80 de ani.

— Nu-mi ascund vîrsta : la 14 octombrie, 1971, am împlinit 80 de ani. Şi nu doresc decît ca anii pe care-i mai am înainte, să-i pot închina, alături de alţi mari iubitori ai muzicii lui George Enescu, propagării creaţiei sale în rîndurile tuturor compatrioţilor noştri.

Oricînd, o convorbire cu tovarăşul Romeo Drăghici înseamnă depănarea amintirilor despre marele Enescu, proiecte de noi conferinţe şi audiţii muzicale cu elevi şi cu oameni maturi ; interlocutorul nostru nu ne trădează nimic despre sine, decît, de fapt ceea ce este esenţial : o viaţă făcută dintr-o singură mare şi patriotică iubire, din devotament şi reculeasă mîndrie *„pentru marea fericire de a-l fi cunoscut pe George Enescu"*, de a fi putut aduna şi dărui poporului mărturii ale nepieritoarei sale glorii.

Se cuvine, şi dorim să-i mulţumim pentru nobila sa strădanie şi să-i urăm noi, toţi cei care-l cunoaştem şi-l respectăm nu numai pentru vîrsta sa ci şi pentru marea sa dăruire, „la mulţi ani" !

R. S.

https://biblioteca-digitala.ro

CÎTEVA PROBLEME RIDICATE DE PREZENTAREA MUZEISTICĂ A ISTORIEI CONTEMPORANE LOCALE

Constantin CLOȘCĂ

Organizarea unei expoziții muzeale permanente care să oglindească istoria contemporană a unei provincii istorice, în cazul nostru Moldova, constituie o premieră muzeografică. Am motiva această afirmație gîndindu-ne la problemele de ordin tematic care nu pot fi orînduite în baza unor „reguli" muzeografice, ce avantajează într-o oarecare măsură epocile de pînă la această perioadă, cît și la aspectul esențial, al procurării și selectării materialului expozițional.

Etalarea în sălile unui muzeu, pentru prima oară, a acestei epoci istorice a Moldovei, cu multiplele ei manifestări, se va face în acest caz pe „un loc gol". Trebuie să recunoaștem că experiența lipsește și că perioada contemporană este lipsită de existența unui muzeu „model" care să călăuzească, într-o anumită măsură, activitatea celui ce încearcă să o exprime muzeistic. Unicul îndrumar este Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării democratice și revoluționare din România, care prezintă în condiții muzeistice deosebite o imagine sumară a epocii contemporane. Tematica sa fiind axată pe redarea *„drumului eroic străbătut de cel mai cutezător vlăstar al epocii contemporane, clasa muncitoare în fruntea căreia pășesc de cinci decenii comuniștii"*, nu putea să dezbată în amănunțime și alte aspecte, (evoluția industrială și agrară, viața politică și administrativă, culturală) din perioada respectivă. Cu toate acestea, a contribuit mult la inițierea celor care își propun aducerea acestui capitol istoric în muzeu, pe plan local ori național.

Este cunoscut faptul că și alte muzee mari se pregătesc să ilustreze perioada contemporană. Aceasta dovedește, credem noi, că pe baza acumulărilor de pînă acum se poate trece cu succes la ilustrarea muzeală a perioadei care ne preocupă.

Ceea ce se preconizează în legătură cu organizarea secției de istorie contemporană a Muzeului de istorie a Moldovei impune o cunoaștere aprofundată a tuturor problemelor de pe cuprinsul acestui teritoriu, iar redarea lor muzeistică trebuie făcută în așa fel încît să nu dăuneze unității fenomenului istoric pe plan național, ci să se integreze în acest cadru și să reflecte în același timp momentele cele mai specifice ale istoriei locale.

Muzeul de istorie a Moldovei dispune, deocamdată, pentru etalarea exponatelor, reprezentînd perioada 1919—1970, de patru săli, avînd o suprafață de 286 m². Deși nu suficient, prin utilizarea cît mai rațională a spațiului afectat, prin dispunerea pieselor pe verticală, în cîteva registre și în centrul sălilor, considerăm că vom reuși să cuprindem multitudinea de aspecte pe care ni le oferă perioada.

Problema majoră care ne preocupă este aceea a redării cît mai exacte a epocii în maniera muzeistică. Atenția noastră va fi îndreptată în deosebi asupra fenomenului local care trebuie să predomine

https://biblioteca-digitala.ro

față de cel general. Îmbinarea muzeografică a acestor două laturi trebuie făcută cît mai judicios posibil. Adică, prezentînd un anumit eveniment valabil pentru întreaga țară, se impune de la sine ca după redarea unei imagini de ansamblu, într-un spațiu restrîns, să se recurgă la detalierea acesteia cu exemple din Moldova, în cazul nostru. La exemplificare va trebui să urmărim o desfășurare de spațiu bine proporționată în raport cu suprafața dată și cu fenomenul istoric respectiv.

O altă problemă de ordin general pe care ținem să o amintim aici este aceea a exponatului. Oricît am pleda și oricît am dori să expunem piese tridimensionale, soluționarea eficientă a problemei nu poate veni decît tot de la hîrtie (ne gîndim la documente, la presă și alte tipărituri, fotografii) căreia i se mai poate alătura macheta, singura soluție de aducere în muzeu a unor obiective de dimensiuni mari, cu valoare istorică. Sîntem nevoiți să subscriem la acest punct de vedere deoarece pentru asigurarea conținutului tematic a acestei părți de istorie, hîrtia rămîne totuși cea mai „grăitoare". Față de un obiect al unui demnitar sau al unui conducător din mișcarea muncitorească noi preferăm hîrtia pe care este scrisă o lege, un manifest, o chemare. Aceasta nu înseamnă că sîntem adversari ai tridimensionalului, ci dorim doar să fim realiști.

De altfel, începînd chiar cu epoca modernă, hîrtia își face loc tot mai mult în vitrinele și panourile muzeelor, așa că trebuie să acceptăm aceasta ca un fapt împlinit. Marile probleme sociale, economice, politice etc, ce au frămîntat epoca în discuție sînt oglindite în mod real și complet în texte.

Privind modul tematic în care intenționăm să prezentăm Moldova contemporană, ne vom opri în cele ce urmează asupra cîtorva considerații de ordin general.

Discutarea problemelor ridicate de organizarea secției de istorie contemporană în cadrul Muzeului de istorie a Moldovei de către un colectiv mai larg a dus la formularea cîtorva păreri în legătură cu ordonarea tematică a acestei perioade.

Sistemul cronologic după care sînt redactate manualele și tratatele de istorie, susținut de unii ca fiind singurul de care trebuie să ținem seama, considerăm că este vulnerabil în cazul aplicării lui în muzeografie. Într-o perioadă istorică foarte scurtă, ca aceea dintre cele două războaie mondiale, nu este recomandabil, după părerea noastră, acest principiu, deoarece repetarea unor idei tematice s-ar impune în mod nefericit. Este greu de prezentat 1922, spre exemplu, cu anumite caracteristici din economie, administrație, politică etc. pentru ca în 1938 să găsim cu totul altele din punct de vedere al evoluției istorice. Oricîtă ingeniozitate ar exista, nu se vor putea găsi soluții de reprezentare diferită. Caracteristicile tehnice în economie, principiile politice, fenomenele mișcării muncitorești etc. păstrează în genere aceleași trăsături de la începutul și pînă la sfîrșitul perioadei citate.

Ceea ce se poate delimita, avînd trăsături proprii indiscutabile, este perioada interbelică, de cea postbelică. Două etape distincte din punct de vedere al procesului istoric, fiecare cu elementele ei caracteristice. Tratarea lor muzeografică separată se impune de la sine.

Privind perioada dintre cele două războaie mondiale s-a mai propus metoda tratării în linie a problemelor de conținut. Așa, spre exemplu, ne-am gîndit la posibilitatea prezentării muzeografice a perioadei pe patru teme și anume: procesul economic, viața politică și administrativă, cultura și mișcarea muncitorească. Stabilirea acestei ordini, cu mișcarea muncitorească la urmă în cadrul etapei discutate, se datorește faptului că de ea putem lega în chip fericit înfăptuirea insurecției naționale de la 23 August 1944 ca urmare a luptei duse de proletariatul român, condus de comuniști, spre cucerirea puterii.

Perioada fiind scurtă, va îngădui o astfel de prezentare: deși evenimentele sînt numeroase, ele nu se deosebesc din punct de vedere structural în cadrul unei etape sau a alteia.

Este adevărat că o astfel de ordine a tematicii implică și ea niște repetări, dar de ani, nu de probleme, cum s-ar întîmpla în cazul respectării cronologiei. Această formulă ne ajută în redarea continuă, închegată, a aceluiași aspect social-istoric. Astfel, există posibilitatea concentrării efortului pe momente

https://biblioteca-digitala.ro

diferite, în timp şi ca importanţă. La capitolul privind viaţa economică vom prezenta anumite aspecte cum ar fi situaţia Moldovei în anii imediat următori primului război mondial, legiuirile economice, refacerea economiei, criza economică, redresarea din 1938. Pentru viaţa politică ne vom ocupa în principal de instabilitatea guvernamentală, pericolul fascist, dictatura regală şi cea militaro-fascistă; în timp ce pentru mişcarea muncitorească vom trata avîntul revoluţionar, crearea P.C.R., 1933, lupta antifascistă şi antirăzboinică, insurecţia naţională din August 1944, care şi în cadrul Muzeului de istorie din Iaşi vor fi privite cu toată atenţia. Ne-am gîndit şi la o altă posibilitate şi anume ca perioada imediat următoare primului război mondial, 1919—1921, cu problemele ei aparte, cum ar fi starea gravă a economiei, criza politică a regimului burghezo-moşieresc, exprimată prin cunoscuta instabilitate guvernamentală, avîntul revoluţionar a cărui act suprem a fost crearea P.C.R. etc. să fie grupate şi redate într-o formă separată de restul perioadei, iar începînd cu 1922 pînă în 1944 să se procedeze la redarea în întregime, pe probleme, cum s-a menţionat mai sus. Într-adevăr această formulă nu este lipsită de interes şi credem că poate fi aplicată cu succes, dar personal opiniem pentru ideea exprimării problemelor în întregime, succesiv, pe toată durata dintre cele două războaie mondiale.

Stăruim asupra tratării muzeo-tematice în linie, deoarece sîntem convinşi că vizitatorul îşi va face în acest fel o imagine mai clară asupra epocii în ansamblul ei. Nu ne putem declara mulţumiţi cu prezentarea acelorași probleme, fragmentate şi repetate pe capitole consacrate ca: Avîntul revoluţionar, Stabilizarea relativă a capitalismului, Criza economică ş.a.m.d., în cadrul cărora ideile vor reveni de fiecare dată (situaţia economică, situaţia politică, mişcarea muncitorească etc).

Numai redînd în mod unitar şi continuu situaţia economică cu evoluţia şi regresul ce o caracterizează, viaţa politică privită în ansamblu, cu toate partidele şi grupările politice, precum şi cu toate maşinaţiunile sistemului electoral etc., vom reuşi să prezentăm o imagine reală a epocii. Lupta organizată a clasei muncitoare va fi înţeleasă mai bine astfel, vizitatorul va putea urmări legătura între diferitele acţiuni muncitoreşti, creşterea treptată a forţei de luptă a proletariatului, ridicarea combativităţii lui revoluţionare, adaptarea formelor de luptă la diferite situaţii ale momentului etc.

În privinţa perioadei de după 23 August 1944, pînă în zilele noastre, există o singură soluţie de redare muzeistică, aceea a cronologiei, evenimentele dezvoltîndu-se într-un singur sens: lupta poporului condusă de comunişti, pentru construirea unei orînduiri noi, lipsită de exploatare şi de contradicţiile care au caracterizat epocile anterioare.

Numeroasele acţiuni ce au urmat insurecţiei naţionale din August 1944, cum ar fi participarea întregului popor la războiul antihitlerist, refacerea economică a ţării, instaurarea primului guvern de largă concentrare democratică din istoria ţării, reforma agrară, Conferinţa regională P.C.R. Moldova şi Conferinţa naţională a P.C.R., victoria în alegeri din noiembrie 1946, proclamarea R.P.R., naţionalizarea principalelor mijloace de producţie, Congresul de unificare a partidului, precum şi alte asemenea momente ce au urmat, ne dau posibilitatea prezentării muzeografice a etapei într-un flux continuu cu diferitele ei aspecte economice, sociale, politice şi culturale, toate acestea contopindu-se într-un singur tot, ca unică creaţie a poporului nostru condus cu înţelepciune şi curaj de către P.C.R. spre culmile civilizaţiei şi progresului.

Ceea ce se impune a fi realizat cu mult discernămînt în muzeografie, în exemplul de faţă, e să nu se producă o ruptură de formă între cele două părţi ale istoriei contemporane. Perioada de după 1944 pînă în zilele noastre nu ne oferă posibilitatea unei exprimări muzeografice în stil clasic, cu „obiecte de epocă". În acest caz trebuie recurs la sistemul expozitiv: multitudinea şi actualitatea evenimentelor ne obligă la aceasta. De fapt expoziţia prezintă din punct de vedere muzeografic multe asemănări cu partea muzeală ce se ocupă de perioada dintre cele două războaie mondiale. Etalarea trebuie făcută în aşa fel încît unitatea de structură să nu aibă de suferit. Trecerea se poate face treptat; perioada anilor 1944—1949 permite aceasta datorită trăsăturilor muzeistice pe care a început să le capete.

Muzeul de istorie a Moldovei va încerca soluţionarea practică a problemelor pentru care s-a opinat mai sus. Eventualele sugestii la cele dezbătute în materialul de faţă ar fi bine primite de noi, considerîndu-le ca ajutoare preţioase şi contribuţii la crearea unui climat mai larg de dezbateri pe teme ale muzeografiei din ţara noastră.

https://biblioteca-digitala.ro

PUNCTE DE VEDERE PRIVIND ORGANIZAREA UNEI EXPOZIȚII NUMISMATICE LA MUZEUL JUDEȚEAN BRAȘOV

Marlana MARCU

În urma studiului efectuat în cursul anului 1970 pe colecția numismatică antică a Muzeului județean Brașov, în vederea pregătirii catalogului său, se conturează și posibilitatea organizării unei expoziții permanente care să o cuprindă aproape integral.

În fapt, colecția numismatică a muzeului brașovean cuprinde monede antice și feudale, românești și străine, bancnote, medalii, plachete, decorații românești și străine din epoca modernă și contemporană, precum și galvanoplastii [1].

Dintre toate acestea, cea mai unitară este colecția antică.

Importanța constă în faptul că ea conține piese originale, în general bine păstrate, care organizate cronologic oferă în timp și în spațiu o imagine destul de sugestivă asupra emisiunilor monetare în epoca sclavagistă și în perioada de trecere la feudalism, mai ales în bazinul oriental al Mării Mediterane, Europa centrală și de sud-est.

Această colecție provine în mare parte din donații, achiziții și, într-o oarecare măsură, din descoperiri arheologice, acțiuni care datează de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și din primele patru decenii ale secolului XX, datorate societății „Astra" și Muzeului săsesc al Țării Bîrsei, în a căror custodie și evidență s-a aflat pînă în 1944.

În timpul celui de al doilea război mondial, colecția numismatică a suferit însemnate pierderi. O parte a pieselor, nu știm exact cîte, au dispărut, iar restul au fost amestecate în lăzi și dulapuri total improprii.

Munca pentru reorganizare a putut fi începută doar de cîțiva ani. În această perioadă am separat, în mare, principalele colecții și am început inventarierea și fișarea unor serii. Apoi, avînd în vedere pregătirea pentru tipar a catalogului colecției antice, am trecut la sistematizarea din punct de vedere cronologic, la cîntărirea și măsurarea pieselor și la identificarea lor cu ajutorul cataloagelor de specialitate [2].

Catalogul colecției antice conține patru capitole care prezintă grupele de monede ce o formează.

Primul capitol cuprinde monede de bronz, argint și una de aur, bătute în unele polisuri grecești, în Pontul Stîng (la Histria, Callatis, Odessos, Apollonia Pontica, Tomis, Marcianopolis), în Mace-

[1] Copii moderne după colecția de monede transilvănene aflată la Sibiu, executate de bijutierul brașovean Adolf Resch, cf. A. Resch, *Siebenbürgische Münzen und Medaillen von 1538 bis zur Gegenwart*, Herausgegeben vom Verein für siebenb. Landeskunde", Sibiu, 1901 ; Idem, *Nachtrag zu Siebenbürgische Münzen und Medaillen von 1538 bis zur Gegenwart*, în „Jahrbuch des Burzenländer Sächsischen Museums", I, Brașov, 1925, p. 167.

[2] În această din urmă etapă, un mare ajutor am primit din partea cercetătorilor M. Chițescu și Gh. Poenaru Bordea, cărora le mulțumim și pe această cale.

https://biblioteca-digitala.ro

donia, în Dacia, în Thessalia, în statele hellenistice, în Regatul Bosphoran, în insula Thasos, în provincia romană Macedonia Prima etc.

Capitolul al doilea cuprinde monede de argint și bronz, romane republicane, bătute la Roma sau în alte monetării din Italia de sud, centrală, de nord, sau Gallia Cisalpină, Sicilia, Grecia, Asia Mică, orientate cronologic în perioada cuprinsă între anii 217—31 î.e.n.

Un al treilea capitol se ocupă de monedele romane imperiale, cuprinzînd piese de argint și bronz, așezate în ordinea domniei împăraților romani.

Capitolul al patrulea cuprinde monede de bronz, argint și una de aur, bătute de împărații Imperiului roman de răsărit.

Colecția noastră mai cuprinde și tezaure. Astfel, unul dintre ele este format din 61 de tetradrahme thasiene și Macedonia Prima, de argint, descoperit la Sînpetru (jud. Brașov) în 1955 [3].

În seria monedelor romane republicane s-a putut identifica un număr de 90 de piese care au făcut parte din tezaurul descoperit la Prejmer (jud. Brașov) în anul 1887 [4]. Datorită faptului că a fost publicat, știm că a figurat în întregime în colecția gimnaziului evanghelic din Brașov și, se pare, apoi în aceea a Muzeului săsesc al Țării Bîrsei și era alcătuit din 200 de denari de argint. Din motivele enumerate mai sus, printre monedele republicane romane din colecție nu s-au mai putut găsi decît 90 de piese aparținînd acestui tezaur.

De asemenea, datorită faptului că majoritatea monedelor imperiale romane reprezintă serii compacte numeric și cronologic, s-ar părea că cel puțin o parte din ele ar putea reprezenta la rîndul lor un tezaur [5].

În afara colecției propriu-zise, un număr de 850 de monede de bronz, în majoritate imperiale romane și bizantine, au fost cedate muzeului cu ani în urmă de filiala din Brașov a Băncii Naționale și urmează să fie curățate și apoi tratate într-un catalog aparte.

Acestea fiind pe scurt cele cîteva date legate de istoricul, conținutul și problemele pe care le ridică această colecție, să urmărim în continuare cîteva aspecte legate de modul de expunere.

Luînd în considerare toate secțiile Muzeului județean Brașov din punct de vedere al profilului și spațiului lor exponabil, considerăm că această colecție este indicat să se amenajeze în cadrul Muzeului de istorie din Casa Sfatului.

Ținînd seama de faptul că atît în prezent, cît și în orice configurație organizatorică viitoare, Muzeul de istorie va continua să cuprindă la parter expoziția de arheologie și de istorie medie, iar la etaj — cea de istorie modernă și contemporană, este clar că în cadrul sălilor de expoziție din Casa Sfatului nu există și nici nu se poate întrevedea afectarea vreunui spațiu pentru expunerea colecției numismatice. Singurele spații eventual utilizabile ar fi cele două holuri de la parter și etaj.

Cel de la parter nu ni se pare suficient de potrivit pentru că este mic, impropriu pentru montarea unor vitrine continue și prea circulat (fiind hol de intrare). El a putut fi însă folosit pentru unele expoziții temporare.

Holul de la etaj este singurul spațiu mai propice organizării unei astfel de expoziții. Avînd pereți lungi, cu cîteva întreruperi, pe marginea lor se va putea fixa un număr destul de mare de vitrine, în care, dacă nu vor intra chiar toate monedele care formează colecția antică (ea depășește cifra de 1200), vom putea expune, în orice caz, o mare parte a pieselor sale.

Alt spațiu neexistînd, am hotărît să-l amenajăm pe acesta, în așa fel încît să-l putem folosi la maximum și în același timp să putem păstra și echilibrul necesar între expoziție și spațiul exponabil. Aceasta pentru că holul, pe de o parte, mai trebuie să-și păstreze funcționalitatea, iar pe de alta, are, o notă originală, prin pardoseala în mozaic din cubulețe de piatră albe și negre, pereți lungi și albi, întrerupți din loc în loc de portalurile masive sculptate în gresie cenușie ale ușilor, elemente sobre de veritabil interior al unui vechi monument de arhitectură care este Casa Sfatului.

---

[3] E. Chirilă și I. Pop, *Tezaurul de la Sînpetru*, „Apulum" VII, I, 1968, p. 145—170.

[4] Julius Gross, *Ein Fund römischer Consulardenare bei Tartlau im Burzenland*, în „Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde", Sibiu, 15 febr. 1891, nr. 2, p. 9—19.

[5] Informație primită de la M. Chițescu.

https://biblioteca-digitala.ro

Aceste două condiții trebuie respectate, în măsura posibilităților, prin montarea unui mobilier care să se integreze acestui spațiu. De aceea aici nu se vor potrivi vitrine masive, late, voluminoase, dispuse rar, care ar rupe linia interiorului. Atît spațiul cît și profilul expoziției impun folosirea unor vitrine montate în zid, de tip „tavă", care au avantajul că în dreptul zidului nu sînt înalte (35,5 cm), iar spre marginea exterioară, datorită capacului înclinat, înălțimea se reduce.

Aceste vitrine se potrivesc, cu condiția să fie continue atît în interior (pentru a nu întrerupe succesiunea seriilor de monede), cît și în exterior.

Dacă se va respecta montarea unor astfel de vitrine, care să se înscrie pe toată lungimea zidurilor, ele vor apare ca o dungă discretă care nu va deranja prea mult aspectul holului.

În ceea ce privește modul de expunere a monedelor, principiul ideal ar fi acela care să ofere vizibilitatea pieselor pe ambele părți. Pentru aceasta ar fi nevoie de săli spațioase în care să se poată instala șiruri de vitrine de sticlă, luminate în interior, în care monedele să se fixeze într-un sistem de panouri duble, verticale; sau, după ce pe fundul vitrinelor se va fi așezat o oglindă, monedele să se fixeze pe plăci de lungimea vitrinei, ridicate pe suporturi, astfel ca monedele fixate în celofan în orificiile plăcii, să se vadă de deasupra pe avers, iar în oglinda de dedesubt — pe revers.

Spațiul nostru de expunere nu ne permite adoptarea unor astfel de metode. De asemenea, vitrinele de forma celor menționate mai sus ar necesita și investiții speciale, pe cînd cele de tip „tavă" ne sînt mai accesibile și se integrează mai bine în spațiul prevăzut pentru expoziția numismatică.

Pentru expunerea monedelor ne-am gîndit la un sistem de cartonașe rotunde, deasupra cărora să se lipească altele, perforate pe dimensiunea piesei, formînd un lăcaș în care să se introducă moneda. În lăcașul fiecărui cartonaș, se va introduce o rondelă de hîrtie care va purta numărul de ordine al piesei în colecție.

Dacă vitrina va fi îmbrăcată în interior cu un material viu colorat, atunci aceste cartonașe-suport vor fi de aceeași culoare. Dacă vitrinele vor fi capitonate cu un material de culoare cenușie (cum sînt cele din expoziția actuală de istorie a muzeului), atunci cartonașele vor trebui să aibă o culoare vie, pentru ca monedele — de obicei în culori moarte, monotone — să se poată reliefa.

Necesitatea așezării monedei în lăcașul unui cartonaș rotund, care să ofere posibilitatea de a păstra și numărul de ordine este impusă de faptul că una din principalele etape ale studiului unei colecții numismatice constă din anevoioasa muncă de identificare a fiecărei piese, după cataloage speciale, care se găsesc doar în cîteva mari biblioteci din țară. În urma identificării, fiecare monedă se așază într-un plic care poartă numărul de ordine ce indică locul pe care îl ocupă piesa în colecție. Pe plic și în interiorul său se alcătuiește o fișă pe care este înscrisă citirea piesei, trimiterea la catalog, caracteristicile sale reprezentate de diametru și greutate. Fișa va fi însoțită de fotografia aversului și reversului monedei.

În cazul în care piesa este ruptă de fișa și numărul de pe plicul său pentru a fi pusă în expoziție, redepozitarea sa în colecție ar necesita o nouă identificare după cataloagele menționate precum și măsurarea ei pentru a afla numărul plicului și fișa sa. Dar cum într-o expoziție nu se pune numai o monedă ci mai multe, în cazul nostru aproape toată colecția, în lipsa rondelei cu numărul piesei ar însemna că pentru reașezarea monedelor în plicul lor cu ocazia vreunei modificări a expoziției, va fi nevoie de o nouă muncă de identificare a tuturor pieselor.

Pentru a respecta însă acest sistem de expunere este nevoie de un spațiu de expunere larg, determinat de așezarea monedelor în cartonajul propriu, unul lîngă altul, pe un singur registru.

Monedele vor forma patru grupe, conform celor patru capitole ale catalogului lor[6]. Aceste grupe conțin fiecare un număr de serii. Ele se vor sublinia și explica cu etichete care se vor pune ori de cîte ori va fi nevoie.

Începutul vizitării acestei expoziții va fi marcat de un text care va prezenta în general expoziția, colecția, și problematica sa.

Circuitul va fi următorul: după ce vizitatorul va termina de parcurs sălile expoziției de istorie modernă și contemporană, ieșind din ultima sală, va întîlni pe coridor, pe dreapta, prima vitrină, deasupra căreia se va găsi textul de prezentare a expoziției. Se vor urmări apoi exponatele din vitrinele următoare și se va trece pe urmă pe partea opusă, pînă la punctul de plecare. Ieșirea se va face ca și pînă acum, pe poarta și scările loggiei Casei Sfatului.

Cu toate că vitrinele vor avea, desigur, sistemul lor de asigurare, va fi necesar ca supravegherea sălilor și coridorului să se facă din acel moment cu îndoită grijă, datorită faptului că piesele acestei colecții sînt foarte vechi, irecuperabile.

Prin tipărirea în anul 1971 a catalogului numismatic al colecției, aceasta va putea fi adusă la îndemîna unor cît mai largi cercuri de specialiști și vizitatori.

---

[6] M. Chițescu, Gh. Poenaru Bordea, M. Marcu, *Catalogul numismatic al colecției antice din Muzeul județean Brașov* (în curs de apariție).

https://biblioteca-digitala.ro

MUZEELE MEMORIALE „GEORGE BACOVIA"

Aurora BĂDILĂ

...Aici sînt eu,
Un solitar
Ce-a rîs amar
Și-a plîns mereu,
Cu-al meu aspect
Făcea să mor,
Căci tuturor
Păream suspect". (1904)

Inaugurată la 1 octombrie 1971, Casa memorială „George Bacovia" din Bacău are scopul de a întregi imaginea oferită de Casa „G. Bacovia" aflată în București, înființată încă din 1958 și devenită muzeu-memorial de la 1 august 1966. Completîndu-se reciproc, cele două case memoriale „Bacovia" izbutesc să reconstituie, bine gîndit, cadrul uman al celui ce a scris impresionanta „Lacustră" și amîndouă pot oferi un document pentru cunoașterea sa. Vizitînd pe rînd interioarele lor, se constată o minuțioasă grijă pentru autentic în aranjament, fără ca aceasta să se transforme în ostentație. Respectînd cele două etape de existență și creație, căci în acest mod trebuie privită, întreaga rezolvare muzeografică oferă vizitatorului o atmosferă conform existenței poetice a lui Bacovia. Căci, este firesc ca orice vizitator ce pășește pragul vreuneia din ele să fie pregătit a găsi în fiece încăpere interferența dintre omul și poetul Bacovia.

Cu aceste gînduri și în plus cu o ușoară nostalgie de toamnă s-au făcut primii pași, la 1 octombrie 1971, în casa poetului din Bacău, unde el a locuit 22 de ani (între 1906—1928) și unde a meditat asupra celor mai multe din poeziile sale de fond.

Vechea clădire din Calea Moinești nr.13 din Bacău, ce datează de peste 100 de ani, a fost restaurată în vara anului 1971 cu multă măiestrie.

S-a căutat ca fiecare colț să redevină cel de acum 50 de ani, cînd George Bacovia își scria manuscrisele în liniștea odăilor; și acest lucru s-a reușit în bună parte. Un amănunt: în toate camerele găsim teracotele reconstituite cu multă măiestrie. Spațiul celor cinci odăi a fost folosit în mod rațional, în dorința de a se rezolva pe cît posibil cerințele muzeului și, ceea ce este o notă bună, nu s-a știrbit cu nimic atmosfera naturală de casă locuită, atmosfera omenească pe care-l așteaptă orice vizitator.

Făcînd abstracție de cele două marchize construite după plecarea poetului din Bacău, și care nu prezintă nici măcar un element estetic, locuința este o casă vagon în care descoperim păstrate toate obiectele folosite de poet.

În prima încăpere, un hol obișnuit, frecvent la casele moldovenești, s-a organizat o expoziție care constituie nucleul documentar al muzeului. Aici sînt prezentate, în cadrul a cinci vitrine și a cîtorva panouri, numeroase manuscrise, facsimile, fotocopii, volume de versuri sau proză cu autograful poetului, ediții princeps, fotografii și două busturi de bronz ale soților Bacovia. Într-una din vitrine descoperim: extrasul de naștere (original) cu nr. 2392, foaia matricolă a elevului George Vasiliu, certificatul de absolvire a Liceului „Ferdinand" din Bacău (în original și copie), o biografie făcută de poet, apoi „extractul" de căsătorie (1928) în original și carnetul de membru al „Societății scriitorilor români" (nr. 153), iar lîngă ele o legitimație la Policlinica instituțiilor de artă de pe lîngă Ministerul Culturii;

https://biblioteca-digitala.ro

Masa de lucru a poetului (Bacău)

Clavirul lui Bacovia din salonul poetului (Bacău)

alături, într-o altă vitrină observăm o scrisoare dactilografiată semnată de poet, adresată „Fundației regale pentru cultură și artă" București, datînd din 1944 și în vecinătate o fișă din partea Editurii Ancora cu privire la situația distribuirii volumului „Plumb", datată cu 1929. Lîngă acestea sînt aranjate cronologic diverse hîrtii personale, cîteva manuscrise și cîte un exemplar din revistele în care a publicat; printre acestea: „Ateneul cultural", „Orizonturi noi" și „Noua revistă română". De asemenea, unele volume de versuri aparținînd poetei Agatha Grigorescu-Bacovia. Deosebim aranjate separat, într-o a treia vitrină, culegerile de versuri ale lui Bacovia, în ediții vechi și noi, unele cu autograful autorului și în plus, traduse în limbi străine volumele sale apărute în limbile franceză, germană, maghiară și spaniolă. În aceeași încăpere sînt expuse printre altele: certificatul de deces al autorului și cîteva portrete, o acuarelă și un desen lucrat de el în 1950, tablouri și fotografii.

Toate aceste secvențe de viață alcătuiesc în ansamblu o sumară bibliografie, cu care pregătiți înaintăm în restul încăperilor.

Ne continuăm vizita în camera de alături, salonul, situat la stradă, ce reține atenția în mod deosebit prin atmosfera degajată, o afectivitate de factură lirică, prin care se face prezent poetul. Oglinzile prezente aici, fotoliul, canapeaua, tablourile părinților, (picturi în ulei), sfeșnicele de argint de pe „clavirul" său și un album al străbunilor, răspîndesc în jurul lor o anumită ambianță, făurită de cadrul în care elementul principal este sugerat de muzică și culoare.

În camera de dormit, ce oferă o caldă familiaritate, modestul pat este acoperit de scoarțe moldovenești și în jurul său stau două etajere cu cîteva obiecte răzlețe; pe pereți, portrete de familie, iar într-un colț o bibliotecă veche în care descoperim preferințele autorului: Turgheniev, Baudelaire, A. Daudet și multă literatură română. Alături, pe o măsuță, găsim împrăștiate lecturile ce i-au atras atenția; printre ele: Maurice Rollinat, Jules Laforgue și Charles Cros.

Aflați în această încăpere, ne aducem aminte: *„Odaie plină de mistere/ În pacea ta e nebunie,/ Dorm umbre negre prin unghere,/ Pe masă arde o făclie . . .".*

În cea mai mică dintre încăperi, iatacul poetului, aranjat cu simplitate, ne întîmpină o masă de lucru cu un scaun și cîteva obiecte de argint, aranjate ca în timpul vieții autorului neasemuitelor „Scîntei galbene".

Lîngă acestea, la lumina slabă a ferestrei mici, un cuier în care stau agățate două-trei lucruri purtate de poet. Nu este greu de făcut o legătură între toate acestea și patul simplu de fier din celălalt capăt al odăii sau cu scrinul de alături. Totul renaște singurătatea încercată de Bacovia în perioada trăită aici. Un portret al său făcut de Anestin și unul de Reta Vernescu, ambele destul de recente (1962), două fotolii și o măsuță, caută să salveze impresia de tristețe creată de mica odaie de lucru: *. . .„Și-atunci am fugit plin de groază,/ Din sumbul muzeu fioros . . .".*

Impresia generală sugerată de Muzeul din Bacău este întregită de ultima încăpere, sufrageria, cu mobilierul complet; în mijloc o masă cu scaunele tapisate, un bufet impunător, pe care sînt așezate două samovare mari, într-un colț două fotolii, o oglindă, pe pereți cîteva picturi și, ca pretutindeni, podeaua acoperită cu scoarțe românești.

https://biblioteca-digitala.ro

Dormitoul lui Bacovia (Bacău)

Vitrina din sala de expoziție a Muzeului memorial din București

Reconstituirea întregului ansamblu bacovian al muzeului se datorează în mare măsură poetei Agatha Grigorescu-Bacovia, soția poetului, care izbutind să învingă problemele unei cît mai autentice expuneri pe parcursul aranjării mai are cîteva gînduri pentru desăvîrșirea veridicității casei-muzeu, pentru menținerea atmosferei calde bacoviene a lăcașului de unde George Bacovia auzea *„materia plîngînd"*.

În curtea muzeului memorial și în grădina publică din Bacău, se află cinci sculpturi monumentale sugerate de lirica bacoviană, aparținînd unor tineri plasticieni: Pinca Petre (*„Elegie"*), Marchiș Alexandru (*„Fîntîni din plumb"*), Turcu Gheorghe (*„Bacoviana"*), Alina Enache (*„Vis"*) și Covătaru Dan (*„Crepuscul"*).

Aceste omagii, împreună cu statuia de bronz „Bacovia" din centrul orașului, făurită de sculptorul Constantin Popovici, ca și deschiderea festivă a Casei-muzeu aparțin anului 1971, cînd s-au împlinit cele nouă decenii de la nașterea lui George Bacovia.

Mai vechi cu treisprezece ani, Muzeul memorial „G. Bacovia" din București este situat în locuința construită în anul 1933 pe o arteră laterală a Șoselei Giurgiului, unde poetul a trăit ultimii douăzeci și patru de ani din viață. În 1958 s-a înființat casa memorială „G. Bacovia" punîndu-se și o placă comemorativă, pentru ca în anul 1966 aceasta să devină muzeu memorial, aparținînd Muzeului de istorie a municipiului București și organizat sub îndrumarea familiei poetului.

Muzeul din București prezintă cu veridicitate o altă perioadă din creația lui Bacovia, dar, evident, păstrează mediul aceleiași personalități.

Și aici predomină penumbra, simplitatea și lipsa de ornament. ...Și încercăm totuși să-l descoperim pe Bacovia, dincolo de convingerea sa, că: *„....A te destăinui prea mult, e întristător"*.

Prima încăpere ne familiarizează cu preocupările literare ale lui Bacovia, prezentîndu-ne o bibliotecă cu 950 de volume, alăturate unor manuscrise, fotocopii și facsimile; într-o vitrină sînt așezate desene și caricaturi lucrate de mîna poetului, care ni-l dezvăluie și în acest sens. De altfel, la Biblioteca Academiei se păstrează mai mult de o sută de desene în tuș, creion sau peniță aparținînd lui Bacovia, aproape necunoscute publicului.

Între cele două case sînt împărțite ediții princeps, acte personale, documente și scrisori, cu grija deosebită de a oferi vizitatorului posibilitatea de a pătrunde în universul bacovian, cu ajutorul fiecăruia din ele.

Busturile de bronz ale soților Bacovia, realizate de Milița Petrașcu prezente și aici, portretele de pe pereți, dar mai ales masca mortuară a lui Bacovia și mulajul mîinilor lucrate de verișoara sa, Marioara Grigorescu-Vasilovici, completează interiorul bibliotecii.

Poeta Agatha Grigorescu-Bacovia se face prezentă prin volumele sale și în acest loc.

Sufrageria în care G. Bacovia a avut locul său neschimbat mai bine de două decenii a rămas intactă de la moartea sa.

Dintre lucrurile frumos rînduite, ne atrage atenția o machetă de ghips ce ni-l prezintă pe poet detașat din mijlocul mulțimii în care se află, operă a Miliței Petrașcu.

https://biblioteca-digitala.ro

În semiîntunericul dintre mobile, covoare și lustre, străbat ecourile vocii lui Bacovia în lectura căruia ascultăm de pe disc poemele sale preferate, concretizîndu-și parcă prezența : . . .„*Eu trec din odaie în odaie*",/ *Cînd bate satanica oră . . .*"

Continuăm vizita în cea de-a treia cameră a muzeului, și ultima, unde poetul zăbovea cele mai multe ore din zi, scriind.

În acest mic colț găsim un dulap, un pat, un scaun și o masă de lucru cu cîteva obiecte răvășite, utilizate de G. Bacovia pînă în ultima clipă.

Lîngă pipă, creioane și stilou se odihnește vioara la care uneori compunea melodii pe versuri proprii sau eminesciene, iar alături mai sînt păstrate medalii, decorații, desene și note muzicale.

La intrare, vizitatorului îi este pus la dispoziție un pliant-ghid ; în plus, fiul poetului, Gabriel Bacovia, asigură îndrumare în muzeu, cu toate amănuntele

În liniștea acestui cartier, în ambianța caldă a interioarelor muzeului, își duce existența de ani de zile Cenaclul literar „G. Bacovia", condus de poeta Agatha Grigorescu-Bacovia ; în mijlocul a numeroși invitați este adus cu inteligență și în acest fel un omagiu poetic spiritului universal al celui ce a fost George Bacovia.

Vizitînd cele două muzee memoriale, atît de deosebite în aspect, atît de apropiate în esență, ce coexistă și se completează unul pe celălalt, realizăm o apropiere intrinsecă de inimitabila natură poetică a lui Bacovia. Și în acest fel se explică numărul mare de vizitatori, cercetători, elevi, studenți, ce se abat interesați adesea în lăturalnica stradă G. Bacovia din București.

Un colț al bibliotecii din casa poetului, din București (fotografii executate de Vasile Blendea)

https://biblioteca-digitala.ro

GHEORGHE LAZĂR ÎN MUZEUL DIN AVRIG

Prof. univ. dr. Emilia ŞT. MILICESCU

Oltul își mînă apele pe lîngă străvechea așezare românească a Avrigului, unde, într-o casă de țară, împodobită cu ștergare și vase de argilă lucind stins din smalțuri, cu pat înalt, cu ladă grea de zestre, a văzut lumina zilei acum o sută nouăzeci de ani Gheorghe Lazăr. A rostit primele fraze închegate pe cînd, la Alba-Iulia, crăișorul Horea murea zdrobit cu roata, lăsînd în urmă-i zările aprinse să ceară dreptate pentru obiditul său neam. Arzătoarea lui sete de a ști, năzuința de a se dărui semenilor săi și vînturile nestajnice ale epocii l-au purtat din satul copilăriei în freamătul marilor orașe — Cluj, Sibiu, Viena, Carlovitz, București — numai pînă la 41 de ani.

Cu misiunea împlinită, în 1823, Gheorghe Lazăr se întorcea în Avrig, să se stingă sub zările înalte ale Surului, în zvonul legănat molcom de apele Oltului bătrîn.

În urma lui, la București, pînă ce moartea a început să le rărească rîndurile, foștii săi discipoli de la Sf. Sava s-au adunat an de an să-i cinstească amintirea. În minutul de reculegere din povestirile faptelor adevărate de la aceste întruniri pioase, Gheorghe Lazăr se desprindea viu, urzitor și săvîrșitor de fapte epocale.

Mărturiile scrise ale contemporanilor marelui dascăl sînt însă puține, contradictorii, adesea derutante, impregnate de legende care acoperă cu obrocul plăsmuirii lumina uneia dintre cele mai turburătoare personalități ale culturii românești.

Ne-am fi așteptat ca, în Avrig, lacunele informației să se împlinească. Dar anii unui veac și jumătate, de la moartea truditului începător de eră pentru noi, au risipit tot ce putea aminti de singulara făptură a celui mai mic dintre feciorii Mariei Lăzăroaie.

În ultimul său drum spre Avrig, în iunie 1823, trecuse prin carantina pasului Turnu-Roșu, cu doi cai voinici, echipați de călărie, mergînd falnici alături de căruța fratelui Onea Lăzăroaie, în care bolnavul călătorea spre cel din urmă popas. Avea cu el un scrin cu veșminte, o ladă cu manuscrise, 300 de cărți în limbile de mare circulație ale Apusului — latină, franceză, germană — și cîteva românești, ieșite din tiparnițele de la Buda; cravate și batiste, cisme, o manta, albituri și rocuri de postav după moda vremii ... dar pe toate le-a înghițit neființa. Nici un gînd în Avrig n-a întrevăzut destinul lui Gheorghe Lazăr în istoria acestui popor, nici un suflet din Avrig n-a ocrotit de dintele necruțător al vremii semnele concrete ale trecerii lui prin viață. Cu foile cărților purtate prin marile orașe, avînd semnătura lui subliniată cruciș și curmeziș, cineva neștiutor a aprins, cîndva, focul într-o sobă din Avrig .... Alții, ocrotind ceea ce s-a mai găsit prin poduri, au tăinuit cărți pe care pîlpîie încă gîndurile lui Gheorghe Lazăr, deși tot ce i-a aparținut nu este dreptul individual al nimănui, ci al nostru al tuturor.

În primăvara aceasta, ideea Muzeului comunal din Avrig a deschis calea unei *restitutio in integrum* a vieții și activității celui mai strălucit fiu ce s-a născut vreodată aici ...

Și, urcînd puntea străjuită de bisericuța din deal, cu medalioanele ei colorate de sub streașină; poposind lîngă placa pusă cîndva de Nicolae Iorga, ce și-a dat mîna peste veac cu marele său înaintaș, a cărui amintire voia s-o lege de casa presupus-natală în dialog secular cu biserica Sf. Treime, sub bradul ce-și întinde umbra grea de răcoare pînă lîngă mormîntul simplu al marelui apostol, în fiecare loc și pretutindeni în Avrig, pămîntul dogorește sub tălpi și o căldură urcă și învăluie inima iscînd hotărîri ...

— *Aici vom face un muzeu* ...

Ca atîtea alte muzee din județul Sibiu și din întreaga țară, salbă emoționantă de frumuseți ale artei tradiționale, Muzeul din Avrig s-a născut din îndemnul organelor județene de partid și cu ajutorul comunei și Muzeului Brukenthal din Sibiu.

În casa lui Racotă, sub îngrijirea căruia s-a stins acum un veac și jumătate Gheorghe Lazăr, imaginile și textele, cu puține cărți ce i-au aparținut, facsimile și fotocopii ale scrierilor și corespondenței sale, reconstituie lapidar și — din păcate — lacunar, cine a fost, cum a fost, ce a făptuit și ce ne-a lăsat moștenire Gheorghe Lazăr.

Trecînd pragul modestei încăperi, ce găzduiește abia începutul Muzeului ce i se cuvine lui Gheorghe Lazăr, din mijlocul celui mai mare panou te întîmpină îmbietoare privirea avrigeanului *„ochesel"*, cum se autodescria, făgăduind o împărtășire la înaltă tensiune sufletească. Dar, te desprinzi, ca să urmărești firul puțin zigzagat al expunerii adaptată camerei ce-i este destinată.

În dreapta intrării, panoul *Zorile vieții* marchează prin cîteva imagini mediul nașterii și copilăriei lui Gheorghe Lazăr; casa Linei Oprișcan, învelită cu paie; soții Damian și Petria Gligor în port avrigenesc de sărbătoare; Maria Mihăilă a lui Gheorghe Gore, cu bubou și păstură cu flori ... chipuri de demult, asemenea cu cele ce-și vor fi încrucișat drumul cu al copilului năzdrăvan al Lăzăroaiei, pe ulițele satului cu căsuțe de bîrne și lut frămîntat cu pleavă, cu ochiuri de geam împărțite în patru și în opt de zăbrele de fier ...

Pe același panou, treapta de înălțarea unei minți: portretul lui Ioan Barac, primul învățător al lui Gheorghe Lazăr; coperțile cărților lui, concepute la Avrig, și tipărite la Sibiu, în preajma fostului său elev; chipul sever al lui Dimitrie Țichindeal, fabulistul pe care cîndva avrigeanul atît de

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

bogat înzestrat l-a urmat în alcătuirea unor fabule recitate elevilor săi de la Sf. Sava... În mijlocul panoului, sus, fotografia unui grup de intelectuali avrigeni, printre care, la 1892, se afla Ioan Racotă, nepot de fiu al surorii lui Gheorghe Lazăr. Prin el, în 1892, o verigă subțiată mai lega încă Avrigul de momentul unic „Gheorghe Lazăr". Interesul pentru lumina cărții a persistat de-a lungul a două veacuri în această familie veche de români.

Bunicul său, al cărui nume îl purta învățătorul din 1892, împreună cu Ioan Barac, a intuit puterea intelectuală a celui ce avea să fie *primul inginer român*. Ei doi l-au îndemnat să meargă la școlile înalte de la Cluj și Sibiu. Cu cheltuiala familiei sale și-a dus traiul de școlar eminent în Liceul clujean al piariștilor și în Gimnaziul catolic din Sibiu. Studiile lui Gheorghe Lazăr nu sînt cu nimic îndatorate vreunui act de generozitate al baronului Samuil Brukenthal.

Exponatele panoului al II-lea și al III-lea, întrerupte de două ferestre, ilustrează momentul formației sale intelectuale medii, — *Cluj — Sibiu, treaptă a cunoașterii.*

Prin mijlocirea fotocopiilor din matricolele școlare, vizitatorul însoțește cu gîndul pe copilandrul cu traistă de lînă, elev al Liceului piariștilor și un an gimnazist la Sibiu (E nefiresc că pe zidurile celor două școli în care Gheorghe Lazăr s-a clasificat printre eminenți, numele lui pilduitor nu i-a fost săpat de nici un educator al generațiilor de tineri ce urmăresc să-și înnobileze natura prin studiu, meditație și faptă).

Fațada și interiorul casei contelui Lajos Gyulai din Cluj, existentă și azi, cu scara de stejar sculptat, conducînd la fosta odaie a *„perceptorului Gheorghe Lazăr"*, scrisorile acestuia către tînărul său elev, în germană și în maghiară, trimise de la Viena în 1807 și 1808, sînt mărturii despre felul de viață al tînărului avrigean în perioada studiilor clujene și despre resursele materiale cu care s-a întreținut în acest timp, fără amestecul nici unui ajutor particular sau oficial. Stampe de epocă ale Clujului, cu clădiri datînd din 1735, dau vizitatorului iluzia contemporaneității sale cu școlarul avrigean în primele clase de gramatică, trăind în lipsuri la gazde nevoiașe de mahala și, mai tîrziu, ca student *„in Jure"* în bogata și luxoasa casă a contelui Gyulai.

Textul panoului explică un moment hotărîtor pentru evoluția ulterioară a lui Gheorghe Lazăr: contactul cu Samuil Körössi — Crișianul, profesor la Liceul reformaților din Cluj și colaborator la un dicționar românesc, pe cînd în *Calendarul de la Buda*, din 1806, se publica *Istoria, lucrurile și întîmplările românilor* a lui Samuil Micu. De la S. Körössi-Crișianul a cunoscut Gheorghe Lazăr activitatea corifeilor Școalei latiniste care i-a dat conștiința deplină a obîrșiei sale, l-a făcut să devină *„om și român"*. Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior privesc prin veacuri spre devenirile firești ale poporului român, cu răscrucea luminoasă a momentului Gheorghe Lazăr.

Expunerea păstrează cronologia vieții cărturarului, traversînd încăperea, spre a lăsa cel mai mare spațiu etapei *„București"*.

Viena, *„desăvîrșirii"* intelectuale, între 1807—1811, este reprezentată prin stampe de epocă: Piața Universității, Castelul Schönbrunn, Cancelaria imperială și Biblioteca imperială. În răscrucile străzilor de acum aproape 160 de ani, oameni grăbiți sau grupuri de pietoni în veștmintele de epocă, atelaje bogate, chipurile unor mari filozofi umaniști, ca Diderot, Bernard le Bovier de Fontenelle, Condillac și J. J. Rousseau, ale căror opere au dăltuit gîndirea politică, culturală și umanistă a marelui nostru învățat, îmbracă panoul din stînga ușii de ieșire. În plus, singura operă tipărită la Viena a lui Gheorghe Lazăr — poemul dedicat în 1808 logodnei lui Frantz I cu Ludovica, purtînd pe prima pagină explicația acrostihurilor în patru limbi, făcută de însuși autorul poemului.

Textul înlătură o altă legendă, deși ea ar fi fost în favoarea lui Gheorghe Lazăr. Fără a obține diplomă oficială, fără a deveni posesorul nici unui inel împărătesc, așa cum s-a afirmat, Gheorghe Lazăr — bursier sidoxial al Bisericii ortodoxe din Sibiu, iar nu al baronului Brunkenthal — a frecventat Facultatea de teologie din Viena, remarcîndu-se prin inteligența sa ascuțită și prin temperamentul său viu.

În continuare, panoul *Sibiu — aripi frînte*, ilustrînd în muzeu un scurt dar dureros moment din viața și activitatea lui Gheorghe Lazăr, între 1811—1815, ca dascăl unic al Școlii de preoți ortodocși pentru români. Casa pornită spre ruinare, pe peretele căreia grija autorităților sibiene de azi au fixat placa comemorativă stă ascunsă sub crengile veșnic verzi ale brazilor.

Prigonit ca și Gheorghe Șincai, bătut și însîngerat de proprii săi elevi — instrumente oarbe ale invidiosului și interesatului episcop Vasile Moga, instalat pe locul pe care Gheorghe Lazăr l-ar fi ilustrat în adevărata putere a cuvîntului —, sărac și umilit, marele dascăl n-a avut în Sibiul celui de al doilea deceniu al veacului trecut decît satisfacția pe care i-a dat-o mulțimea ascultătorilor lui, pe cînd le vorbea din amvon despre drepturile românilor și despre datoriile imperiului față de conaționalii săi harnici și cinstiți. Sprijin n-a avut decît în Ioan Barac, strămutat ca translator oficial la Brașov, sub acoperișul căruia, pîndit de jandarmii imperiali, s-a odihnit pribeagul, cu care a plănuit și apoi a înfăptuit în 1816 trecerea Carpaților în Țara Românească. Părăsind Cetatea Sibiului, marele dascăl lăsa în urmă idei ce prindeau rădăcini.

Privind fotografiile și reproducerile stampelor vechi traversezi podul peste Cibin, te strecori pe Ulița măcelarilor, privești ceasul din Turnul pătrat al Cetății și, o clipă, ai iluzia întoarcerii în timp, a unei posibile întîlniri cu cel ce domină o lume de idei și fapte de temei pentru învățămîntul și cultura românească, cu cel ce se dăruise tuturor, dar fusese socotit de autorități *„nevrednic și ...primejdios"*.

https://biblioteca-digitala.ro

Grav, sub o lumină ce sporește semnificațiile, Pasul Turnu-Roșu, prin care avea să treacă ultima oară spre Avrig, și piatra de mormînt cu epitaful lui Gheorghe Lazăr și al elevului său Carol Rosetti . . ..

Expunerea însă, obligată de împărțirea încăperii, te smulge din tristețea unui drum sfîrșit înainte de vreme, sub o piatră funerară, spre a-ți pune în față panoul *București — anii blestemului*, dar și *„anii gloriei sale eterne"*, căci aici, în Țara Românească, roasă de decadența secolului fanariot, vizionarul pribeag învinge neînchipuite piedici, rezistă tuturor chinuitoarelor frămîntări și lupte.

București, oraș oriental, în care ciuma lui Caragea bîntuise un an, secerînd zilnic cîte 300 de vieți; în care sania aurită a beizadelei, trasă de cerbi cu coarne poleite, pălmuia mizeria mulțimii; în care singura școală înaltă, de la Schitul Măgureanu, era Academia grecească; în care, pe scena de la Cișmeaua Roșie a Domniței Ralu, actori diletanți jucau piese în limba greacă; în care o tipografie grecească și doi librari fanarioți împlineau nevoile intelectuale ale clasei de sus — greci sau grecizați; în Țara Românească, numită *„cea mai tînără fiică a Eladei"*, București — Megalopolis — era îndemnat să aibă multă grijă de *„limba noastră străbună"* — limba greacă.

În acest oraș al veacului blestemat de decadență și umilință, Gheorghe Lazăr aprinde făclia conștiinței naționale și a progresului cultural, în chiliile dărăpănate ale Mănăstirii Sf. Sava.

Sus, pe acest panou, aspectul de atunci al centrului Capitalei în alb și negru ușor încețoșat, ca într-o aburire a vremii, înfățișează în prim plan palatul Șuțu, Mănăstirea Sf. Sava cu chiliile ei, de mult dărîmată, intrarea în fosta reședință a lui Caragea (1812—1818), numită *Paşa Kapusi* (*Intrarea conducătorilor*) și privirea se strecoară spre marginile din dreapta și din stînga ale acestei vaste fresce, pe străduțe întortocheate, printre case cu grădini care au aparținut boierimii din veacul trecut. Aici *„inginerul Lazăr"* s-a sbuciumat în șapte ani cît în șapte vieți, ca gîndul și cuvîntul lui să înfrîngă cerbicia dușmanilor neamului său întreg, să deschidă ochii celor ce nu mai îndrăzneau să creadă în ridicarea din umilință.

Planul moșiei Fintînele, jud. Ilfov, executat de Gheorghe Lazăr în 1820, la Sf. Sava

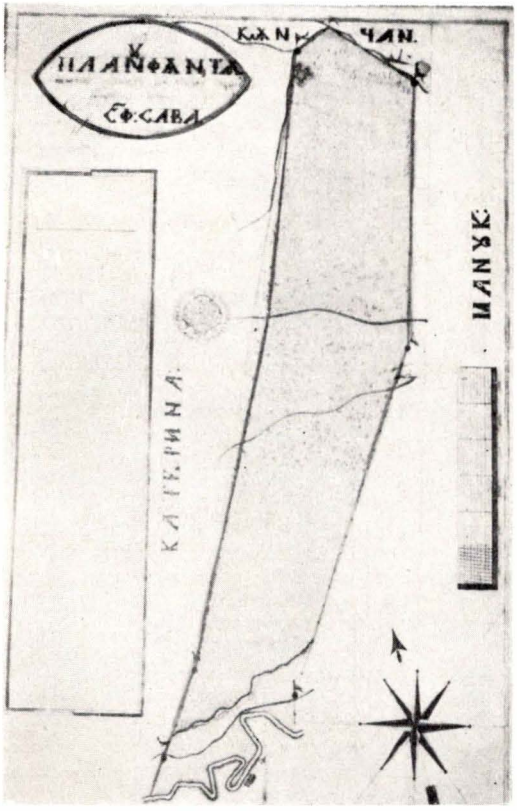

Foaie de titlu a manuscrisului „Aritmetica matematicească" a lui Gheorghe Lazăr, 1821, cu semnătura autorului

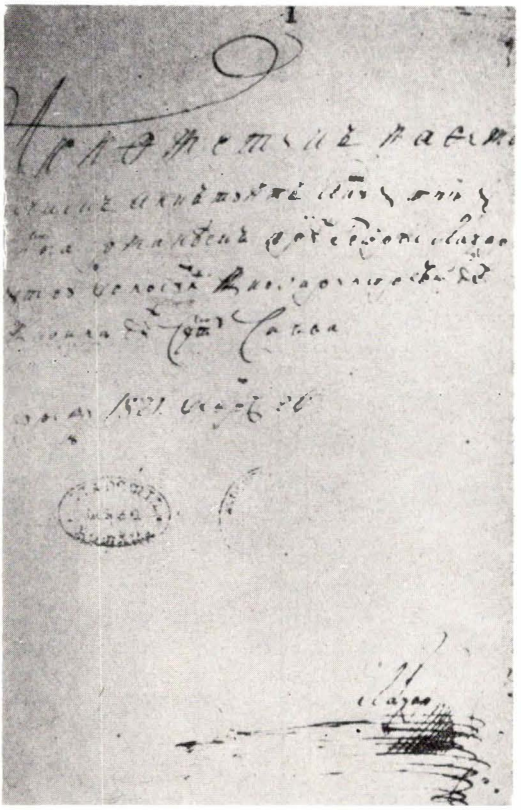

https://biblioteca-digitala.ro

Costache Bălăceanu, Iordache și Dinicu Golescu, Iancu Văcărescu sînt cuceriți pe rînd de înflăcărarea cu care Gheorghe Lazăr zugrăvea viitorul Țării Românești — vatră a culturii înalte pentru toate ținuturile locuite de români. Supus la probe în care eforii școlii grecești nu-i cunoscuseră decît pe meșterii germani aduși cu mare cheltuială la curte, Gheorghe Lazăr își construiește singur instrumentele necesare agrimensurei și planurile lui înfățișează liniile sigure, scara potrivită, legenda exactă mișiei a proprietății marelui Ban Costache Bălăceanu. . . .

Grupate pe criterii cronologice, în muzeu sînt expuse : facsimilul anaforalei boierești de la 6 martie 1818, privind înființarea școlii de la Sf. Sava ; facsimilele celor două planuri de hotărnicie ce ni s-au păstrat — al Obislavului din județul Dîmbovița, lucrat de Gheorghe Lazăr cu elevii săi chiar în 1718 ; al Fîntînele din județul Ilfov, lucrat în 1820.

Stampe de epocă ale Bucureștilor — care cu coviltire înalte, trase de bouleni, poposind în barierele de atunci ale orașului, vederi generale ale Bucureștiului, chipurile — în ipostazele tîrzii în care au fost surprinse — ale primilor elevi de la Sf. Sava, rînduiți la baza panoului, ca o gardă de onoare a dascălului lor iubit : Ion Eliade Rădulescu, Christian Tell, Petrache Poenaru, Simion Marcovici, Eufrosin Poteca, Ion Ghica și C. Aristia și, ca o notă de pitoresc încărcat de culoarea epocii, reproducerea unui desen care înfățișează un student valah, în costumul lui jumătate oriental, jumătate occidental. Turnul Colței de pe un desen din 1882 și „Școala lui Gheorghe Lazăr" de la Sf. Sava — reproducerea fotografică a unui ulei de Costin Petrescu, aflat la Liceul „N. Bălcescu" din București, evocator emoționant al atmosferei : dascălul, în curtea Mănăstirii, elevii lui de toate virstele, ascultîndu-l cu ochii aprinși de curiozitate și, pe scaune înalte, boierii drapați de caftane bogate în ceaprăzuri, cu mînecile lungi și largi, veniți să vadă cu ochii lor pentru ce faptă nepomenită încă în Țara Românească se luptaseră cu evgheniții dascăli de la Schitul Măgureanu și cu Vodă Caragea însuși, pînă semnase răspunsul la anaforama din decembrie 1817.

Și valul de înălțare al faptelor prinde ființă. Pe Dealul Cotrocenilor, tabăra lui Tudor Vladimirescu. Încălziți de patriotismul dascălului lor, discipolii lui Gheorghe Lazăr de la Sf. Sava se alătură din primul moment pandurilor Domnului Tudor. Petrache Poenaru însuși devine secretarul personal al răzvrătitului ce-și înălțase în 1821 steagul pentru libertate socială și națională. Gheorghe Lazăr însuși își unește gîndul cu al îndrăzneț ului oltean din Vladimirii Gorjului, călăuzindu-l să se desprindă din legătura cu Alexandru Ipsilanti și să urmărească înfăptuirea destinului românesc, întru nimic atîrnător de al Eteriei.

Trădarea răpune pe Tudor ; bolnav și întristat, Gheorghe Lazăr părăsește Bucureștii, condus pînă la Băneasa de credincioșii lui școlari și colaboratori ; dreptatea poporului român intră încă o dată în eclipsă, dar mișcarea de la 1821 în care dascăl de balistică și fortificații al pandurilor lui Tudor trebuie socotit Gheorghe Lazăr, a pus totuși capăt veacului de întuneric, jaf și umilință națională al domniilor fanariote.

Lumina ideilor umaniste și dragostea lui Gheorghe Lazăr pentru limba, cultura și libertatea națională și socială a poporului român se răsfrînge pe micul panou ce urmează, ilustrat prin cea mai activă și mai înzestrată generație de tineri din veacul al XIX-lea.

În școala de la Sf. Sava au crescut — după ce marele ei întemeietor se stinsese în Avrig — strălucitii tineri ai generației revoluționare de la 1848 ; Nicolae Bălcescu, C. A. Rosetti, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu . . .

. . .Multă vreme încă rămîi prins de imaginile expuse în Muzeul din Avrig ; de cele zece cărți dăruite de prof. Onisifor Ghibu, știind că au aparținut bibliotecii îndelung purtată prin lume de Gheorghe Lazăr ; de facsimilele manuscriselor lui aflate în Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România : *Trigonometria cea dreaptă*, *Aritmetica matematicească*, *Gramatica rumânească*, și gîndul colindă să regăsească atîtea altele pierdute, de la *Înștiințarea* către tinerimea din toate straturile sociale, pe care o aștepta în chiliile mucede ale școlii . . . Numele elevilor ce s-au perindat prin vatra școlii de la Sf. Sava sînt înscrise aici, ca și titlurile cărților pierdute pe care le-a luat călăuză a faptei lui epocale . . . Gheorghe Lazăr, pe care modestul muzeu din Avrig îl evocă, a întrunit în personalitatea sa, în grad excepțional, pe vizionarul patriot cu oratorul înzestrat, pe dascălul de vocație cu omul de știință multilateral și cu mînuitorul unui stil în care cuvintele ard, îmbălsămează, cheamă și înalță . . .

A fost cel dîntîi inginer român în Țara Românească, fondatorul învățămîntului superior în limba română, primul mare autor de manuale. Două citate din caracterizările unor figuri excepționale ale învățămîntului și culturii românești vor încheia mai bine și vor completa încercarea de sinteză de mai sus : *„Bucureștii se pot făli că s-a deschis aici școala românească în care să se învețe gramatica și științele în limba română, unde cel dintîi profesor care a aruncat într-însa cele dintîi semințe spre luminarea românească, a stătut fericitul Gheorghe Lazăr . . ."* (I. Eliade Rădulescu, 1828).

„Gheorghe Lazăr a fost un învățat în adevăratul înțeles al cuvîntului, un știutor nu numai al teologiei, ci și în ramurile cele mai variate ale științei de pe atunci . . . Adaptarea inteligentă a terminologiei (matematice) *în limba românească ne arată cît de înaltă era cultura sa . . ."* (Traian Lalescu, 1919).

Azi, cînd în curînd se împlinește un veac și jumătate de la moartea sa, îndoielilor ce i-au torturat ultimele zile ale vieții putem răspunde cu fermitate : din șirul celor jertfiți pentru mai — binele tuturor, puțini s-au învrednicit de marea împlinire a năzuințelor lor, ca Gheorghe Lazăr.

https://biblioteca-digitala.ro

CREAȚII POPULARE VIETNAMEZE „NUI NON BO" ÎN COLECȚIA MUZEULUI DE ARTĂ POPULARĂ AL R.S.R.

Iadviga FORMAGIU

Muzeul de artă populară al R.S. România, prin însăși denumirea ce o poartă, își definește specificul de păstrător al comorilor artei populare create pe teritoriul țării noastre. Dar, marelui număr de obiecte ce constituie o valoroasă colecție, i se adaugă și creațiile artistice ale altor popoare. Aproape 3 000 de piese, obținute prin schimb cu obiecte de artă populară românească, sau din donații, își afirmă prezența în cadrul muzeului nostru. Ele reprezintă nu numai cultura străveche a unor ținuturi îndepărtate, dar și valorificarea acesteia în arta decorativă modernă.

În cadrul acestei secții, în multiplicitatea genurilor specifice popoarelor Asiei, Africii — majoritatea de reală valoare artistică — remarcabile pe de o parte prin materia primă deosebită din care sînt realizate — fildeș, bambus, lemn de santal, lemn de camfor, corn de bivol, o mare varietate de fibre vegetale (liane, rafie, pai de orez etc.), pe de alta, prin tehnicile aplicate, necunoscute creației noastre populare tradiționale (tehnica lacului, a împletiturilor foarte fine, a sculpturii în fildeș) este prezentă și o *colecție de sculpturi miniaturale din R. D. Vietnam*, ce constituie așa zisele „nui non bo".*

„Nui-non-bo"-urilor li se rezervă locuri anume amenajate în incinta parcurilor de agrement, a grădinilor din jurul lăcașurilor de cult și chiar a locuințelor. Adăpostite sub umbra sveltelor siluete ale palmierilor, aspectul lor desfată și recreează deopotrivă pe vîrstnici și tineri. Bătrînii în special găsesc, în fața acestei lumi miniaturale, prilej de lungi meditații și petrec cu plăcere clipe care le stimulează imaginația.

Există subiecte preferate și totuși insistența în repetarea acelorași teme nu banalizează și nu dă privitorului senzația de monotonie, deoarece formele de exprimare sînt mereu noi și deosebite. Expresivitatea gestului este de o inegalabilă varietate. Atitudinile redau aproape o gamă completă de caractere și sentimente.

Între temele preferate întîlnim omul în chip de pescar, agricultor, cu preocupările lui zilnice redate prin gest, îmbrăcăminte, prin accesoriile specifice. Atît gestul, cît și accesoriul, localizează cu precizie preocupările ce exprimă tradiții milenare ale unor populații de coastă. Pescarul, în felul în care se apleacă cu coșurile la pescuit deasupra apei, copilul care stă pe spinarea bivolului, omul cu snopii recoltei, pelerinii, filozofii în plină meditație, în toți se personifică tot ce este tipic Vietnamului.

Alături de om sînt prezente animalele preferate — pe de o parte specii ale junglei în a căror mișcare simți abilitatea felinei, pe de alta animalul domesticit, tovarăș de muncă al țăranului vietnamez — bivolul. Bivolul este redat în zeci de ipostaze, îmbogățind cu prezența sa nu numai miniaturala lume a „nui-non-bo"-urilor, dar îl întîlnim ca un laitmotiv al creației artistice actuale, redat în cele mai deosebite materiale și tehnici — în os, în argint, corn, fildeș, pe obiectele realizate în tehnica celebră a lacurilor, atît în realizările artei plastice majore, cît și în plastica mică.

---

* După intrarea în colecția muzeului nostru, ele au fost prezentate publicului în contextul unor tematici mai corespunzătoare, alături de alte genuri ale creației populare vietnameze, la expozițiile temporare organizate atît la sediul muzeului, cît și în afara acestuia. Actualmente ele sînt incluse expoziției țărilor R. P. Chineză, R. P. D. Coreeană, R. D. Vietnameză, organizată la Constanța în sălile ce ni s-au pus la dispoziție în incinta clădirii Farului Vechi.

https://biblioteca-digitala.ro

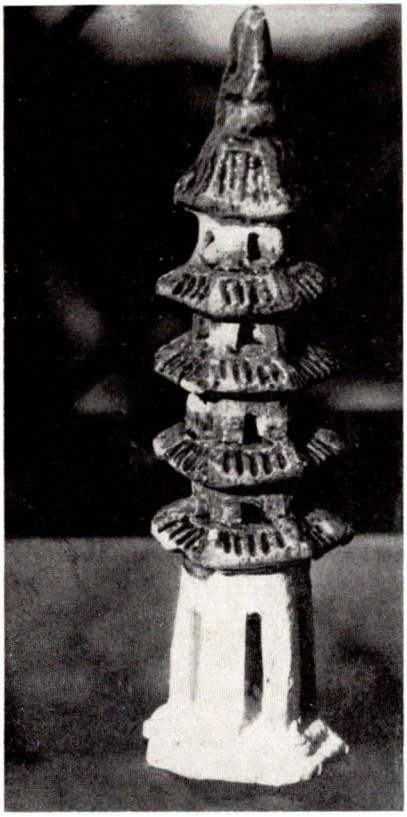

Pagodă

Pescarul

Interesant este modul în care creatorul s-ar putea spune că aproape obligă pe privitor să-i urmărească ideea creatoare, să-i înţeleagă gîndul în cadrul acestor compoziţii. Pentru a evidenţia munca unuia, o contrapune reprezentării odihnei altuia. Efortul intelectualului, al meditatorului, ar rămîne neobservat dacă alături n-ar sta pescarul cu o îndelentnicire practică, subliniată de accesoriul concret necesar în exercitarea îndeletnicirii sale. Dar accesoriile corespunzătoare acţiunii sînt în majoritate elemente secundare, ajutătoare, nu atît de conturare cît mai ales de accentuare a temei în sine.

Şahiştii

Copilul cu bivolul

https://biblioteca-digitala.ro

Ideea rezultă din gest — un exemplu grăitor ne oferă același pescar, care și fără coșurile pescărești, prin atitudinea siluetei sale, te face să simți atenția concentrată asupra peștelui pe care-l așteaptă cu nerăbdare. Ținuta demnă, gestul reținut, exprimă cu aceeași putere profunzimea ideilor învățatului ca și gestul hotărît ce indică atenția mărită a pescarului. Cu aceeași iscusință, dintr-o atitudine a gestului scoate meditațiunea adîncă a profetului și mulțumirea agricultorului care a reușit să culeagă un rod bogat.

Dar trebuie subliniat în special faptul că multiplele sentimente nu le descifrezi în expresia feței — minuscule de altfel — ci impresiile ce se conturează cu claritate se permit descifrate din atitudini, care sînt mijlocul de bază în redarea vastei game a simțămintelor. Michelangelo spunea că numai acea figură e de laudă care exprimă sufletul. Duioșia mamei, nevinovăția copilului, dezinvoltura luntrașului, toate se înscriu bogăției de sentimente ce se pot găsi și descifra în fața unui „nui non bo".

Deosebit de plastice, caracterul lor viu și expresivitatea acestor figurine se datorează în special sentimentului de realitate a vieții ce se degajă din fiecare miniatură în parte. În același timp, distingem, pe de o parte, caracterul meditativ atît de propriu Extremului Orient, pe de alta, nota exuberantă a unui mediu natural luxuriant, răsfățat de căldura soarelui tropical.

La fel de specific ca figurina, este interpretat reliefuI care, în aceleași proporții miniaturale, redă peisajul local. Personajele sînt în perfect acord cu mediul, de preferință ele populează și animă reliefuri muntoase cu oglinzi de lacuri liniștite și cu undele repezi ale unor pîriiașe de munte. Urmărind potecile strîmte printre pereții stîncoși, improvizați, surprindem rînd pe rînd într-o înlănțuire firească construcții caracteristice arhitecturii locale — pagode, temple cu acoperișuri grațios arcuite, profiluri de podețe ce unesc într-o elegantă cambrare malurile riuleților. Prin intermediul figurinelor, repartizate într-un echilibru ce sporește legătura organică a siluetei omului sau a animalului cu mediul creat, ni se oferă o lume întreagă. În plasticitatea redării acestei lumi ca de basm, ce încîntă pe privitor, se resimte adînca cunoaștere și înțelegere a vieții a creatorului popular.

Modelate din lut, din pasta obișnuită oalelor de fiecare zi, aceste statuete sînt supuse, în timpul realizării, acelorași procedee frecvent aplicate în producția ceramicii — modelarea formei, uscare, aplicarea culorilor și smalțurilor, ardere.

Se poate afirma că cea mai mare atenție se acordă modelării — fază în timpul căreia se conturează silueta figurinei, moment care imprimă expresia, impulsul dătător de viață operei, al creației însăși. Prin varietatea contururilor imprimate, siluetele obținute oferă acea inepuizabilă bogăție de tipuri și caractere, ce redau atît de plastic aspecte ale răsăritului îndepărtat și în special ale poporului vietnamenz.

Aceste figurine, care reușesc să exprime preocupările, gîndurile cele mai intime, viața unui popor întreg, se înscriu în proporții minuscule, înălțimea lor limitîndu-se în general în jurul a 5 cm., iar laturile bazei rareori depășind 2—3 cm.

Realizate, după cum am mai spus, în tehnica ceramicii, ele dezvăluie nu numai măiestria artistului în conturarea siluetei, dar și marea bucurie de a colora. Fiecare linie și mișcare e subliniată de cîte o pată de culoare sau un strop de smalț strălucitor. Distribuind culoarea în perfectă concordanță cu forma, creatorul popular folosește aici puterea tonurilor pentru a sugera cît mai mult din expresivitatea liniei — reușind prin această îmbinare a unor moduri diferite de exprimare să redea clar caracterele și sentimentele pe care a dorit să le prezinte. Culoarea, bazată pe o gamă caldă, cu preferințe pentru tonurile de galben, ocru, roșul lutului ars, verde, conferă figurinei varietate cromatică, amplificînd astfel frumusețea piesei și armonia cromatică a ansamblului. Frumusețea acestor creații decurge logic din confluența elementelor sale generatoare — diversitatea tonurilor acordate cu bogăția expresiilor liniei, conturînd admirabil ideea creatorului. Pregnant reiese astfel caracterul creatorului popular, care îmbină în miniaturile sale arta sculptorului, evidențiată în siluetă, gest, atitudine, și cea a pictorului, care susține cu paleta sa caldă ideea, amplificînd vitalitatea gestului dăruită de mîna modelatorului. Înscris în forme materiale, gestul individualizează, prin larga gamă a pantomimei sale, varietatea ocupațiilor zilnice, a celor mai deosebite preocupări. În aceste ansambluri de miniaturi, gestul este surprins și redat cu o plasticitate ce concurează sculptura monumentală. Perfecta echilibrare a proporțiilor imprimă acestor miniaturi monumentalitatea caracteristică ansamblurilor mari arhitectonice.

Îmbinînd atitudinea creată cu atributele culorii, modelatorul figurinei obține efecte uimitor de grăitoare, oglindind și afirmînd din plin nu numai caracterul său dar însuși cel al mediului și chiar al epocii.

Minusculele figurine „nui non bo" nu sînt însă numai o artă a trecutului, ele își continuă viața în fața a noi și noi generații, renăscînd zilnic în atelierele artiștilor de azi. Evoluînd în forme care urmează vechi tradiții, ele retrăiesc în aspectul lor adevărurile profunde ale vieții contemporane, reușind prin aceasta să-și afirme și să-și impună prezența în intimitatea vieții vietnamezului de azi, cu prestigiul predecesoarelor lor.

https://biblioteca-digitala.ro

O INIȚIATIVĂ FRUMOASĂ

Ioan GODEA

Așezată la poalele Munților Codru, nu departe de valea Crișului Alb, comuna Beliu este una din așezările a cărei continuitate de veacuri stîrnește interesul cercetătorilor. În malul riului Midieș ce străbate localitatea s-au descoperit cîteva piese datînd din epoca neolitică. Urme ale unei cetăți de pămînt medievale se mai pot vedea și azi.

Interesul pentru istoria acestor locuri, pasiunea, perseverența timp de 15 ani a profesorului Emil Lăzureanu, prin 1955 tînăr absolvent, căruia i s-a alăturat în ultimii ani Moise Zopota, secretar al consiliului popular, au dus curînd la înjghebarea unei mici colecții de istorie. Piesele constituiau un material didactic auxiliar deosebit de apreciat de elevi. În 1963, școala din Beliu avea un muzeu al ei și a luat hotărîrea intensificării cercetărilor nu numai în localitatea Beliu, ci și în satele învecinate, pentru depistarea și strîngerea materialului etnografic.

Cu sprijinul organizațiilor de U.T.C. și de pionieri din școală, colecțiile au crescut an de an, ajungîndu-se în prezent la circa 2 000 de piese. Neavînd fonduri bănești la dispoziție, toate obiectele provin din donații, ceea ce este un fapt remarcabil, demn de relevat. În prezent, piesele sînt adăpostite în clădirea fostei școli, devenită deja neîncăpătoare. Aici nu peste multă vreme va fi deschisă o expoziție de bază destinată vizitării de către publicul din localitate, avînd denumirea de „Muzeul Codrii și Lunca Beliului".

Din domeniul științelor naturale vor fi expuse scoici, specii de păsări din zonă, fragmente fosile dintr-un schelet de Ursus spelaeus, o colecție mineralogică și altele.

Piesele etnografice formează baza inventarului. Sînt aici zeci și zeci de vase de ceramică, ajunse la Beliu și răspîndite în aceste sate prin vestitul tîrg săptămînal. Pe aici treceau drumurile olarilor bihoreni sau a celor din Zarand, porniți cu căruțele lor cu coviltir spre cîmpia de vest a Transilvaniei. Dar și Beliu era un centru ceramic puternic, fiind amintit într-un document de arhivă din 1733. Frumoase oluri smălțuite cu verde, dar și cu motive în relief, blide cu motive fitomorfe, lămpi din caolin se mai lucrau la Beliu pînă acum vreo 80 de ani. Cîteva cahle de ceramică descoperite de curînd în satul Hășmaș aduc la lumină un nou și pînă acum necunoscut centru de ceramică din vestul Transilvaniei.

Dintre obiectele legate de arta populară în lemn se remarcă, prin bogăția lor ornamentală, lingurarele, căucele, sărărițele. Nu lipsesc nici presa pentru ceară, mangalăul, precum și o seamă de obiecte legate de industria casnică textilă. O lădiță pentru păstrat podoabele de către fete stîrnește admirația atît pentru ornamentația ei cît și pentru faptul că relevă un alt aspect de activitate al centrului de lădari de la Hășmaș.

Din domeniul portului și al textilelor de casă, muzeul deține cîteva piese de o valoare artistică și documentară demnă de apreciat.

Mai cu seamă în secolul al XIX-lea, dar și înainte chiar, faima acestei mici localități ajunsese pînă departe peste fruntariile țării datorită semicristalurilor produse aici. Încă în anul 1611, la Beliu exista o „glăjărie" care, dezvoltată, devine în secolul trecut o vestită fabrică, ale cărei produse au ajuns și pe piața Franței. Azi fabrica nu mai lucrează, dar o mulțime de piese produse aici cu decenii în urmă pot fi văzute în colecția muzeului. (Se preconizează redeschiderea fabricii, în vechea clădire și cu mulți dintre foștii meșteri).

Am mai putea înșira încă multe alte obiecte muzeale, demne de tot interesul, pe care le-am găsit aici.

Elevii școlii, cadrele didactice, toți locuitorii comunei și ai satelor învecinate vor avea în curînd pe promontoriul din mijlocul așezării un loc de instruire și educație culturală. Clădirea, construită pe locul unde în evul mediu era o închisoare, s-a transformat prin truda elevilor și a dascălului lor de istorie într-un veritabil locaș de cultură. Inspectoratul școlar județean, Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Arad ar putea, și au datoria s-o facă, să sprijine mai mult acțiunea aceasta nobilă. S-a constituit o colecție. E nevoie acum de o expoziție permanentă de nivel. Cine s-o facă, am văzut, este. De urgență se impune soluționarea problemei spațiului și mobilierului adecvat unei asemenea destinații. În județul Arad sînt puține inițiative de genul acesta. Cu atît mai mult se impune atunci aprecierea acelor oameni care în mod dezinteresat se străduiesc să facă pe lîngă profesiunea lor un lucru frumos, util contemporanilor ca și generațiilor următoare deopotrivă.

https://biblioteca-digitala.ro

RETROSPECTIVA „C. D. STAHI"

Claudiu PARADAIS

Înscriindu-se în ampla acțiune de rememorare și revalorificare a creației celor mai de seamă reprezentanți ai școlii de pictură ieșene, *Expoziția retrospectivă „C. D. Stahi"*, organizată de Muzeul de artă din Iași — responsabil muzeografa Maria Hatmanu —, reunește pentru prima oară sub același acoperământ cele mai de seamă creații ale pictorului, oferindu-ne posibilitatea unei viziuni de ansamblu asupra operei sale.

Considerat în general ca un pictor academist, care a excelat mai cu seamă în elaborarea naturilor statice, Constantin Stahi ni se relevă acum — în primul rînd — ca un foarte bun portretist, cu evidente resurse realiste. Din acest punct de vedere, se poate afirma că retrospectiva organizată de muzeul ieșean are darul de a retuşa o opinie transmisă de-a lungul vremii, de la un cercetător la altul, fără ca vreunul dintre ei să fi avut posibilitatea pe care o avem noi acum — de a confrunta această opinie cu ansamblul creației lui Stahi.

Este adevărat că natura statică revine cu o mare frecvență în creația artistului și că mai ales în aceste lucrări și-a materializat pictorul — la modul cel mai manifest — idealul său artistic: acel mimesis potrivit căruia arta trebuie să imite natura pînă la confundarea imaginii plastice cu obiectul plasticizat; dar, nu e mai puțin adevărat, că tocmai această subordonare absolută față de lumea obiectuală constituie și principala carență a naturilor sale statice. În istoria artei se mai întîlnesc asemenea exemple uimitoare de „imitare" a naturii și poate cel mai ilustru dintre ele ni-l oferă francezul Chardin, dar la acesta obiectele sînt învăluite într-o profundă atmosferă poetică, ema-

C. D. Stahi, *Autoportret*

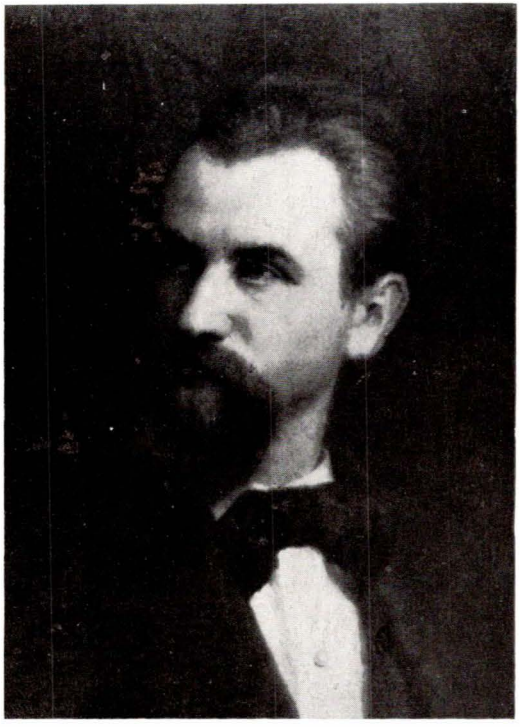

C. D. Stahi, *Dimitrie Stahi* (tatăl artistului)

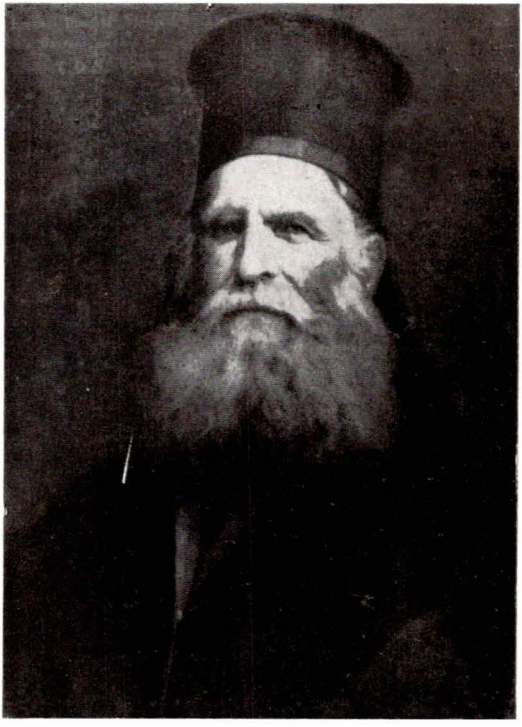

https://biblioteca-digitala.ro

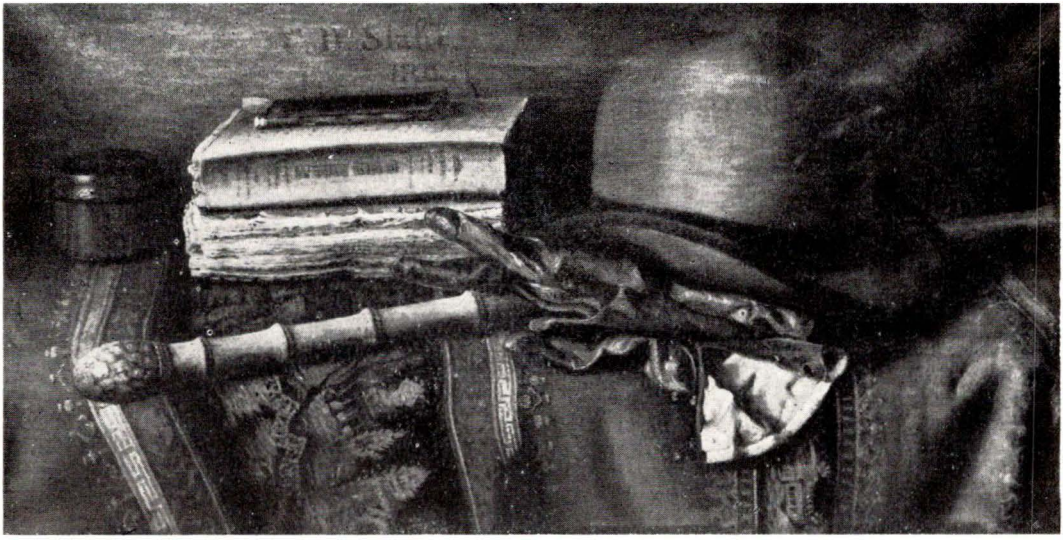

C. D. Stahi, *Natură moartă*

nînd parcă dintr-o viață interioară și misterioasă a lor, pe cînd la Stahi această atmosferă lipsește, naturile sale statice făcînd impresia că au fost zugrăvite în vid.

Nu același lucru s-ar putea afirma despre portretele sale — despre cele mai izbutite dintre ele — pe care le considerăm partea cea mai rezistentă a creației lui Stahi, considerație confirmată din plin de această retrospectivă... Să nu se creadă însă că în portrete măiestria imitativă a pictorului ar fi operat în mai mică măsură. Dimpotrivă, și în acest caz avem de-a face cu aceeași magie, cu aceeași iluzionare a privitorului, dar deosebirea dintre cele două categorii de tablouri își are sorgintea în însăși deosebirea dintre subiecte. Pentru a insufleți imaginile unor banale obiecte de uz cotidian nu este suficient ca acestea să fie transpuse întocmai pe pînză; ele trebuie în primul rînd transfigurate, investite cu valențe extraobiectuale, care nu pot veni decît de la conștiința artistului, de la sursa afectivă a acestuia, pe cîtă vreme în cazul portretelor, dacă modelele sînt surprinse întocmai pe pînză, imaginile lor reflectă — ipso-facto — și viața interioară a personajelor portretizate, știut fiind faptul că universul interior al omului se exprimă într-o măsură mai mare sau mai mică și în fizionomia sa.

Exemple revelatoare în acest sens ni le oferă în primul rînd *autoportretele* pictorului, dar și *Portretul soției*, *Portretul de fată* lucrat la München, *Portretul lui Gheorghe Asachi* etc.

Tot în această categorie de lucrări trebuie incluse și tablourile lui Stahi cu țărani și țărănci, cu oameni simpli în general, care, pe lîngă trăsăturile mai sus menționate, ne dezvăluie și simpatia pictorului față de această lume, dragostea sa față de oamenii din popor, față de peisajul patriei, pe care se profilează deobicei chipurile lor.

Sub raport documentar, expoziția are meritul că reflectă toate genurile de pictură abordate de Stahi — portrete, naturi statice, compoziții, copii după mari maeștri ca Rubens și Rafael. Ea este meritorie și sub raportul reprezentării tuturor laturilor activității desfășurate de Constantin Stahi: pictura, gravura, grafica, învățămîntul artistic.

În această privință trebuie să subliniem faptul că un aport esențial la cunoașterea completă a artistului îl aduce *catalogul* expoziției, redactat de muzeografa Maria Hatmanu, catalog care nu numai că este primul studiu serios și exhaustiv asupra vieții și operei lui C. D. Stahi, dar care prin amploarea informațiilor pe care le conține ne oferă și o imagine evocatoare a unei întregi epoci.

Prin acest catalog, muzeografa Maria Hatmanu ridică pe o treaptă superioară seria cataloagelor-monografii editate de Muzeul de artă din Iași, serie inaugurată chiar de domnia-sa, acum cîțiva ani, cu catalogul „Octav Băncilă" și continuată apoi cu cele închinate pictorilor Gheorghe Popovici și Emanoil P. Bardasare, redactate de colegele sale, muzeografele Maria Paradaiser și — respectiv — Georgeta Pascal.

Deschisă la Iași, în perioada 4 iulie — 15 august, Retrospectiva „C. D. Stahi" va fi itinerată apoi în orașele Constanța, Bacău, Piatra-Neamț și Botoșani, readucînd astfel în actualitate creația unui valoros artist moldovean, peste care vălul uitării se așternuse pe nedrept în ultima vreme.

https://biblioteca-digitala.ro

EXPOZIȚIA „ARTA IRANIANĂ ÎN COLECȚIILE DIN R. S. ROMÂNIA"

Doina TEODORESCU

Înscriindu-se în seria manifestărilor cultural-comemorative recomandate de UNESCO pentru acest an, expoziția *„Arta iraniană în colecțiile din R. S. România"*, organizată de Muzeul de artă al R. S. România și Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, reprezintă un omagiu adus aniversării a 2500 de ani de la crearea statului iranian.

Expunerea numeroaselor lucrări, grupate pe tehnici, cu respectarea în măsura posibilului a criteriului cronologic, ne oferă o imagine elocventă despre strălucirea uneia dintre cele mai vechi culturi din lume, cultură care se bucură de o mare apreciere și în țara noastră atît pentru valoarea ei, dar și datorită vechilor legături de prietenie dintre cele două popoare.

Obiectele, aparținînd unor colecții cunoscute — Muzeul de artă al R. S. România, Biblioteca Academiei, Muzeul de artă „G. Oprescu", Muzeul de artă comparată din București și Colecția Slătineanu — pun în valoare originalitatea artiștilor iranieni, care, asimilînd influențele exercitate din afară și pe baza unei străvechi culturi, au reușit să creeze opere originale și valoroase.

Expoziția deschisă la Muzeul de artă al R. S. România sintetizează, prin prezentarea pieselor de numismatică, ceramică și țesături, a manuscriselor, miniaturilor și cărților rare despre Iran, diversele manifestări ale civilizației iraniene.

Dintre cele mai vechi piese expuse, prezente în expoziție în număr relativ mic, sînt monedele: siclu de argint și darici de aur din perioada achemenidă, staterul de argint din vremea satrapului persan Mazaeus, hemileptonul bătut de regele Sidonului, supus al regelui Persiei, tetradrahme și drahme emise de regii Parthiei și emisiuni de aur ale șahilor Persiei din dinastia Kadjarilor, piese care se succed pe o perioadă de 2300 de ani și a căror valoare sporește și prin execuția lor artistică.

Arta prelucrării metalului atinge în Iran un înalt nivel artistic. Aplicată la arme, la platouri și vase, la obiecte de cult, executate în diverse tehnici și ornamentate cu motive zoomorfe, antropomorfe, vegetale și cu inscripții kufice, ilustrînd versuri din Coran sau din poeme celebre, dispuse simetric sau aplicate în lanț, ea a făcut ca aceste obiecte să fie foarte căutate și în Europa, unde existau încă din secolul al XV-lea magazine pentru desfacerea lor.

Piesele de ceramică: boluri, cupe, urcioare, vase pentru păstrarea seului de oaie, farfurii, plăci decorative — cu motivul uneori pictat sau zgrafitat sub glazură, alteori intenționat lăsat fără glazură pentru a se vedea materia originară — specifice unor perioade de creație diferite, provenind din centrele Rhages, Zenjan, Mazanderan, Sultanabad, Kashan, încîntă prin forma, coloritul și ornamentația lor.

Bogăția cromatică, varietatea motivelor și finețea țesăturilor, precum și procurarea anevoioasă, au contribuit la creșterea faimei textilelor persane în Europa, textile pentru care se plăteau prețuri foarte mari.

Mătăsurile persane, de multă vreme cunoscute în țara noastră, erau folosite pentru confecționarea costumelor domnești pînă în secolul al XIX-lea (Sînt expuse două asemenea haine, datînd din secolul al XVIII-lea).

Alături de mătăsuri, în expoziție mai pot fi admirate și celebrele șaluri de Caşmir, a căror frumusețe și armonie a motivelor ne amintesc de tapiseriile occidentale. Dar cele mai reprezentative dintre țesături rămîn covoarele și scoarțele din centrele Isfahan, Kirman, Khorassan, Keshan și Senneh. Nota aparte a acestor țesături constă nu numai în tehnica specială folosită, în culorile armonios îmbinate, dar și în motivele care le decorează și care sugerează viața omului, alături de motivele vegetale stilizate și de cele geometrice.

https://biblioteca-digitala.ro

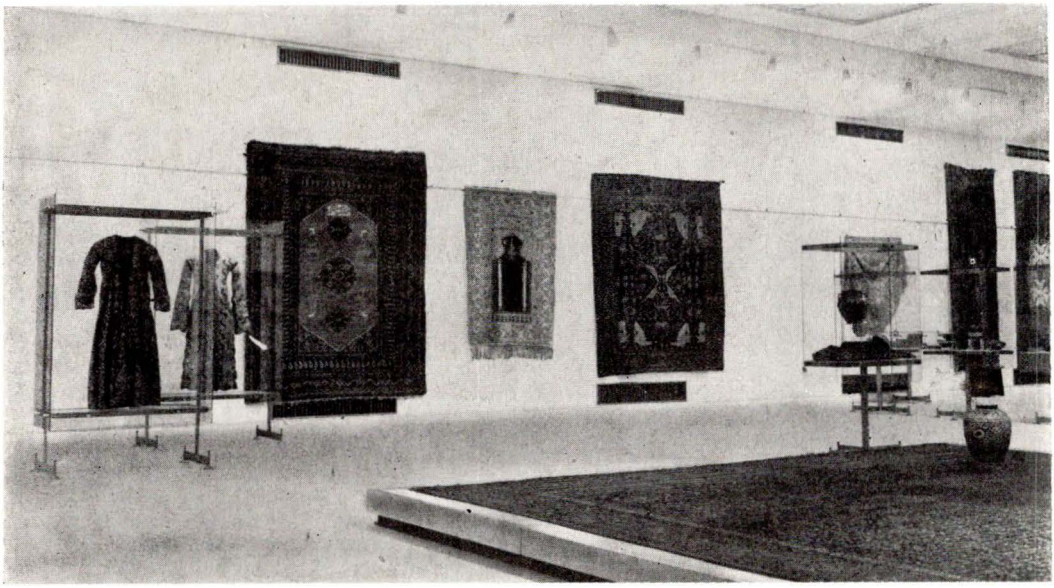

Aspect din expoziție

Selecția de manuscrise din secolele XV-XIX aparține unor domenii variate : istorie, filozofie, literatură, științele naturii, matematică. Operele marilor poeți persani Ferdousi, Hafez, Saadi sînt prezente în expoziție prin cîteva manuscrise valoroase, ca de exemplu : „Șah-name" (Cartea regilor) manuscris modern al poemului lui Ferdousi, „Bustan" (Grădina parfumurilor) și „Golestan" (Grădina trandafirilor) de Saadi și „Divan" colecția completă de poezii a lui Hafez.

Valoarea manuscriselor crește și prin legăturile lor, ele însele adevărate obiecte de artă, executate în piele cu ornamente de o mare finețe, uneori pictate și lăcuite.

Cîteva din manuscrisele expuse au aparținut învățatului Timotei Cipariu, primul orientalist român, care, cu mari sacrificii, și-a alcătuit în secolul trecut o colecție de manuscrise orientale. Una din cele mai valoroase piese din colecția sa este exemplarul cu miniaturi al poemului „Șah-name".

Miniatura este prezentă și ea în expoziție fie prin ornamentele și ilustrațiile manuscriselor, fie prin piese de sine stătătoare.

Executate pe o hîrtie lucrată cu o deosebită finețe, cu o pastă de mătase sau de in, în culori și tente delicate, ne reține în mod deosebit atenția compozițiile figurative ale poemelor epice sau povestirilor de dragoste, ale căror scene se petrec în aer liber sau în interioare : miniaturile perioadei clasice (sec. XV-XVI) din școlile de la Șiraz și Herat sau cele din epoca Safanizilor.

Selecția de cărți rare și manuscrise în alte limbi, cu care se încheie expoziția, pornind de la *Cyropedia* lui Xenofan, continuînd cu studiile (D. Cantemir, *Sistema religiunii mahomedane*) și cărțile de călătorie din secolele XVIII-XIX și terminînd cu o serie de articole apărute în prima jumătate a secolului al XIX-lea în presa românească, urmărește să sugereze felul în care Iranul a fost receptat în decursul veacurilor în Europa și în special în România.

Strălucirea pieselor de ceramică, prețiozitatea miniaturilor și somptuozitatea rafinată a țesăturilor, selecționate și etalate cu gust și pricepere muzeografică, conferă ansamblului expoziției o notă deosebită de căldură și armonie.

Apreciem ca un aport valoros la reușita generală a expoziției sistemul de iluminat întrebuințat cu acest prilej. Arhitectul Th. Zoran a înlocuit lumina zenitală, pe suprafața neîntreruptă și largă, cu un iluminat mai redus, dar cald, pornind din grupuri de spoturi, fixate tot în plafon, dar ale căror raze cad în fascicole pe diferitele compoziții de exponate. Se realizează astfel o atmosferă mai discretă, care creează o ambianță învăluitoare, propice operelor expuse.

Expoziția, organizată de un colectiv de specialiști alcătuit din : Marta Anineanu, Viorica Dene, Elena Niculescu, Stela Rusu și Constantin Suter — responsabil coordonator, este însoțită de un Catalog științific, al cărui „Cuvînt introductiv" este semnat de Șerban Cioculescu, membru corespondent al Academiei R. S. România, director al Bibliotecii Academiei.

https://biblioteca-digitala.ro

ITINERAR MUZEISTIC DANEZ

Alexandru LIGOR

Danemarca posedă, în raport cu suprafaţa sa locuită, un număr impresionant de muzee — aproximativ două sute. Centrul muzeistic a fost şi rămîne Copenhaga; se întîlnesc însă şi în provincie muzee excelente.

După obiectele pe care le conţin, ele se pot împărţi în trei grupe principale: istorie naturală, artă plastică, istorie şi cultură (aceasta din urmă grupă cuprinde în sine mai multe specialităţi).

Muzeele daneze trebuie să fie privite şi cunoscute, deci, din cel puţin cinci unghiuri: tradiţie, vastitate (şi în sens de patrimoniu), reputaţie ştiinţifică, mesaj educativ transmis şi, îndeosebi, frumuseţe.

Istoria muzeelor daneze începe cu multe veacuri în urmă. Primul muzeu din Danemarca a fost creat de către un medic din Copenhaga profesorul Ole Worm (1588 – 1654), un pasionat arheolog. *Museum Wormianum* era, de fapt, un cabinet de curiozităţi de epocă, un amestec de obiecte din diverse domenii: mineralogie, botanică, zoologie, arheologie, etnografie etc (Fig. 1). După moartea fondatorului, colecţiile sale au fost încorporate *Cabinetului Regal de Artă* (*Det Kongelige Kunstkammer*) sau *Muzeul Regal* (*Museum Regium*), pe care Frederic al III-lea îl stabilise într-un castel din Copenhaga. Alături de o colecţie de istorie naturală şi de diverse curiozităţi, acest muzeu cuprindea numeroase tablouri de valoare, arme şi obiecte de artizanat. În anii care au urmat, muzeul s-a îmbogăţit datorită adăugirii numeroaselor colecţii particulare, ca şi prin achiziţii masive de tablouri renumite, semnate de maeştrii străini. Muzeul Regal din Copenhaga a fost desfiinţat în anul 1821, iar colecţiile sale repartizate în muzeele de specialitate.

Muzeul Regal pentru Antichităţi Nordice (*Det Kgl. Museum for de Nordiske Oldsager*) a fost fondat în anul 1807 în cadrul Bibliotecii Universitare. În 1832 el a fost mutat în *Castelul Christiansburg*, iar în anul 1855 şi-a găsit locul definitiv, alături de colecţiile de etnografie şi antichităţi clasice, de cabinetul numismatic şi medalii, în Palatul Prinţului (*Prinsens Palae*). Spre finele veacului trecut (în 1892), diferite colecţii au fost reunite într-un tot ce a primit numele de *Muzeul Naţional* (*Nationalmuseet*) (Fig. 2). Vechile clădiri rococo ale *Palatului Prinţului* au fost mărite în 1935 şi **Muzeul Naţional** se compune acum din nouă departamente (secţii). Este deajuns să anuntim că numai unul dintre departamente, cel ce cuprinde perioada istorică sec. X — mijlocul sec. XVI, însumează cca. 500 000 de obiecte, spre a ne schiţa o imagine asupra bogăţiei patrimoniului acestui muzeu.

Printre unităţile muzeale cu o veche tradiţie şi cu bogate colecţii, se numără şi **Muzeul Militar** din Copenhaga (*Tøjhusmuseets*). Anul 1830 este considerat anul fondării sale. Colecţiile de armament, uniforme militare, ordine şi medalii ş.a. sînt expuse în vechea clădire a *Arsenalului* ce datează din 1604.

În al doilea deceniu al veacului nostru, **Muzeul Folcloric Danez** (*Dansk Folkemuseum*), mărindu-şi colecţiile, a fost instalat la Sorgenfri, în afara capitalei, unde se învecinează cu o altă secţie a *Muzeului Naţional* şi anume, **Muzeul în aer liber** (*Frilandsmuseet*).

O mişcare amplă, naţională în favoarea muzeelor, care se manifestă la mijlocul secolului al XIX-lea în Danemarca, antrenează crearea unor unităţi muzeale locale, istorice şi culturale, într-un mare număr de oraşe. Astfel, primul a fost constituit la Ribe, în anul 1855; cîţiva ani mai tîrziu, la Odensee, Arhus, Viborg, Alborg etc.

Printre realizările de seamă din ultima vreme se înscriu **Muzeul Rezistenţei** (1940–1945), **Muzeul Zoologic** (*Zoological Museum*), precum şi **Muzeul corăbiilor vikinge**.

Iniţial, scopul primordial al acestor muzee era colecţionarea antichităţilor, dar această situaţie n-a fost de durată. Dezvoltarea ţării din punct de vedere economic, transformările survenite în concepţii, moravuri etc., vor suscita şi un viu interes pentru cultura populară a secolelor trecute. Conservarea acestor obiecte, caracteristice culturii populare, va antrena crearea unui număr mare de muzee folclorice. Muzeul Folcloric Danez deschis în anul 1855 la Copenhaga, va servi ca model pentru 118 muzee locale de istorie şi cultură (114 dintre ele aflîndu-se în afara capitalei).

Existenţa materială a muzeelor daneze este asigurată, pe de o parte, din contribuţiile provenite de la fundaţii, bănci, case de economii, societăţi particulare, iar pe de altă parte din cîştigurile proprii (de pildă, plata vizitei *Muzeului de Artă Louisiana*, aflat la cca 30 de km de Copenhaga este foarte ridicată — 7 coroane pentru adulţi; la unele muzee, cum este cel al Rezistenţei antifasciste, pentru ghidaj se percep anumite taxe ş.a.m.d.).

https://biblioteca-digitala.ro

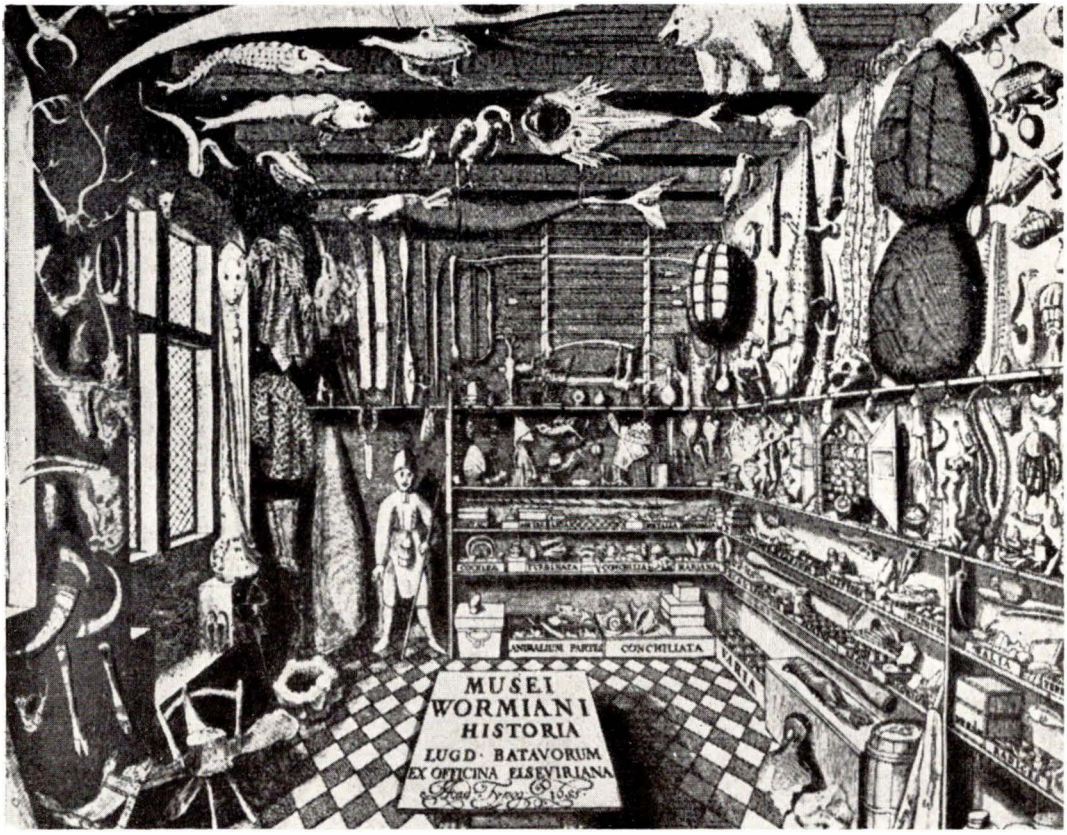

Fig. 1

Activitatea muzeistică din Danemarca se incadrează în literele unei riguroase legislații. În paralel, există și o lege a monumentelor istorice, pusă în concordanță cu prima, așa cum, inteligent corelate sînt și cele două sectoare, în sine.

★

Unul dintre suporții reputației științifice a muzeelor daneze constă într-o pregătire temeinică, de strictă specialitate, a conservatorilor de muzeu (termenul este echivalent cu cel de muzeograf). Ea are ca punct de plecare solidele studii generale și superioare. Se socotește că oameni extraordinari dotați intelectual nu se întîlnesc în proporție de masă; ca atare, un specialist atotștiutor în multe domenii ale muzeografiei e greu de creat, ba, mai totdeauna, imposibil; de aici ideea unei stricte specializări — fără a se înțelege, prin aceasta, îngustimea orizontului științific în genere —, singura modalitate serioasă pentru a se răspunde cerințelor actuale de dezvoltare, în adîncime, a culturii și științei.

Un aspect interesant în acest sens îl constituie utilizarea pe scară foarte largă a studenților,cu înclinație și pasiune pentru munca muzeistică, pentru diferite activități : se începe cu treptele de jos, ca de pildă, supravegherea patrimoniului expus ori vinderea materialelor la standul muzeului. Aceștia au datoria (și capacitatea) să dea vizitatorilor și unele explicații de natură științifică. Profilul muzeului în care ei lucrează corespunde întotdeauna cu cel al școlii superioare unde-și fac studiile (ex. Muzeul de zoologie — Institutul de științe naturale).

Munca depusă — ca volum, calitate și grad de dificultate științifică — este plătită. Din rîndul acestor tineri se vor recruta cadrele de conservatori.

Specializarea — și adîncirea ei — se realizează pe diverse căi notabile — studiile peste hotare, în cadrul muzeelor mari cu un prestigiu unanim recunoscut. La întoarcere, tinerii (fiindcă aceștia sînt trimiși) reiau lucrul de conservatori, nicicum de înalți funcționari.

★

https://biblioteca-digitala.ro

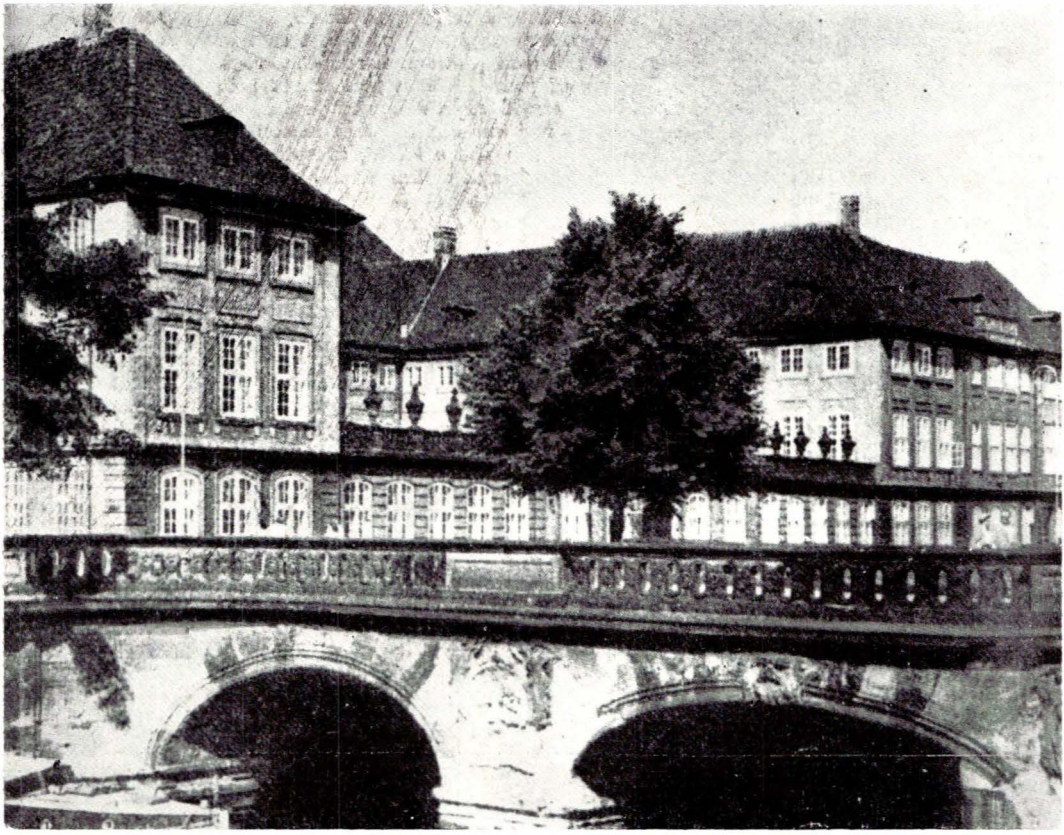

Fig. 2

Fig. 3

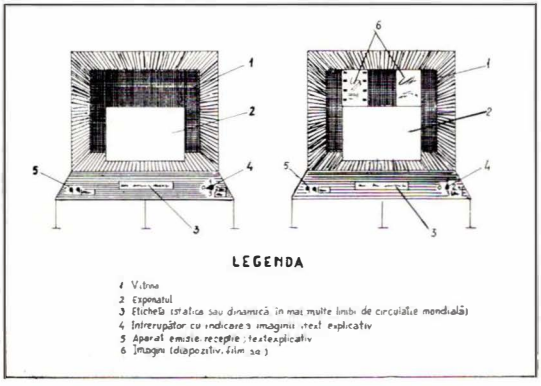
LEGENDA
1 Vitrina
2 Exponatul
3 Eticheta statica sau dinamică (in mai multe limbi de circulație mondială)
4 Intrerupător cu indicarea imaginii (text explicativ
5 Aparat emisie-recepție (text explicativ
6 Imagini (diapozitiv, film sa.)

Fig. 4

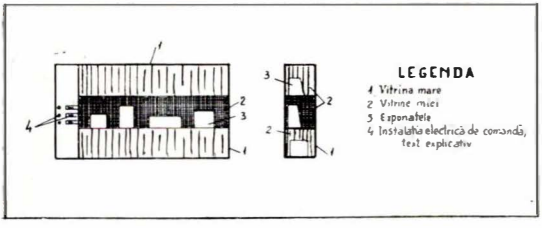

Fig. 5

https://biblioteca-digitala.ro

În privința concepțiilor muzeistice, mai cu seamă cele expoziționale, se întîlnesc două principale puncte de vedere. Primul — conservator și dominant încă — se consideră că muzeul, ca instituție de cultură, de știință și educație, poate fi definit mai întîi prin expunerea, conservarea și prelucrarea științifică a pieselor autentice, istorice, artistice etc; prin ele comunică trecutul cu contemporaneitatea și nu prin intermediul unor contrafaceri, prin ele educația merge în profunzime, deoarece numai în ele trebuie să crezi; se acceptă, însă numai în rarisime cazuri, ideea materialului complimentar (nu se referă și la castelele muzeu unde ideea nu e, sub nici o formă, acceptată); cînd nu există piese originale într-un număr suficient, se renunță la intenția creării unui muzeu, intenție considerată în atari condiții, absurdă.

Al doilea punct de vedere, cel modern — piesa originală, desigur, rămîne elementul esențial într-un muzeu, însă nu unicul; atunci cînd informația legată de materialul autentic se cere a fi lărgită — piesa autentică, singură, aflîndu-se în neputința de a spune totul sau neputînd spune oricui, întotdeauna, singură, totul — se recurge la materialul complimentar, fără a se exagera în sens de volum ori uniformitate de prezentare.

Materialul complimentar muzeistic este înțeles așa cum, de fapt, singur se definește: completează originalul pe care, obligatoriu îl însoțește, nicicum nu-l subordonează, nicicum nu-l substituie. El este, de fiecare dată, expus într-un plan secundar, așa încît vizitatorul, cu ușurință poate distinge, în cîmpul expozițional, piesa autentică, concentrîndu-și astfel atenția asupra-i. Spre a satisface atît pretențiile vizitatorului dinainte informat (care vine sau revine în muzeu cu dorința de a vedea sau revedea numai exponatele originale), cît și pe cele ale vizitatorului neavizat, cu un nivel mediu sau submediu de cunoștințe și interesat într-o informație de detaliu, specialiștii danezi folosesc un procedeu ingenios: pe fundalul vitrinei așează un ecran pe care, numai la comandă electrică, de pildă, va apare imaginea ce completează, informațional, obiectul original (Fig. 4). Materialul complimentar poate deveni, pe o anumită treaptă, document, izvor credibil de cunoaștere. De exemplu, corăbiile vikinge sînt prezentate în muzeu însoțite și de fotografiile șantierului arheologic, fotografii realizate chiar în momentul descoperirilor (Fig. 3). Acestea, ca și clișeele păstrate în fototeca muzeului sînt, de fapt, documente istorice. Replici identice? Da. Există în această privință mai mulți, însă. Da, însă în condiții cu totul speciale (ex. pentru o optimă conservare, originalul se păstrează în depozit fiind expusă numai copia acestuia; originalul, ce purta o valoare considerabilă, pierdut, nerecuperabil); da, însă nici de data aceasta la modul abundență; da, însă întotdeauna ca rezultantă a unei munci de cercetare de detaliu, pretențioasă, pentru redarea fidelă a ceea ce era originalul; da, însă de fiecare dată vizitatorul este avizat asupra acestui mod de suplinire a autenticului (astfel, falsul — căci ce este o copie în valoare absolută dacă nu un fals? — conștient și neanunțat devine mult condamnabil).

Ca atare, modernul, în muzeu — în sensul descris mai sus — este admis, dar nu de către toți specialiștii; și deci este admis, niciodată în dauna bunului simț, în dauna științei.

Modernizarea, înțeleasă în sensul orînduirii tematice, văzută prin prisma metodelor și mijloacelor de informare științifică ori obișnuită de restaurare și depozitare, este unanim acceptată.

Ingeniozitatea înțeleasă și ca tendință de modernizare, se vădește și cu prilejul unor soluții de expunere mai puțin obișnuite: un grupaj de piese — mici și foarte numeroase — cu oarecari legături între ele, logice sau faptice, expuse într-o vitrină obișnuită, prezintă dezavantajul pierderii sau diminuării individualității, personalității uneia sau mai multora dintre acestea. Soluția: circumscrierea într-o vitrină mare a unor mini-vitrine, sistem lift, în care sînt așezate exponatele. Vitrina mare are suprafața opacă, cu excepția unui spațiu redus (gen ecran sau vizor de cca 200 × 20 cm). Prin intermediul unui sistem electric de comandă ce pune în mișcare liftul, cel interesat poate viziona, pe rînd, prin spațiul transparent (ecran) obiectele cuprinse în fiecare vitrină mică (Fig. 5). Acest tip de vitrină este utilizat în cadrul expoziției *Muzeului Național*.

O idee muzeistică, cu totul deosebită o întîlnești (concretizată) la Muzeul în aer liber. Și anume parcul pe care se întinde acest muzeu redă (desigur, la o scară redusă, suprafața sa fiind de 36 ha) realitatea întregului peisaj natural danez.

Sisteme de expunere ultra-moderne se pot întîlni îndeosebi la unitatea recent inaugurată — *Muzeul Zoologic* din Copenhaga. Nu-i mai puțin adevărat că însăși natura materialului expozițional permite adaptarea unor soluții moderne. Acolo găsești, de exemplu, sistemul vitrinei îngropate în care sînt redate, folosindu-se jocuri de lumini și oglinzi așezate în planuri diferite diapozitive color ș.a.m.d., aceleași viețuitoare, în același spațiu, însă în anotimpuri diferite, acolo întîlnești, de asemenea în vitrine îngropate, iar în prim plan exponatele originale (ex. animale și păsări marine), iar în planul secundar, ca o continuare (vizitatorul nu are nici o clipă impresia unei rupturi), imaginea prin material foto-color, ce redă largul mării. De asemenea, pe fundalul unei vitrine spațioase, poți viziona concomitent cu exponatele originale (albine, de pildă), un scurt film despre viața acestor viețuitoare. Mai mult, într-una dintre sălile muzeului s-a amenajat un lac artificial, cu vegetația și animale specifice unei anumite zone din Danemarca. Aflîndu-se, prin intermediul unui podeț ce traversează lacul, în mijlocul acelei naturi, vizitatorul uită, pentru un moment, că se află într-un muzeu...

Ideea, pe alt plan și cu alt gen de colecții, este materializată și la *Muzeul Național*; poți trece printr-o încăpere de epocă, tipic populară, țărănească, ea însăși fiind sală de expunere *.

* Într-un număr viitor va apare un nou articol în care se va continua prezentarea muzeelor daneze.

https://biblioteca-digitala.ro

O EXPOZIȚIE MARCEL PROUST

Constandina BREZU

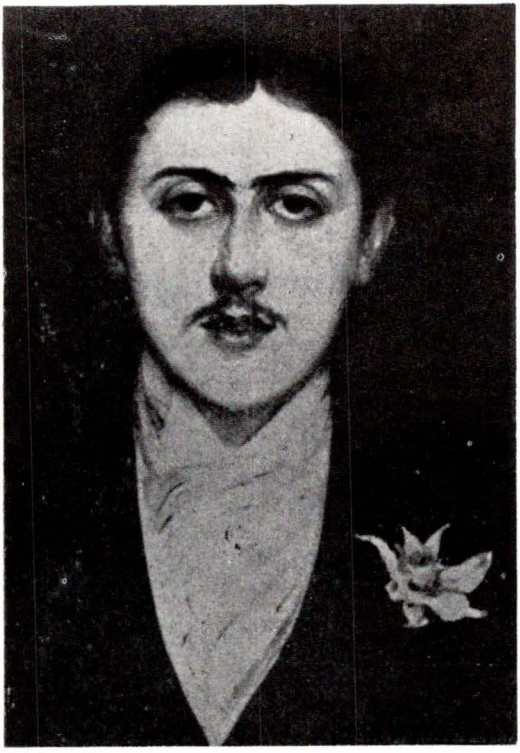

Centenarul nașterii lui Marcel Proust — 10 iulie 1971 — a fost întîmpinat, printre alte manifestări, cu o expoziție organizată în sediul colecției de artă pariziene — Muzeul Jacquemart André *.

Versiunea din anul acesta a expoziției Proust a fost diferită de una precedentă — *Proust à la Nationale* **, cum le place francezilor să spună. O expunere de circa 600 de piese susținea atunci două mari secvențe tematice: *Temps perdu* — *Temps retrouvé*. Expoziția ultimă a fost structurată pe ideea *Marcel Proust și timpul său*. După cum se vede, noțiunea timp nu poate fi în niciun caz ocolită, cînd e vorba de Proust.

Tema s-a dovedit, altminteri, a fi mai mult decît generoasă, ea putînd cuprinde principalele aspecte biografice: reconstituirea cîtorva dintre *primele saloane* — frecventate de Proust — ceea ce ar fi, cu alte cuvinte, tot *Temps perdu*; o selectivă incursiune în anii *copilăriei și adolescenței*; *Proust și timpul său*, adică scriitorul și raporturile sale cu lumea — cu lumea mondenă, cu lumea literară, cu prietenii, cu Parisul însuși... Un alt capitol, prezentîndu-se în succesiunea expunerii cu o unitate de monolit — cum a și fost în existența lui Proust, a fost *Ruskin și arta*.

În fine, expoziția se încheia — apoteotic — cu opera, adică o sală a manuscriselor Proust. Întreaga expoziție a întrunit cinci săli și arhiva Proust — în diversitatea ei — e departe de a fi fost epuizată.

Inaugurînd expunerea cu trei dintre primele saloane frecventate de viitorul scriitor, în jurul anilor 1900, a însemnat pentru public o primă întîlnire cu Proust, în cea mai cunoscută dintre ipostazele vieții sale — *el* și lumea mondenă, omul timpului pierdut. Dar, chiar așa stînd lucrurile, mai împărtășește

*) Musée Jacquemart André, 158, Boulevard Hausman. Conține remarcabile colecții: tablouri, sculpturi, tapiserie, mobile, ceramică, sticlărie, bronzuri de Italia din secolul al XV-lea, din epoca Renașterii și din secolul al XVIII-lea (Ghid Michelin).

**) Biblioteca națională din Paris organizează mai toate expozițiile literare. În ultimii ani au făcut obiectul expunerilor: Baudelaire și critica de artă, Literatura sec. al XVII-lea, Claudel, Gide...

https://biblioteca-digitala.ro

cineva — azi — această severă etichetare, cînd știm că e vorba de un mare scriitor, deși el însuși s-a blamat astfel ? Desigur nu ! Pentru că se știe cum această lume, cu cercul ei închis, s-a convertit în scris ; cum, descriind-o, ea s-a demodat, cum proiectînd-o în neant, a devenit dintr-o dată celebră. El a făcut să devie astfel, el care se luptase atîta ca să pătrundă în ea, dar pentru care avea să se răzbune. Cu această secvență din expoziție, s-a realizat, în fond, o plonjare în însuși universul operei.

Muzeistic vorbind, s-a oferit publicului un spectacol, o punere în scenă după cel mai autentic procedeu teatral. Manechine, reprezentînd modelele reale ale personajelor sale — arhetipurile proustiene, în vestimentația pe care au purtat-o cîndva, în mișcarea lor caracteristică și cu gesturile lor proprii, sînt distribuite în mijlocul saloanelor... Iar, ca un laitmotiv, certificînd autenticitatea reconstituirii, se folosește expunerea documentului iconografic, fie fotografie, tablou, compoziție, portret.

La intrare — în dreapta, de pildă — a fost plasat salonul de muzică al lui Robert de Flers. Salonul din stînga, din aceeași serie a saloanelor muzicale, e dominat de monumentalul tablou al salonului însuși, reprezentînd-o pe contesa Mathieu de Noailles și pe Madeleine Lemaire — prefigurînd scena descrisă de Proust ; Madeleine Verdurain ascultînd Sonata lui Vinteuil, așa cum, adevărata Madeleine îl asculta pe Reynoldo Hahn, cîntînd la pian. Sala saloanelor se încheia cu salonul lui Jacques Damiot. Aici contesa de Greffulhe poartă aceeași rochie de velour negru, încrustată cu perle, așa cum se vede în fotografia pe care o are în față. Sporul de autenticitate a atmosferei se datorează și prezenței — indispensabile de altfel — a elementului decorativ de epocă, fie covor, tapiserie sau mobilier.

Manuscrise Proust

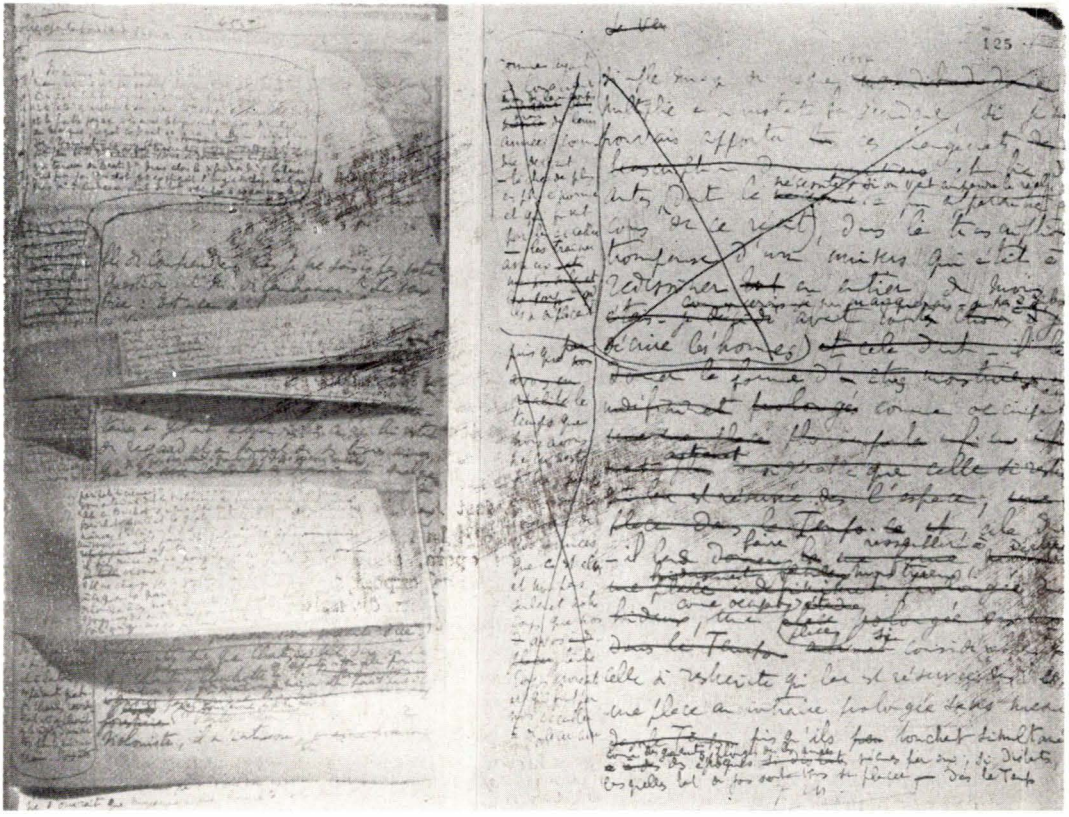

https://biblioteca-digitala.ro

Un singur personaj părea că lipsește aici — tocmai acela pentru care lumea saloanelor e pentru moment reînviată. Dar, spiritul lui e totuși prezent, întregul spectacol pare a fi fost regizat de Proust însuși. De undeva, din ultimul colț al încăperii el privește spre cealaltă lume, spre vizitatori, invitîndu-i să facă acest pelerinaj al lumii prin care a trecut, spre a o regăsi mai departe, în opera lui. Așa mi s-a părut a fi fost rostul celebrului portret *Proust cu floarea la butonieră*, așezat pe șevalet, la intrarea în cealaltă sală.

Fiecare etapă a vieții scriitorului trăiește într-o expoziție prin prezența și emotivitatea documentului. Vizitatorului i se procură privilegiul dialogului direct cu aceste relicve despre a căror valoare, chiar Proust îi vorbea odată, într-o scrisoare, prietenului său romîn Anton Bibescu. Mitul Proust se demitizează — acuma — pentru a i se înfățișa cititorilor săi, așa cum a fost, în condiția sa obișnuită de om — copilul, adolescentul, tînărul, scriitorul.

Actul de naștere a ilustrat celebrarea centenarului, dar a consemnat deopotrivă, prin data pe care o poartă pe el — 10 iulie 1871 — împrejurările tulburi ale acelui an, Comuna din Paris. De aceea el nu s-a născut la Paris, ci la Auteuil, unde mama sa se retrăsese în casa fratelui ei Louis Weill, după *„teribila săptămînă din mai"*. Numeroase alte documente au adus în contextul expoziției nu numai parfumul timpului, ci au readus, la o sută de ani de la nașterea scriitorului, adevărul clipelor trăite. Carnetul militar — 1888 — regimentul de rezervă, infanterie, fotografia Proust și colegii de la liceul Condorcet, diploma de „bachelier es lettres", 1889, sînt doar trei din numeroasele posturi ale vieții de elev, militar, absolvent...

Capitolul — mereu cercetat de către exegeții proustieni — *Ruskin și arta* a fost grefat, în succesiunea expunerii, în ponderea pe care a avut-o cu adevărat în existența lui Proust. I s-a consacrat de altfel o sală. Pentru că nici Ruskin — ca personalitate —, nici catedralele gotice, nu sînt la Proust niște preocupări printre altele. S-au conjugat în cazul lui două mari pasiuni, care s-au revărsat prin efortul lor creator în opere durabile : restituirea culturii universale prin tălmăcirea *Bibliei de la Amiens* a personalității romanticului englez — a cărui figură de ascet semăna la bătrînețe uimitor cu Tolstoi — și elaborarea seriei de articole *Les églises*... Pe de altă parte, Ruskin nu e pentru Proust numai omul de rară forță morală, nu trăiește prin el numai un climat de epocă — particular — propriu Angliei secolului al XIX-lea.

Exegezele *Bibliei de la Amiens* resuscită la Proust interesul pentru gotic, făcînd din el un pătimaș pelerin al catedralelor franceze, Chartres, Amiens, Illiers ... Și tot de aici vor țîșni infinitele sugestii pentru arhitectonica operei proprii.

În expoziție au stat însă etalate mărturiile muncii, ale studiilor analitice, întreprinse cu aplicație de specialist : *Biblia de la Amiens*, cu prefața și textul în engleză — susținut adnotate de Proust, schițe, desene detaliate întocmite de el. Cum i-ar fi reținut altfel atenția figurile pe care Ruskin le-a identificat pe portalurile catedralelor gotice, cum l-ar fi fascinat *„omulețul acela"* — mica figură de la Rouen, dintre cele zece mii de figuri sculptate acolo ?

Pentru un public obișnuit să frecventeze expoziții literare, expoziția Proust a spart, cred, tiparele organizatorice, nu numai pentru că imensitatea unei arhive — ca aceea a lui Proust — permite abordarea oricărei teme, din oricare unghi. Nu. Și pentru că s-a evitat manierismul în expunere, fără să se fi încălcat criteriile de planuri. Am văzut că nu s-a început, de pildă, cu începutul, și așa cum procedează un regizor subtil, cînd face un film despre viața cuiva, nu e obligat să pornească școlărește de la naștere, după cum nu e obligat să traseze cu rigla biografia acelui cuiva.

Încheind expoziția cu o sală consacrată în exclusivitate operei, vizitatorul are — realmente — o senzație de șoc. După ce a parcurs itinerariile unei existențe, cu amprentele „timpului pierdut", nimeni nu mai poate rămîne victima unei atari iluzii, în fața miilor de pagini scrise. Cînd, mai cu seamă se știe că în ele s-a revărsat efortul suprem ale unui om suferind. A lucrat noaptea în chinurile unei boli care nu l-a cruțat, a rezistat însă, prin voință, pînă în clipa în care a reușit să scrie cuvîntul „fin" pe ultima carte. S-a demonstrat, nu mai puțin, un mare adevăr, pe care nu știu dacă organizatorii l-au gîndit, miracolul creației aceluia care a revoluționat romanul secolului XX. S-a premeditat însă suspensul, ca în cinematografie, tot amînînd întîlnirea cu scriitorul, pentru a păstra neștirbită impresia raportului *muncă și creație*. Au fost expuse toate speciile manuscriselor Proust — specii devenite celebre în limbajul exegezelor proustiene : carnetele, caietele seria I-a (caietele de școală din care numeroase fragmente au trecut în operă), seria a II-a a caietelor, numerotate de autor de la I — XX — caiete restaurate și nerestaurate. Cu prezentarea manuscriselor s-au realizat niște expuneri panoramice — la figurat și la propriu — ținînd seama de formatele lor și de dimensiunea filelor — acelor „caiete restaurate". Manuscrisul care reprezintă de pildă *Jean Santeuil* are să zicem formatul Bibliei de la București, după cum *La Prisonnière*, ale cărei foi sînt colate cap la cap — se desfășoară într-o lungă bandă mai mare de doi metri și jumătate. Pentru asemenea dimensiuni neobișnuite s-au construit vitrine de proporții adecvate, cu etaje...

S-a pus accentul final pe un element care să realizeze o simetrie cu începutul expoziției — reconstituindu-se camera în care a murit Proust. Pentru că aici a lucrat pînă la ultima suflare.

https://biblioteca-digitala.ro

ISTORIA AUTOMOBILULUI ÎN PERIOADA ANILOR 1893 — 1934, PREZENTATĂ ÎN MUZEUL NAȚIONAL TEHNIC DIN PRAGA

ing. D. POPESCU

Cu ocazia unei călătorii făcute în cursul lunii aprilie a anului trecut în R. S. Cehoslovacia, am avut prilejul de a vizita Muzeul Tehnic din Praga.

Situat într-o clădire impunătoare din str. Kostelni nr. 42, muzeul are numeroase secții tehnice, științifice și tehnico-istorice (Astronomie, Fotografie, Cinematografie etc), înzestrate cu exponate de mare valoare, prezentate în mod cronologic, în evoluția lor, după principii muzeistice moderne.

Printre secțiile a căror vizitare este deosebit de instructivă, un loc aparte îl deține secția automobilelor vechi, amplasată la parterul clădirii. Aici, pe o suprafață de cca 1 600 mp. sînt expuse 15 automobile vechi, originale, care prin modul cum sînt prezentate dau o imagine vie a procesului de evoluție, perfecționare și modernizare a automobilului.

Am dorit să ne folosim și de faptul că muzeul editează niște fotografii foarte izbutite, pentru a prezenta cititorilor „Revistei muzeelor" atrăgătoarea secție de istorie a automobilului, pe exponate.

Primul exponat este o trăsură-automobil marca „Benz Victoria", construită la Mannheim (Germania), în anul 1893, echipată cu un motor de 4 C.P., cu o turație de 400 rot/min, avînd o greutate de 650 kg și putînd dezvolta o viteză maximă de 20 km/h (foto 1).

Din anul 1897, există o trăsură-automobil marca „Prezident", construită la fabrica „Tatra" din Cehoslovacia. Este echipată cu un motor Benz, cu 2 cilindri, dezvoltînd o viteză maximă de 20 km/h. Nu are diferențial, iar roțile sînt prevăzute cu benzi de cauciuc (foto 2).

O trăsură marca „Decauville" (Franța), construită în anul 1893, pentru două locuri. Este echipată cu un motor de 3,5 C.P., cu o turație de 1 300 rot/min, avînd o capacitate cilindrică de 618 cm cubi. Motorul este prevăzut cu radiator pentru răcirea apei. Are diferențial, iar roțile sînt echipate cu cauciucuri balon (foto 3).

Foto 1

Un automobil marca „De Dion Bouton" (Franța), datînd din anul 1899, construit pentru două locuri. Este echipat cu un motor de 402 cm cubi, dezvoltînd o viteză de 35 km/h, avînd un consum de benzină de 5 litri la 100 km. Motorul este prevăzut cu radiator pentru răcirea apei. Automobilul posedă diferențial, iar roțile sînt echipate cu cauciucuri balon. Mai posedă 4 faruri, unul amplasat în fața motorului, două în părțile laterale (dreapta și stînga) ale volanului și unul, de semnalizare, situat la spate (foto 4).

Un automobil marca Koprivnice „Tatra", fabricat în Cehoslovacia în anul 1899—1900. Este construit pentru două locuri, amplasate în față, motorul și rezervorul de apă pentru răcire fiind situate în spate. Motorul de 18 C.P. și 1 800 rot/min, cu carburator îi permite, funcționînd în regim normal, să atingă o viteză de 100 km/h. Nu are

https://biblioteca-digitala.ro

diferențial, fiind prevăzut cu lanț ca de bicicletă. Este decapotabil, roțile au spițe și sînt echipate cu pneuri (foto. 5).

Un automobil marca „Oldsmobile" — Curved Dash — fabricat în S.U.A. în anul 1901. Este de tip deschis (fără capotă), avînd două locuri. Roțile, atît cele din față cît și cele din spate, au spițe și pneuri și sînt protejate de aripi. Motorul, amplasat în față, funcționează în 4 timpi și dezvoltă o viteză de maximum 35 km/h (foto 6).

Un automobil marca „White", construit în S.U.A., în orașul Cleveland, statul Ohio, în anul 1904. Este de tip deschis, avînd patru locuri. Roțile cu spițe sînt echipate cu pneuri, fiind protejate de aripi metalice. Motorul în 4 timpi are o putere de 10 C.P., cu o turație de 400 ture/min. Realizează o viteză maximă de 65 km/h (foto 7).

O trăsură-automobil marca „Laurin & Klement" tip Azr 1905—1906, construită în Cehoslovacia, echipată cu un motor „Skoda" de 7 C.P., dezvoltînd o viteză maximă de 40 km/h. Este de tip decapotabil, avînd două locuri. Roțile, prevăzute cu spițe, sînt echipate cu pneuri. Are patru faruri, două montate în fața motorului și două în părțile laterale ale volanului (foto 8).

Un automobil-cupeu (autoturism) pentru 4 locuri, marca „Velox" (Praha-Karlin), construită în Cehoslovacia în anul 1906. Este echipat cu un motor de 10 C.P. Posedă diferențial. Dezvoltă o viteză maximă de 50 km/h. Roțile, cu spițe, sînt încălțate cu pneuri, fiind protejate cu aripi de lemn (foto 9).

Un automobil marca „Piccolo", datînd din anul 1906, construit în Apolda (Thuringia) — Germania, de firma A. Ruppe Sohn. Este de tip decapotabil, pentru două locuri, fiind echipat cu un motor de 6 C.P., dezvoltînd o viteză maximă de 35 km/v. Roțile au spițe și pneuri (foto 10).

Un automobil marca „Renault" AX, fabricat în Franța (Billancourt), în anul 1909, fiind de tip deschis, pentru două locuri. Este echipat cu un motor de 14 C.P., cu o turație de 1 600 rot/min. Realizează

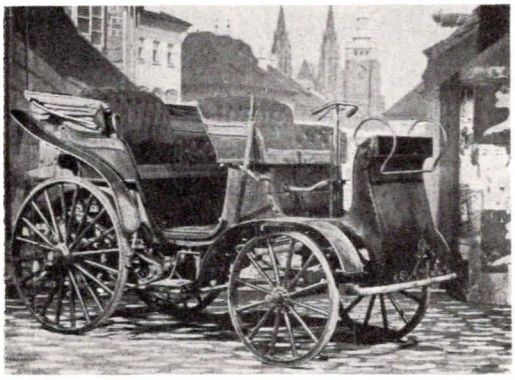

Foto 2

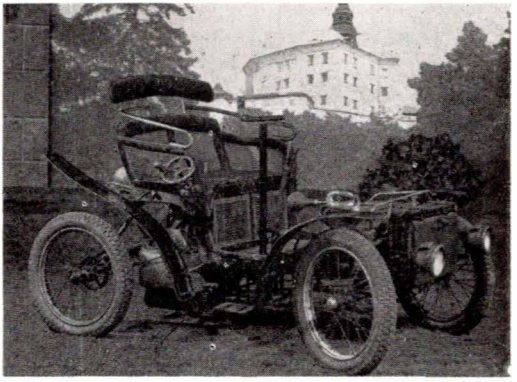

Foto 3

Foto 4

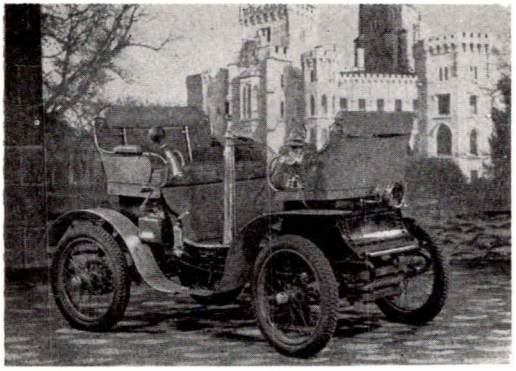

Foto 5

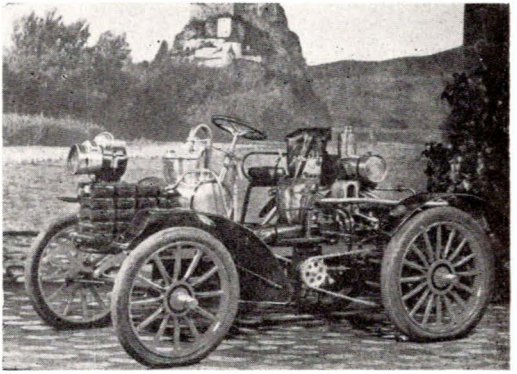

https://biblioteca-digitala.ro

Foto 6

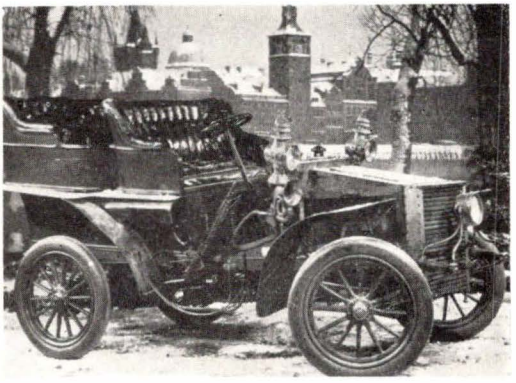

Foto 7

Foto 8

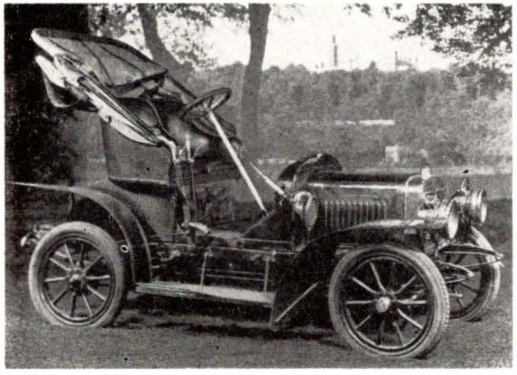

Foto 9

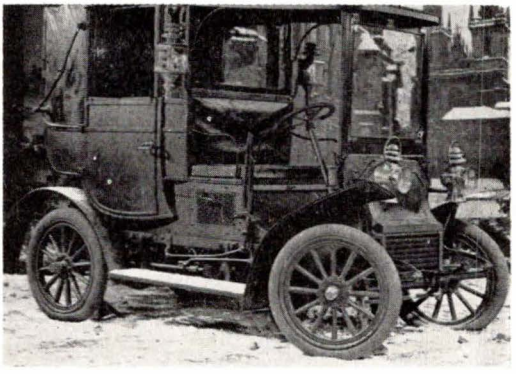

Foto 10

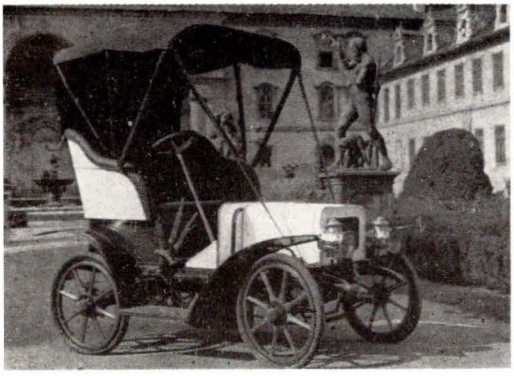

Foto 11

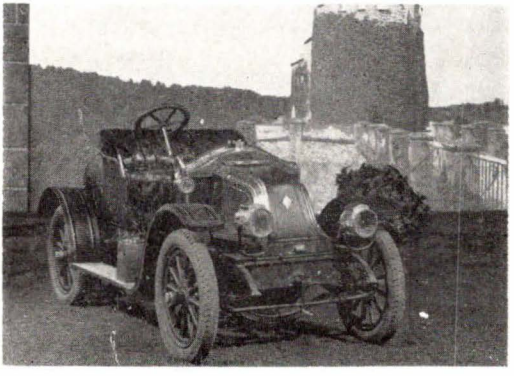

https://biblioteca-digitala.ro

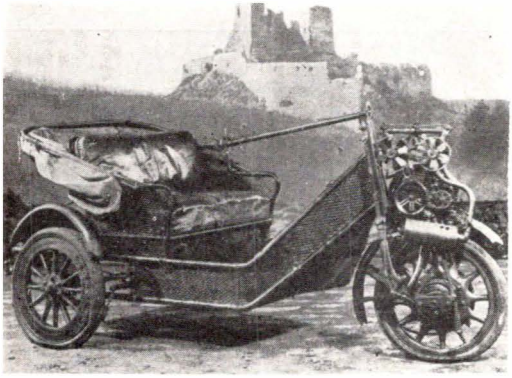

Foto 12

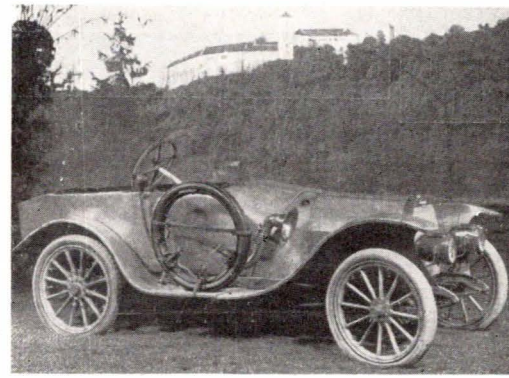

Foto 13

o viteză maximă de 65 km/h. Roţile sînt cu spiţe şi pneuri. Are 3 faruri, două în faţă şi unul în dreptul volanului (foto 11).

Un automobil marca „Phänmobil", executat de firma G. Müller din Germania, în anul 1910. Este o execuţie interesantă. Motorul de 8 C.P., cu o turaţie de 1 450 rot/min. este amplasat în faţă, nefiind acoperit. Maşina este de tip decapotabil şi are două locuri. Roţile sînt prevăzute cu spiţe groase şi echipate cu pneuri (foto 12).

Un automobil de sport marca „Bugatti" tip 13, construit în Franţa în anul 1912, avînd 4 locuri. Este echipat cu un motor de 14 C.P. cu o turaţie de 2 800 rot/min şi poate realiza o viteză maximă de 95 km/h. Greutatea totală a maşinii este de 680 kg. Roţile, protejate de apărători metalice, au spiţe groase şi sînt echipate cu pneuri (foto 13).

Un automobil marca „Tatra", fabricat în Cehoslovacia în anul 1923. Automobilul este decapotabil, roţile (atît cele din faţă, cît şi cele din spate) sînt pline (fără spiţe), fiind echipate cu pneuri. Motorul în 4 timpi, de 11—12 C.P., cu o turaţie de 2 800 rot/min, dezvoltă o viteză maximă de 60—70 km/h (foto 14).

Un automobil de sport marca „Wikov" 1 500 OHC, fabricat în Cehoslovacia în anul 1912. Este echipat cu un motor în 4 timpi care, cînd este acţionat cu compresor, dezvoltă o viteză maximă de 165 km/h, iar cînd nu are compresor, realizează o viteză de numai 135 km/h. Roţile sînt prevăzute cu spiţe scurte fixate pe butuc şi pe jantă, fiind echipate cu pneuri. Posedă diferenţial şi este construită pentru două locuri (foto 15).

Toate aceste maşini sînt deosebit de bine întreţinute, fiind în stare de funcţionare.

Un alt exponat valoros, amplasat tot în această secţie, este un vagon de cale ferată, ce a aparţinut familiei imperiale austro-ungare. Este un vagon-salon, cu care arhiducele Franz-Ferdinand, moştenitorul tronului Austro-Ungariei, a călătorit la 28 iunie 1914 de la Viena la Sarajevo, unde a fost asasinat de patrioţii sîrbi. Cu acelaşi vagon el a fost readus la Viena pentru a fi înmormîntat.

Toate aceste exponate reprezintă o mare valoare istorică, tehnică şi muzeistică, meritînd a fi văzute de toţi acei care vizitează oraşul Praga. Personal consider că modul cum este prezentată istoria automobilului în Muzeul Tehnic din Praga este unic, meritînd toată admiraţia.

Foto 14

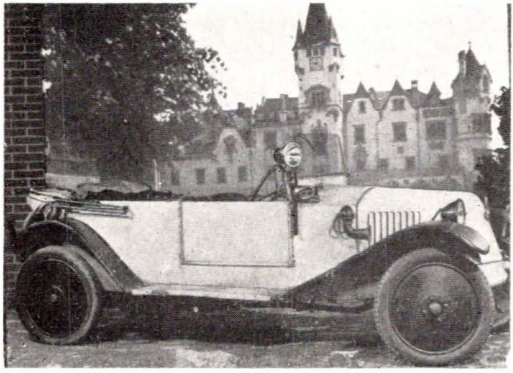

Foto 15

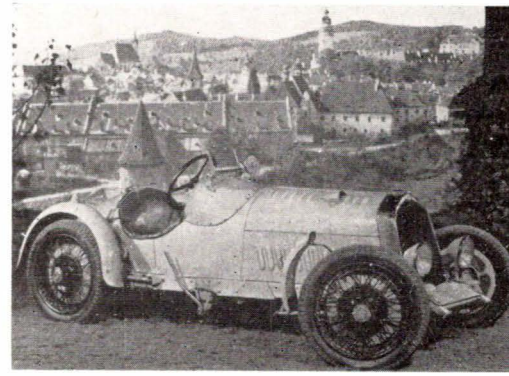

https://biblioteca-digitala.ro

FESTIVAL LITERAR — ARTISTIC „GEORGE BACOVIA"
— prima ediție —

Între 30 septembrie și 3 octombrie 1971, Bacăul a fost gazda primei ediții a festivalului literar-artistic „George Bacovia", prilejuit de împlinirea a 90 de ani de la nașterea poetului.

Organizată sub auspiciile Uniunii Scriitorilor, Revistei „Ateneu" și Comitetului județean pentru Cultură și Educație Socialistă, sărbătorirea a căpătat semnificația unui eveniment cultural de primă însemnătate.

Bacăul, orașul natal al poetului George Vasiliu — devenit mai tirziu Bacovia — a oferit invitaților diverse manifestări festive și discuții literare, omagiind spiritul celui sărbătorit.

La deschiderea festivă, care a avut loc în sala Casei de cultură „Vasile Alecsandri", au luat cuvîntul: tovarășul Gheorghe Roșu, membru al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului popular județean, poeta Agatha Grigorescu-Bacovia, poetul Radu Cârneci, redactor-șef al revistei „Ateneu" și alți scriitori; a urmat un spectacol omagial, la care și-au dat concursul cunoscuți artiști ai scenei românești, printre care balerinii Magdalena Popa și Amato Checiulescu, soprana Emilia Petrescu, artistă emerită, pianistul Corneliu Gheorghiu, de la Filarmonica „George Enescu" din București și alții.

Printre manifestările incluse în programul „Zilelor Bacovia", Sesiunea științifică pe tema „Viața și opera lui G. Bacovia" a întrunit o serie de comunicări ținute de critici și istorici literari, profesori și cercetători, comunicări ce vor fi publicate într-o culegere specială și pe marginea cărora s-au făcut proiecții de filme documentar-artistice.

Programul a mai înscris: vernisajul expoziției de artă plastică, cuprinzînd lucrări de grafică (remarcabilă fiind prezența graficianului Petre Vulcănescu) și sculptură, inspirate din viața și opera poetului, cu ocazia căruia a făcut o prezentare Eugenia Antonescu, șeful secției de artă a Muzeului județean.

A fost organizat un recital poetic „La statuia lui Bacovia", ce a avut loc seara, la lumina reflectoarelor, în cadrul căruia tineri poeți au citit versuri inspirate de opera bacoviană; un concert simfonic dedicat lui Bacovia a deschis noua stagiune muzicală din Bacău, o vizită prin „Codrii Bacăului", în parcul Gherăiești și parcul Hemeiuși; vernisajul unei expoziții de carte; revista „Ateneu" a organizat o masă rotundă pe tema „Poezia contemporană și angajarea socială"

Apoi a avut loc vizionarea reportajului cinematografic „Primul festival literar-artistic G. Bacovia", aparținînd cineclubului Casei de cultură „Vasile Alecsandri".

Un emoționant moment l-a constituit, în cea de a doua zi, dezvelirea în centrul orașului, a originalei statui „George Bacovia", noua operă a sculptorului Constantin Popovici.

Ziua a treia s-a remarcat prin spectacolul de poezie, muzică și dans „Clavirele pling în oraș", prezentat de Teatrul dramatic „Bacovia", în regia artistică a lui Sorin Postelnicu.

Au mai avut loc: un colocviu de impresii cu oaspeții și o șezătoare literară la care au participat scriitori invitați și locali.

De asemenea la Teatrul de vară din Bacău, ultima zi s-a încheiat cu un spectacol patriotic, literar-muzical-coregrafic în regia lui Constantin Donea.

S-au decernat diplome de creație literar-artistică „George Bacovia" și în fiecare zi au fost organizate micro-recitaluri poetice.

În orașul în care a trăit mai mult decît jumătate din viață, sărbătorit astfel, Bacovia a reușit să se impună ca o adevărată prezență.

De altfel, tot în aceste zile, locuința din Calea Moinești nr. 13, în care a stat poetul între anii 1906 — 1928 și unde a creat mare parte din opera sa, a devenit casa-muzeu „George Bacovia".

Festivitatea deschiderii casei memoriale din Bacău în prezența invitaților, discursurile tovarăș

https://biblioteca-digitala.ro

șului Iulian Antonescu, directorul Direcției muzeelor din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, al poetei Agatha Grigorescu-Bacovia și ale altor critici de artă invitați, ținute cu acest prilej, precum și vizitarea acesteia de către oaspeți, au desăvîrșit cadrul sărbătoresc în care s-a desfășurat întregul festival literar-artistic „George Bacovia" '71.

Alături de această festivitate din Bacău semnalăm cîteva din manifestările ce au avut loc în București cu acest prilej. La 16 septembrie 1971, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste și a Universității populare București, în sala Dalles, s-a organizat o seară omagială „George Bacovia".

La 9 septembrie 1971, poetul a fost sărbătorit de către elevi la Biblioteca municipală „Mihail Sadoveanu".

Tot în București s-a mai organizat o expoziție itinerantă prezentată în numeroase școli, instituții, fabrici și cluburi din București și Bacău.

Relevînd reușita deplină a primei ediții a festivalului literar-artistic „George Bacovia", ne îndreptăm gîndul cu speranță spre edițiile ce-i vor urma.

Aurora BĂDILĂ

MUZEUL DIN CRISTURUL SECUIESC LA 25 DE ANI DE LA ÎNFIINȚARE

De curînd în viața și istoria Muzeului din Cristurul Secuiesc au avut loc două evenimente deosebite, ocazionate de împlinirea vîrstei de 25 de ani.

Mai întîi, așa cum se cuvine pentru un muzeu care a pus la temeliile sale o serioasă cercetare științifică, evenimentul a fost subliniat prin organizarea și desfășurarea unui simpozion științific, în care s-au expus și analizat numeroase teme, tratînd subiecte din domeniile științelor naturii, arheologiei și etnografiei. Aceste studii au analizat fenomene și aspecte privind natura și societatea din cuprinsul județului Harghita. Comunicările au fost susținute (în ziua de 16 octombrie 1971), atît de personalul muzeului cît și de mulți invitați din județ și din alte localități ale Transilvaniei — Sectorul etnografic al Academiei Republicii Socialiste România, Cluj, muzeele etnografice din Cluj, Sibiu, Odorhei etc.

A doua zi, în cadru solemn, sărbătoresc, s-a desfășurat programul Jubileului organizat pentru cea de a 25-a aniversare de la înființarea acestui muzeu, în prezența organelor de partid și de stat din județul Harghita și din orașul Cristurul Secuiesc, precum și a peste 200 invitați — directori de muzee, cercetători, profesori, activiști culturali, muncitori etc.

După raportul directorului muzeului — Dr. Ștefan Molnar — care a făcut istoricul acestei instituții, a analizat conținutul său actual și activitatea sa științifică și educativ-culturală, au urmat la cuvînt diferite persoane între care și doi delegați ai Consiliului Culturii și Educației Socialiste, Nicolae Ungureanu și Gh. Focșa. Seria luărilor la cuvînt a fost încheiată de către tovarășul Ludovic Fazekas, prim secretar al Comitetului județean Harghita al P.C.R.

În aceste cuvîntări s-au accentuat calitățile acestui muzeu, conținutul său actual, activitatea științifică temeinică prin care s-a realizat dezvoltarea patrimoniului muzeal, munca serioasă și pasionată desfășurată de micul colectiv al acestui muzeu în frunte cu directorul său — dr. Ștefan Molnar, sarcinile noi care revin instituției de a contribui la instruirea și la formarea conștiinței socialiste a vizitatorilor.

A urmat apoi un frumos spectacol cultural-artistic, susținut de formații de artiști amatori din Odorhei, cu muzică, dansuri, recitări etc.

Cu același prilej am constatat că la Muzeul din Cristurul Secuiesc s-a lucrat intens în ultimele luni pentru reorganizarea expoziției pavilionare etnografice, după ce fusese reorganizată mai înainte secția de științele naturii.

Am reținut de asemenea că, acționînd cu sprijinul obștesc de la început, cu munca entuziastă a tineretului școlar, cu activitatea voluntară concretă și îndelungată a diferiților muncitori și intelectuali, cu sprijinul tot mai larg și mai consistent sub raport material și moral al organelor de partid și de stat județene și locale, cu îndrumarea și ajutorul C.C.E.S., cu rîvna, pasiunea și competența personalului redus al acestui muzeu, activitatea a fost continuată cu perseverență timp de 25 de ani. Această activitate s-a lărgit treptat, urmărind creșterea sistematică a patrimoniului muzeal, îmbunătățirea condițiilor de expunere și organizarea expozițiilor de bază, adîncirea cunoașterii științifice a aspectelor naturii și a creațiilor umane tradiționale din aceste locuri.

La bilanțul actual de un sfert de veac, muzeul din Cristurul Secuiesc se prezintă cu o serie de realizări pozitive remarcabile printre care:

1. O colecție totală de 28 000 obiecte din domeniul științelor naturii, arheologiei, istoriei și etnografiei.

2. Două expoziții de bază cuprinzătoare și bine organizate, care ilustrează pe de o parte structura teritoriului, fauna și flora lui, și pe de altă parte creațiile omului, ocupațiile, meșteșugurile, industriile și instalațiile tehnice populare.

În cele două secții — consacrate științelor naturii și etnografiei — muzeul expune doar o proporție de 10% din ceea ce a acumulat.

Ambele expoziții fac dovada întemeierii lor pe cunoașterea științifică aprofundată a celor două categorii de fenomene naturale și etnografice. Sînt remarcabile dioramele de proporții mai reduse și biotipurile ori colecțiile de roci și de fluturi din expoziție, care prezintă structura teritoriului, plantele, arborii sau vietățile din mediul natural

https://biblioteca-digitala.ro

înconjurător. Colecțiile etnografice sînt expuse în trei grupări distincte :

a. Expozițiile de interior în săli relativ mici, care ilustrează ocupațiile : culesul din natură, pescuitul, vînătoarea, creșterea animalelor, păstoritul, agricultura ; meșteșugurile specializate : făuritorii de site din păr de cal ; pielarii și curelarii ; cizmarii și cojocarii ; olarii ; fierarii, dulgherii, șițarii, împletitorii din paie, țesătoarele etc. Sînt expuse pentru fiecare meșteșug materiile prime, utilajele și produsele finite.

b. Seriile de instalații tehnice — expuse într-o vitrină continuă de 60 m lungime, care prezintă utilaje arhaice folosite la fabricarea uleiului, morărit, finisat stofele din lînă, prelucrarea lemnului etc. Printre acestea, unele exemplare marchează tocmai faza foarte interesantă a trecerii de la mecanismele arhaice din lemn, la cele care treptat sînt lucrate complet din fier, ceea ce sporește eficiența lor și marchează faza de trecere de la industria populară la marea industrie mecanizată.

c. Mai consemnăm fruntarele de moară de apă, portalurile de gospodării cu decor sculptat ori pictat, și locuința secuiască autentică — 1853 — cu tot inventarul interiorului său complex și caracteristic.

Subliniem de asemenea selecția riguroasă a materialelor expuse, interesul deosebit pe care acest material valoros îl trezește față de vizitatori, îmbinarea armonioasă și judicioasă între obiecte și materialul muzeografic ajutător — texte explicative, fotografii și grafică — toate sugestive, selecționate cu grijă, expuse la proporții și în număr strict necesar, pentru a reliefa obiectele, a clarifica modul utilizării lor, a lămuri funcția și întrebuințarea lor în muncă. Atrage în special atenția seria de meșteșuguri în mare parte dispărute în ultimele 4—5 decade și reconstituite cu ajutorul celor mai vîrstnici dintre muncitorii specializați care le-au practicat în trecut. Aceștia au ajutat și la identificarea seriilor complete de unelte și utilaje și la elucidarea procesului muncilor speciale.

Așa cum se prezintă astăzi, muzeul din Cristurul Secuiesc poate fi considerat ca un exemplu demn de luat în considerare de multe alte muzee zonale.

Îndeosebi pentru expozițiile sale etnografice, el ilustrează o idee pe care am subliniat-o încă acum 15 ani, cînd susțineam că, deși după un plan tematic general asemănător, muzeele etnografice complexe, care își propun să ilustreze modul de viață al unei populații în decursul istoriei și în relație cu mediul său natural specific, pot fi foarte net diferențiate, dacă cercetarea, selecția și expunerea materialelor vor fi temeinic fundamentate științific. În conținutul oricăruia dintre aceste muzee vor apărea aspecte originale izvorîte din aspectele diferențiate ale culturii tradiționale zonale. Oglindind cu grijă particularitățile acestei culturi, muzeul din Cristurul Secuiesc a devenit o instituție științifică, culturală și educativă originală, putînd să aducă contribuția sa specifică la instruirea, îmbogățirea cunoștințelor raționale și la educarea unui număr tot mai mare de oameni ai muncii și de tineri care se vor perinda cu interes sporit prin fața exponatelor sale valoroase.

Exemplul concret de muncă serioasă, pasionată și competentă, fundamentată pe cunoștințe științifice temeinice, pe care îl oferă Muzeul din Cristurul Secuiesc și directorul său dr. Ștefan Molnar, trebuie cunoscut de cei mai mulți dintre tinerii muzeografi, care, apropiindu-se de un asemenea exemplu vor putea să-l folosească ca un îndreptar pozitiv, ca o pildă demnă de urmat.

dr. Gheorghe FOCȘA

CONSFĂTUIREA MUZEOGRAFILOR DIN JUDEȚUL VASLUI

În ziua de 15 octombrie 1971, Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Vaslui a organizat la Muzeul „Vasile Pârvan" din Bîrlad o consfătuire cu toți muzeografii din județ, pe tema : „Măsuri privind ancorarea muzeelor în procesul de formare a conștiinței socialiste a maselor".

În cursul discuțiilor au fost abordate următoarele probleme :

— Îmbunătățirea muncii de popularizare a exponatelor muzeale și preocupări în domeniul cercetării științifice.

— Planul de activitate pe trim. IV, 1971.

— Expoziții itinerante și expuneri în localitățile învecinate.

— Elaborarea planului de măsuri privind contribuția muzeelor la formarea conștiinței socialiste.

— Organizarea unui muzeu în orașul Vaslui.

Referindu-se la formele și mijloacele de popularizare a muzeelor, participanții au accentuat în primul rînd necesitatea ca expoziția de bază să fie foarte bine organizată (exponatele judicios alese, textele bine întocmite, mobilierul să ajute la o cît mai completă punere în valoare a exponatelor), întrucît o expoziție instructivă și estetică atrage ea însăși vizitatorii.

În aceeași măsură a fost reliefat rolul pe care trebuie să-l aibă îndrumătorul, care — dovedind o temeinică pregătire de specialitate, însușiri psihologice și talent pedagogic — poate oferi vizitatorilor nu numai niște satisfacții cerebrale (împlinind expoziția prin informații suplimentare prețioase), ci și stări afective care să-i atragă spre muzeu tot mai mult.

De asemenea, au fost menționate și diverse manifestări ce pot avea loc la sediul muzeului, acolo unde există condiții, pentru a se stabili legături mai strînse cu publicul.

În afară, muzeul poate fi popularizat prin expoziții temporare, conferințe însoțite de proiecții, ținute de muzeografi pe teme legate de profilul muzeului, prin colaborarea muzeului cu organizațiile sindicale din întreprinderi, cu UTC-ul, cu școlile și organizația de pionieri, cu casa de cultură

https://biblioteca-digitala.ro

și căminele culturale, prin panouri cu fotografii și afișe puse în gări, autogări, hoteluri, intreprinderi, pe arterele de acces în localități, prin cărți poștale, pliante, cataloage, ghiduri, articole în presa centrală și locală, la radio și televiziune, la stația de radio-amplificare etc., etc.

Participanții la discuții au subliniat faptul că acțiunile de popularizare trebuie să fie nu numai variate, ci și bine realizate, pentru a fi cu adevărat eficiente.

Este regretabil însă că muzeele din județul Vaslui n-au folosit decît în foarte mică măsură și numai o parte din aceste forme și mijloace, iar perspectiva nu oferă garanția că activitatea muzeelor cu publicul va cunoaște forme mult mai variate, așa după cum a rezultat din programele prezentate în cadrul consfătuirii.

În ce privește planurile de cercetări, s-a observat că acestea se confundă cu planurile de finanțare a cercetărilor, ele neavînd prevăzute teme pentru toate secțiile, în funcție de necesitățile fiecărui compartiment, conform profilului muzeului, ci de obicei se acordă importanță mai ales secției care intră în specialitatea directorului.

Sigur că, și în acest caz, Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă ar trebui să vegheze ca cercetarea să se desfășoare în mod judicios, ținîndu-se seama de necesitățile de dezvoltare a patrimoniului fiecărui muzeu și de necesitatea de cunoaștere a istoriei naturii și societății din această zonă.

Discutîndu-se organizarea muzeului din orașul Vaslui, s-a dezbătut propunerea ca această unitate să aibă secții de istorie (veche și medie probabil), de etnografie și de artă plastică modernă și contemporană. S-a observat însă că s-a făcut această propunere fără să se fi cunoscut mai dinainte resursele etnografice ale județului și posibilitățile de organizare a unei secții muzeale de artă plastică.

De aceea, în timpul discuțiilor nu s-a putut nici măcar să se schițeze modul cum va fi organizat viitorul muzeu. Problema profilului și a tematicii muzeului respectiv a rămas să mai fie încă dezbătută cu specialiști din domeniul istoriei, etnografiei și artei plastice, pentru a se ajunge la soluția cea mai bună.

Cu toate acestea, consfătuirea s-a dovedit deosebit utilă și fructuoasă, deoarece nu numai că s-au înregistrat realizările și minusurile din activitatea muzeelor, dar s-au fixat și cîteva obiective, precum și modul de realizare, pentru ca aceste instituții să-și aducă o contribuție substanțială la permanenta acțiune de educare socialistă a maselor.

I. GRIGORESCU

EXPOZIȚIA „ȘCOALA VIENEZĂ A REALISMULUI FANTASTIC"

Expoziția „Școala vieneză a realismului fantastic", găzduită de Muzeul de artă al R. S. România, ne pune în contact prin 82 de acuarele, desene și gravuri cu o nouă fațetă, inedită pentru noi, a culturii austriece contemporane, ce se adaugă fericit strălucitei tradiții muzicale cunoscute.

Expozanții sînt mesagerii cei mai autorizați ai acestei grupări care îi cuprinde pe cei mai numeroși și mai statornici susținători ai crezului artistic al realismului fantastic, grupare care aproape de un deceniu domină cu autoritatea prestigiului său internațional arta plastică austriacă.

Apărută imediat după cel de al doilea război mondial, la inițiativa artiștilor Rudolf Hausner, Wolfgang Hutter, Fritz Janschka și Anton Lehmden, strînși în jurul pictorului și scriitorului Albert Paris Gütersloh, gruparea purtînd la început denumirea de „Școalav ieneză suprarealistă"; după cel de al cincilea deceniu, datorită precizării în timp a particularităților sale față de principiile suprarealismului, devine cunoscută lumii întregi sub denumirea actuală, prin prezența expozanților ei pretutindeni la manifestări internaționale.

Caracteristica principală, care singularizează această mișcare în cadrul suprarealismului, constă în tratarea predilectă de către artiștii care militează în cadrul ei, a realității concrete, sub multiplele și variatele ei probleme majore. Atunci cînd în lucrările lor ei vizează trăiri individuale ale subconștientului — să nu uităm că Freud este vienez — ei le raportează deliberat realului social care le domină. Realitatea este pregnant evidențiată în arta lor prin cultul pentru redarea cu minuție hipersensibilizată a frumuseții detaliului.

Modalitatea de expresie folosită, aceea a oglindirii realității prin intermediul unui univers fantastic, în care forfotesc ființe reale și demoni, izvorăște din dorința deliberată a artiștilor acestei grupări de a exprima poezia vieții actuale, sensibilitatea și puritatea sentimentelor, în contrast cu duritatea existenței de azi, subjugată și strivită de tehnică.

Arta acestora este o artă de reflecție asupra vieții și destinelor ei, înscrisă în succesiuni de simboluri și forme, care se cer descifrate pe îndelete și în totalitatea componentelor lor, spre a căpăta întreaga opțiune a publicului pentru cîntarea frumuseților vieții în ceea ce are ea mai înălțător.

De aceea, nu este de mirare că majoritatea artiștilor din școala vieneză a realismului fantastic aici prezenți, dornici ca, prin creația lor să înnobileze viața semenilor, își realizează lucrările în diferitele tehnici ale gravurii, spre a fi la îndemîna cît mai multor amatori de artă.

Dintre lucrări, remarcăm ca cele mai reprezentative creației fiecărui artist, *În audiență la Kris-*

https://biblioteca-digitala.ro

Wolfgang Hutter, *Tatuare pentru prietenie* (litografie, 1965)

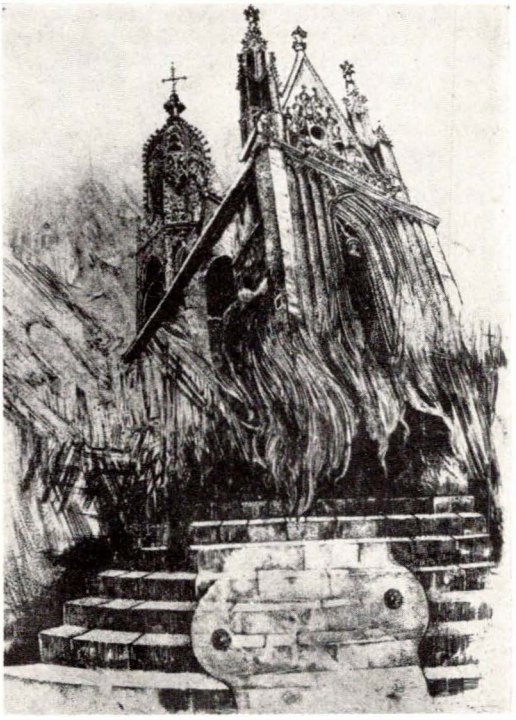

Kurt Regschek, *Maria am Gestade* (acvaforte, 1970)

rongldebtzan de Doxat, *Ucigașul ucigașilor de balauri* de Raimund Gregor, *Adam la adăpost* de Hausner, *Tatuare pentru seara care va veni* de Hutter, *Votați pentru violet-galben* de Janschka, *Judecata lui Paris* de Kies, *Natură statică cu semnul pentru tras la țintă* de Korab, *Coloană arsă* de Lehmden, *În cartierul Sechshausergürtel* de Matouschek, *Zmeu în urcare de Pilcz* și *Diavolul și florile sale* de Regschek și *Degenerare II* de Wondrusch.

Petre OPREA

EXPOZIȚIA RETROSPECTIVĂ „IPOLIT STRÎMBU" — CRAIOVA, 1971

Prin organizarea expoziției „Ipolit Strîmbu", deschisă în perioada 6—31 octombrie 1971, Muzeul de artă din Craiova și-a propus să prezinte generației de astăzi opera unui artist care la începutul secolului nostru s-a bucurat de mare prestigiu.

Expoziția a fost prilejuită de împlinirea a o sută de ani de la nașterea pictorului, originar de pe meleagurile Olteniei (născut la Baia de Aramă) și a reunit tablouri din colecția Muzeului de artă din Craiova, Galeriei Naționale a Muzeului de artă al R. S. România, precum și din cîteva colecții particulare. Expunerea lucrărilor, oarecum într-o ordine cronologică — cel mai vechi tablou din expoziție fiind datat 1895, cel mai recent 1931 — și faptul că a cuprins lucrări din principalele etape de creație ale artistului, au dat posibilitatea vizitatorului să-și facă o imagine pe cît posibil completă asupra mijloacelor artistice utilizate și a tematicii abordate de artist de-a lungul anilor.

Catalogul expoziției a cuprins un *Cuvînt introductiv*, în care au fost prezentate principalele date biografice ale lui Ipolit Strîmbu și *Lista lucrărilor* expuse, cu cele mai însemnate date științifice, precum și fotografiile celor mai valoroase tablouri ale artistului.

Paul REZEANU

https://biblioteca-digitala.ro

EXPOZIȚIA RETROSPECTIVĂ „ION DIACONESCU"

Act generos de restituire unei personalități un loc în cîmpul artei plastice din Moldova și omagiu postum, Expoziția retrospectivă „Ion Diaconescu", organizată de Muzeul de artă din Bacău, a fost deschisă la mijlocul lunii octombrie 1971 și în București, după ce poposise pe rînd în orașele Bacău, Iași, Suceava, Roman, Buzău și Tg. Ocna.

Cuprinzînd picturi și gravuri — realizate în tehnici diferite — expoziția actuală oferă astăzi posibilitatea unei viziuni globale asupra creației acestui artist a cărui viață a fost dramatic curmată în urmă cu 26 de ani. Distanțarea în timp permite o viziune mai obiectivă, impunînd decantări și marcînd cu precizie ceea ce a rezistat sau nu scurgerii vremii.

În fața lucrărilor — dezavantajate în oarecare măsură de spațiul și de lumina sălilor de la Ateneu — descoperi azi un artist cu o vocație autentică, tumultuos și dotat ; urmîndu-i firul cronologic al realizărilor, constați că era pe cale de a se împlini, că în pictură își găsise un drum : cel al culorii.

În tot ce are mai bun pictura lui Ion Diaconescu (peisaje, autoportrete, cîteva compoziții), culoarea — vie, puternică, exuberantă, așternută cu dărnicie în tușe largi, nervoase — construiește forme, se alătură în pete contrastante și naște bucuria sau calmul meditativ, definește spații, totul fără suportul vizibil al desenului-contur, ci din pasta însăși — viziune de pictor, cu inclinații vădite spre contrastul îndrăznet, ales nu pentru sine, ci pentru capacitățile sale expresive : *Pe cornet* (Muzeul județean Bacău), *Autoportret cu tichie roșie* (col. V. Diaconescu, Brașov), *Autoportret cu bască roșie* (Muzeul județean Bacău), *Floarea soarelui* (Muzeul județean Bacău), *Vică și cocoșul* (Muzeul județean Bacău).

Gravurile și desenele — numeroase și nu toate la fel de semnificative pentru conturarea personalității artistului — trădează tot pe pictor, tot pe iubitorul de pete contrastante, aici albul și negrul concurîndu-se reciproc în crearea de imagini de obicei de foarte mici dimensiuni.

Este demn de remarcat că în opera gravată sau desenată domină portretul de tip realist. Întîlnim atît portretul-studiu (și acesta constituie marea majoritate a lucrărilor din această categorie), cît și portretele-compoziție (*Portret-P.Z.* — pointe séche, Muzeul județean Bacău ; *Bătrînă cu ochelari* — acuarelă, Muzeul județean Bacău).

Cîteva peisaje, printre care se remarcă *Sălcii toamna* (gravură vernis-mou, colecția V. Diaconescu — Brașov), și *Strada din Tei* (point-séche, Muzeul județean Brașov) sînt dintre cele mai bune dintre gravurile sale.

Însumînd mai mult de 150 de lucrări, provenite din colecțiile Muzeului județean Bacău și din colecția prof. Vasile Diaconescu — Brașov (colecția fratelui pictorului), expoziția retrospectivă „Ion Diaconescu", organizată de Eugenia Antonescu, șef de secție la Muzeul județean Bacău, și-a propus și a reușit să reamintească și să impună un nume aproape uitat al picturii moldovenești.

T. S.

REDESCHIDEREA MUZEULUI DE ARTĂ DIN PLOIEȘTI

În ziua de 11 noiembrie 1971 a avut loc redeschiderea Muzeului de artă din Ploiești, eveniment cu îndoită semnificație : vernisaj și jubileu ale unei importante instituții de cultură, căci cu 40 de ani în urmă, la începutul lunii noiembrie își deschidea porțile la Ploiești, Pinacoteca municipiului.

În 1971, Muzeul îmbracă un nou veșmînt expozițional — rodul muncii unui colectiv entuziast —, e găzduit într-o clădire anume restaurată și și-a îmbogățit și diversificat colecțiile.

Astăzi Muzeul de artă din Ploiești oferă vizitatorilor, pe lîngă o imagine panoramică a artei plastice românești — cu deosebire a picturii — din ultimul secol și jumătate, creația artiștilor contemporani (pictori, sculptori, decoratori) din județul Prahova.

* * *

La manifestarea festivă de redeschidere a Muzeului de artă din Ploiești au participat : Ion Paraschiv, secretar al Comitetului jud. Prahova al P.C.R., Iulian Antonescu, reprezentantul Consiliului Culturii și Educației Socialiste, director al Direcției muzeelor, Mircea Deac, director al Oficiului de Stat pentru organizarea expozițiilor, Mihai Vulpescu, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, reprezentanți ai Revistei muzeelor, activiști în domeniul culturii, muzeografi de la muzeele din județ și de la alte muzee de artă din țară, un numeros public.

Vorbitorii (M. Vulpescu, I. Paraschiv și I. Antonescu) au subliniat importanța ca act de cultură a redeschiderii Muzeului de artă din Ploiești și au omagiat activitatea depusă de colectivul acestuia, sprijinită de organele locale și centrale de partid și de stat, pentru organizarea muzeului.

S. T.

https://biblioteca-digitala.ro

DIN ACTIVITATEA MUZEULUI DE ȘTIINȚELE NATURII DIN PLOIEȘTI

La 25 sept. 1971, muzeul ploieștean a organizat simpozionul de bio-preparare, reuniune științifică menită să valorifice una dintre cele mai importante preocupări ale muzeografiei: prepararea biologică.

Simpozionul de bio-preparare, primul de acest gen, a întrunit pe cei mai experimentați preparatori ai muzeelor noastre, precum și cercetători cu experiență în probleme de preparare, din instituții, facultăți, profesori de biologie din școli, elevi, membri ai cercurilor de restaurare ale muzeului gazdă.

Dintre lucrările cele mai apreciate, amintim cîteva: *Alcătuirea colecțiilor oologice, colectarea și prepararea materialului*, Nadra Emil (Timișoara); *Metode de restaurare privind păsările și mamiferele deteriorate*, de Nadra Emil; *Prepararea peștilor fosili pentru colecții paleontologice* și *Metode de colorare a mulajelor*, de Arhire Petru (Piatra Neamț); *Confecționarea de mulaje pentru expoziții permanente* și *Aparatura tehnică pentru laboratoarele de restaurare*, de Jivanovicz Peter (Sibiu); *Prepararea unor ciuperci microscopice (mucegaiuri) pentru colecții micologice*, de Ioniță Ion (Institutul de Biologie București); *Tehnici de preparare ale insectelor*, de Nagler Carol (Focșani); *Materiale noi în prepararea mulajelor*, de Rădulescu Iulian (Ploiești).

Muzeele de științele naturii din Pitești și Ploiești, avînd o amplă activitate în domeniul instruirii elevilor în cadrul cercurilor cu elevii, au prezentat cîte un referat pe această temă, (referenți — M. Mătieș și I. Rădulescu).

Expunerea referatelor și comunicărilor a fost urmată de ample discuții, atît între referenți cît și între aceștia și profesorii de biologie, elevii antrenați în preocupări de bio-preparare. În acest mod, simpozionul a avut și caracterul unui binevenit schimb de experiență.

În după amiaza zilei de 25 septembrie, referenții au pornit în drumeție în Bucegi, pentru capturare de material. Deplasarea a fost organizată și condusă de Iacob Vasile, reprezentantul Direcției muzeelor, și de colectivul muzeului ploieștean.

* * *

Duminică 31 oct. 1971 a avut loc la Ploiești, în sala festivă a Palatului culturii, cea de a 11-a sesiune de comunicări științifice a Muzeului de științele naturii.

Această prestigioasă manifestare a prilejuit susținerea, de către specialiștii muzeului ploieștean și cadre de cercetători din alte muzee și instituții de cercetare, a unui număr de peste patruzeci de comunicări de muzeografie, botanică, zoologie generală, histologie, biochimie etc.

Sesiunea a reunit specialiști de la Facultatea de biologie, Institutul de biologie, Institutul de igienă, Institutul agronomic și Muzeul „Grigore Antipa" din București, precum și de la Institutul pedagogic și Muzeul județean Pitești, Stațiunea zoologică Sinaia, Institutul vini-viticol de la Valea Călugărească, Institutul de cercetări pentru legumicultură și floricultură Vidra. La lucrările sesiunii au participat reprezentanți ai conducerii locale de partid și de stat, prof. Mihai Vulpescu, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, prof. Al. Bădulescu, vicepreședinte, Iacob Maria și Iacob Vasile, inspectori la Direcția muzee din cadrul Consiliului Culturii și Educației Socialiste. Au fost prezenți în sală numeroși profesori de științele naturii din orașul Ploiești și județul Prahova, membri ai filialei Prahova a S.S.R., muzeografi de la muzeele din jud. Prahova și de la Muzeul Deltei — Tulcea.

Lucrările, de o înaltă ținută științifică, s-au axat pe o problematică legată în special de studierea naturii prahovene, din punct de vedere botanic, agricol, zoologic.

În cadrul secției botanică-agricultură s-au remarcat numeroase lucrări cum ar fi: *Contribuții la studiul biodeteriorării operelor de artă și monumentelor istorice. Specii de ciuperci izolate de pe obiecte de artă grafică*, de I. Ioniță (București); *Cercetări de bacteriofagie asupra bacteriei Pseudomonas morsprunorum și Pseudomonas mors syringae*, de Oprea Florea (Vidra); *Flora pădurii Crîngu lui Bot*, de Dihoru Alexandrina și Dr. Dihoru Gheorghe (București); *Contribuții la studiul micromicetelor din R. S. România*, de Al. Richițeanu (Pitești); *Simptomatologia vegetației din zonele poluate cu fluor*, de Dr. Ionescu Alexandru, Șerbănescu Gh. (București); *Algele rîului Azuga și afluenților săi*, de Dr. L. Gruia (Sinaia); *Flora vasculară a depresiunii Piclele*, de Dr. Ciocîrlan Vasile (București); *Influența diferitelor săruri minerale asupra unor procese fiziologice și a calității soiurilor de grîu „Bezostaia 1" și „Excelsior" din soiuri podzolice*, de Stancu Radu (Muzeul Pitești); *Contribuții la studiul buruienilor din județul Prahova* de Dr. C. Chirilă, Livia Ungureanu, Augustin Ungureanu (București); *Contribuții la caracterul sub aspect pedologic și agro-productiv al solurilor branciog din zona de Nord-Vest a orașului Ploiești*, de Dr. Oancea Nicolae și colaboratorii (București); *Fertilizarea și productivitatea soiurilor de viță de vie pentru struguri de masă în condițiile zonei Ploiești-Urlați* de Popescu Gh., Petrescu Mircea (Valea Călugărească); *Evoluția sortimentului viticol în zona subcarpaților meridionali*, de Iacob Marin (Valea Călugărească).

La secția de zoologie au fost prezentate de asemenea atît lucrări de sistematică animală, zoogeografie, cît și probleme cu aplicabilitate practică, în special în domeniul agricol.

Dintre comunicările de zoologie menționăm: *Noi contribuții asupra Trichopterelor din împrejurimile Stațiunii zoologice Sinaia*, de Dr. docent A. Murgoci și P. Juncu; *Noi contribuții la cunoașterea speciei galicole Odontothrips loti* (Holidary) de Dr. P. Neacșu și Vasiliu Liliana (București); *Studii privind distribuirea altitudinală a cicadinelor*

https://biblioteca-digitala.ro

în munții Bucegi de Dr. M. Cantoreanu (Sinaia); *Probezzia longisetta – Diptera – Ceratopogonidae n. sp. din Sinaia*, de Dr. Pepicta Spătaru (București); *Contribuții la cunoașterea și revizuirea gasteropodelor din județul Prahova*, de Dr. docent Al. Grossu și Z. Stoicescu; *Contribuții la cunoașterea faunei de Hymenoptere* (Vespoidea, Pompiloidea și Sphecoidea) din jud. Prahova și Dîmbovița de Dr. X. Scobiola Palade (București); *Sistemul neurosecretor caudal la Phoxinus boxinus* de Ligner Dagmar (Sinaia); *Cercetări asupra combaterii sfredelitorului porumbului* (Ostrinia nubilabis – prin sterilizare cu raze X, de Dr. Abdel Rahman Ismail și colaboratorii (București); *Aspecte privind ecologia polenizării și polenizatorilor lucernei*, de Ciurdărescu G. (Fundulea București); *Corelația dintre cantitatea de apă și greutatea corporală la gărgărița sfeclei* (*Bothynoderes punctiventris Germ*) *în norma tratamentelor chimice*, de Adriana Văcaru (Fundulea București); *Modelul electroforetic al proteinelor sarcoplasmatice la cîteva specii de amfibieni din România*, de Călin Tesio (București); *Contribuții la studiul histochimic al glandei anale la Spalax leucodon*, de Scripcaru Dragoș și colaboratorii (București); *Influența pesticodului H.C.H. în doze mici asupra unor populații din plancton*, de Dr. Calciu Al. și Neacșu Alexandru.

De un interes deosebit s-au bucurat și lucrările de muzeografie, din care citâm: *Tematica muzeului rezervației Bucegi de la Sinaia*, de prof. Margareta Moșneaga, Doinaru Dumitra; *Tematica secției Muzeului de științele naturii de la Cheia*, de Zoe Stoicescu; *Importanța cercetărilor etnobotanice și etnozoologice pentru activitatea muzeelor*, de Zoe Stoicescu și M. Aftene; *Metode de prevenire a biodeteriorării unor obiecte de artă*, de Ioniță Ion (București).

Din discuțiile ce au încheiat lucrările sesiunii a reieșit că organizarea unor atari manifestări realizează între altele o valoroasă inter-informare a cercetătorilor din diferite domenii ale științelor naturii.

S-au făcut valoroase propuneri pentru activitatea de viitor, ca de pildă:

Realizarea unui ierbar cu plante de pe întreg cuprinsul județului și a lucrării „Flora județului Prahova" (cu concursul profesorilor de științele naturii din Ploiești și din județ).

Colectivul catedrei de botanică a Institutului agronomic „N. Bălcescu" va dona muzeului un ierbar cuprinzînd toate buruienile din județul Prahova.

Pentru secția muzeului de la Cheia, cercetătorii Muzeului „Grigore Antipa" s-au oferit să realizeze colecții entomologice cu material din zona văii superioare a Teleajenului.

S-a propus de asemenea ca în anul 1973 să se organizeze la Cheia o sesiune științifică intitulată „Natura văii Teleajenului", în cadrul căreia să se prezinte lucrări legate de această zonă geografică.

Lucrările sesiunii, vor fi tipărite într-un volum (al II-lea) de comunicări și referate ale Muzeului de științele naturii Ploiești.

Prof. Zoe STOICESCU

A TREIA CONFERINȚĂ NAȚIONALĂ DE OCROTIREA NATURII

Academia R. S. România, Comisia pentru ocrotirea monumentelor naturii, a organizat la Timișoara, în perioada 28 august – 1 septembrie 1971, cea de a treia Conferință națională de ocrotirea naturii.

Manifestare națională cu participare internațională, ea a întrunit principalii factori care se preocupă de problemele protecției naturii în țara noastră, precum și o serie de invitați străini din următoarele state: U.R.S.S., R. P. Chineză, Cehoslovacia, Italia, R. F. a Germaniei. A fost prezent de asemenea șeful Centrului european de informații pentru ocrotirea naturii – Strasbourg Franța, dl. Hayo H. Hockstra.

Prezența reprezentanților din 22 județe ale țării, a președinților și membrilor consiliilor județene de ocrotire a naturii ca și a unor specialiști din muzeele de științe naturale (Argeș, Oradea, Focșani, Timișoara etc.) demonstrează că problemele ocrotirii naturii cuprind o sferă din ce în ce mai largă de ocrotitori ai naturii, de factori de răspundere asupra destinelor mediului natural în care omul își desfășoară întreaga sa activitate. Acesta este un fapt, desigur îmbucurător, dar, nu trebuie uitat că sîntem încă departe de a crea o opinie de masă în problemele de ocrotirea naturii. De aceea este regretabil că nu au participat la această importantă manifestare delegații tuturor județelor țării și nici reprezentanții altor foruri, departamente, ministere, în preocupările cărora intră o serie de sarcini pe linia ocrotirii mediului ambiant.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de prof. univ. dr. doc. C. V. Oprea, din partea Subcomisiei pentru ocrotirea naturii din Timișoara. A fost rostit apoi cuvîntul de salut al gazdelor, respectiv din partea Consiliului popular județean Timiș și al delegatului oaspeților străini prezenți la conferință. În continuare, tov. prof. Valeriu Pușcariu, din partea Comisiei monumentelor naturii de pe lîngă Academia R.S.R., a prezentat darea de seamă a comisiei pe anii 1966–1970, respectiv pentru perioada cuprinsă între cea de a II-a Conferință națională de ocrotirea naturii și prezenta conferință.

În cadrul discuțiilor care s-au purtat pe marginea dării de seamă numeroși delegați au adus salutul lor lucrărilor acestei reuniuni științifice, au apreciat importantele realizări subliniate de raport, au făcut completări și unele observații critice la darea de seamă, multe propuneri de îmbunătățire a activității pe acest tărîm, pentru declararea de noi zone ocrotite, de plante și animale ce ar putea intra sub protecția legii.

Merită subliniate importantele obiecțiuni și intervenții ale tovarășilor: Ciochia Victor, Zeno

https://biblioteca-digitala.ro

Oancea, Moșneaga Margareta, Radu Stancu, dr. Cantemir Rîșcuția, dr. I. Maloș, prof. dr. Nestor Lupei etc.

Lucrările conferinței au continuat apoi pe cele două secții : botanică și zoologie.

Comunicările care au stîrnit un viu interes au fost în special cele care au subliniat aspecte importante din zonele puse deja sub ocrotire, luate în studiu și cercetate sub toate aspectele.

Dintre cele mai interesante comunicări de acest gen prezentate la *secția de botanică* merită a fi menționate următoarele : *„Considerații asupra solului, florei și vegetației rezervației de sărături Slatina „de la Diniaș"*, de prof. dr. doc. C. V. Oprea ; *„Privire generală asupra florei și vegetației din rezervația științifică a Parcului național Retezat"*, întocmită de un colectiv de la Cluj, condus de dr. I. Răzmeriță ; *„Aspecte de floră și vegetație din rezervația naturală Cheile Carașului — Comarnic"*, de G. Cocora Tietz și L. Schrött ; *„Interferențe floristice din Defileul Dunării"*, întocmită de prof. Al. Borza și N. Boșcaiu ; *„Noi raritați naturale în munții Apuseni ai Transilvaniei"*, prezentată de prof. dr. Nestor Lupei.

Din aceeași categorie de comunicări susținute la *secția de zoologie* amintim : *„Considerații zoogeografice și ecologice privind fauna sirfidologică (Diptera-Syrphidae) din Parcul național Retezat"* și *„Zăcămîntul fosilifer de la Bahna-Vîrciorova, monument al naturii de prestigiu european"*, de Vl. Brădescu ; *„Ocrotirea faunei de vertebrate, situația actuală și perspective"*, de dr. Al. Filipașcu.

Lucrările expuse de unii delegați de peste hotare au informat auditoriul îndeosebi asupra modului în care este organizată activitatea de ocrotire a naturii în țările respective. În acest grup se încadrează referatele : *„Ocrotirea naturii în R. S. Moldovenească"*, susținut de Ivan Coteață (U.R.S.S.) și *„Protecția naturii în Italia"*, de Giambattista Trotter (Italia).

În încheierea lucrărilor teoretice, respectiv a primei părți a conferenței, a fost prezentată o gală de filme documentare pe teme de ocrotire a naturii.

Cea de a doua parte a acestei importante reuniuni științifice a constat într-o călătorie de documentare științifică la rezervația naturală Domogled-Valea Cernei, în prima zi, iar în cea de a doua zi la rezervația naturală Cheile Carașului — Peștera Comarnic.

Prin tematica și conținutul lucrărilor prezentate, prin dezbaterile care au avut loc precum și prin interesantele deplasări de studiu și documentare științifică, această manifestare s-a dovedit a fi o contribuție concretă, valoroasă la rezolvarea acutelor probleme din domeniul ocrotirii naturii.

Maria IACOB

AL DOILEA COLOCVIU NAȚIONAL DE GEOGRAFIE A TURISMULUI

Institutul de geografie al Academiei R. S. România în colaborare cu Centrul de studii și proiectare pentru promovarea turismului al Ministerului Turismului au organizat în perioada 21—26 septembrie 1971, la București și Turnu-Severin, cel de al II-lea Colocviu național de geografie a turismului.

Reuniune științifică națională, cu participare internațională, a prilejuit întîlnirea și confruntarea de opinii a mai multor categorii de cercetători, specialiști din domeniile : geografiei, geologiei, turismului, din România și din cîteva țări europene (R. P. Polonă, R. P. Ungară, R. S. F. Iugoslavia, R. P. Bulgaria, Franța, R. F. a Germaniei și Anglia).

La lucrările colocviului au mai luat parte și reprezentanți ai unor ministere și altor organe centrale care au în preocupările lor tangențe cu activitatea de organizare a turismului în țara noastră.

Deschiderea lucrărilor colocviului a fost făcută de H. Grumăzescu, directorul Institutului de geografie al Academiei R. S. România, după care au fost rostite cuvîntări de salut din partea Academiei R. S. România de către acad. prof. Sabba Ștefănescu și din partea Ministerului Turismului, de tov. Mihai Părăluță — adjunct al ministrului.

Principalele probleme abordate în referatele și comunicările prezentate au fost următoarele : terminologia geografiei turismului ; zonarea turistică a teritoriului României (delimitarea zonelor, ordinea de prioritate a dezvoltării lor) ; hărți și ghiduri turistice ; dezvoltarea zonelor turistice cuprinse între frontiera de vest a țării și linia ce trece prin localitățile Oradea, Cluj, Alba Iulia, Deva, Pietroșeni, Tg. Jiu, Baia de Aramă, Tr. Severin ; circulația turistică internațională în România.

Pentru primele trei teme au fost prezentate trei referate : *„Probleme ale terminologiei geografiei turismului"*, autori Gloria Dincă, S. Dragomirescu, C. Ștefănescu ; *„Zonarea turistică a teritoriului României"*, de I. Badea, Al. Borza, H. Grumăzescu și *„Asupra ghidurilor și hărților turistice"*, întocmit de G. Niculescu, V. Sencu și O. Stoian. Ele au constituit problemele majore și pe bună dreptate subiectul celor mai vii și discutate intervenții.

Ponderea cea mai mare a comunicărilor însă a deținut-o cea de a patra temă enunțată mai sus : „Dezvoltarea zonelor turistice din vestul țării". Din această grupă, deosebit de interesante au fost următoarele comunicări : *„Propuneri de organizare a marilor rezervații naturale din vestul țării"*, de Z. Oancea ; *„Probleme de geografia turismului în județul Bihor"*, de Aurelia Barco ; *„Importanța și perspectiva unui parc național în munții Apuseni"*, de Ana Marossy ; *„Axa turistică Oradea-Deva"*, de O. Mîndruț ; *„Considerații asupra valorificării potențialului turistic al zonei orașului Alba-Iulia"*, de D. Marinescu și M. Ghiță ; *„Potențialul turistic al județului Arad și posibilitățile lui de dezvoltare"*, autor Constanța Rusănescu ; *„Considerații asupra potențialului turistic*

https://biblioteca-digitala.ro

al Văii Mureșului între Deva și Nădlac", de prof. univ. dr. doc. M. Iancu; „*Perspective turistice în județul Timiș*" de E. Brăneanu; „*Potențialul turistic al Văii Nerei*" de I. Pișotă și C. Moissiu.

Lucrările enunțate au contribuit la completarea inventarierii obiectivelor turistice din zonele studiate, au prezentat unele informații asupra importanței și valorii acestora și au expus unele puncte de vedere asupra punerii lor în circuitul turistic.

Deosebit de interesante ne-au părut și comunicările care au tratat probleme de climatologie, ele argumentînd modul în care datele rezultate din asemenea cercetări pot fi puse în slujba promovării turismului într-o zonă sau alta, într-o perioadă sau alta a anului. Dintre acestea amintim: „*Condițiile climatice favorabile desfășurării activității turistice în masivul Bihor-Vlădeasa*", autori O. Bogdan și Maria Iliescu; „*Condițiile climatice favorabile dezvoltării turismului în masivul Semenic*" întocmită de Elena Mihai și Elena Teodorescu; „*Caracteristicile climatice ale zonei defileului Dunării și importanța cunoașterii lor pentru extinderea turismului*", prezentată de dr. Elena Dumitrescu.

O altă categorie de comunicări s-a referit la circulația turistică internațională. Citățm cîteva titluri: „*Circulația turistică internațională în România și posibilități de previzionare*", expusă de I. Negură; „*Fluxurile turistice internaționale ale României*", de B. Zotta; „*Circulația turistică internațională pe teritoriul județului Suceava*", prezentată de Maria Lucaci.

În ședința de comunicări care a avut loc la Tr. Severin, lucrările prezentate s-au referit îndeosebi la organizarea turistică a zonei Complexului hidroenergetic de la Porțile de Fier și a zonelor învecinate care urmează să intre în raza viitorului Parc natural propus a se organiza, în perspectivă, în această parte a țării.

Iată doar cîteva subiecte: „*Organizarea turistică a zonei Complexului hidroenergetic de la Porțile de Fier*" și „*Clisura și Cazanele Dunării, zonă turistică și traseu de circulație internațională*", expuse de prof. Valeriu Pușcariu și respectiv M. Bizerea; „*Valea Cernei (Banat), turism actual și de perspectivă*", întocmită de colectivul I. Povară, A. Petcu, D. Chiriac.

Un viu interes au stîrnit și lucrările: „*Retrospectivă, actualitate și perspectivă în dezvoltarea turistică a Olteniei nord-vestice*", autor I. D. Ilie și cea a colectivului G. Neamu, Letiția Neamu și Gh. Călescu, intitulată „*Sărbătorile cultural-folclorice, atracții majore în dezvoltarea turismului în nord-vestul Olteniei.*

Dintre comunicările susținute de oaspeții străini enunțăm: „*Turismul în sectorul iugoslav al Porților de Fier*", expusă de dr. Dusan Dukic din *Belgrad*; „*Geografia utilizării timpului liber*", susținută de dr. Maria-Irena Mileska din Varșovia; „*Poziția turismului din Ungaria în raport cu cea a țărilor dunărene vecine*", prezentată de dr. Abella Miklos din Budapesta; „*Despre terminologia geografiei turismului*", autor dr. Karel Ruppert din München; „*Probleme ale punerii în valoare a unei regiuni de turism potențial*", susținută de Isobel Cosgrove — Oxford — Anglia.

Colocviul s-a încheiat cu o aplicație de teren în zona turistică Porțile de Fier, la care au participat cei 12 invitați străini.

Este demn de remarcat nivelul elevat nu numai al lucrărilor prezentate, ci și al discuțiilor purtate pe marginea acestora, numeroasele propuneri concrete făcute în cadrul intervențiilor care au imprimat acestei manifestări științifice de prestigiu caracterul unei consfătuiri.

Ședințele au avut un pronunțat caracter de lucru, de schimb de opinii. Toate acestea au făcut ca acțiunea să fie într-adevăr deosebit de vie, de eficientă.

Subliniem că la toate ședințele s-a beneficiat de o serioasă contribuție științifică din partea unor prestigioși oameni de știință, profesori universitari, cercetători, unii dintre aceștia conducînd direct lucrările. Amintim pe venerabilul nostru profesor, om de știință, geograf, prof. dr. doc. Vintilă Mihăilescu, prof. univ. dr. doc. V. Tufescu, prof. univ. dr. Mihai Iancu ș.a.

Cel de al doilea colocviu de geografia turismului, prin problemele pe care le-a ridicat, a demonstrat că și pe acest tărîm atît muzeele de toate profilele, cu activitatea și problematica lor complexă, cît și slujitorii lor, cu competența, pasiunea și dăruirea ce-i caracterizează, sînt elemente de bază în organizarea prezentă și viitoare a activității turistice.

Maria IACOB

ANUL „DÜRER" LA DRESDA

În Republica Democrată Germană, centrul manifestărilor legate de „Anul Dürer" l-a constituit vestitul oraș al artelor, Dresda. Cum era și de așteptat, în preajma impunătoarelor monumente arhitectonice din apropierea malurilor Elbei, se înălțau panouri speciale cu afișe care anunțau marele eveniment al anului '71 — sărbătorirea a cinci sute de ani de la nașterea lui Albrecht Dürer printr-o amplă expoziție „Deutsche Kunst der Dürerzeit".

Astfel, în timp ce sala de tapiserii a celebrei Galerii de tablouri din incinta Zwinger-ului a devenit tribuna de unde istorici de artă de prestigiu omagiau personalitatea genialului artist german, Albertinum-ul, cu renumita Grüne Gewolbe, adăpostea expoziția, însoțită de un prețios și complex catalog.

Desfășurată într-o amfiladă de săli situate de o parte și alta a intrării principale, expoziția reunea un important număr de opere ale maestrului, dominate de impresionantele cicluri de gravuri *Apocalipsul Sfîntului Ioan*, *Marea Patimă*, *Viața Mariei*, *Mica Patimă*, cum și de remarcabilele exemplare *Cavalerul, moartea și diavolul*, *Sfîntul Ieronim în chilia* sa și *Melancolia*, lucrări care

https://biblioteca-digitala.ro

relevă inegalabila fantezie a autorului și stăpînirea, în mod desăvîrșit, a artei gravurii.

Dintre picturi se detașa admirabilul tablou intitulat *Portretul unui tînăr*, din patrimoniul Galeriei de la Dresda, și *Portretul unui tînăr* de la Szepművészeti Muzeum din Budapesta, pictură care a figurat și în expoziția „Albrecht Dürer" de la Nürnberg.

Epoca lui Dürer a fost amplu ilustrată prin opere create de cei mai de seamă reprezentanți ai artei germane din secolele al XV-lea și al XVI-lea. Șeful Școlii dunărene, Albrecht Altdorfer, de pildă, a fost reprezentat, printre altele, cu desenele *Dunărea la Sarmigstein* (Budapesta) și *Peisaj cu ruine* de la Ermitaj, în timp ce Hans Baldung Grien reținea atenția prin lucrările *Mucius Scaevola* (Dresda), *Cele șapte vîrste ale femeii* (Leipzig, Museum der bildenden Künste) și excelentul desen *Lucreția* (Weimar, Stadtliche Kunstsammlungen). Lui Lucas Cranach cel Bătrîn i-a fost rezervată o sală specială, în care au putut fi admirate lucrări ca *Închinarea magilor* (Gotha, Schlossmuseum), *Nimfa izvorului* (Leipzig).

Vizitatorii au mai avut prilejul să vină în contact direct cu opere ca portretul intitulat *Charles de Salier, Sieur de Morette* de Hans Holbein cel Tînăr (Dresda), cu remarcabila compoziție *Das Gothaer Liebespaar* a artistului cunoscut sub denumirea de Meister des Hausbuches (Gotha, Schlossmuseum), cu o crucificare de o factură și compoziție neobișnuită a maestrului von Messkirch (Muzeul Pușkin, din Moscova), cu monumentalele panouri ale altarului de la Zwickau, reprezentînd *Bunavestire* și *Încoronarea cu spini a lui Christ* (voleul stîng), *Sf. Sippe* și *Drumul crucii* (voleul drept) de Michael Wolgemut, precum și cu sculpturi, medalii, obiecte de artă decorativă etc.

Un loc de cinste au ocupat în expoziție tablourile *Ducele Wilhelm al IV-lea al Bavariei* și *Ducesa Iacoba de Baden*, de la Muzeul Brukenthal din Sibiu, precum și *Arhanghelul Gabriel* cu pandantul său *Fecioara* de la Muzeul de artă al R. S. România.

Reunind într-un ansamblu închegat cele 656 de lucrări, expoziția a reușit să sugereze epoca în care a trăit și a creat Dürer, să creeze posibilitatea publicului vizitator de a contempla prin intermediul a numeroase opere, bogăția spirituală și imaginativă a aceluia care, prin activitatea sa multilaterală, prin concepția sa umanistă, a adus o uriașă contribuție în evoluția artei și culturii universale.

Anatolie TEODOSIU

EXPOZIȚIA „ALBRECHT DÜRER" LA NÜRNBERG

Nürnberg, orașul unde Albrecht Dürer și-a petrecut aproape în întregime existența, a cunoscut în anul 1971 cele mai ample manifestări din lume consacrate sărbătoririi a 500 de ani de la nașterea marelui maestru al Renașterii germane.

O expoziție impresionantă prin densitatea și bogăția ei întrunea tablouri și acuarele de înalt prestigiu, numeroase desene, exemplare din toate gravurile cunoscute, concentrate din peste o sută de colecții, cabinete de stampe și muzee de renume mondial.

Am avut prilejul să vizitez această expoziție împreună cu un grup de specialiști din diferite muzee ale lumii, invitați de Inter Nationes într-o călătorie dedicată genialului artist și epocii în care a trăit.

Expoziția, admirabil studiată din punct de vedere muzeografic, organizată la Germanisches Nationalmuseum, evidenția lucrările nu numai într-o cronologie obișnuită, ci în climatul reconstituit al evenimentelor mai de seamă, sociale, politice, istorice ale timpului, cum au fost descoperirile științifice, Reforma, concepțiile filozofice — prezentate într-un ansamblu de documente originale ce proiectau o lumină puternică asupra semnificației operelor lui Dürer. Scrisori, hărți geografice, planuri, manuscrise, tipărituri, aparate științifice legate de cercetările asupra cerului și pămîntului, orfevrărie, vitralii, sculpturi punctau preocupările însemnate ale veacului. Totodată, elementele noi aduse de creația lui Dürer se puteau confrunta cu ideile înaintașilor sau realizările contemporanilor săi, prin expunerea tuturor acestor opere. Astfel, sursele de influență — lucrările maeștrilor germani care l-au format, sau a celor italieni sau flamanzi cunoscuți în cursul călătoriilor, se asociau direct în ochii privitorului.

Gravura și desenul au constituit mijloacele de exprimare preferate de Dürer. Întreaga expoziție, de la suitele bine cunoscute din *Marea Patimă*, *Mica Patimă*, *Viața Mariei*, *Apocalipsul Sf. Ioan*, expuse în serii complete — la capodoperele sale: *Melancolia*, *Cavalerul, moartea și diavolul*, *Cei patru cavaleri ai Apocalipsului*, *Sfîntul Ieronim în chilie*, a relevat odată în plus calitatea de mare gravor a artistului. Exemplarele de gravuri, alese cu o deosebită atenție din cele mai bune tiraje, trase pe albul strălucitor al hîrtiei, păstrat într-o perfectă stare de conservare, accentuau vibrația catifelată a trăsăturilor sau intensitatea negrului.

Organizată într-un spațiu format din 26 de săli, expoziția își începea circuitul cu prezentarea corespondenței — în deosebi scrisorile adresate lui Willibald Pirckheimer — cu publicațiile lui Dürer apărute încă din timpul vieții artistului; „Cronica de familie", începută de tatăl său; „Jurnalul de călătorie în Țările de Jos" într-o copie din secolul al XVII-lea; toate dezvăluiau personalitatea lui Dürer și poziția socială a familiei sale.

Autoportretele pictate la diferite vîrste, împrumutate de la Louvre, Prado, Londra, München, — completate de desene — ca și imaginile consacrate tatălui, fraților, soției Agnes, evidențiau calitățile de mare portretist, de observator lucid al propriei sale ființe ca și al celor din jur; spiritul său pătrunzător nu a scăpat din vedere nici redarea chipului prietenilor săi, umaniști: Pirckheimer, Melanchton, Erasmus.

Sugestiile decisive asupra artei protretului și gravurii, primite în anii de învățătură din atelierul

https://biblioteca-digitala.ro

lui Michael Wolgemut, erau marcate de cîteva capodopere ca *Dipticul Georg von Löwenstein* pictat de Hans Pleydenwurff sau de ilustrațiile din „Cronica lumii" și „Der Schatzbehalter".

Stampa lui Schongauer, atît de importantă prin rangul ei de operă de artă independentă, figura cu exemplare admirabile, amintind călătoria de studii întreprinsă de Dürer la Colmar pentru a cunoaște creația vechiului maestru. Cele două călătorii în Italia, precum și călătoria din Flandra au fost evocate pe larg prin operele artiștilor pe care i-a consultat: Jacopo de Barbari, Quentin Metsys, Lucas van Leyden cît și prin scenele, siluetele, costumele observate direct de Dürer în acele ținuturi. Totodată, orașele vizitate au fost ilustrate prin operele diferiților artiști, ca de exemplu Veneția prin desenele lui Bellini. Orașul Nürnberg se prezenta și el în realitatea secolului al XVI-lea, imortalizat de acuarelele lui Dürer.

După evocarea personalității, familiei, prietenilor, maeștrilor, călătoriilor, urmau alte aspecte ale spiritului epocii: curtea imperială cu portretele împăraților, realizate de Dürer, proiectele de decoruri și cortegii triumfale.

Relațiile lui Dürer cu problemele științifice se desfășurau pe mai multe teme, ilustrate fie cu propriile sale studii, fie cu cele ale contemporanilor. Raporturile lui Dürer cu celelalte domenii de creație — orfevrărie, sculptură, vitraliu încheiau circuitul grandioasei expoziții.

O mențiune se cuvine regiei de punere în valoare a operelor. Discreția, sobrietatea și bunul gust au dominat întreaga arhitectură de interior. Panouri de mărimea pereților, îmbrăcate în pînză de un ton neutru, gri, creau fundalul picturilor. Paspartuuri pe sistem de frizã, adîncite, colorate în gri-albăstrui închis sau roșu spre brun, încastrau gravurile și desenele. În rest, culoarea foarte închisă, de gri spre negru a pereților, făcea neobservată trecerea de la friza paspartuului la zid. Fascicolele de lumini din tavan, proiectate pe fiecare lucrare, concentrau atenția privitorului pe fiecare piesă.

Multiplele aspecte ridicate de această mare expoziție, conținutul ei umanist, au adus în fața omenirii forța creatoare a unuia dintre cei mai renumiți artiști ai Renașterii, care de-a lungul întregii sale existențe a fost animat de pasiunea pentru căutarea adevărului.

Stela IONESCU

PRIMUL CONGRES INTERNAȚIONAL DE ETNOLOGIE EUROPEANĂ 24 — 28 AUGUST 1971

Primul Congres internațional de etnologie europeană, manifestare de prestigiu științific, a reunit la Paris circa 300 de specialiști din toată lumea. Organizat de Societatea internațională de folclor, afiliată Uniunii internaționale de științe antropologice și etnologice, de către Muzeul național de arte și tradiții populare din Paris și Muzeul Omului, secția Europa, congresul s-a desfășurat sub înaltul patronaj al Ministerului Afacerilor Culturale și al Ministerului Educației Naționale din Franța.

Comitetul de organizare al Congresului a fost constituit din personalități cu renume mondial în domeniul etnologiei: președinte, Georges-Henri Rivière, conservator-șef onorific la Musées nationaux, consilier permanent al I.C.O.M.; vicepreședinți: Jean Cuisinier, conservator-șef al Muzeului național de arte și tradiții populare, director al Centrului de etnologie franceză, Robert Gessin, profesor la Muzeul național de științe naționale, director al Muzeului Omului, Roger Lecotte, vicepreședinte al Societății de etnografie franceză; secretar general Claude Marcel-Dubois, director de cercetări la Centrul național al cercetării științifice, secretar executiv; Jacques Zwirn, delegat cu relațiile externe al Muzeului național de arte și tradiții populare; membri: Hélène Tremaud, conservator la Muzeul național de arte și tradiții populare, Monique de Fontanès, secția Europa de la Muzeul Omului.

Ședințele de lucru au avut loc la Muzeul național de arte și tradiții populare din Paris. Pentru buna desfășurare a congresului, lucrările s-au ținut în cadrul a trei ședințe plenare, unde au fost susținute temele generale, și în cadrul celor nouă comisii de probleme.

Ședințele plenare au fost deschise în ziua de 24 august de prof. dr. docent Mihai Pop cu referatul *Problèmes généraux de l'ethnologie européenne*, după care, în ziua de 25 august, prof. J. Creimas a susținut referatul *Langages en tant que systhème de communication (langage oral, langage gestuel, langage musical)*, iar la 26 august J. Cuisinier a vorbit despre *Informatique et application muséographique, méthodes avancées d'étude des données ethnographiques*.

Referatele generale au fixat din punct de vedere teoretic și practic cadrul de dezvoltare al etnologiei europene în viitor și sarcinile imediate care îi stau în față. Aspectele prezentate precum și viziunea asupra perspectivei privesc întreaga disciplină, inclusiv din țara noastră. Astfel, în referatul său, prof. dr. docent M. Pop a dat o nouă definiție etnologiei europene, precizînd că: „*Etnologia europeană este disciplina care se ocupă cu cercetarea acelei părți din cultura continentului nostru — cu toate implicațiile sale — care se exprimă prin texte, în cea mai largă accepțiune a termenului, considerînd ca texte nu numai faptele literaturii orale prezentate prin texte efective, dar și obiceiul în totalitatea sa, o ocupație, un procedeu tehnic, ca și costumele sau uneltele considerate nu numai în materialitatea lor dar și în funcționalitatea lor*".

Acest punct de vedere nou, acceptat unanim în cadrul congresului, deschide perspective largi dezvoltării viitoare a cercetărilor etnografice și folclo-

https://biblioteca-digitala.ro

rice, permițînd studiul complet și paralel al tuturor aspectelor culturii populare, în vederea cunoașterii fenomenelor în ansamblul lor.

O problemă deosebit de importantă, cu multă aplicabilitate în domeniul muzeelor a fost aceea a „Metodelor avansate de tratare a datelor etnografice europene și aplicațiile informaticii", prezentată de Jean Cuisinier, directorul Muzeului național de arte și tradiții populare din Paris.

Din referat, discuții și demonstrațiile practice organizate la muzeu, a rezultat că informatica face posibilă tratarea maselor importante de date cu o viteză imposibil de realizat altfel, precum și eliminarea eventualelor erori. Aplicarea tehnicii informaticii la datele etnografice duce în mod necesar însă la formalizarea cunoștințelor, la construirea deci de modele descriptive ale datelor, de modele de enunțare a proporțiilor, de modele de articulare a teoriilor. Acest fapt impune o explicare completă a conceptelor și regulilor de construire a diferitelor modele, o disciplină mai riguroasă a exprimărilor și chiar a gîndirii. Constrînsă de formalizare, gîndirea etnografică poate fi astfel împinsă către formularea de ipoteze care să se preteze la verificare. Ea este deci obligată să formuleze tipuri veridice determinate de modalități precise, de probe concrete, construite fie pe baza modelelor de sisteme ipotetico-deductive, fie pe sistemul interpretativ.

În mod special s-a discutat problema aplicării informaticii la două grupe de probleme: cercetarea și clasificarea datelor pe de o parte, analiza și interpretarea lor pe de altă parte.

Cele două tipuri de aplicații merită să fie citate, și deoarece ele ne introduc în probleme dificile ca: documentarea automatică asupra colecțiilor construcția automatică a rețelelor de relații înrudite.

Făcînd o paralelă între aplicațiile informaticii în domeniul arheologiei și etnologiei, J. Cuisinier sublinia că, la prima vedere, colecțiile etnografice și colecțiile arheologice se pretează la aceeași exploatare. Diferențele care țin de modul de achiziție — săpături sau colecții de teren — nu par, la prima vedere, să antreneze o diferențiere din punct de vedere al descrierii, necesară în ambele cazuri.

După un examen aprofundat însă, un specialist își poate da cu ușurință seama că, aliniind descrierea colecțiilor etnografice la descrierea colecțiilor arheologice, riscăm să pierdem avantajul autenticității limbajului local, cules de pe teren, datorită limbajului tehnic documentar. În cazul săpăturilor arheologice, dimensiunile și forma, materia și decorul sînt variabile cunoscute, tehnica de fabricație și tehnica de utilizare variabile necunoscute. Tot efortul ulterior de cercetare va consta în analiza datelor cunoscute, pentru a stabili pe cele necunoscute. În cazul colecțiilor etnografice, situația epistemologică este inversă: unitatea concretă, ultima sursă de informare, nu este piesa din colecție, ci totalitatea datelor semnificative în care se situează obiectul. Cercetarea etnografică stabilește concomitent: denumirea și comentariile, regulile și riturile, credințele și obiceiurile. Variabilele care descriu tehnicile de fabricație și modul de folosire sînt deci cunoscute, în aceleași condiții de observație ca și cunoașterea dimensiunilor și formei, materialelor și decorului. Datele sînt epistemologic omogene, pot fi coroborate și tratate simultan.

Din această primă diferență decurge implicit a doua, cu privire la categoriile descrierii. Primatul, în practica arheologică, aparține obiectului, sursa ultimă la care trebuie să revenim totdeauna; categoriile descrierii trebuie raportate la obiectul însuși și procedat la o analiză a elementelor componente prin sintetizarea trăsăturilor elementare. În practica etnografică, din contră, primatul nu aparține obiectului, ci datelor culese de pe teren despre obiect, sursa semnificației lui. Descrierea trebuie să reflecte în cazul acesta însăși gîndirea creatorilor, iar tipul trebuie să rezulte din sinteza trăsăturilor pe care creatorii le consideră proprii. În primul caz, gîndurile creatorilor sînt incluse în obiect și nu culese; în cel de-al doilea, ele nu numai că sînt culese ca obiectul însuși, ci devin chiar determinante, deoarece de ele depinde clasificarea, prin intermediul tehnicilor de fabricare și utilizare, dimensiunilor, materiei prime și formei.

Opoziția dintre cele două tipuri de descriere constă mai puțin în conținut cît în modul de finalizare. Prin conținutul său, activitatea etnografică se apropie adesea de cea arheologică, pentru că, din păcate, se pun întrebările: Cîte colecții etnografice sînt însoțite de o documentație care să permită o descriere în termeni locali? Cîte obiecte n-au fost colecționate de pe teren fără ca deținătorii lor să mai cunoască modul de utilizare, semnificația sau chiar denumirea? Analiza vechilor depozite muzeale, cercetările în casele vechi, în pivnițe și poduri diferă ele în cazul acesta în mod substanțial de descoperirile obiectelor aflate sub pămînt? Privind în mod invers problema, arhivele și inscripțiile, miniaturile și mozaicurile nu furnizează adesea datele reconstituirii contextului care lipsește, făcînd posibilă descoperirea gîndurilor creatorilor pentru obiectele arheologice?

Se poate spune deci că dacă descrierile diferă mai puțin prin consistența și varietatea informațiilor la care se referă decît prin calificarea epistemologică a datelor pe care le mobilizează, se poate ajunge la a considera descrierea etnografică, în opoziție cu cea arheologică, ca descrierea care împarte caracteristicile obiectelor în două categorii, după cum au fost făcute: prin observarea fină și analiză sau impusă de denumire, tehnica de fabricație și de utilizare. De aici pornesc diferitele tipuri de aplicație ale informaticii în tratarea colecțiilor etnografice: gestiunea colecțiilor și studii documentare.

În ceea ce privește gestiunea, se pun anumite probleme: Care sînt obiectele conservate? Cum au fost achiziționate? Cu ce preț și în ce condițiuni? De cine și unde? Care este stadiul de conservare? Unde sînt păstrate și cui aparțin? Au fost expuse, desenate, fotografiate, analizate, publicate? Nu este necesar să multiplicăm întrebările pentru a arăta că gestiunea colecțiilor etnografice este o chestiune de optimizare, după

https://biblioteca-digitala.ro

anumite criterii variate : volumul spațiului disponibil, grija față de patrimoniu, viteza de rotație etc. Cea mai bună soluție pentru realizarea unei descrieri veridice constă în desprinderea riguroasă a caracteristicilor necesare gestiunii, care trebuie enunțate în categoriile cerute de practica administrativă și în categoriile necesare tratării obiectelor din punct de vedere științific, care răspund unor norme independente de cele administrative.

Izolarea unei zone de referință în cartoteci și fișe de descriere permite astfel să se întocmească pe cale automatică listele necesare, pe care să le introducem în ordinator în tirajele necesare raționalizării operațiilor de gestiune.

Pentru studiile documentare, pentru colecțiile care cuprind un număr mare de obiecte, cum sînt cele etnografice, automatizarea metodelor de apel și cercetare a obiectelor ca și aplicațiile informaticii sînt foarte necesare. Aplicarea tehnicilor moderne presupune în final substituirea limbajului obișnuit, în care sînt redactate inventarele și fișele descriptive, printr-un limbaj documentar normat și în consecință, realizarea unor lexice speciale. Cînd materialele conservate sînt plante sau animale, problema este simplă : identitatea este fixată printr-un sistem de clasificare general admis în literatura de specialitate, care permite cercetătorilor să le regăsească cu certitudine. În cazul colecțiilor etnografice, problema este diferită. Cum se poate identifica un obiect, după denumirea sa de la teren ? În acest caz, orice comparație este imposibilă fără consultarea dicționarelor. Calea cea mai bună pentru a putea avansa în cercetările documentare este de a forma lexice, în care să se fixeze sistematic corespondența între limbajul obișnuit, limbajul de referință și limbajul documentar. Formarea pe cale automatică de cataloage, care este în curs de realizare în Franța, este posibilă și la noi după o pregătire minuțioasă.

Dar, oricît de avansate ar fi ele, cercetările documentare nu sînt altceva decît operații preliminare, un simplu apel la datele pe care ni le propunem să le analizăm. Fără îndoială că determinarea variabilelor descriptive depinde de calea teoretică predominantă în identificarea categoriilor indigene. Dar această masă de informații poate să rămînă, în scopuri documentare, rezumată sau sumară. Două tipuri de aplicare se pot distinge pentru analiza aprofundată a colecțiilor. Una se referă la analiza internă sau analiza formei datelor caracterizînd obiectul însuși, alta la analiza formei datelor în raport cu variabilele exogene sau la analiza externă.

Pentru edificare, citățm exemplul de documentație automatică realizată la Muzeul național de arte și tradiții populare din Paris, unde pentru o colecție de 10 000 de obiecte s-au efectuat în timpul congresului probe practice deosebit de concludente.

Ne-am oprit mai îndelung asupra acestor probleme practice discutate în cadrul primului congres de etnologie europeană, pentru a scoate în relief necesitatea formalizării evidenței muzeale în ansamblul ei, în vederea prelucrării datelor pe cale automatică. Rezultatele care se pot obține pe această cale, pentru realizarea unor lucrări de amploare, cum ar fi de pildă „Atlasul etnografic al R. S. România", sînt de deosebită importanță. Am subliniat pe de altă parte și diferența dintre obiectul etnografic și cel arheologic, deoarece există încă, în concepția unor specialiști, ideea potrivit căreia, pentru întocmirea fișelor etnografice este suficient să ai obiectul în față, ceea ce, așa cum s-a discutat și în cadrul congresului, este complet greșit, deoarece datele rezultate din cercetarea științifică pe teren permit încadrarea obiectului în contextul apariției și evoluției lui. Fără cunoașterea obiectului în funcționalitatea sa, fără termenii locali, fără semnificațiile sale, obiectul rămîne o piesă „moartă", care nu poate spune decît foarte puțin cercetătorului. Cum foarte multe din obiectele etnografice din muzeele noastre, colecționate înainte de 1948 sau provenite de la diverși colecționari, nu sînt însoțite de documentațiile necesare, cercetările muzeelor vor trebui să urmărească în viitor, în mod constant, și acest scop : completarea fișelor, atît cît mai este posibil, cu toate datele necesare.

În afara ședințelor plenare, unde, așa cum s-a subliniat, referatul de deschidere a fost prezentat de prof. dr. docent M. Pop, în cadrul comisiilor pe probleme, R. S. România a fost prezentată cu cinste de specialiști din diferite institute sau muzee.

Astfel, programul pe comisii a cuprins multe comunicări, după cum urmează :

Comisia 1. „Comunicații" : I. Cajal-Marin, M. Constantin, M. Stroia, „La presse du XIX-ème siècle : une importante source d'information pour les études ethnographiques roumaines".

Comisia 2. „Utilaj și tehnică agricolă" : I. Armășescu, C. Mirescu, „Une technique archaïque : le battage du blé à la „dosca" (tribulum).

Comisia 3. „Poetica populară — balada" : C. Vrabie, „Structure du discours „balladesque", și N. Manafi-Coatu, „Les deux langages praxis et poesis dans l'incantation thérapeutique roumaine".

Comisia 4. „Obiceiuri calendaristice și sărbători contemporane" : S. Iancovici, „Croyances et pratiques anciennes à l'occasion de la Pentecôte", G. Comanici, L. Stoica-Vasilescu, „La signification de l'arbre vert dans les coutumes calendaires des Roumains et des Saxons", E. Comișel, „Les coutumes calendaires roumaines", V. Cordun, „Types et fonctions de la „chemise de la peste" en Roumanie", V. Medan, „Le chant de la couronne de blé dans un village de Transylvanie", S. Larionescu, „La commémoration des morts dans les Karpates occidentales de la Roumanie", L. Ghergariu, „Les coutumes de la Nouvelle Année en Roumanie", E. Petruțiu, „La coutume de călușari dans la plaine de Transylvanie".

Comisia 5. „Arhitectura populară și muzeele etnografice în aer liber" : N. Dunăre, „Contribution à l'étiologie de la ferme à cour fermée et renforcée chez les peuples européens et avoisinant l'Europe", R. O. Maier, „La reconstitution des moulins antiques de la Roumanie".

Comisia 6. „Organizarea familială" : M. Vulpe, „Termes d'appelation familiale dans les parlers

https://biblioteca-digitala.ro

roumains. Tradition et innovation", G. Stoica, „L'influence de la famille sur la structure de l'habitation paysanne roumaine", V. V. Caramelea, Gh. Geană, L. Tomescu, „Les changements de l'organisation traditionnelle familiale dans le milieu rural de Roumanie".

Comisia 7. „Filme": G. Manolescu, „Coutumes contemporaines de printemps en Roumanie".

Comisia 8. „Relații interetnice în Europa contemporană": R. Vulcănescu, „L'étude interdisciplinaire des relations interethniques", P. Simionescu, „Implications structuralistes de l'isogramme ethnologique".

Comisia 9. „Cultura populară și expresia sa muzeografică": V. V. Caramelea, „Les travaux d'un laboratoire permanent sur terrain d'anthropologie sociale et culturelle".

Așa cum rezultă din cele de mai sus, R. S. România a fost reprezentată cu referate la toate cele nouă comisii de lucru și, ceea ce este mai important, ele au fost apreciate pozitiv, școala românească de etnografie fiind considerată foarte modernă.

Dacă adăugăm la aceasta faptul că Institutul de film științific de la Göttingen, R. F. a Germaniei, a prezentat mai multe filme etnografice românești, realizate cu specialiști din R. S. România, și că, în cadrul probelor practice, ing. I. Georgescu a prezentat un metronom invenție proprie, care s-a bucurat de succes, înțelegem de ce, ca un corolar, la ședința plenară a Societății internaționale de etnologie și folclor, care a avut loc în ziua de 27 august 1971, prof. dr. docent Mihai Pop a fost ales președinte.

Alegerea, aprobată în unanimitate de specialiștii a numeroase țări prezenți în sală, se datorește activității depuse pînă în prezent de M. Pop în cadrul Societății internaționale de etnografie și folclor ca vicepreședinte, dar este și o recunoaștere a prestigiului de care se bucură specialiștii și școala etnografică românească dincolo de hotare.

dr. Georgeta STOICA

Ion Cătuneanu, Sergiu Paşcovschi, Matei Tălpeanu, Felicia Theiss, „BIBLIOGRAPHIA ORNITHOLOGICA ROMANIAE"

Salutăm cu vie satisfacție apariția volumului „Bibliographia ornithologica Romaniae", utilă atît specialiștilor ornitologi sau zoologi cît și celor care fac primii pași pe drumul cercetării științifice.

Literatura de specialitate în domeniul ornitologiei a fost și este greu de consultat deoarece este risipită, în marea ei majoritate, în diverse publicații periodice. Ca atare, apariția unui ghid bibliografic în acest domeniu era așteptată cu viu interes. Cele cîteva liste bibliografice apărute pînă acum (Schnapp, Papadopol, Helving — 1963; D. D. Vasiliu — 1968 și 1969) incomplete și cu unele erori tipografice sau de redactare, erau greu de consultat și, în consecință, specialiștii în domeniul ornitologiei erau obligați, pentru a-și completa datele documentare, să cerceteze cataloagele multor biblioteci, pierzînd astfel un timp prețios din activitatea lor practică.

„Bibliographia ornithologica Romaniae" cuprinde 3465 titluri, publicate în volume separate sau ca articole în 231 publicații periodice. Sînt incluse în această listă și lucrările unor autori străini referitoare la ornitofauna din țara noastră.

Lucrările, mai vechi și mai noi (din 1716 pînă în iulie 1970), sînt grupate în ordinea alfabetică a autorilor (sau a titlurilor, acolo unde nu sînt specificați autorii). Un index al autorilor (cu pseudonimele cunoscute), indicînd anii și numerele lucrărilor citate, grupează lucrările acestora, ușurînd astfel căutarea datelor ce interesează. Pentru delimitarea teritoriului la care se referă o lucrare sau alta se folosește indexul publicațiilor cu numele de ordine grupate pe provincii istorico-geografice.

Desigur, dacă se făcea și un index al speciilor despre care este vorba în fiecare lucrare în parte, ar fi ușurat și mai mult consultarea întregii bibliografii, cititorul nemai fiind nevoit să răsfoiască întregul volum pentru a afla ceea ce-l interesează.

Dar, așa cum afirmă și autorii în introducere, lucrarea nu se pretinde a fi exhaustivă, așteptîndu-se „sugestii și completări" din partea tuturor celor care pot ajuta „cu sfatul și cunoștințele lor".

V. IACOB

JEAN DORST, 1970, „ÎNAINTE CA NATURA SĂ MOARĂ" P. 474, Ed. Științifică, București (traducere din limba franceză a lucrării „A v a n t q u e n a t u r e m e u r e")

La numai un an de la apariția în Elveția a ediției a 2-a a lucrării lui Jean Dorst: „Avant que nature meure", am putut găsi această valoroasă carte în toate librăriile din țara noastră. Traducerea excelentă făcută de Gusic Vladimir ca și reproducerea figurilor bine executate de către Ed. Științifică, ridică la nivelul dorit valoarea acestei monumentale lucrări.

Stilul viu, cursiv, cu o bogată ilustrație, face accesibilă cartea tuturor categoriilor de cititori, dar cu toate acestea niciodată nu este evitată exactitatea științifică a datelor.

După o prefață la ediția românească scrisă magistral de academicianul Ștefan Milcu, urmează o prefață scrisă de Președintele Fundației Mondiale pentru Ocrotirea Naturii Sălbatice, apoi o alta de Roger Heim, directorul Muzeului de Istorie Naturală din Paris, urmată de cuvîntul înainte al autorului, intitulat foarte plastic „Dezechilibrul lumii moderne" și apoi prefața la a 2-a ediție a

https://biblioteca-digitala.ro

cărei traducere a fost făcută de către Ed. Științifică.

Împărțirea lucrării în două mari capitole distincte, intitulate „Ieri" și „Azi", ne face să înțelegem marile transformări făcute de specia umană în natură datorită tehnicii moderne și în același timp ne dă posibilitatea unei analize sub aspect meditativ, prin comparație, a tot ceea ce a putut face omul în natură prin rezolvarea necesităților sale dar și prin distrugerea fără chibzuială.

Odată cu începuturile speciei noastre pe această planetă, începe și lupta cu natura, pentru obținerea hranei, a terenurilor pentru culturi, sau uneori devastări nedorite provocate de incendii. Pe măsura dezvoltării pe plan social a omului, tot mai mari sînt intervențiile în natură și deci transformările devin mai pregnante. Astfel că dispar specii de viețuitoare, uneori regiuni întinse își schimbă aspectul, se exploatează adesea nerațional resurse naturale, iată doar cîteva din problemele esențiale urmărite de autor în cele zece capitole. Este de remarcat faptul că el privește totul sub o viziune severă și obiectivă.

Dar o dată cu dispariția naturii sălbatice, cu toată trena sa de frumuseți, omul pierde un tezaur de neînlocuit, adevărata natură, leagănul omenirii.

Distrugerea voluntar sau involuntar a faunei, florei, poluarea aerului, apei, solului cu substanțe toxice, duc în final la un mare impas omenirea, căci felul cum se gîndește azi prin tehnică și pentru tehnică, se datorește probabil faptului că tehnica se află cu mult înaintea culturii. De aceea fiecare dintre cei care-și dau seama de marele pericol în care se află planeta noastră, duce o muncă susținută de propagandă pentru ocrotirea naturii, căci nu cunoaștem încă limitele civilizației noastre și nici puterea omului de a suporta rezultatele ei.

Este una dintre cele mai zguduitoare cărți, care nu trebuie să lipsească din biblioteca nici unui iubitor adevărat al naturii. Din ea, chiar cei mai „convinși" tehnicieni pot trage foloase în cunoașterea adevărului despre evoluția realizărilor deținute de ei.

În mare acestea sînt problemele arzătoare ale monumentalei lucrări analizate. Alături de lucrarea lui Rachel L. Carson, *Le printemps silencieux*, PLON (1968), *Înainte ca natura să moară*, a adunat atîtea realități asupra impasului în care se află specia noastră, încît nu putem scrie altceva decît : „Să ocrotim natura patriei noastre pînă avem ce ocroti și pînă nu va fi prea tîrziu !"

Victor CIOCHIA

„CARPICA" II, BACĂU 1969

Varietatea lucrărilor publicate în acest număr al revistei privind unele probleme de arheologie și istorie veche și mai ales valorificarea rezultatelor săpăturilor arheologice efectuate în ultimul timp în centrul Moldovei, justifică pe deplin necesitatea apariției cu regularitate a acestei publicații.

Sumarul revistei grupează cronologic studii și materiale începînd cu descoperirile paleolitice din județele Neamț și Vaslui și se încheie cu materiale privind secolul al XVIII-lea, înmănunchind astfel o variată activitate.

În domeniul orînduirii comunei primitive se remarcă în mod deosebit importanța materialelor din epoca bronzului, valorificate de M. Florescu, V. Căpitanu și M. Ursache, în urma intenselor cercetări arheologice efectuate la Podul Morii-Bărboasa, Dealul Morii și respectiv Săbăoani. Cercetarea acestor obiective a adus noi precizări asupra tipurilor de așezare Monteoru, privind categoria de așezare, situată, din punct de vedere topografic, pe platourile și pantele line ale teraselor inferioare, diferită de tipul „Cetățuie" mai bine cunoscut și cercetat de specialiști. De asemenea, datorită identificării așezărilor Monteoru Ic_2 în Bazinul Berheciului s-a stabilit limita estică de dispersiune a culturii Monteoru, ipoteză formulată și argumentată în urma cercetărilor de la Gura-Ghionoaiei (M. Florescu). Tot aici se remarcă un nivel de locuire aparținînd culturii Noua, cu material deosebit, și care se caracterizează prin locuințe de suprafață și nu prin cenușare, cum se cunoștea pînă acum pentru această cultură. Legat de această perioadă istorică, articolul *Conceptul Folteşti II și începuturile bronzului în Moldova* semnat de Petre Roman, pune în discuție problema periodizării culturilor din perioada de tranziție de la neolitic la bronz, aducînd precizări asupra unor ipoteze mai vechi ale autorului.

În ceea ce privește epoca fierului, atragem atenția asupra articolului *Un mormînt hallstattian descoperit la Trestiana*, semnat de E. Păpușoi, care menționează apariția în zona centrală a Moldovei a fibulelor cu „scut beotic" caracteristice lumii ilirice, răspîndite și adoptate de populația tracică din spațiul carpato-dunărean.

Pentru o mai bună cunoaștere a culturii materiale a dacilor din Moldova în secolul I î.e.n. — I e.n., descoperirile de la Răcătău și Bradu constituie o importantă contribuție. Publicarea unui bogat material ilustrativ, în articolul *O nouă cetățuie dacică pe valea Siretului* de către V. Căpitanu și V. Ursache, obținut prin cercetări sistematice începute în anul 1968, precum și unele observații stratigrafice atente, permit autorilor identificarea așezării dacice de la Răcătău cu antica Tamasidava și a așezării de la Bradu cu Zargidava.

Cercetarea culturii materiale prin care se oglindește viața triburilor dace din Moldova în primele secole ale erei noastre este aprofundată și pe cale numismatică, datorită numeroaselor descoperiri de tezaure monetare. În acest sens semnalăm : *Tezaurul monetar de la Cornii de Sus*, publicat de V. Căpitanu și C. Buzdugan ; *Două tezaure monetare descoperite în Moldova*, de M. Chițescu și V. Ursache ; *Noi descoperiri de tezaure imperiale romane la Piatra Neamț*, de Virgil Mihăilescu-Bîrliba ; *Tezaurul de denari romani de la Ardeoani*, semnat de V. Căpitanu ; precum și *Două tezaure romane descoperite în județul Bacău* de M. Chițescu și Paul Țarălungă. Reiese din aceste menționări marea

https://biblioteca-digitala.ro

cantitate a monedei romane imperiale din Moldova în această vreme, diferite relații stipendiare ce vor fi existat între căpeteniile locale din Moldova și romani precum și schimbul comercial intens.

În articolul *Contribuții la problema ritului de înmormîntare la carpo-daci*, V. Ursache ia din nou în discuție, pe baza descoperirilor sale de la Gabăra-Moldoveni și Săbăoani-Roman, problema practicării de către carpo-daci atît a ritului de incinerație cît și a inhumației, înainte de a intra în contact cu triburile sarmatice. Relativ aceleași concluzii se pot trage și prin descoperirea mormîntului carpic de la Barați, publicat de E. Moscalu.

Deosebit de prețioase sînt precizările aduse în urma studiului antropologic al mormintelor, mai ales din perioada amestecului etnic din prima jumătate a mileniului I e.n. Astfel, în *Studiul scheletelor din necropola de la Gabăra*, semnat de Olga Necrasov și Dan Botezatu, autorii au remarcat că în sec. III e.n. au coexistat la aceiași populație două rituri de înmormîntare, unul pentru copii și altul pentru adulți. De asemenea s-a putut stabili în urma diferitelor măsurători un aspect tipologic protoeuropoid atenuat cu un amestec de elemente mediteranoide.

Referindu-ne în continuare la perioada prefeudală (sec. IV – X e.n.), vreme cînd are loc definitivarea procesului de formare a limbii și a poporului român, remarcăm lucrarea *Necropola din secolul al IV-lea e.n. de la Obîrșeni-Voinești* în care I. Mitrea, analizînd inventarul din morminte, confirmă o dată în plus compoziția eterogenă a celor care au contribuit la formarea culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov. Importantă este și semnalarea unui atelier de făcut piepteni din corn de cerb, de la Valea Seacă, prin care V. Palade remarcă apartenența etnică geto-dacică a meșteșugarilor din această așezare.

Alături de lucrările citate mai sus, pentru această perioadă istorică, prezintă interes și studiul semnat de Dan Gh. Teodor, *Unele probleme privind evoluția culturii materiale din Moldova în secolul VI–X*. Luînd în discuție tipurile de așezări și locuințe din această perioadă, necropolele și apoi inventarul arheologic al acestor categorii de descoperiri, autorul face o analiză amănunțită a tuturor elementelor (obiecte, podoabe, ceramică) pe baza cărora se poate schița evoluția culturii materiale de pe teritoriul Moldovei, precum și cronologia și caracterul ei etnic.

Cercetările atente întreprinse de autor în 35 așezări și cimitire din această epocă i-au permis să stabilească cîteva faze în evoluția culturii materiale din sec. VI–X. Astfel, prima fază (sec. VI–VII) este epoca primelor contacte între autohtoni și slavi după care urmează o fază reprezentînd aspectul cultural denumit „proto-Dridu". A treia fază denumită „Hlincea-Oituz" este datată în secolul VIII și începutul secolului IX, iar a patra fază, denumită „Spinoasa-Dănești", se încadrează în ultimele secole ale mileniului I și cuprinde elemente de tip Dridu și obiecte de podoabă bizantine, toate cu strînse legături în regiunea Dunării de Jos.

La sfîrșitul concluziilor sale, autorul afirmă că denumirea de cultură Hlincea – Luca Raikoveț-kaia sau Romen Borșevo este improprie pentru cultura materială din secolele VI–X de pe teritoriul Moldovei, și consideră că trebuie să fie denumită „protodridu", cultură creată și definitivată cu ajutorul a două componente etnice de bază: populația autohtonă și populația slavă, ambele cu multiple influențe din afară.

Același aspect protodridu este observat și în așezarea prefeudală de la Bîtca-Oituz prezentat de Dan Gh. Teodor, C. Buzdugan și I. Mitrea în raportul privind *Descoperirile arheologice de la Oituz*.

Epoca feudală, în acest volum, este ilustrată prin prezentarea de către Iulian Antonescu a rezultatelor obținute în urma săpăturilor arheologice efectuate la curțile domnești din Bacău. Remarcînd cu această ocazie luxul deosebit, asemănător marilor curți princiare din occident, precum și o mare activitate economică, prin relațiile de schimb cu Polonia și Țările balcanice, autorul relevă rolul jucat de orașul Bacău, în secolul al XV-lea, în viața administrativă, militară și politică a țării.

La fel de interesant se dovedește a fi și articolul *Unele aspecte privind istoricul moșiei obștei tîrgului Bîrlad*, redactat de V. Berbecaru, care pe bază de documente în parte inedite, relatează modul în care, contrar prevederilor Regulamentului Organic, Casa Obștei și-a continuat existența ilegală în dauna orașului, pînă la desființarea ei, în anul 1905.

Tot pentru epoca feudală, acest număr din revista „Carpica" publică două tezaure, *Un tezaur monetar din secolele XV–XVI descoperit la Suceava*, redactat de Alexandru Artimon și *Un tezaur de monede turcești descoperit la Copăcești (jud. Vrancea)*, publicat de V. Căpitanu și C. Buzdugan.

În încheiere apreciem în mod special calitatea ilustrației care însoțește majoritatea materialelor publicate, precum și calitatea grafică a întregului volum.

Silvia TEODOR

„ELOGIU MARILOR VICTORII", BRAȘOV, 1971, 225 p.

Înmănunchind un număr de zece lucrări prezentate în cadrul diferitelor manifestări organizate în județul Brașov, în anul 1971, cu prilejul gloriosului semicentenar al Partidului Comunist Român, volumul a fost editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă, Muzeul județean Brașov și filiala locală a Societății de științe istorice. Lucrarea se deschide cu o pagină-motto ce redă un citat din expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la jubileul semicentenarului partidului. În prefața volumului, editorii precizează că *„alături de victoriile pe plan economic și social, raportate conducerii partidului de locuitorii județului Brașov în cinstea semicentenarului, se înscriu și contribuțiile oamenilor de știință și cultură, care în operele și lucrările lor redau veridic și convingător epopeea de luptă a partidului, manifestîndu-și entuziast mîndria patriotică de a fi participanți activi, alături de întregul*

https://biblioteca-digitala.ro

popor, la uriașele transformări revoluționare petrecute în viața României socialiste".

O sinteză de valoare deosebită asupra luptei și activității partidului pe meleagurile brașovene, un tablou plin de învățăminte al înfăptuirilor revoluționare, este cuprins în profundul studiu cu care se deschide volumul, semnat de tovarășul Constantin Drăgan, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Brașov al P.C.R., președintele Consiliului popular județean Brașov („Aniversarea gloriosului semicentenar"), expus la adunarea festivă de la Brașov, consacrată aniversării a 50 de ani de la crearea P.C.R., (p. 7—38). Autorul încadrează faptele cele mai semnificative ale comuniștilor brașoveni în cursul larg, cuprinzător, al ansamblului istoriei eroice a Partidului Comunist Român, subliniind însemnătatea istorică a întemeierii sale, trecînd în revistă evenimentele esențiale aie anilor ilegalității și oprindu-se apoi, mai îndeaproape, asupra perioadei inaugurate de actul de la 23 August.

Dr. Mircea Mușat și prof. Mircea Băltescu semnează articolul *„Crearea P.C.R., moment de cotitură în istoria mișcării muncitorești și revoluționare (contribuții privind crearea secției Brașov a P.C.R.)"* (p. 39—66). Comunicarea înfățișează cu date elocvente preliminariile întemeierii partidului, aspecte ale acțiunilor elementelor revoluționare brașovene din sînul P.S.D. din Ardeal și Banat, apoi al Partidului Socialist, care militau pentru crearea partidului comunist. Considerăm că puteau fi menționate și implicațiile pe care le-a avut asupra acestui proces desăvîrșirea unității statului național român, greva generală din 1920, însuși faptul că primul partid care s-a organizat după Unirea din 1918 la scara întregului teritoriu național nu a fost un partid burghez, ci însuși partidul socialist, ceea ce vorbește de la sine. Din cuprinsul articolului amintit reține atenția în mod deosebit rolul unor organe de presă ca „Dreptatea", „Vilagossag" ș.a., reflectarea luptei militanților revoluționari brașoveni în paginile presei centrale socialiste și comuniste, o seamă de documente inedite, din arhivele locale și centrale, din fondurile Muzeului de istorie din Brașov ș.a.

Partidul Comunist Român — promotor ferm al unității muncitorești, forța de polarizare a întregii noastre societăți — se intitulează studiul semnat de prof. univ. dr. Aron Petric (p. 67—88). Ideea fundamentală a făuririi unității de luptă a clasei muncitoare din țara noastră este urmărită de autor de la originile ei, insistîndu-se asupra rolului evenimentelor din 1921, 1929—1933, din preajma și din timpul celui de al doilea război mondial, în ceea ce privește întărirea acestei unități. O atenție deosebită se acordă acțiunilor din primăvara și din vara anului 1944, încheierii Frontului Unic Muncitoresc, rolului acestuia în înfăptuirea insurecției, în desfășurarea revoluției populare, congresului de unificare din februarie 1948, încheierii unității națiunii noastre socialiste, a cărei expresie o reprezintă constituirea Frontului Unității Socialiste. *„Experiența dobîndită de partidul nostru de-a lungul celor 50 de ani de existență, formele și metodele folosite în lupta pentru lichidarea sciziunii din mișcarea muncitorească, pentru făurirea și dezvoltarea unității de acțiune a proletariatului, iar apoi pentru unitatea sa deplină în cadrul unui singur partid marxist-leninist, precum și opera de făurire a unității social-politice a întregului popor în jurul clasei muncitoare, au reprezentat și reprezintă nu numai o cucerire de mare preț a forțelor revoluționare din țara noastră, ci totodată și o contribuție teoretică și practică în rezolvarea problemelor complexe pe care le ridică colaborarea dintre diferitele detașamente ale mișcării muncitorești pe plan național și internațional"* — arată autorul în concluzia studiului său.

O serie de *Aspecte ale luptei antifasciste și antihitleriste a oamenilor muncii din județul Brașov, sub conducerea P.C.R. (1929—1940)* sînt evocate de prof. Mircea Băltescu (p. 89—116). Comunicarea este structurată în trei părți principale: acțiuni de masă antifasciste desfășurate la Brașov între anii 1929—1940 (demonstrații, întruniri, cu participarea tineretului, intelectualilor, țărănimii, culminînd cu acțiunile împotriva Dictatului de la Viena), activitatea desfășurată de secțiunea P.C.R. Brașov, pentru făurirea Frontului Unic Muncitoresc, ca bază a unui larg front popular antifascist (dezvoltarea tacticii de front unic în cursul luptelor greviste, acțiunile cu prilejul zilei de 1 Mai, rolul sindicatelor, al unor detașamente ale proletariatului, al altor forțe democratice), acțiuni de solidaritate activă și militantă, antifascistă a oamenilor muncii din județul Brașov cu lupta popoarelor și a proletariatului internațional contra cotropitorilor hitleriști (organizații, propagandă prin broșuri, manifeste și presă, întruniri, acțiuni de luptă efectivă, cu arma în mînă). Articolul utilizează numeroase documente inedite, care sporesc valoarea expunerii și îi întăresc concluziile științifice.

Brașovul și insurecția armată antifascistă din august 1944 — este tema studiului aparținînd prof. emerit Ion Nicoară (p. 117—140). După o serie de date grăitoare privind starea de spirit antifascistă a maselor din perioada 1940—1944, autorul înfățișează pregătirea nemijlocită a insurecției sub conducerea P.C.R., stăruind asupra contribuției esențiale a forțelor patriotice, a unităților militare, pînă la sfîrșitul lunii august 1944, la operațiunile care fac parte integrantă din participarea României la războiul antihitlerist.

Volumul de față cuprinde, în continuare, un număr de contribuții interesante ale unor oameni de cultură și specialiști brașoveni care sintetizează transformările revoluționare din diferite domenii. Conf. univ. Ion Lupu de la Institutul Politehnic Brașov, și Teodor Magda, directorul Direcției județene de statistică, tratează despre *Schimbările calitative în industria județului Brașov în perioada 1950—1970* (p. 141—158); în strînsă legătură cu acest domeniu definitoriu al economiei județului Brașov, lectorul univ. Constantin Lefter publică comunicarea intitulată *Construcția de mașini — obiectiv prioritar al politicii P.C.R. de industrializare socialistă a țării și de modernizare a economiei*

https://biblioteca-digitala.ro

naționale (p. 159—170). Lectorul univ. Iulian Tartagă și Ion Olteanu de la Direcția județeană de statistică semnează articolul *Ridicarea nivelului de trai — obiectiv fundamental al politicii Partidului Comunist Român* (p. 171—188), iar Eduard Eisenburger scrie despre *Înfrățirea și unitatea dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, permanență a politicii naționale a P.C.R.* (p. 189—208). Volumul se încheie cu comunicarea Cameliei Albu despre *Dezvoltarea științei și culturii în județul Brașov în anii construcției socialiste* (p. 209—223).

Toate lucrările publicate aci utilizează pe larg, în spirit creator și în profunzime, documentele de partid, indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu. Volumul dobîndește un spor de atractivitate prin publicarea unui însemnat număr de fotografii, fotocopii, facsimile, grafice, tablouri statistice.

În ansamblul său cît și în părțile componente, volumul de față, datorat unei lăudabile inițiative a organelor brașovene de partid și de stat din domeniul culturii, reușește într-adevăr să fie, într-o formă atractivă, un călduros și convingător elogiu și omagiu adus luptei eroice a Partidului Comunist Român în fruntea poporului român, dintr-o întreagă epocă istorică, pînă la înălțimile civilizației socialiste din zilele noastre.

Alexandru PORȚEANU

BIBLIOGRAFIA ISTORICĂ A ROMÂNIEI
I
1944 — 1969

Bibliografie selectivă
Editura Academiei Republicii Socialiste România, București 1970, XXXII, 386 p.

Un sfert de veac de activitate științifică, concretizată în diferite publicații — de la simple comunicări și pînă la cuprinzătoare sinteze — însumînd mii de titluri, face posibilă și necesară o retrospectivă a tot ce a realizat cercetarea istorică românească în această perioadă.

Necesitatea unei asemenea retrospective se naște din însăși dialectica cercetării istorice. Pentru a progresa, istoricul nu se poate dispensa de nimic din ceea ce s-a realizat pînă la el. Drumul către adevărul istoric nu poate fi parcurs decît prin asimilarea a tot ce au creat înaintașii, chiar dacă unii dintre ei, prin concluziile la care au ajuns, s-au depărtat de acest adevăr.

De aici și importanța unei lucrări care își asumă sarcina să prezinte ce a dobîndit istoriografia românească după 25 de ani de fecundă activitate. Dificultatea unei asemenea întreprinderi este evidentă, atît prin aspectul cantitativ al problemei — numărul foarte mare de titluri — cît și prin cel calitativ. De aici admirația pentru actul de cutezanță al colectivului de cercetători clujeni. Inițiativa se grefează pe o preocupare mai veche a istoricilor din Cluj; ne permitem să amintim în acest sens, spre exemplu, lucrările lui Ioachim Crăciun, *Bibliografia istorică a României*, 1926—1939 și 1947, în „International Bibliography of Historical Sciences" Washington-Paris (1926—1939 and 1947), și *Publicațiunile Institutului de istorie națională din Cluj-Sibiu și colaboratorii lor de la 1920—1945. Cu o bibliografie a publicațiunilor* în „Anuarul Institutului de istorie națională", 1945, ca și lucrarea mai recentă a lui I. Crăciun, I. Domșa, Gh. Hristodol, L. Hordaky *„Bibliografia istorică a României pentru anii 1959—1960*, în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj", 1962, 5, p. 291—423.

În acest sfert de veac, istoriografia românească a realizat succese importante. Ele au fost posibile prin munca a numeroși cercetători, care au pus la baza muncii lor metoda cea mai avansată despre societate, materialismul istoric, cît și din prelucrarea a tot ce a dat mai bun gîndirea istorică românească.

Titlul lucrării de care ne ocupăm „Bibliografia istorică a României" ar presupune — după părerea noastră — o prezentare exhaustivă a tot ce s-a scris, în acești 25 de ani, dar subtitlul ne avertizează că avem în față o „bibliografie selectivă".

Fiind gata să primim această realitate, credem că ar fi fost necesar ca autorii să fi prezentat criteriile după care au fost selectate lucrările, cu atît mai mult cu cît lipsesc lucrări care reprezintă momente importante ale evoluției istoriografiei noastre.

„Bibliografia" beneficiază de o interesantă introducere semnată de prof. dr. docent Ștefan Pascu, în care sînt punctate principalele obiective ale istoriografiei românești în această perioadă.

Lucrarea are două mari diviziuni: Istoria României și Istoria Universală.

Prima parte, cuprinzînd 7401 de titluri, se împarte la rîndul ei în capitole care tratează despre probleme generale, problemele teoretice ale istoriei, istoriografiei, rediții, lucrări generale și științe auxiliare, studii de sinteză, probleme speciale ale diferitelor epoci istorice, istorie locală, istoria statului și dreptului, istoria bisericii, a culturii, a științelor, a artei, a presei, a scrisului, a cărții. Al doilea subcapitol cuprinde 301 lucrări despre problemele generale ale istoriei universale vechi, medii, moderne și contemporane. Proporția reflectă atenția precumpănitoare care s-a dat în perioada 1944—1969 istoriei naționale dar exprimă în același timp necesitatea unui efort sporit pentru problemele istoriei universale, în spiritul unei

https://biblioteca-digitala.ro

integrări a fenomenelor istoriei naționale în cadrul mai larg al evoluției generale a omenirii.

La primul capitol, închinat problemelor de istoriografie, semnalăm lipsa lucrării lui Vasile Maciu, Ștefan Pascu și Dan Berindei *„Introduction dans l'historiographie roumaine jusqu'en 1918"*, București, Edition de l'Academie de la République Populaire Roumaine, 1964.

În capitolul care se ocupă de viața și activitatea unor istorici români, credem că și-ar fi găsit locul și studiul omagial închinat academicianului Andrei Oțetea de profesorul Mihai Berza (M. Berza, *Istoricul Andrei Oțetea*, în „Studii", Revistă de istorie, 1969, nr. 3).

Publicarea de izvoare a fost o preocupare permanentă a cercetării noastre istorice în ultimii 25 de ani de activitate. Printr-o muncă stăruitoare s-au smuls arhivelor numeroase taine care aruncă lumini interesante asupra unor perioade ale istoriei poporului român. Colecția „Documente privind Istoria României" — înserată în bibliografie — este o realizare însemnată. „Bibliografia" nu amintește însă volumul de documente și texte social-politice despre războiul din 1877, publicat în 1967, volum în care sînt cuprinse o serie de documente inedite. O altă omisiune importantă este colecția de documente privitoare la mișcarea muncitorească, editată de Institutul de Studii Istorice și Social Politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. din care pr.mul volum „Documente privind istoria mișcării muncitorești și democratice 1916—1921" este apărut în 1967.

Pentru perioada domniei lui Mihai Viteazul a fost omis amplul studiu al lui Ion I. Nistor, *Domnia lui Mihai Viteazul în Transilvania, 1 noembrie 1599—16 august 1601*, în „Analele Academiei Române" 1945—1946, Seria III-a, tom. XXVIII, p. 447—542.

Printre lucrările generale ale istoriei moderne și contemporane ne-am fi așteptat să găsim lucrările lui Lucrețiu Pătrășcanu, „Probleme fundamentale ale României", Socec, București, 1944 și „Un veac de frămîntări sociale, 1821—1907", Socec, București, 1945, lucrări de bază ale istoriografiei marxiste românești.

Autorii nu amintesc, la capitolul de istorie modernă, lucrarea lui C. Căzănișteanu, Dan Berindei, Marin Florescu și Vasile Niculaie, „Revoluția română din 1848", Editura Politică, București 1969, singura monografie a istoriografiei marxiste, închinată acestui crucial eveniment.

Pentru perioada 1849—1859, semnalăm absența studiului *„Domn ales de țară și din sînul ei"* al muzeografei ieșene Georgeta Crăciun, care aduce o serie de informații interesante, inedite (Revista muzeelor, 1969, nr. 6). Ar fi meritat a fi amintită și lucrarea lui Gabriel Barbu, *„Carol Davilla și timpul său"*, București, Editura Științifică, 1958, aceasta fiind unica monografie despre Carol Davilla.

Capitolul de „Istorie locală" e departe de a cuprinde lucrări reprezentative despre diferite orașe sau regiuni istorice ale țării. Credem că în acest domeniu trebuie amintită contribuția deosebită adusă în acești 25 de ani de cercetătorii din muzee.

Bibliografia nu a înserat aici studiile cuprinse în publicația muzeului județean Prahova „Studii și materiale privitoare la județul Prahova" apărută în 1968, care conține numeroase materiale interesante.

Tot la acest capitol este omisă lucrarea lui A. Kareţki, Leon Eșanu și Georgeta Tudoran „Mărturii ale luptei revoluționare" (Locuri și case legate de activitatea comuniștilor, Iași, 1969) ce se bazează pe un bogat material inedit.

Un capitol interesant este și cel închinat istoriei statului și dreptului. Printre studiile selectate și-ar fi găsit loc și cel al prestigiosului jurist Andrei Rădulescu *„Influența franceză asupra dreptului român pînă la 1864"*, apărută în „Analele Academiei Române, seria III, tom. XXVII, 1944—1945.

În capitolul privind muzeele, remarcăm omiterea lucrărilor ce se ocupă de istoriografia muzeografiei românești. Dintre acestea, subliniem ca aducînd o contribuție deosebită studiile semnate de Ioana Cristache Panait și Panait I. Panait, *Începuturile muzeografiei la București*, în „Revista muzeelor" 1965, nr. 1; Vasile Netea, *„Inițiative și realizări muzeografice românești în Transilvania pînă la 1918*, în „Revista muzeelor" nr. 1, 1965; Victoria Popovici, *Primele muzee școlare*, în „Revista muzeelor", 1969, nr. 4; Vladimir Dumitrescu, *„Cel mai vechi muzeu din capitală „Muzeul Național de Antichități"*, în „Revista muzeelor", 1964, nr. 3.

În ceea ce privește capitolul privitor la monumente istorice, semnalăm în primul rînd lipsa studiilor cuprinse în volumele editate de Direcția Monumentelor Istorice: „Monumente Istorice, Studii și lucrări de restaurare", Vol. I—1963, vol. II—1965; vol. III, 1969. Am semnala de asemenea lipsa lucrării „Mănăstirea Cotroceni" de Gh. Cantacuzino, apărută în Editura Meridiane în 1969, sau studiul Eugeniei Greceanu și Ioanei Cristache Panait, *„Bisericile românești din raionul Alba Iulia*, în „Mitropolia Ardealului", 1966, 4—6 și 11—12.

În capitolul special despre „Biblioteci" lipsește un interesant studiu al lui Ion I. Nistor, *„Dezvoltarea bibliotecilor noastre publice"*, în „Analele Academiei Române", Memoriile secției istorice, seria 14, tom. XXIX, 1947.

În cadrul lucrărilor înserate în capitolul „Istoria Științei" lipsesc o serie de lucrări valoroase ce se ocupă de istoria asistenței medicale la noi. Amintim de exemplu *„Les premiers hopitaux de Bucarest"*, comunicare prezentată de Gabriela Barbu și Dan Berindei la Congresul internațional de Istorie a medicinei de la Montpellier din 1958 (publicată în același an la București) ca și lucrarea lui G. Barbu: „Din istoria relațiilor medicale româno-ruse și româno-sovietice", București, 1963.

În capitolul privind istoria artei nu au fost înserate studiile cuprinse în volumul „Omagiu lui George Oprescu cu prilejul vîrstei de 80 de ani", București, Editura Academiei R.S.R., 1961. În același capitol ar fi meritat a fi menționată lucrarea lui Andrei Pănoiu „Pictura votivă din nordul Olteniei", Editura Meridiane, București, 1968, valoroasă prin abundența materialului documentar, în cea mai mare parte inedit.

https://biblioteca-digitala.ro

Ne întrebăm de ce lipsesc unele din lucrările lui Ion Frunzetti, cum ar fi „Mişu Popp", Bucureşti, Editura de Stat pentru literatură şi artă, 1958 şi „Pictori bănăţeni din secolul al XIX-lea", Editura de Stat pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1963; cu atît mai mult cu cît lucrările respective oferă un plus de informaţii în acest domeniu.

„Bibliografia istorică a României" nu a găsit necesar să amintească nici una din lucrările lui Sorin Ulea, unul din cercetătorii de frunte ai artei feudale româneşti.

Rămînînd în domeniul istoriei artei, sîntem nevoiţi să arătăm că autorii „Bibliografiei" nu au studiat colecţia „Analecta", din anii 1945—1947, publicaţie a fostului Institut de Istoria Artei. Printre colaboratorii acestei reviste s-au numărat, printre alţii, Theodora Voinescu, Mircea Popescu, Corina Nicolescu, Eleonora Costescu.

O altă lacună este şi omisiunea studiului „*O breaslă a xilografilor în Transilvania*" publicat de Ioana Cristache Panait în „Revista muzeelor", nr. 4/1967, care prin ineditul său aruncă lumini interesante asupra unui domeniu mai puţin cunoscut al artei noastre populare.

La capitolul „Istoria tiparului şi a cărţii", semnalăm lipsa unor studii preţioase pentru cercetătorii istoriei culturii: Daniela Barbu, *Contribuţii la bibliografia românească veche*, în „Studii teologice" IX, 1957, nr. 9—10, sau interesantul studiu a lui G. F. Ţepelea, *„O ediţie necunoscută a Alexandriei"*, în „Limba Română", XIII, nr. 6, 1964.

În capitolul „Istoria Presei" ne mulţumim să amintim valorosul studiu al lui Marin Bucur — neînserat în „Bibliografie", *„Ziarele din constelaţia „Românului"* (*1864—1866*). *„Convenţiunea"*, *„Libertatea"*, *„Constituţiunea"*, *„Conştiinţa Naţională"*. *„Cugetarea"*, *„Actualitatea"*, *„Sentinela română"* în „Studii de istorie şi teorie literară", Ed. Academiei, Bucureşti, 1968.

Prin această operaţie de selectare, „Bibliografia Istorică a României" oferă o imagine trunchiată a istoriografiei româneşti postbelice.

De asemenea sistematizarea, în unele cazuri, a fost făcută după criterii arbitrare. Astfel unele lucrări ce abordează diverse probleme de monumente istorice le întîlnim sau în capitolul de „Istoria Artei" fie în cel de „Istorie locală" sau de „Istoria bisericii". Şi mai greu de depistat sînt unele lucrări privind diverse aspecte de istorie locală, unele din acestea fiind înserate la perioada istorică respectivă, altele în capitolul special de istorie locală.

Aceasta îngreunează cercetarea „Bibliografiei", nu permite o rapidă informare asupra lucrărilor dintr-un anume domeniu. Mai mult decît atît, există pericolul unei informări incomplete.

Autorii bibliografiei au o concepţie ciudată asupra noţiunii de lucrare generală. În cadrul lucrărilor generale sînt trecute o serie de studii care au o sferă precis limitată. Astfel lucrarea lui Alexandru Anghel, „Exploatarea minii de lucru pe domeniile Coroanei din Segarcea — regiunea Craiova" este trecută ca lucrare generală privind istoria modernă şi contemporană; la fel articolul lui N. Todericiu şi P. Munteanu, „Din eforturile pentru organizarea muncitorilor băieşi: „Uniunea muncitorilor din Industria Minieră din România".

Credem că ar fi fost necesară cuprinderea în „Bibliografia" a două capitole speciale: Istoria militară şi Istoria relaţiilor externe ale poporului român.

Apariţia lucrării, în afara tuturor lipsurilor sale marchează interesul ce există pentru istoriografie, intenţia de a oferi cercetătorului istoric un util instrument de lucru. Această preocupare ni se pare cu atît mai evidentă, cu cît ţinem seama de faptul că lucrarea de faţă apare la numai cîteva luni de la editarea unei alte lucrări de bibliografie istorică, cea a lui Robert Deutsch „Istoricii şi Ştiinţa Istorică din România, 1944—1969", Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970.

În aşteptarea unei lucrări exhaustive de bibliografie, care să lase fiecărui cercetător dreptul de selectare a lucrărilor, apreciem apariţia „Bibliografiei istorice a României" ca un eveniment editorial şi ca un punct de plecare pentru viitoare cercetări.

Liviu ROTMAN

CERCETAREA ŞTIINŢIFICĂ LA MUZEUL DE ARHEOLOGIE DIN CONSTANŢA

În peisajul cultural al ţării, unităţile muzeale, indiferent de specificul lor, au avut dintotdeauna un rol bine definit. Dacă în ultimii ani, însă, prezenţa lor în viaţa ştiinţifică a devenit din ce în ce marcată, faptul se datorează, fără nici o îndoială, schimbării importante efectuate în judecata lor de valoare; potrivit noii orientări, muzeele au început să se transforme, din ce în ce mai evident, din simple depozitare ale valorilor istorice sau de artă în autentice centre de cercetare ştiinţifică.

Semnificativă — şi în acest sens, de subliniat — ni se pare a fi activitatea ştiinţifică a Muzeului arheologic din Constanţa, muzeu investit, încă de la înfiinţare, cu importante şi mereu sporite responsabilităţi. Lapidar vorbind, activitatea sa cuprinde două importante aspecte: primul e dat de cercetarea ştiinţifică propriu-zisă, de acţiunile de introspectare a solului, de săpăturile şi sondajele arheologice; al doilea urmăreşte valorificarea acestei activităţi, prin studii, comunicări şi note.

În ceea ce priveşte primul aspect, acela al cercetării propriu-zise, Muzeul de arheologie Constanţa a cuprins, atît în planurile de perspectivă, cît şi în cele anuale, mobilurile exacte ale săpăturilor arheologice, cum şi punctele menite a fi cercetate.

Ca şi în anul trecut, unele dintre săpăturile arheologice din acest sezon au fost realizate în colaborare cu Institutul de Arheologie al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice; altele au necesitat numai eforturile proprii ale muzeului. Specialiştii constănţeni au participat anul acesta la cele două şantiere mari ale Dobrogei: Adamclisi-cetate şi

https://biblioteca-digitala.ro

Histria. La Adamclisi, secțiunile noastre au fost practicate în perimetrul de sud al cetății, iar rezultatele lor, evident preliminare acum, sînt dintre cele mai interesante. Așa s-au dezvelit, în apropierea zidului de incintă, edificii de epocă tîrzie romană (sec. V—VI e.n.), pavaje, baze și fusuri de coloane, materiale ceramice diverse etc., iar la poarta de sud și la fundamentul zidului de incintă, s-au obținut date în măsură să contribuie esențial la cunoașterea manierei de construcție și la refacerile acestora.

La Histria, anul acesta, accentul principal al cercetării a căzut pe două zone, distanțate între ele și destul de restrînse ca întindere, pentru a permite atît înregistrarea corectă și în timp util a observațiilor, cît și inițierea unor acțiuni mai energice și eficiente de protejare a vestigiilor scoase la lumină. Cei cîțiva muzeografi constănțeni, rulați anul acesta la Histria, au avut astfel prilejul dobîndirii unor cunoștințe prețioase, din punct de vedere teoretic și practic, istoric și metodologic, precum și satisfacția cunoașterii mai îndeaproape a ruinelor unui templu recent apărut la lumină în „Zona sacră", precum și a unor interesante nivele de locuire, cu ziduri de incintă etc., în punctul „Platou".

Tot între acțiunile întreprinse în colaborare cu alte instituții amintim continuarea săpăturilor arheologice de la Capidava, săpături la care muzeografii constănțeni au participat de la început pînă la sfîrșit. Aici s-au cercetat, în continuare, zone de epocă feudal-timpurie, cu locuințe de suprafață de diverse tipuri și material ceramic interesant, precum și vestigiile, relativ bine păstrate, ale unei basilici adosate zidului de incintă romano-bizantin, lîngă turnul de colț.

Dintre acțiunile inițiate și realizate în chip independent de muzeul constănțean, vom aminti numai pe cele mai importante, sub raportul material și al observațiilor deja dobîndite.

Pe malul Dunării, la punctul numit Dervent, lîngă insula ce adăpostește ruinele cetății bizantine de la Păcuiul lui Soare, au continuat anul acesta cercetările în zona instalațiilor meșteșugărești de ars ceramică, depistate și sondate parțial încă în toamna anului trecut. Rezultatul : au fost descoperite încă 8 cuptoare de epocă romano-bizantină, au fost recoltate interesante materiale ceramice care vor folosi la elucidarea perioadei de timp în care aceste instalații masive au funcționat, permițînd concluzii prețioase asupra caracteristicilor lor funcționale și a ariei teritoriale în care au fost difuzate produsele lor.

Tot pe malul Dunării, pe locul anticei Sacidava, identificată definitiv în imediata apropiere a actualei comune Rasova, au continuat cercetări de profunzime. A fost mai strict delimitat traseul zidului de incintă, a fost identificată poarta mare de acces în cetate și au fost scoase la lumină cîteva nivele de locuire, datate în perioada secolelor III—VI e.n. Fundații și ziduri, materiale ceramice diverse, multe descoperite „in situ", obiecte casnice și monezi, permit deja cunoașterea mai aprofundată a uneia dintre fortărețele romane și, implicit, a sistemului de funcționare a „limesului dunărean". Fără îndoială că aceste cunoștințe își sporesc simțitor valoarea, dacă avem în vedere că în anul ce vine, va avea loc în țara noastră, „Congresul internațional al limesului".

O importanță aparte prezintă, credem, și cercetările arheologice continuate anul acesta la Corbu, jud. Constanța (lîngă Năvodari, în imediata apropiere a malului mării) care au scos la iveală în sezonul trecut o necropolă de mică întindere, datată în sec. VI—V î.e.n. Rezultatele cercetărilor actuale, pe care le prelimînăm aici, au stabilit cu certitudine ceea ce autorii lor avansau anul trecut doar sub forma unei ipoteze, anume că necropola aparține unor băștinași, aflați în strînse legături de schimb cu coloniștii greci de la Histria sau din preajma acesteia.

Nu putem încheia această succintă trecere în revistă a celor mai importante săpături ale muzeului, fără a aminti o importantă inițiativă, aflată în curs de realizare : deschiderea unui important șantier de lucru la Constanța chiar, șantier menit, prin eforturile întregului colectiv al muzeului, să acumuleze observații privind viața de început a vechiului Tomis.

Din punct de vedere al valorificării cercetărilor științifice ale muzeului, se știe, cele mai importante mijloace de realizare a acestora sînt, pe de o parte, organizarea anuală, de regulă toamna, la sfîrșitul campaniei de săpături, a sesiunii științifice a muzeului și, pe de alta, strîngerea celor mai importante studii, comunicări și note care vor fi publicate în revista anuală „Pontica". Creșterea nivelului calitativ al tematicii sesiunilor și sumarului volumului „Pontica" se află permanent în atenția conducerii muzeului și a colectivului de redacție al revistei. Dacă începutul a fost mai greu, dacă primele volume nu ne-au satisfăcut pe deplin nici pe noi, sîntem convinși azi că vom reuși, chiar cu numărul ce urmează, să depășim propriile noastre exigențe și să asigurăm acestui organ de viață științifică a muzeului constănțean indicele de calitate de care are nevoie.

În aceeași ordine de idei, credem că nu exagerăm socotind opera permanentă de editare a unor ghiduri și lucrări de popularizare tot o obligație și o activitate de creație științifică. Aceasta deoarece, an de an, săpăturile arheologice relevă lucruri noi, interesante, edificatoare pentru tabloul vieții antice în diverse colțuri ale Dobrogei ; ori în permanență este nevoie de prezentarea „la zi" a acestor rezultate, de informarea, pe cît de nouă, pe atît de completă a publicului vizitator, dornic să cunoască în amănunt rezultatele celor mai recente campanii de cercetări arheologice. Nu de mult au apărut de sub tipar două asemenea lucrări de popularizare, îmbunătățite ca formă și conținut, referitoare la momente cardinale pentru antichitatea clasică în Dobrogea : „Histria" și „Monumentul triumfal de la Adamclisi".

Mihai BUCOVALĂ

https://biblioteca-digitala.ro

SCHIMBUL DE PUBLICAȚII CU STRĂINĂTATEA

Muzeul de istorie a municipiului București a inițiat, în anul 1967, un prim schimb de publicații cu 21 de muzee din 7 țări: Finlanda, S.U.A., Cehoslovacia, U.R.S.S., Polonia, R.F.G., și Turcia. În anii 1968—1969, lărgindu-și sfera de activitate în acest domeniu, muzeul și-a extins relațiile de schimb cu încă 57 de instituții muzeale din alte 11 țări: Albania, Bulgaria, R.D.G., Iugoslavia, Ungaria, Belgia, Austria, Elveția, Danemarca, Spania și Franța. În anul 1970, publicațiile sale au plecat în 14 țări noi: Anglia, Grecia, Italia, Chile, Cipru, Cuba, India, Iran, Irak, Australia, Canada, Mexic, Japonia și Maroc, inițiindu-se un schimb cu alte 31 de muzee și instituții similare. Totodată, au fost expediate publicații la noi muzee, în țările cu care deja existau stabilite contacte, între muzeul nostru și diferite muzee de istorie.

Și în cursul anului 1971 au fost făcute primele încercări de a se stabili un schimb cu muzee municipale din China, Indonezia, Irlanda, Olanda, Norvegia, Liban, Peru, Portugalia, Etiopia și Brazilia.

Astfel, în decursul a 4 ani și jumătate, muzeul nostru a reușit să stabilească, cu o rețea diversă de muzee și instituții cu profil asemănător din 42 de țări, un schimb permanent de publicații de specialitate.

Din partea muzeelor municipale de istorie și arheologie, a muzeelor naționale și militare, a institutelor, de la societăți de istorie și arheologie și de la biblioteci, sosesc publicații de specialitate, studii de istorie, materiale de arheologie și muzeografie, note, comunicări, ghiduri, pliante, cataloage, cît și publicații periodice ale acestora: anuare, culegeri, anale, buletine și reviste.

Astfel, Muzeul de istorie din Turcu (Finlanda), ne trimite studii de istorie apărute în anul 1939 cît și recente materiale din anii 1968—1969.

Un schimb vechi și permanent de publicații inițiat din primul an (1967) există între muzeul nostru și Biblioteca Universității californiene din Berkeley și Biblioteca Centrală Universitară (California) din Los Angeles. Aceste două importante foruri de cultură ne trimit periodicele: „Studii de istorie ale Americii Latine" — numere din anii 1968, 1969 și 1970, cît și publicații de istorie, apărute în editura universității.

Inițiat tot în 1967, cu Muzeul național slovac din Bratislava, schimbul de publicații cu muzeele din Cehoslovacia s-a dovedit extrem de util, prin bogăția și diversitatea publicațiilor primite de la muzeele din această țară.

Muzeul național slovac din Bratislava ne-a trimis seria completă a analelor de istorie — „Annales Musei Nationalis Slovaci, Historia" — începînd cu nr. 1/1961 și continuînd pînă la Historia nr. 10 din 1970.

Muzeul național din Praga ne trimite numerele Anuarului său începînd chiar cu nr. 2, Analele de arheologie — „Fontes Archaeologici Pragenses" — al căror ultim număr trimis este nr. 13/1969. Tot din Praga, Cabinetul pentru probleme de muzeografie de pe lîngă Muzeul național, ne trimite materiale ale muzeografiei cehe contemporane, iar în 1968, ne-a sosit din editura lor, publicația „Bibliographia Museologica" (1818—1967), Praga, 1968 și suplimentul în limba engleză a revistei „News Icom" din 1969, „International Museum Bibliography of the year" 1967. De la Institutul arheologic de pe lîngă Academia slovacă din Nitra sosesc Analele de arheologie — „Archaeologica Slovaca Fontes" — începînd cu nr. 3/1960 și continuînd pînă la nr. 8/1968, cu unele întreruperi, în ordine cronologică.

În cadrul schimbului de publicații, muzeul nostru primește noi periodice, editate de muzee din străinătate, care îmbogățesc colecțiile noastre documentare.

Astfel, „Ermitaj"-ul ne-a trimis „Culegerea de materiale arheologice" începînd cu nr. 8 din anul 1966, ultimul număr primit recent fiind nr. 12/1970 (Arkeologiceski Sbornik). Din partea Muzeului de istorie a orașului Moscova primim, pe măsura apariției lor, materiale de istoria orașului și materiale de muzeografie.

Muzeul de istorie din Riga, cu prilejul împlinirii a 100 de ani, ne-a trimis în 1969, publicația comemorativă — „100 de ani de la înființarea Muzeului de istorie a Lituaniei".

Inițiat din primul an (1967), schimbul de publicații cu muzeele din Polonia a adus o bogăție de materiale de specialitate în colecțiile muzeului nostru. Muzeul de arheologie din Poznan ne-a trimis Analele muzeului — „Fontes Archaeologiae Posnanienses" — începînd cu nr. 15 pînă la nr. 19/1968, iar Muzeul din Szczecin este prezent prin periodicul său, de la nr. 2 la nr. 14/1968. Muzeul de arheologie din Wroclaw cu a sa „Culegere de materiale arheologice", începînd cu tomul 16, Muzeul din Binlystok cu "Anuarul„ său, a trimis numere din 1961, 1962, iar Muzeul de arheologie polonez din Varșovia ne-a trimis „Buletinul de arheologie" — numerele 1—4/1968, nr. 1/1969 și numerele 1—4/1970; Muzeul din Przemysl ne trimite studii de muzeografie contemporană: „Buletinul de informare", „Buletinul muzeului" din 1968 cît și alte materiale.

Muzeele de stat din Berlin, cunoscute sub denumirea de „Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz", cu galeriile și muzeele de istorie și de etnografie ce-i aparțin, „Residenzmuseum" din München cu muzeele orașului și cataloage de artă frumos ilustrate, muzeul orășenesc din Göttingen cu cataloagele sale de expoziții și studii de istorie, au îmbogățit în mod considerabil fondul de publicații de specialitate al bibliotecii muzeului.

Primim din Turcia, de la Muzeul de arheologie din Istanbul, în schimbul unor publicații similare, „Anuarul" său cu nr. 13—14/1967 și nr. 15—16/1969, iar din partea Muzeului Băncii din Istanbul, publicații de numismatică.

https://biblioteca-digitala.ro

Muzeele de istorie militară din Plevna, Muzeul național din Varna, Muzeul de arheologie din Sofia sînt instituții care, printr-un schimb permanent de publicații, ne țin la curent cu noile lor apariții pe plan editorial. Buletinul Muzeului național din Varna apar la noi începînd cu vol. 3/1967, ultimul număr primit fiind vol. 6/1971.

De la Sofia ne parvine periodicul de istorie, arheologie și etnografie, începînd cu nr. 2/1967. Culegeri de materiale diverse ne trimite și Muzeul de istorie militară din Plevna, unele chiar în limba română, de exemplu: Grivița, Plevna, Smîrdan.

(va urma)

R. MACRI

N I C O L A E I. S I M A C H E

1905 — 1972

În fiecare domeniu de activitate există oameni care, prin prezența, prin rezultate, devin venerabili destul de timpuriu și rămîn veneraţi pentru totdeauna. Sînt cei mereu fără astîmpăr, cu mintea și inima, sînt cei care în genere depășesc limitele obișnuitului — excepțiile — și tocmai de aceea ei reprezintă adevărate simboluri pentru toți cei care fac parte din aceeași branșă.

Unei asemenea categorii de oameni aparține și regretatul profesor, muzeograf și cercetător Nicolae I. Simache, directorul Muzeului de istorie din Ploiești.

Multora dintre lucrătorii cu mai vechi state de serviciu le va fi destul de greu să se obișnuiească cu absența din planul forțelor muzeologice a celui care, în aparența sa modestie și izolare, s-a dovedit cu prisosință extrem de tînăr, de activ și de receptiv la tot ceea ce promitea să contribuie la prosperarea mișcării noastre muzeografice; nu va fi însă dificil să se înțeleagă o existență de nemăsurată pasiune, îndreptată aproape exclusiv spre catedră și muzeu.

Dacă Nicolae I. Simache s-a dedicat misiunii didactice patru decenii, celei muzeografice s-a dedicat numai 17 ani (ultima etapă a vieții sale), cu o ardoare și abnegație incredibilă.

Prof. Nicolae I. Simache și-a făcut debutul în muzeologie în 1953—55, pășind pe un teren aproape integral nedeșteleni. În intervalul de timp care s-a consumat de atunci pînă la data morții sale (16 ianuarie 1972), au apărut pe cuprinsul fostei regiunii Ploiești (echivalentul aproximativ al teritoriului actualelor județe Prahova, Dîmbovița și Buzău) zeci de colecții reprezentative, de toate profilele, au fost atribuite localuri, a crescut numărul cadrelor muzeografice, au fost organizate și deschise expoziții de recunoscută considerație. Actuala salbă de muzee din Ploiești, Tîrgoviște și Buzău, de la Cîmpina, Breaza și Bușteni, de la Vălenii de Munte, Brebu, Urlați și Rm. Sărat; muzeele și colecțiile memoriale dedicate unor personalități ale spiritualității românești — B. P. Hașdeu, I. L. Caragiale, Nicolae Grigorescu, Nicolae Iorga, Cezar Petrescu, M. A. Bassarabescu, Andrei Rădulescu ș.a. — datorează foarte mult muncii plină de abnegație, depusă nemijlocit de prof. N. I. Simache în acești ultimi 17 ani ai vieții sale.

Iată de ce distinsul și mult respectatul profesor și muzeograf Nicolae I. Simache va rămîne în memoria contemporanilor și a generațiilor viitoare ca un deschizător de drumuri și ctitor de seamă al bogatei și valoroasei rețele muzeistice de pe aria județelor Prahova, Dîmbovița și Buzău și ca unul dintre cei mai întreprinzători și eficienți muzeografi români din ultimul pătrar de veac.

Puține sînt județele din țară unde să se fi produs o atît de concentrată efervescență muzeografică și o asemnea fericită încununare a muncii unei persoane. Distincțiile și decorațiile primite* reprezintă o recunoaștere oficială a contribuției sale la progresul muzeografiei românești, dar ele singure nu pot fi îndeajuns de grăitoare cu privire la spiritul de dăruire și la măsura eforturilor și afirmării capacității lui Nicolae Simache, pe linie științifică și educativă, pe cît de grăitoare este însăși rețeaua unităților muzeistice înfăptuite prin participarea sa nemijlocită și a colaboratorilor săi în acest scurt răstimp.

Aceste rînduri aduc în numele tuturor muzeografilor, a cercurilor de specialitate și a marelui public, un sincer și călduros omagiu, ilustrului și neobositului muzeograf Nicolae I. Simache, pentru tot ceea ce a înfăptuit în interesul dezvoltării mișcării muzeografice românești**.

Consiliul Culturii și Educației Socialiste — Direcția muzeelor
Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă
Muzeul județean de istorie Prahova
Redacția Revistei muzeelor și Buletinului monumentelor istorice

---

* Ordinul Muncii clasa III-a, 1955; Titlul de Profesor Emerit în 1965.

** Date biografice: Născut la 4 noiembrie 1905 în com. Cosminele, jud. Prahova; studiază la Școala primară din Com. Cosminele (1913—1918), la Liceul „Petru și Pavel" din Ploiești (1918—1926); la Facultatea de litere și drept din București 1962 — 1931); profesor de istorie la Liceul „I. L. Caragiale" din Ploiești; director al Muzeului de istorie din Ploiești, 1955—1972.

https://biblioteca-digitala.ro

CONSTANTIN D. MĂTASĂ

1878 — 1971

La 3 noiembrie 1971 s-a stins din viață un mare pasionat al cercetării trecutului țării Neamțului, C. D. Mătasă, directorul și fondatorul Muzeului de arheologie din Piatra-Neamț.

Născut la 20 ianuarie 1878, în satul Răpciuni, comuna Hangu, jud. Neamț, a urmat cursurile facultății de teologie din București, fiind hirotonisit preot-paroh în 1905. A fost atras încă din tinerețe de tainele trecutului, cu care pămîntul ținutului său natal este înzestrat cu prisosință. A cules tot felul de date privind vestigiile istoriei

Neamțului, din epoca frumoasei ceramici pictate neolitice pînă în glorioasele vremuri ale Moldovei lui Ștefan și Petru Rareș.

După ce a agonisit o mică și prețioasă colecție de piese arheologice — era membru al Societății numismatice române încă din 1930 — a purces, în 1934, la întemeierea muzeului din Piatra-Neamț. Deși în anii maturității — era în vîrstă de peste 50 de ani — C. Mătasă s-a instruit în ale arheologiei și muzeisticii alături de prof. Radu Vulpe, cu ajutorul căruia a întreprins primele săpături arheologice și a organizat în mod științific colecțiile muzeului. A participat și a sprijinit cercetările din așezările neolitice de la Izvoare și Calu, iar apoi, începînd din 1939, a efectuat singur săpăturile în stațiunea preistorică de la Frumușica (comuna Bodești-Neamț). Rezultatele au văzut curînd — 1946 — lumina tiparului, sub forma unei frumoase monografii arheologice.

În același timp C. Mătasă a întreprins o vie activitate și pe tărîm obștesc, popularizînd prin publicații și cuvîntări roadele cercetărilor sale. Încă din 1924 fusese președinte-fondator al Ateneului popular din Piatra-Neamț. Mai tîrziu a fost numit președinte-delegat al Comisiei monumentelor istorice din jud. Neamț. Merită menționate și lucrările sale cu caracter literar-istoric, ca „Palatul cnejilor" sau „Morile Haiducului", care vădesc o înzestrare stilistică demnă de ilustrii predecesori din județul său.

Munca lui C. Mătasă s-a desfășurat neobosită și în anii de după război, prin săpături arheologice (între care cele de la Podei — Tg. Ocna se cer semnalate cu precădere), cercetări de teren, publicații și activitate obștească pe tărîm muzeistic. Meritele deosebite i-au fost recunoscute în anii puterii populare. C. Mătasă a fost decorat cu „Medalia Muncii", în 1955, cu „Ordinul Muncii" cl. II-a, în 1957, cu „Medalia a celei de a XX-a aniversare a eliberării patriei de sub jugul fascist", în 1964 și cu ordinul „Meritul cultural" cl. III-a, în 1967. În semn de mare încredere și prețuire din partea maselor populare, a fost ales, în 1954, deputat în Sfatul popular al regiunii Bacău.

L-am cunoscut pe C. Mătasă încă din 1948, cînd, ca elev la liceu, am participat la săpăturile de la Izvoare. Mai tîrziu, în 1959, i-am solicitat sprijinul pentru săpăturile de pe Cetățuia de la Costișa-Neamț. A primit cu entuziasm propunerile mele și „în ciuda celor peste 80 de ani, a lucrat cot la cot cu noi tinerii în prima campanie arheologică de la Costișa. Suia în fiecare dimineață la ora 7 panta accentuată a Dealului Cetățuii și mărturisesc, încercam un sentiment de deosebită admirație pentru vitalitatea lui ca om, dar și ca fiu al acestui legendar ținut al României.

L-am întîlnit, ultima oară, într-o zi de iarnă tîrzie, în martie 1971, în locuința lui de la Piatra. Mi-au rămas adînc întipărite în minte și în suflet cuvintele pline de pasiune spuse cu prilejul unei discuții asupra necesității de cercetare, de dezvoltare a patrimoniului fiecărui muzeu în așa fel încît să fie prezentate publicului valorile specifice ale județului, deoarece „cultura unui ținut trăiește în primul rînd prin trecutul ei".

C. Mătasă a apucat să vadă în ultimii ani ai vieții împlinindu-i-se una din marile sale dorințe: o publicație științifică periodică a Muzeului județean Neamț. Aceasta s-a concretizat în „Memoria Antiquitatis", al cărei prim număr, editat prin grija unuia dintre colaboratorii săi tineri, Virgil Mihăilescu-Bîrliba, în 1970, îi este dedicat.

Arheologilor de la Muzeul din Piatra-Neamț le revine datoria continuării neobositei lui munci, cu pasiunea și dăruirea de sine, pe care viața lui C. Mătasă ne-o oferă spre pildă.

Alexandru VULPE

https://biblioteca-digitala.ro

X

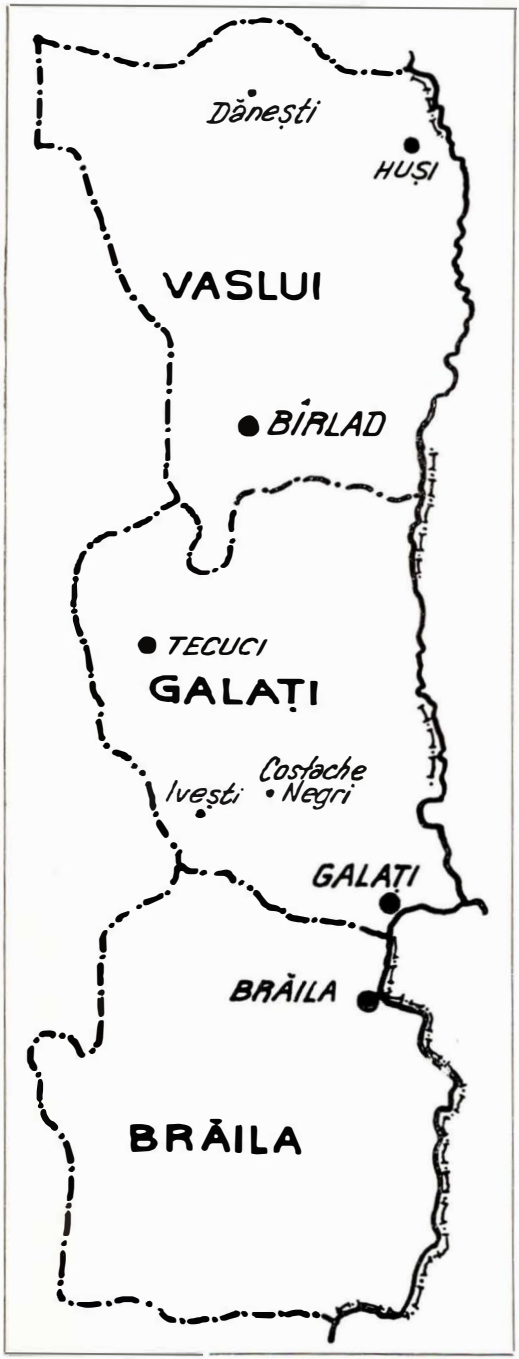

JUDEȚUL BRĂILA

MUZEUL BRĂILEI

Brăila, Piața Lenin nr. 3

Program de vizitare: orele 12–20; luni închis

Înființat în 1955 în clădirea din Bd. Karl Marx nr. 111, cunoscută sub numele de Hanul lui Ceapîru. În 1959, secția de istorie a muzeului a fost mutată la parterul actualei clădiri. În 1968, cu prilejul aniversării celor 600 de ani de existență documentară a orașului Brăila, muzeului i s-a afectat întregul imobil din piața Lenin nr. 3, și astfel s-a organizat Muzeul Brăilei cu secțiile: științe naturale, istorie (arheologie, modernă și contemporană), etnografie și artă plastică.

Istorie: prezintă istoria municipiului și a județului Brăila din mileniul IV î.e.n. pînă în prezent.

Din colecție se remarcă: ceramică din cultura Cernavoda I și Cucuteni II; piese din necropola din perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, din așezarea și necropola geto-dacică din secolul IV-III î.e.n., din necropola romană de la Șendreni, inventar de morminte aparținînd populației sarmatice și cavalerilor pecenegi, materiale din așezări aparținînd culturilor Dridu și Babadag, materiale din secolele XVIII și XIX, piese recuperate de la vasul turcesc „Duba-Seifi" (Barabafta) scufundat în timpul Războiului de Independență din 1877, materiale originale și fotocopii după documente ce înfățișează dezvoltarea Brăilei din 1829 și pînă astăzi. Pentru ilustrarea mișcării muncitorești din perioada 1868–1944 există documente originale și fotocopii.

În muzeu este rezervată o sală memorială închinată revoluționarului Hristo Botev.

Etnografie (în curs de organizare): colecția cuprinde obiecte legate de ocupațiile tradiționale

https://biblioteca-digitala.ro

ale locuitorilor din județul Brăila: agricultură, păstorit, pescuit, fierărit (obiecte legate de tradiția veche a căruței brăilene); ocupații casnice (urzit și țesut); reconstituirea unei locuințe specifice, cu tinda și odaia de oaspeți; în curtea muzeului se va organiza o expoziție etnografică în aer liber.

Artă plastică. Pe baza pinacotecii orașului, în 1952 s-a organizat Muzeul de artă al orașului, iar în 1968 devine secția de artă a Muzeului Brăilei.

Colecția cuprinde lucrări de C. Lecca, Th. Aman, N. Grigorescu, Arthur Verona, Th. Pallady, D. Ghiață, N. Dărăscu, Lucia Bălăcescu-Demetriad, Al. Ciucurencu, H. Catargi, Octav Angheluță, artiști plastici locali (G. Naum, Mihail Gavrilov, Sorin Manolescu, Emilia Dumitrescu, Vespasian Lungu).

Colecția mai cuprinde piese de artă decorativă (mobilier maur și francez-Ludovic al XV-lea).

Publicații: Nicolae Harțuchi, Florian Anastasiu, *Monografia arheologică Brăiliță*, 1968; pliantul muzeului.

SECȚIA DE ȘTIINȚE NATURALE

Brăila, Parcul Monument

Program de vizitare: orele 12—20; luni închis

A fost înființată în 1964 și prezintă fauna (pelicani, egrete, lopătari) și flora zonei Brăila.

JUDEȚUL GALAȚI

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE GALAȚI

Galați, str. Alexandru Ioan Cuza nr. 80

Program de vizitare: orele 11—19; luni închis

Înființat în 1939 sub numele de Muzeul „Cuza Vodă", pe baza colecției V. A. Urechia și a lui Paul și Ecaterina Pașa, într-o clădire construită în anii 1937—1939, pe locul fostei case a pîrcălabului Alexandru Ioan Cuza. Pînă în 1956, muzeul păstrează un profil mixt, avînd secții de științe naturale, istorie și artă plastică. De la această dată, muzeul s-a reprofilat, înființîndu-se Muzeul de științe naturale, Muzeul de istorie și Muzeul de artă.

Muzeul de istorie are următoarele secții: veche și medie, modernă și contemporană, etnografie (în curs de organizare), Muzeul memorial „Costache Negri".

Secția veche și medievală: obiecte paleolitice descoperite la Pleșa, Puricani, Șipote, Bălăbănești, Băneasa, Cavadinești și Suceveni; materiale din așezările neolitice de la Munteni (Cultura Criș), Băneasa Suceveni, Berești, Pleșa și Puricani; 269 de obiecte de bronz din depozitul descoperit la Băleni; obiecte arheologice din epoca fierului (Hallstatt și Latène); altarul votiv de la Șendreni; scaunul de pîrcălab al lui Alexandru Ioan Cuza.

Secția de etnografie (în curs de organizare). Colecția cuprinde obiecte ce ilustrează: agricultura (tăvălug de piatră, duium, rîșnițe, pluguri de lemn cu brăzdar de fier); pescuitul (plase, năvoade, vintire); viticultura (linuri, zdrobitoare); război de țesut și țesături (covoare, prosoape); costume.

Publicații: „Danubius" (4 volume); ghidul, cărți poștale.

SECȚIA DE ISTORIE MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

Galați, str. Republicii nr. 70

Program de vizitare: orele 11—19; luni închis

Reorganizată în această clădire în 1971, prezintă istoria de la 1848 pînă în prezent.

Colecția cuprinde: documente referitoare la Revoluția de la 1848 și privitoare la pîrcălăbia Galațiului (actul de numire a lui Alexandru Ioan Cuza ca pîrcălab de Galați), documente referitoare la viața culturală a orașului și județului (Fanny Tardini, N. Leonard, Camil Ressu etc), documente legate de istoria mișcării muncitorești din județ și oraș și documente ce ilustrează marile realizări ale socialismului (Combinatul siderurgic etc).

MUZEUL DE ȘTIINȚE NATURALE

Galați, str. Avîntului nr. 19

Program de vizitare: orele 12—19; luni închis

Înființat în 1956, avînd la bază colecția din cadrul Muzeului mixt. Reorganizat în 1959 în actuala clădire.

Muzeul prezintă fauna și flora locală: exponate din mediul de baltă (rațe sălbatice, hermine, nurci), de cîmpie (dropii, fazani, potîrnichi, spîrcaciu), de pădure (lup, urs, porc mistreț, cocoși

https://biblioteca-digitala.ro

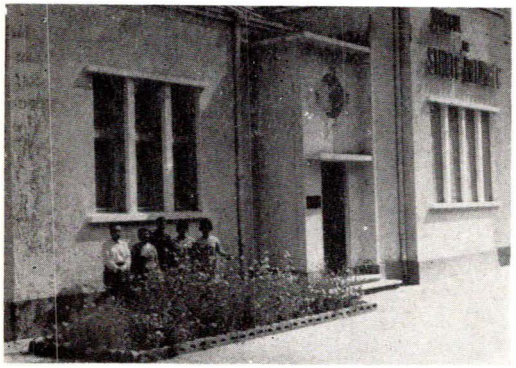

de munte, erunci, jderi, cerbi, căprioare, capra neagră), pești de mare și de baltă preparați uscat (exemplu, un morum de 4—5 m), acvarii (pești exotici); ornitologie, flora (ierbare).

MUZEUL DE ARTĂ MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ ROMÂNEASCĂ

Galați, str. Republicii nr. 141

Program de vizitare: orele 10—21; luni închis

Înființat în 1956 ca muzeu de artă, redeschis în 1967 cu profilul actual de artă contemporană românească. Are și o expoziție permanentă la Tecuci.

În colecție sînt lucrări de artă modernă (perioada dintre cele două războaie mondiale) și contemporană (pictură, sculptură, grafică, ceramică, tapiserie).

Exemple de lucrări: Theodor Pallady, *Natură statică* și *Peisaje*, Gh. Petrașcu, *Nud culcat*, Camil Ressu, *Semănătorul*, Iosif Iser, *Portretul lui Gala Galaction*, Fr. Șirato, *Peisaj*, Șt. Dimitrescu, *Țigănci din Dobrogea*, A. Jiquidi, *desene și ilustrații de carte*, C. Baba, *Poetul Tudor Arghezi*, G. Anghel, *Nud*, Al. Ciucurencu, *Peisaj*, D. Ghiață, *Flori*, Vida Geza, *Tropotita*, I. Pacea, *Pescărițe*, I. Bitzan *Aurel Vlaicu*, Ion Gheorghiu, *Peisaj industrial*, Brăduț Covaliu, *Peisaj*; colecția de artă decorativă (ceramică, sticlă, textile, metal bătut): Patriciu Mateescu, *Balerine*, Costel Badea, *vase decorative*, Costin Ioanid, *Poarta străbunilor*, Maria Chelsoi, *Electrificare*; colecția de artă în aer liber (lucrări din piatră, marmoră și bronz): Boris Caragea, *Coloana agriculturii*, Romul Ladea, *Horia* etc.

Publicații: cataloage de expoziții: G. Naum, (stampe) Rembrandt, Artă militantă, Nicolae Mantu.

MUZEUL MIXT TECUCI

Tecuci, str. 23 August nr. 36

Program de vizitare: orele 11—19; luni închis

Înființat în 1934, pe baza colecțiilor particulare ale lui Mihail Dimitriu și Constantin Solomon, în clădirea actuală donată de Teodor Cincu.

Secții: paleontologie, arheologie și numismatică.

Paleontologie: fragmente de fosile din rezervația fosiliferă de la Rateș (fildeș de mamut, mandibule, molari, cranii, fosile de elefanți, rinoceri, zimbru, bour, cerb gigant).

Arheologie: piese din neolitic (topoare de piatră, cuțite, rîșnițe, idoli, ceramică din culturile Criș și Cucuteni); epoca bronzului (ceramică din culturile Noua și Monteoru, descoperită la Gîrbovăț și Poiana, obiecte de podoabă); epoca fierului (ceramică geto-dacică de la Poiana — cana dacică, străchini, capace, fructiere, vase de provizii, fusaiole, obiecte de podoabă); unelte, ceramică, arme din cultura Sîntana de Mureș.

Numismatică: colecția cuprinde monede grecești, romane, bizantine și medievale (secolele XVI—XIX), care au circulat în Țările Române, monede și bancnote din secolul XX, falsuri monetare, moneda națională (leul).

EXPOZIȚIA PERMANENTĂ DE ARTĂ PLASTICĂ

Tecuci, str. 23 August nr. 71

Program de vizitare: marți orele 16—19; joi orele 16—19; duminică orele 10—13, 16—19

https://biblioteca-digitala.ro

Înființată în 1969, ca unitate a Muzeului de artă modernă și contemporană din Galați, prezintă lucrări de artă contemporană (pictură, sculptură și grafică).

MUZEUL MEMORIAL „COSTACHE NEGRI"

Comuna Costache Negri

Program de vizitare: orele 11–19; luni închis

Înființat în 1968, în casa familiei lui Costache Negri, construită la începutul secolului al XIX.

Colecția cuprinde documente, facsimile și fotocopii prin care este înfățișată viața și activitatea cunoscutului luptător pașoptist, unionist consecvent și adversar al aducerii unui prinț străin pe tronul României. Dintre obiectele personale se menționează: cartea de vizită, narghileaua, mobilier, cărți din biblioteca sa etc.

EXPOZIȚIA PERMANENTĂ

Comuna Ivești

Program de vizitare: orele 16–20; luni închis

Înființată în 1970, cuprinde o colecție de istorie (piese arheologice și documente referitoare la comuna Ivești), o colecție de etnografie (obiecte ce ilustrează ocupațiile casnice precum și costume naționale).

JUDEȚUL VASLUI

MUZEUL „VASILE PÂRVAN"

Bîrlad, str. Sterian Dumbravă, nr. 1

Program de vizitare: orele 9–14, 17–19; luni închis

Înființat în 1914 cu profil de istorie și o pinacotecă, iar în clădirea actuală a fost organizat în 1956. Reorganizat în 1959, cu secțiile: științe naturale, istorice și artă plastică.

Secția de științe naturale: o colecție de faună fosiliferă și actuală (insecte, păsări de baltă și de cîmpie, pești, reptile) și o colecție petrografică.

Secția de istorie (perioada care începe cu comuna primitivă și se încheie cu începuturile feudalismului): neolitic (ceramică pictată, antropo- și zoomorfă, unelte din piatră și os); epoca bronzului (vase, topoare, un depozit de seceri și turte de bronz, unelte de os); epoca fierului (topoare cu aripioare, morminte și arme scitice, obiecte de podoabă); ceramică din culturile traco-dacică, geto-dacică, carpică, Sîntana de Mureș (necropola birituală cu elemente de ceramică autohtonă, ceașca dacică), ceramică și unelte din secolele VIII–X, materiale din epoca feudală (tezaure, unități de măsură, arme și ceramică).

Secția de artă plastică (artă modernă și contemporană): N. Tonitza, *Peisaj din Balcic* și *Sclava*, Șt. Dimitrescu, *Ulița din Ghelar*, C. D. Stahi, *Bunica* și *Romîncă în național*, N. Badgasare *Vedere din Tîrgul Burdujeni*, N. Vermont, *Fată*, N. Grigorescu, *Tatăl lui Vlahuță*, O. Băncilă, *Vrăjitoare* și *Tînăr cu mandolina*, A. Szathmary *Peisaj*, Otto Brise, *Peisaj*, N. Popa, *Se întorc după muncă*, H. Viorel – Huși, *peisaje*, Cornel Vasilescu, *Fete la cules de mere* și *Iarna* etc.

CASA MEMORIALĂ GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Bîrlad, str. Trotuș nr. 52

Program de vizitare: orele 9–14, 17–19; luni închis

Înființată în 1966, în casa în care s-a născut Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Colecția cuprinde obiecte ce au aparținut familiei sale, documente, facsimile și fotocopii, prin care se ilustrează biografia lui Gheorghe Gheorghiu Dej (copilăria, activitatea revoluționară din ilegalitate, activitatea sa după 1944 pe linie de partid și de stat).

MUZEUL MIXT ORAȘ HUȘI

Huși, str. M. Kogălniceanu nr. 17

Program de vizitare: orele 8–13, 16–19; luni închis

Clădirea este monument istoric, fiind construită în secolul al XV-lea, servind ca reședință domnească temporară tot secolul al XVI-lea.

În 1778 a fost restaurată, iar din 1960 adăpostește muzeul.

Muzeul a fost înființat în 1960 prin transformarea Muzeului școlar, organizat în 1956, pe baza colecțiilor donate de Gheorghe Melinte.

Colecții: științe naturale, istorie, etnografie și artă plastică.

Colecția de științe naturale: faună de baltă, stepă, de pădure și de munte și fosile din cele 7 așezări descoperite în zona Hușului.

Colecția de istorie: materiale din paleolitic, neolitic, epoca bronzului, epoca fierului, epoca feudală (unelte, vase și arme, o bucătărie a Curții domnești, fragmente de teracotă).

Colecția de etnografie: piese care înfățișează agricultura, viticultura, meșteșugurile; costume naționale; covoare; prosoape; un interior de casă țărănească.

Colecția de artă plastică: lucrări de G. Tattarescu, O. Angheluță, A. Bălțatu, Mihai Onofrei, D. Hatmanu, Mihăilescu-Craiu, Otto Brise etc.

CASA MEMORIALĂ „EMIL RACOVIȚĂ"

Comuna Dănești (satul Emil Racoviță)

Program de vizitare: orele 11–19; luni închis

Înființată în casa în care s-a născut Emil Racoviță, ilustrează viața și activitatea savantului prin obiecte legate de copilăria sa, prin facsimile și fotocopii.

https://biblioteca-digitala.ro

СОДЕРЖАНИЕ • SOMMAIRE • CONTENTS

М. ШИПОШ — Вместо хроники на открытие вновь Музея румынской литературы (7) ● **Н. УНГУРЯНУ** — Предложения касающиеся организации и деятельности сельских музеев и коллекций (20). **Мирча ДУМИТРЕСКУ** — Несколько документов об основании Музея в Рэдэуцы (27) ● **Ион ДРЭГОЕСКУ, Эрхард АНДРЕ** — Коллекционер Андреас Брекнер (29) ● **Ангел ПАВЕЛ** — „Олтул" пламенный печатный орган унионизма (30) ● **Р.С.** — „Я не скрываю своего возраста" (33) ● **Константин КЛОШКЭ** — Некоторые вопросы выдвинутые музейными выставками по местной современной истории (34) ● **Мариана МАРКУ** — Некоторые соображения по поводу организации нумизматической экспозиции в областном Брашовском музее (37) ● **Аурора БЭДИЛЭ** — Мемориальные музеи „Джорджже Бакович" (40) ● **Проф. доц. Эмилия МИЛИЧЕСКУ** — Георге Лазар в Аврикском музее (44) ● **Ядвига ФОРМАДЖИУ** — Экспонаты вьетнамского народного творчества „нуй нонбо" в коллекциях Музея народного искусства С.Р.Р. (49) ● **Иоан ГОДЯ** — Ценная инициатива (52) ● **Клаудиу ПАРАДАЙС** — Ретроспективная экспозиция „К. Д. Стахи" (53) ● **Доина ТЕОДОРЕСКУ** — Экспозиция „Иранское искусство в коллекциях С.Р.Р." (55) ● **Александру ЛИГОР** — Музейный маршрут по Дании (57) ● **Константин БРЕЗУ** — Экспозиция посвященная Марселю Прусту (61) ● **Д. ПОПЕСКУ** — История автомобиля в 1893 — 1934 гг., в Национальном техническом музее в Праге (64) ● **ХРОНИКА. РЕЦЕНЗИИ. ИНФОРМАЦИИ**

M. ȘIPOȘ — Au lieu d'une chronique à la réouverture du Musée de la littérature roumaine (7) ● **Nicolae UNGUREANU** — Indications concernant l'organisation et le fonctionnement des musées et collections des villages (20) ● **Mircea DUMITRESCU** — Documents sur la fondation du Musée de Rădăuți (27) ● **Ion DRĂGOESCU, Erhardt ANDRÉE** — Le collectionnaire Andreas Breckner (29) ● **Anghel PAVEL** — „Olțul" un enthousiaste organe de presse unioniste (30) ● **R.S.** — „Je ne cache point mon âge..." (33) ● **Constantin CLOȘCĂ** — Quelques problèmes soulevés par la présentation muséale de l'histoire contemporaine locale (34) ● **Mariana MARCU** — Opinions concernant l'organisation d'une exposition numismatique au Musée districtuel de Brașov (37) ● **Aurora BĂDILĂ** — Les musées mémoriaux „George Bacovia" (40) ● **Prof. Univ. Dr. Emilia Șt. MILICESCU** — Gheorghe Lazăr au Musée d'Avrig (44) ● **Iadviga FORMAGHI** — Créations populaires vietnamiennes „nui non bo" dans les collections du Musée d'art populaire de la R.S. de Roumanie (49) ● **Ioan GODEA** — Une belle initiative (52) ● **Claudin PARADAIS** — La rétrospective „C.D. Stahi" (53) ● **Doina TEODORESCU** — L'exposition „L'art iranien dans les collections de Roumanie" (55) ● **Alexandru LIGOR** — Itinéraire muséistique danois (57) ● **Constandina BREZU** — Une exposition Marcel Proust (61) ● **D. POPESCU** — L'histoire de l'automobile pendant la période 1893 — 1934, présentée dans le Musée national technique de Prague (64) ● **CHRONIQUE. COMPTES-RENDUS, INFORMATIONS**

M. ȘIPOȘ — Instead of a chronicle to the reopening of the Museum of Romanian Literature (7) ● **Nicolae UNGUREANU** — Directions concerning the organisation and function of the village mesuems and collections (20) ● **Mircea DUMITRESCU** — Documents about the foundation of the Rădăuți Museum (27) ● **Ion DRĂGOESCU, Erhardt ANDRÉE** — The collector Andreas Breckner (29) ● **Anghel PAVEL** — „Olțul" an enthusiastic unionist journal (30) ● **R.S.** — „I don't conceal my age . . ." (33) ● **Constantin CLOȘCĂ** — Some problems rosen by the museul exhibition of the local modern history (34) ● **Mariana MARCU** — Views about the organisation of a numismatic exhibition in the Brașov County Museum (37) ● **Aurora BĂDILĂ** — The memorial musesums „George Bacovia" (40) ● **Prof. Univ Dr. Emilia Șt. MILICESCU** — Gheorghe Luzăr in the Avrig Museum (44) ● **IADVIGA FORMAGHI** — Vietnamese folk creations „nui non bo" in the collections of the Folk Art Museum of the S.R. of Romania (49) ● **Ioan GODEA** — A fine initiative (52) ● **Claudin PARADAIS** — The retrospective exhibition „C.D.Stahi" (53) ● **Doina TEODORESCU** — The exhibition „Iranian art in the collections of Romania" (55) ● **Alexandru LIGOR** — Danish museistic itinerary (57) ● **Constandina BREZU** — An exhibition Marcel Proust (61) ● **D. POPESCU** — The history of the car in the years 1893 — 1934, presented in the National Technic al Museum of Prague (64) ● **CHRONICLE, REVIEWS, INFORMATIONS**

COLECTIVUL REDACȚIONAL: Aurora BĂDILĂ, Valentina BUȘILĂ, Iuliu BUZDUGAN, redactor-șef adjunct, Mircea DUMITRESCU, Ion GRIGORESCU, secretar de redacție, Olga MĂRCULESCU, Tereza SINIGALIA, Margareta ȘIPOȘ

PREZENTAREA GRAFICĂ ȘI TEHNOREDACTARE: Gheorghe MATEI
COPERTA: JEAN EUGEN

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „INFORMAȚIA" BUCUREȘTI c. 3084

https://biblioteca-digitala.ro

- M. ȘIPOȘ — În loc de cronică la redeschiderea Muzeului literaturii române (7)
- N. UNGUREANU — Orientări privind organizarea și funcționarea muzeelor și colecțiilor sătești (20)
- Mircea DUMITRESCU — Documente despre înființarea muzeului din Rădăuți (27)
- Ion DRĂGOESCU, Erhardt ANDRÉE — Colecționarul Aureas Breckner (29)
- Anghel PAVEL — „Oltul" — înflăcărat organ de presă unionist (30)
- R.S. — „Nu-mi ascund vârsta" (33)
- Constantin CLOȘCĂ — Câteva probleme ridicate de prezentarea muzeistică a istoriei contemporane locale (34)
- Mariana MARCU — Puncte de vedere privind organizarea unei expoziții numismatice la Muzeul județean Brașov (37)
- Aurora BĂDILĂ — Muzeele memoriale „George Bacovia" (40)
- Prof. univ. dr. Emilia Șt. MILICESCU — Gheorghe Lazăr în Muzeul din Avrig (44)
- Iadviga FORMAGIU — Creații populare vietnameze „nui non bo" în colecția Muzeului de artă populară al R.S. România (49)
- Ioan GODEA — O inițiativă frumoasă (52)
- Claudia PARADAIS — Retrospectiva „C.D. Stahi" (53)
- Doina TEODORESCU — Expoziția „Arta iraniană în colecțiile din R.S. România" (55)
- Alexandru LIGOR — Itinerar muzeistic danez (57)
- Constandina BREZU — O expoziție Marcel Proust (61)
- D. POPESCU — Istoria automobilului în perioada anilor 1893—1934, prezentată în Muzeul național tehnic din Praga (64)
- Aurora BĂDILĂ — Festivalul literar artistic „George Bacovia" (68)
- Dr. Gheorghe FOCȘA — Muzeul din Cristurul Secuiesc la 25 de ani de la înființare (69)
- I. GRIGORESCU — Consfătuirea muzeografilor din județul Vaslui (70)
- Petre OPREA — Expoziția „Școala vieneză a realismului fantastic" (71)
- Paul REZEANU — Expoziția retrospectivă „Ipolit Strîmbu", Craiova, 1971 (72)
- T.S. — Expoziția retrospectivă „Ion Dlaconescu" (73)
- S.T. — Deschiderea Muzeului de artă din Ploiești (73)
- Prof. Zoe STOICESCU — Din activitatea Muzeului de științe naturale din Ploiești (74)
- Maria IACOB — A treia conferință națională de ocrotirea naturii (75)
- Maria IACOB — Al doilea colocviu național de geografia turismului (76)
- Anatolie TEODOSIU — Anul „Dürer" la Dresda (77)
- Stela IONESCU — Expoziția „Albrecht Dürer" la Nürnberg (78)
- Dr. Georgeta STOICA — Primul congres internațional de etnologie europeană, 24—28 august 1971 (79)
- V. IACOB — Ion Cătuneanu, Sergiu Pașcovschi, Matei Tâlpeanu, Felicia Theiss, „Bibliografia ornitologica romaniae" (82)
- Victor CIOCHIA — Jean Dorst. 1970, „Înainte cu natura să moară" (82)
- Silvia TEODOR — „Carpica" II, Bacău, 1969, (83)
- Alexandru PORȚEANU — „Elogiul marilor victorii", 1971 (84)
- Liviu ROTMAN — „Bibliografia istorică a României" I (1944—1969) (86)
- Mihai BUCOVIALĂ — Cercetarea științifică la Muzeul de arheologie din Constanța (88)
- R. MACRI — Schimbul de publicații cu străinătatea (90)
- * * * — Nicolae I. Simache 1905—1972 (91)
- Alexandru VULPE — Constantin D. Mătasă (1878—1971) (92)
- * * * — Repertoriul muzeelor din R.S. România (X) (93)

43 474

Lei 7

https://biblioteca-digitala.ro